

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ŽIVOTNÍ STYL MĚŠŤANŮ VE STŘEDOVĚKÝCH ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH.
ANALÝZA ARCHEOLOGICKÉHO MATERIÁLU Z HROZNOVÉ ULICE, DOMU
ČP. 23

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Rudolf Krajíc, CSc.

Autor práce: Jan Kocina

Studijní obor: Archeologie

Ročník: 3.

2016

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci na téma Životní styl měšťanů ve středověkých Českých Budějovicích. Analýza archeologického materiálu z Hroznové ulice, domu čp. 23 jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 sb. Zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 9. 5. 2016

.....

Jan Kocina

Anotace:

Cílem práce je rozšířit poznání o historické hmotné kultuře měšťanstva v centru Českých Budějovic. Analýza je zaměřena na užitkovou keramiku a další materie, získané během záchranného archeologického výzkumu z parcely domu v Hroznové ulici čp. 23. Na studovaném souboru budou sledovány morfologické a výrobně technologické prvky, které poslouží ke zhodnocení vývoje a proměn hmotné kultury středověkého města.

Anotation:

The aim of the work is to broaden the knowledge of historical bourgeois material culture in the centre of České Budějovice. The analysis focuses on pottery wares and other material obtained during the rescue archaeological excavation on the plot of house no. 23. The morphological as well as technological characteristics of the assemblage under study are observed and provide a better understanding of the evolution and transformation of the material culture of the medieval city.

Poděkování

Na prvním místě bych chtěl poděkovat mému školiteli Doc. PhDr. Rudolfu Krajíci, CSc. za cenné rady a postřehy při analýze materiálu a vhodné připomínky v závěru dokončování práce. Rád bych také poděkoval Mgr. Martinu Ptákovi za jeho rady při zpracování materiálu.

Mé poděkování patří také Mgr. Jiřímu Havlicovi z Územního odborného pracoviště Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích, který mi umožnil zpracovat soubor z jeho výzkumu z roku 2001 a vždy si na mě našel čas, když jsem potřeboval nové bedny s materiálem nebo informaci ohledně průběhu výzkumu.

Velký dík patří Mgr. Ladislavu Čapkovi. Ph. D., který mi vstřícně poskytl jím vytvořený databázový systém CBKeramika, a který mi také dovolil nahlédnout do vzorníku keramických tříd.

Největší poděkování patří mé rodině za jejich vstřícnost, důvěru a neochvějnou podporu při této životní zkoušce.

1 Obsah

1	Obsah.....	1
2	Úvod.....	4
3	Stručný přehled vývoje města České Budějovice ve středověku a raném novověku a historie domu čp. 23.....	6
3.1	Založení města.....	6
3.2	Doba Lucemburská a rozkvět města.....	7
3.3	Husitské války a jagellonský věk.....	8
3.4	Raný novověk a třicetiletá válka.....	9
3.5	Historie domu čp. 23 v Hroznové ulici.....	11
4	Metoda výzkumu.....	14
5	Postup práce při analýze keramického materiálu z parcely domu čp. 23.....	18
5.1	Deskripční a databázový systém.....	18
5.2	Morfologicko-typologické vlastnosti artefaktu.....	19
5.3	Technologické vlastnosti.....	20
5.4	Metrické vlastnosti.....	21
5.5	Stopy užití a opotřebování.....	22
6	Charakteristika sídlištních aktivit a jejich materiální náplň.....	23
6.1	Sonda 1/01.....	27
6.2	Sonda 2/01.....	37
6.3	Sonda 3/01.....	38
6.4	Sonda 4/01.....	47
6.5	Sonda 5/01.....	63
6.6	Sonda 6/01.....	64
6.7	Sonda 7/01.....	74
6.8	Sonda 8/01.....	83
6.9	Sonda 9/01.....	86
6.10	Sonda 10/01.....	89
6.11	Sonda 11/01.....	99
6.12	Zhodnocení.....	105

7	Vyhodnocení souboru stolní a kuchyňské keramiky.....	109
7.1	Hrnce	111
7.2	Mísy.....	120
7.3	Trojnožky a pánve.....	124
7.4	Poklice.....	125
7.5	Džbány	128
7.6	Poháry	131
7.7	Cedníky	133
7.8	Zásobnice	135
7.9	Reparační otvory v keramice	139
7.10	Kahany	141
7.11	Miniaturní nádoby.....	143
7.11.1	Konvičky.....	144
7.12	Tzv. hrnčířská čepel	146
7.13	Shrnutí poznatků	148
8	Soubor pozdně středověkých kachlů.....	151
8.1	Nádobkové kachle.....	151
8.2	Výklenkové kachle.....	155
8.3	Zhodnocení souboru pozdně gotických kachlů.....	159
8.4	Renesanční kachle.....	162
9	Mazanice.....	164
10	Kovové předměty.....	166
10.1	Stavební kování.....	166
10.1.1	Hřebíky	166
10.1.2	Klíče.....	168
10.2	Jezdecká výbava.....	169
10.3	Výbava domácnosti.....	170
10.3.1	Nože	170
10.3.2	Kovaný hrot	171
10.4	Předměty z barevného kovu	171
10.5	Doklady výrobní činnosti.....	173
10.6	Zhodnocení souboru kovových předmětů.....	174
11	Nálezy mincí.....	177

12	Životní styl měšťanů na základě archeologických dokladů.....	178
13	Závěr	183
14	Seznam literatury a pramenů	184
14.1	Seznam použitých programů.....	204
14.2	Seznam obrazových a kresebných příloh.....	204
15	Přílohy.....	1
15.1	Zpráva o numismatickém zpracování souboru mincí	1
15.2	Typáře a keramické třídy	3
15.2.1	Typáře okrajů keramických nádob	3
15.2.2	Typář výzdoby	13
15.2.3	Deskripce keramických tříd	19
15.3	Obrazová příloha.....	24
15.4	Kresebná dokumentace	27

2 Úvod

Není tomu dávno, co České Budějovice jako město oslavily 750 let od svého založení. Již od počátku představovaly výrazný opěrný bod v králově majestátu v jižních Čechách. Za celou dobu existence města se za jeho hradbami vystřídalo nespočetně generací lidí z různého sociálního prostředí, zastávajících různá zaměstnání, hovořících různými jazyky, majících vlastní specifické potřeby a návyky. Jednu z možností, jak nahlédnout do minulosti těchto lidí, nabízí hmotné prameny archeologické povahy. Ovšem jedná se o náhled ovlivněný mnoha faktory a je nutné jej chápat jen jako jeden díl skládačky.

V následujících kapitolách se pokusím o zprostředkování možného způsobu života českobudějovických měšťanů. Pramenem mi jsou především movité archeologické nálezy – keramika stolní, kuchyňská, technická, kamnářská, ale také nálezy kovových předmětů. Pro poznání životního stylu měšťanů je velmi cenným nálezem soubor kachlových kamen. Velkou část práce zabírá zhodnocení nálezových situací, s čímž je svázaná problematika kritiky pramenů, které věnuji alespoň základní pozornost. Nálezy osteologické nejsou v rámci diplomové práce zpracovány.

V diplomové práci jsem nejprve stručně popsal historii Českých Budějovic od jejich založení po období třicetileté války. Zvláště je pak věnován prostor historii domu čp. 23 v Hroznové ulici, kterému zkoumaná parcela patřila. Podle písemných pramenů měla být v tomto prostoru – mezi solnicí a Rybářskou bránou – jedna z českobudějovických lázní a tak je pár řádek věnováno této profesy. Výbavu lázní známe v podstatě pouze z písemných pramenů a z dobových vyobrazení a tak je jistě zajímavé, zda se projeví přítomnost lázně v pramenech archeologické povahy. Následující kapitola popisuje již samotný záchranný archeologický výzkum parcely, který prováděli v létě 2001 pracovníci Územního odborného pracoviště Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích (*Havlice 2001*). Během výzkumu bylo odkryto 11 sond o celkové ploše 85 m². Na prostoru výzkumu byl odkryt zadní trakt původního domu čp. 23, kde se nacházelo hospodářské stavení, ve kterém bylo navezeno velké množství keramických fragmentů. Během odkryvu byla dále zachycena superpozice tří pecí, vápenná pec, studna a na celé západní straně pás gotické městské hradby.

V páté kapitole je popsán pracovní postup při analýze keramického materiálu. Pro popis morfologických, technologických a metrických vlastností keramických

jedinců jsem použil formalizovaného deskripčního systému CBKeramika, který vytvořil L. Čapek. Právě dvě práce L. Čapka, ve kterých vyčerpávajícím způsobem pojednává o problematice depozičních a postdepozičních procesů působících na keramický materiál, mi byly značným zdrojem informací (*Čapek 2010, Čapek 2014*).

Nejrozsáhlejší šestá kapitola pojednává o zjištěných sídlištních aktivitách a jejich obsahové stránce, především pak keramických nálezech. V úvodu kapitoly je krátké pojednání o problematice spojené se studiem keramického materiálu – vznik kontextů, depoziční, formační a postdepoziční procesy, teorie odpadů a fragmentarizace keramiky. Při popisu jedenácti sond a jejich kontextů prezentuji především kvantifikaci keramických nálezů. U větších souborů je přistoupeno k základnímu určení horizontu a způsobu vzniku. V závěru kapitoly jsou vytyčeny čtyři fáze osídlení.

V sedmé kapitole jsou podrobně vyhodnoceny zjištěné druhy keramických nádob, které spadají datačně do období 2. poloviny 13. a počátku 16. století. Jsou vyhodnoceny jejich morfologicko-technologické vlastnosti. Vyzdvihnuta je možná funkce v rámci středověkého života. Podobně je pojata také kapitola o souboru pozdně gotických kachlů, kde jsou překvapivě ve velkém počtu zastoupeny kachle výklenkové. Krátce je zmíněn soubor kachlů renesančních.

Pomocí formalizovaného popisu je zhodnocen malý soubor mazanice. U souboru kovů z prostoru parcel je použito odborné zprávy vytvořené R. Krajícem (*Krajíc 2005*), která je však doplněna o nové poznatky. Při hodnocení kovů jsem přihlédl především k jejich možnému významu z hlediska konstrukčního, společenského, profesního, ale také symbolického. Na závěr jsem se pokusil na základě získaných poznatků zrekonstruovat možný způsob života obyvatel Českých Budějovic, žijících na okraji města.

Z celkového hlediska by práce měla být dalším malým kouskem skládačky, jejímž konečným výsledkem je poznání hmotné kultury českobudějovických měšťanů ve středověku.

3 Stručný přehled vývoje města České Budějovice ve středověku a raném novověku a historie domu čp. 23

3.1 Založení města

Vznik královského města České Budějovice je většinou spojován s předávací listinou pozemku k výstavbě dominikánského kláštera z 10. března 1265, avšak práce na výstavbě města (především vyměřování) probíhalo již od roku 1263 (*Kovář 2015*, 48). Nové město vzniklo na soutoku řek Malše a Vltavy. Přemysl Otakar II. se snažil založením nového města jednak obnovit panovníkovu moc směrem na jih, ale také chránit důležité obchodní stezky a vytvořit opěrné body při svých cestách na nové državy v Rakousku. Důležitým důvodem založení bylo omezení moci místní šlechty, především pak Vítkovců (*Bůžek – Dvořák – Novotný – Rameš – Sak 1996*, 1; *Vaniček 2002*, 264-265). Vedle Českých Budějovic vybudoval Přemysl Otakar II. v jižních Čechách královské město a hrad Písek, klášter Zlatá Koruna a dostavěl nebo založil několik královských hradů (*Kuthan 1975*, *Kovář 2015*, 19-24).

S jihočeskými fundacemi Přemysla Otakara II. je spojeno jméno lokátora Hirza (Hrza). Původně zastával úřad kuchmistra u krále Václava I. Po nástupu Přemysla Otakara II. se stal purkrabím zvíkovským (více *Kuthan 1971*, 72-81; *Kovář 2015*, 43-45).

V okolí nově vzniklého města dříve existovala ves Budivojovice, patřící Čěčovi z Budivojovic a kupecká osada Stradonice (dnešní Rožnov), zvaná též Novum Forum. Ta byla založená v roce 1259 Vokem z Rožmberka a roku 1261 darovaná klášteru ve Vyšším Brodě (*Čechura 1984*, 58-63, *Žemlička 2011*, 371-372). Samotné město však vzniklo tzv. na zeleném drnu, kdy převzalo jméno po nedaleké osadě. Kvůli nově vznikajícímu městu bylo na Čěče z Budivojovic uvaleno panovníkovo právo povinné směny, kdy za potřebné pozemky na soutoku řek Vltavy a Malše dostal hrad Velešín (*Žemlička 1998*, 514-515; *Čapek 2012*, 143-144; *Kovář 2015*, 40-42).

Nově založené město se dlouho potýkalo s problémy. V letech 1277 a 1279 bylo dvakrát vypleněno Vítkovci. Stagnovalo i hospodářsky, kdy postrádalo dostatečnou zemědělskou základnu. Tento problém se snažil vyřešit Přemysl Otakar II. převedením několika okolních vesnic pod správu Českých Budějovic. Stabilizace a následného ekonomického růstu se Budějovice dočkaly až za vlády Václava II., kdy bylo roku 1296 rychtářství dědičně převedeno na rod Klariců (*Čechura 1984*, 64).

Výstavba Českých Budějovic byla pečlivě naplánovaná. Centrem města bylo přibližně čtvercové tržiště (náměstí) odkud vedla pravidelná síť komunikací s vymezenými parcelami. Při plánování města bylo od začátku počítáno s dominikánským klášterem a přilehlým kostelem Obětování Panny Marie. Předávací listinou stavby kláštera dominikánům z 10. března 1265 je započata historie samotného města (*Pletzer 1991; Kovář 2015, 49-51*). Důležitým prvkem a zároveň privilegiem královského města bylo městské opevnění. S jeho stavbou se započalo v průběhu 80. let 13. století. Skládalo se z vysoké vnitřní kamenné zdi a později dostavené nižší vnější hradby (tzv. parkánové zdi). Město bylo dobře chráněno řekami Malší a Vltavou a nově vybudovanou Mlýnskou stokou. Obchodní komunikace vstupovaly do města třemi hlavními branami, Píseckou (Pražskou), Rožnovskou (Krumlovskou, Lineckou) a Svinenskou (Vídeňskou). Na konci Hroznové ulice, poblíž místa studované parcely, stála tzv. Rybářská brána. V průběhu druhé poloviny 14. století byla postupně posílena vnitřní zeď kamennými čtyřbokými věžemi (*Kovář 2006, 7-22*).

3.2 Doba Lucemburská a rozkvět města

S nástupem Lucemburků na český trůn přišel nový hospodářský rozkvět Českých Budějovic. V předhusitské době pobývali lucemburští panovníci (Jan, Karel IV. a Václav IV.) v Č. Budějovicích pouze několikrát, ale to neznamenalo, že by si neuvědomovali důležitost města jako opěrného bodu panovnické moci v jižních Čechách. Během své vlády vydali řadu listin a privilegií podporující ekonomický růst. (více *Hlaváček 1971, 9-17; Kuča 1996, 351-352*). Především v roce 1351, kdy ve městě pobýval Karel IV., se městu dostalo řady nových privilegií, zaručujících výrazné navýšení obchodních aktivit. Jednak bylo vydáno nařízení, podle kterého museli cizí kupci obchodující mezi Cáhlovem a českými zeměmi stavět v Budějovicích a tam nabídnout po 3 dny své zboží. Dalším ustanovením, důležitým zvláště pro městské krčmáře a řemeslníky, bylo tzv. mílové právo, které jim zaručovalo monopol v nejbližším okolí města (*Kuča 2006, 351*).

Ke konci 14. století žilo ve městě již na 3000 obyvatel. Zázemí Českých Budějovic zajišťovalo dvanáct tzv. šosovních vsí a dvorů (Rožnov, Mladé, Vráto, Pohůrka, Suché Vrbné, Hlinsko, Dubičné, Šindlovy Dvory, Vesce, Haklovy Dvory, České Vrbné, Litvínovice). Tento počet vydržel až do roku 1505, kdy městská rada zakoupila část vsi Roudné. Šosovní vsi a dvory jednak vytvářely ochranný prstenec

kolem města, ale hlavně se podílely na zásobování potravinami (*Bůžek – Dvořák – Novotný – Rameš – Sak 1996, 1; Čapek 2012, 143-164*).

Vedle již zmíněného obchodu představovali důležitou součást městského hospodářství řemeslníci. V Českých Budějovicích byli nejvýznamněji zastoupeni řezníci, kteří si již roku 1337 vytvořili své cechovní řády. Po nich následovali soukeníci (1344) a krejčí (1351).

3.3 Husitské války a jagellonský věk

Během husitských válek zůstaly katolické Budějovice, jako jedno z mála českých měst, na straně Zikmunda Lucemburského. České Budějovice se mohly spolehnout jednak na kvalitní opevnění postavené v předchozím století a také na strategickou polohu při soutoku řek. Respekt z nedobytného opevnění projeví i husitští hejtmáni, kteří se za celou dobu války nepokusili obsadit bohaté Budějovice. Pouze v září roku 1420 táhl Jan Žižka se svým vojskem v blízkosti Budějovic, ale o útok na hradby se nepokusil (*Kovář 2006, 22*).

Na sklonku září roku 1421 připadly Budějovice rakouskému vévodovi Albrechtu V Habsburskému do zástavní držby. Rozhodl se posílit městskou posádku o dalších 500 mužů a tak zajistit přístup do Rakouska. Na spojení Budějovic s rakouským vévodou vydělali především budějovičtí obchodníci, kteří získali privilegium na obchod s rakouským vínem (*Bůžek – Dvořák – Novotný – Rameš – Sak 1996, 1*).

Během války prudce vzrostl počet obyvatel města o uprchlíky (kněží a katolické měšťany) z ostatních měst obsazených kališníky. Dalším aspektem konfliktu bylo posílení české části měšťanstva i díky nově přichozím. Po konci války se poprvé dostali čeští měšťané do čela městské rady. Po celou dobu své existence byly Budějovice národnostně smíšeným městem, kde německy hovořící obyvatelstvo patřilo k bohatší vrstvě, zatímco Češi zastupovali spíše drobné řemeslníky. Tyto rozdíly se v průběhu 15. století vyrovnaly (více *Pletzer 1994, 9-13*)

Roku 1436 se Budějovice opět staly součástí královské komory, ale navázané obchodní styky s rakouskými zeměmi zůstaly. Důležitým se stal obchod s alpskou solí, čímž Budějovice přímo konkurovaly Prachaticím a jejich Zlaté stezce. Ještě koncem 14. století byl obchod se solí záležitostí každého měšťana, ale pak se městská rada rozhodla zmonopolizovat tento výnosný obchod výhradně pro městskou obec. Obchod se solí

přinášel pro Budějovice nejvyšší zisky do městské pokladny, kdy mezi lety 1496-1570 tvořil až 26% všech příjmů (*Kavka 1965*, 33-36).

V polovině 15. století zesílil vliv českých měšťanů v radě města a dokonce se začalo využívat názvu České Budějovice (*Bůžek – Dvořák – Novotný – Rameš – Sak 1996*, 1). Těžké časy pro Budějovice nastaly koncem roku 1453, kdy král Ladislav Pohrobek postoupil město doživotně Jindřichovi IV. z Rožmberka. Proti tomuto rozhodnutí se otevřeně postavila valná část městské rady a rozhodli se bránit svá práva královského města i se zbraní v ruce. Jindřich IV. se nejprve rozhodl pro hospodářskou blokádu, a když se Budějovice stále nevzdávaly, pokusil se je dobýt silou. Rozpor končí náhlou smrtí Jindřicha IV. 25. ledna roku 1457. Jindřichův nástupce Jan z Rožmberka se pokusil blokádu obchodních cest o získání náhrad, ale král Ladislav se již postavil za Budějovické měšťany a dokonce jim udělil nová výhodná privilegia (*Kovář 2006*, 23; *Pletzer 1971*, 190-196).

V bojích mezi Jiřím z Poděbrad a Matyášem Korvínem o český trůn se českobudějovičtí konšelé postavily na stranu katolicky smýšlejícího Uherského krále Matyáše a přijali jeho posádku. Teprve roku 1479 vyslovily Budějovice poslušnost novému českému králi Vladislavu Jagellonskému (vládl od roku 1472).

3.4 Raný novověk a třicetiletá válka

Nástup rakouských Habsburků na český trůn znamenal pro katolické Budějovice novou vlnu hospodářského růstu. Zvláště obchod prosperoval z kontaktu s rakouským Cáhlovem (Freiburg), ze kterého byly pravidelně dováženy zásilky kvalitního štýrského železa a železných výrobků. Vedle železa byla důležitým obchodním artiklem sůl. Budějovice přímo konkurovaly Zlaté stezce a rožmberskému městu Prachatice. Po roce 1552, kdy došlo ke splavení Vltavy až do Prahy, byly bečky soli transportovány na lodích. V předbělohorské době žilo v Českých Budějovicích přibližně 4350 obyvatel. Ve městě se provozovalo na 43 řemesel a živností sdružených do 14 cechů. (*Bůžek – Dvořák – Novotný – Rameš – Sak 1996*, 1; *Andreas 2005*, 174-198). Význam Budějovic ještě narostl, když byla objevena nová ložiska stříbra v okolí dnešního Rudolfova (původně Velké Hory). Mezi lety 1547-1611 bylo vytěženo 43 715 kg stříbra, kdy roční průměr činil 915 kg. Díky vysokým výnosům byla v Českých Budějovicích otevřena královská mincovna. Umístěná byla v opuštěném dominikánském klášteře. Její zavření je datováno do roku 1611 (*Chvojka 1969*, 76-77; *Majer 2004*, 108-109).

Svoji oddanost novému rodu na českém trůně mohly Budějovice prokázat během prvního stavovského povstání proti Ferdinandovi I. Habsburskému v letech 1546-1547. Jako jedno z mála královských měst (spolu s Plzní, Chebem, Mostem a Ústím) se rozhodlo podpořit panovníka proti odbojným stavům, i když rozhodnutí městských radních nebylo z počátku jednoznačné (více *Janoušek 1954*, 83-93). Význam Budějovic potvrdil Ferdinand udělením místa na zemském sněmu hned za městy Pražskými a Plzní (*Kuča 1996*, 534).

Těžké období třicetileté války předcházel krátký konflikt mezi Rudolfem II. a Matyášem (oba z rodu Habsburků) o země Koruny české, který vyvrcholil intervencí vojska pasovského biskupa Leopolda Habsburského ve prospěch Rudolfa II. Budějovice v tomto konfliktu hrály důležitou roli. Žoldnéřské vojsko vpadlo do Čech na počátku roku a již 3. února se Budějovice podrobily novým pánům. Po neúspěchu u Prahy se vojsko stáhlo k Budějovicím, kde měli svůj hlavní stan. Ke stažení vojska z města došlo až 9. června, kdy za sebou zanechali vypleněné okolí, prázdné sýpky a přerušené obchodní cesty (*Kovář 2006*, 51; *Čapek 1981*, 1-9).

Náboženské rozpory, které provázely celé 16. století, plně vyvrcholily ve Třicetileté válce (1618-1648). V počáteční fázi (1618-1620) byly Budějovice opěrným bodem Habsburků v boji proti stavovskému povstání. Hned po defenestraci byla posílená městská posádka. Již v srpnu roku 1618 bylo město na krátkou dobu obleženo stavovským vojskem vedeným Matyášem Thurnem, ale kvůli nedostatku těžkých děl museli s nepořízenou ustoupit. Větší zkouška městského opevnění na sebe nenechala dlouho čekat. 10. listopadu přitáhlo nové stavovské vojsko, které pronásledovalo ustupující armádu Karla Buquoye. Město bylo obleženo až do června následujícího roku. Obránci zažili několik pokusů o zteč opevnění, ale vždy odolali. Po porážce stavů v bitvě u Záblatí bylo několikaměsíční obležení ukončeno (*Volf 1964*, 102-114; *Kovář 2006*, 51-52).

V následujících letech se boje Českým Budějovicím vyhýbaly. Po dobytí Prahy Sasy na podzim roku 1631 se dokonce staly na několik měsíců hlavním městem království. Ve městě byly uloženy všechny důležité dokumenty a korunovační klenoty. Nejhorší katastrofa, která postihla Budějovice během války, byl ničující požár z 21. června 1641 (*Kuča 1996*, 534; *Pletzer 2000*, 97-109). Shořelo půl města a těžce poškozeno bylo i městské opevnění. Válkou vyčerpané Budějovice se však dokázaly vzpamatovat a dokonce koncem války odrazit pokus Švédů o dobytí města. Budějovičtí obyvatelé tak přečkali krutosti třicetileté války celkem úspěšně, ale jejich další vývoj

(demografický a hospodářský) byl i tak výrazně zpomalen (*Bůžek – Dvořák – Novotný – Rameš – Sak 1996, 2*).

3.5 Historie domu čp. 23 v Hroznové ulici

Parcela 203/1 a 203/3 (Obr. 1), na které proběhl záchranný archeologický výzkum, byla dříve součástí měšťanského domu, dnes nesoucího čp. 23. Původní dům se nacházel v prostoru mezi městskou zbrojnicí (od 16. století používaná jako solnice) a tzv. Rybářskou bránou (označovaná také jako Mlýnská či Mlynářská). V historické literatuře je do prostoru dnešního domu čp. 23 situována jedna z městských lázní. Nazývána byla jako lázeň za klášterem nebo jako lázeň u branky. V písemných pramenech byla označována také po původním majiteli jako Spatlova lázeň (*Kovář 1996, 17*). Prodejní cena lázeňského domu se v 16. století, tedy v době, kdy dům změnil vícekrát majitele, pohybovala od 221 do 400 kop (*Kubák 1973, 170-171*).

V době vrcholného a pozdního středověku byl lázeňský dům několikrát uveden v městských knihách. Většinou jsou písemné zmínky spojeny se změnou majitele. Prvními známými majiteli byli výše zmíněný Leopold Spatl s jeho ženou. O Spatlovi pochází zmínka z roku 1377. Stejně příjmení je zmíněno také v roce 1416, kdy se jedná buď o starého Leopolda, nebo pravděpodobněji o jeho potomka. Po delší časové prodlevě je roku 1482 zmiňován ve spojitosti s domem lázeňský Jan Šikl s manželkou Markétou. Počátkem roku 1488 převedla vdova Markéta lázeňský dům na svoji dceru Martu, která vedla činnost až do roku 1514, ale později se do domu přiženil Štěpán Pirchinger. Než Štěpán zemřel, stihl se provdat za jistou Uršulu, která je pak v pramenech uváděna až do roku 1565 (*Köpl 1901, 142; Kovář 1996, 17-18*).

V období novověku se dlouho v tomto prostoru udržela tradice lazebnictví. Posledním zaznamenaným lazebníkem byl jistý Ferdinand Weiss, zmiňovaný roku 1717, kdy převzal činnost po otci. Následně je zachycena kupní smlouva mezi Marií Růžnou Weissovou a Janem Bedřichem Deichartem, ve které je uváděn „dům s lázní“ ohodnocený na 1300 zlatých. Dále se ve spojitosti s domem lázeň již nezmiňuje.

Původní dům byl zbořen někdy před rokem 1875 v souvislosti s úpravou sítě ulic. Majitelé zdejší parcely náleželi administrativně do druhé městské čtvrti, zvané ve středověku také jako Rychtářova (Quartale Judicis) nebo jako Prindlova čtvrť (Quartale Prundliny). Od středověku byla dnešní Hroznová ulice chápána jako tři nebo čtyři různé ulice. Část, kde se nacházel lazební dům, se nazývala Rybářská. Ke sjednocení názvu

došlo 8. června 1875 nařízením městské rady. Současný dvoupatrový činžovní dům byl vystavěn roku 1895 (*Kubák 1973*, 171; *Kovář 1996*, 19; *Kovář - Koblasa 2005*, 10, 122-123).

Je pravděpodobné, že se první lázně v Českých Budějovicích vyskytovaly v brzké době po jejich založení (*Winter 1906*, 73), ale právě písemná zpráva z roku 1377, kde byli vedle Spatla uvedeni i lazebníci Kunc a Vencl, je považována za nejstarší zmínku (*Köpl 1901*, 147; *Kovář 1996*, 13). Lázně byly většinou stavěny blízko řek či potoků kvůli velkým nárokům na spotřebu vody (*Petráň 1985*, 538). Proto lze předpokládat, že Spaltova lázeň byla vystavěna až po vytvoření Rybářské brány (ve středověku zvaná Mlynářská), která je poprvé zmiňována k roku 1349 (*Kovář 2006b*, 18). Pravděpodobně zde existoval menší vstup do města i před tímto datem, hlavně kvůli nutnému spojení s městskými mlýny, které stály za hradbami města od jeho založení.

Lazebnictví nebylo ve středověku považováno za příliš vážené řemeslo. Lazebníci dlouho patřili spolu s popravčími, rasy a biřici k nectným řemeslům, což se projevilo v privilegii krále Jana Lucemburského z roku 1330, kterým byla omezena lazebníkům možnost stát se konšely a nosit zbraně. Problém také měli potomci lazebníků, kteří se jen těžko slušně ženili a vdávali. I přes jistou diskriminaci lazebníků měly lazebníky mezi obyvatelstvem velkou oblibu. Špatná pověst lazebníků je dána především faktem, že se často stávaly místem radovánek a neřesti, kdy lázně získávaly punc sídla hříchů a často byly kladeny na roveň nevěstincům. Na úroveň běžných řemesel postavil lazebnictví až roku 1406 Václav IV. Postupně začali lazebníci zakládat vlastní cechy, které mívaly ve znaku modrou točenicí s ledňáčkem na zlatém štítě (*Kovář 1996*, 8-9; *Křížek 2002*, 98; *Andreas 2005*, 195, znak 16).

Návštěva lázní nebyla spojována čistě s koupelí a radovánkami, ale návštěvník mohl využít služeb bradýře (holení, stříhání vlasů a vousů). V lázních také byly poskytovány zdravotní služby, jakými bylo pouštění žilou, přikládání horkých baněk nebo trhání zubů (*Petráň 1985*, 357; *Křížek 2002*, 102-103).

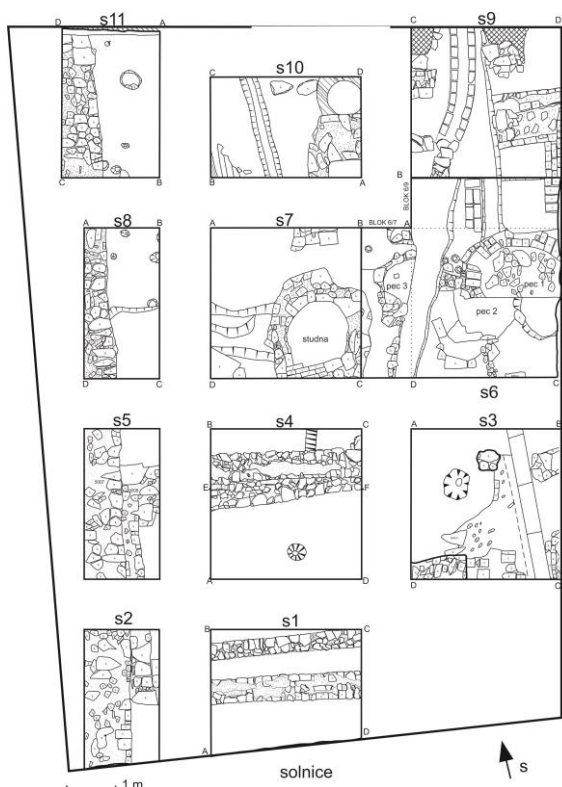
K vybavení lázní patřily velké okrouhlé dřevěné kádě, které byly stažené železnými obručemi. Voda se do kádě nosila většinou pomocí dřevěných věder. Ohřívání probíhalo pomocí kamenů nebo želez rozpálených nad ohněm. Jako větší umyvadla sloužily dřevěné mělké mísy, které mohly být i z cennějších kovů (mosazné nebo měděné). Z vyobrazení lázně od Albrechta Dürera z roku 1496 můžeme vidět větší množství především kovového nádobí (cínové?) a to jak malé poháry, tak větší konvice

a hrnce. Časté jsou skládané dřevěné nádoby různých velikostí. Tvar velké kádě je možné vidět na iluminaci z Jenského kodexu (1490-1510), znázorňující mnichy v lázni. Jeden z mnichů se koupe v oválné dřevěné lázni. K případnému doplnění vody jsou připraveny tři dřevěná vědra s vodou. Lazebnice servírují mnichům nápoje z kovových pohárů (Obr. 2).

4 Metoda výzkumu

Záchranný výzkum byl vyvolán plánovaným rozšířením hotelu Klika na parcelu přilehlého dvoru pč. 203/1 a 203/3 v katastrálním území České Budějovice 1 (Obr. 1). Záchranného výzkumu se po dohodě s majiteli hotelu zhostilo archeologické oddělení Státního památkového ústavu v Českých Budějovicích (dnes Územní odborné pracoviště Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích). Výzkum pod vedením J. Havliceho byl zahájen 10. 7. 2001 a pokračoval až do 14. 8. téhož roku.

Zkoumané parcely tvořily svými stranami lichoběžník, kdy jeho severní strana měla délku zhruba 11,5 m, východní 14 m, jižní 10 m a západní necelých 15 m. Na tomto prostoru bylo vytyčeno a prozkoumáno 11 sond. Sondy 3, 4, 6, 7 a 9 měly tvar čtverce o stranách 3x3 m. Zbylé sondy pak měly nepravidelnou délku stran v závislosti na možnostech zkoumané plochy. Mezi jednotlivými sondami byly ponechány 1 m široké kontrolní bloky. Mezi sondami 6/7 a 6/9 došlo k odkopání kontrolních bloků z důvodu zachycení kompletní situace tří nalezených pecí. Kontrolní blok byl také odtěžen v prostoru mezi sondami 1/01 a 2/01. Na zkoumané parcele bylo odkryto 84 m² z celkových 150 m².

Hranice parcely korespondovala na jižní straně se zdí solnice (dříve městská zbrojnice) na západní straně původně s gotickou hradební zdí a po jejím zboření s nově vzniklou zástavbou. Stavba solnice je datována letopočtem umístěným na průčelí k roku

1531 (*Kuča 1996*, 536). Parcela náležela k výše zmíněnému lázeňskému domu, který pravděpodobně stál v prostoru dnešního činžovního domu čp. 23 (vystavěn r. 1895). Náznaky původní kamenné stavby byly pravděpodobně odkryty v sondě 3/01 (viz kapitola 5.3). Zjištěny byly zdi (SJ 3007 a 3025) vystavěné z velkých bloků lomového kamene pojených bílou drobivou maltou. Obě zdi byly silně narušeny recentními zásahy (výkop kanalizace). Z toho důvodu nelze přesně určit jejich původní funkci. Zeď dnešního domu ohraničovala celou východní plochu výzkumu. Původní dům byl zbořen někdy před rokem 1875 při úpravě uliční sítě v prostoru bývalé Rybářské ulice (*Havlice 2001*, 172). Severní strana byla vymezena zdí pozemku.

Západní strana plochy výzkumu odhalila v celé délce 15 metrů úsek gotické městské hradby, která byla pod povrchem zachována až do výše 130 cm. Šířka odkryté části se pohybovala kolem 1 m. Základy hradby stály přímo na podloží. Původně měla hradba kolem 7 metrů na výšku a 1,6 m na šířku. Podle historických pramenů byla dostavěna již na počátku 14. století (*Líbal – Muk 1969*, 57-58; *Kuthan 1975*, 163; *Kuča 1996*, 535-536; *Kovář 2006*, 10-13; 2015, 86-92), což potvrzují i keramické nálezy získané ze základového vkopu hradby (viz popis sondy 11/01). Odkrytý úsek hradby vyplňoval prostor mezi Rybářskou bránou a solnicí a pokračoval až k tzv. Polygonální bráně, která se ještě dodnes nachází mezi solnicí a dominikánským klášterem. Celý systém opevnění byl po celou dobu své existence často opravován, doplňován a vylepšován. Větších úprav se opevnění dočkalo po roce 1390, kdy musel být rekonstruován úsek hradeb dlouhý až 600 m. Jednou z takto vyspravených částí byl i úsek mezi klášterem a rybářskou branou (*Kovář 2006*, 20-21).

Stará gotická hradba v Českých Budějovicích byla od první třetiny 19. století postupně rozprodávána a následně i rozebírána. Na jejím místě pak vznikala nová zástavba (*Kovář 2006*, 71). Úsek mezi solnicí a Rybářskou bránou byl odstraněn někdy mezi roky 1850 a 1872. Samotná Rybářská brána byla zbořena roku 1872 (obr. 3).

V sondách 1/01, 2/01, 4/01 a 5/01 byly zachyceny základy stavby o rozměrech 6×5 m, orientované východo-západním směrem. Podle autora výzkumu se pravděpodobně jednalo o součást hospodářského zázemí blízkého měšťanského domu (*Havlice 2001*, 173).

U stavby byly rozlišeny dvě stavební fáze. Starší, datovaná do 1. poloviny 15. století, je reprezentována kamennou zdí 4024 (kapitola 5.4, profily AB, CD, řez EF). Vystavěna byla z lomového kamene přímo na podloží. Jednotlivé kameny byly spojovány maltou, líc zdi se na jižní straně zachoval až k základové spáře. Ojedinele se

ve zdi nacházely kousky cihel. Pravděpodobně se jedná o totožný kontext se zdí 1014 ze sondy 1/01. V sondách 2/01 a 5/01 nelze přesně zachytit tuto fázi stavby. Je možné, že se stavba „opírala“ o hradební zeď, nebo zde byla zeď pohlcena následující fází.

Druhou fází stavby představuje v sondě 1/01 zeď 1012 a v sondě 4/01 zeď 4018 (obr. 4. – půdorys, profily AB, CD, řez EF), která částečně využívá starší zeď 4024. Výstavba spadá pravděpodobně do počátku 16. století. Stavebním materiálem byl lomový kámen s ojedinělou příměsí cihel, pravděpodobně novější správkou. Pojivem byla bílá vápenná malta. Líc zdi nebylo možné určit. Zeď byla provázána se zdí 4030, která je patrná na profilu CD (kap. 6.4). Otázkou zůstává, jakou měla tato přilehlá zeď funkci.

Ve stavbě byla odkryta jednolitá maltová vrstva (SJ 1007, 4015), která sloužila jako podlaha mladší fáze. Její mocnost se pohybovala mezi 3-4 cm. Podlaha nedosahovala až ke zdem objektu. Pod maltovou vrstvou se nacházela výplň interiéru starší fáze stavby, ze které bylo získáno velké množství zlomků kuchyňské a stolní keramiky spolu se souborem nádobkových a výklenkových kachlů, kovových předmětů, uhlíků a zvířecích kostí. Ze zásypu starší fáze stavby pochází soubor pěti mincí. Nejstarší ražba, 1/2feník Albrechta III., byla ražena mezi roky 1388-1395. Zánik starší fáze datuje bílý peníz Jiřího z Poděbrad, ražený někdy mezi lety 1460-1468. Nejmladší byl bílý peníz Maxmiliána II. ražený v letech 1568-1573. Díky maltové vrstvě došlo k částečnému „uzavření“ nálezové situace starší fáze stavby, která tak ukazuje hmotnou kulturu českobudějovických měšťanů žijících na okraji města.

Mezi objekty řemeslného rázu můžeme řadit tři torza pecí v superpozici (SJ 6024, 6057, 6065). Zachyceny byly v prostoru sondy 6/01 (SJ 6024 a 6057) a v kontrolním bloku mezi sondou 6 a 7 (SJ 6065), který byl z toho důvodu odkopán. Pece byly využívány od druhé poloviny 13. století až do novověku, kdy starší pec byla vždy nahrazena modernější verzí. V umístění pyrotechnických zařízení v blízkosti městské hradby lze sledovat snahu o snížení rizika rozšíření případného požáru, navíc se pec nacházela poblíž boční branky zvané Rybářská, takže v případě požáru bylo možné získat vodu z bočního ramene. Přesnou funkci pecí se během výzkumu nepodařilo zjistit. Spojení pecí s výše zmíněnou lázní není vyloučené. Pece však mohly být využívány jinými řemesly, kdy zde nebyla umístěná samotná dílna, ale pouze pyrotechnické zařízení (Scheufler 1972, 76). Dalším odkrytým řemeslným objektem byla vápenná pec ze sond 4/01, 7/01, 8/01 a pravděpodobně také 5/01 (více v kap. 6.8).

Na ploše zkoumané parcely, přesněji v sondě 7, byla zachycena studna s kamenným obložení o průměru otvoru 1,2 m. Během výzkumu se podařilo odkrýt studnu do hloubky 3.5 m, ale kvůli vysoké spodní vodě nebylo možné studnu prozkoumat celou. Z odebrané výplně studny nepocházejí žádné nálezy. Mohlo by to vypovídat o pravidelném čištění studny. Poté, co přestala být studna využívána, byla překlenuta nízkou cihlovou klenbou a poté překryta vrstvou zahradní zeminy (*Havlice 2001, 172-174*).

Během výzkumu nebyly objeveny žádné objekty či předměty, které by potvrdzovali hypotézu J. Čechury, že v prostoru severně od dominikánského kláštera byl plánován, nebo dokonce po krátkou dobu existoval královský hrad. Základem pro tuto hypotézu je listina z roku 1265, ve které se píše o rozšíření dominikánského kláštera na sousední plochu, která svojí velikostí značně převyšovala normální parcelu. Z toho bylo usuzováno, že tato strategicky výhodná poloha byla původně plánovaná pro královský hrad (*Čechura 1986, 399*). Podobnou dispozici městského hradu a kláštera známe např. z města Písku. Myšlenku, že v Českých Budějovicích mohl stát hrad, uvádí i T. Durdík (*1999, 102-103*). Hrad během lokace nikdy nemusel být do kompozice města plánován. Funkci městského hradu jako strategického bodu, chránícího obchodní stezky v blízkosti královského města, místo toho mohla zastávat nedaleký královský hrad Hluboká (*Kovář 2015, 94*).

5 Postup práce při analýze keramického materiálu z parcely domu čp. 23

Pro možné posouzení životního stylu středověkých měšťanů na základě archeologických nálezů bylo potřeba nejprve provést komplexní analýzu archeologického materiálu, především pak analýzu stolní a kuchyňské keramiky a jeho nálezových okolností. Snahou je především posoudit základní kvalitativní a kvantitativní vlastnosti jednotlivých souborů a nikoliv postihnout složité procesy, které působí na archeologický materiál jednak při jeho vzniku a hlavně po jeho uložení do archeologického kontextu. Touto problematikou se v nedávné době zabýval především L. Čapek, který sledoval depoziční a postdepoziční procesy působící na keramický materiál z českobudějovických výzkumů v čp. 16 na Náměstí Přemysla Otakara II. (Čapek 2010) a čp. 1, tedy z prostoru radnice (Čapek 2014).

V této kapitole jsou blíže popsány metody použité při zpracování keramického materiálu z parcely domu čp. 23 v Hroznové ulici. Při záchranném výzkumu bylo vyzvednuto velké množství archeologické materiálu, především stolní a kuchyňské keramiky, ale také keramiky kamnářské a stavební. Vedle keramického materiálu bylo objeveno větší množství kovových předmětů (1 bedna) a osteologických nálezů (2 bedny). Všechny archeologické nálezy z parcely domu čp. 23 jsou uloženy v depozitáři Územního odborného pracoviště národního památkového ústavu v Českých Budějovicích, který sídlí na Senovážném náměstí 6 v Českých Budějovicích.

Základní očištění a slepení keramického materiálu bylo provedeno pracovníky Územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích. Další slepení proběhlo během zpracování keramického materiálu. Jednotlivým keramickým fragmentům nebylo přiděleno žádné přírůstkové ani inventární číslo. Před zahájením samotné analýzy keramického materiálu tak bylo nutné popsat jednotlivé artefakty pořadovým číslem. Pro tento úkol jsem zvolil numerický kód skládající se ze dvou čísel. První číslo označovalo sondu, ze které byl fragment získán a druhé určuje pořadí fragmentu v rámci sondy. Evidovány byly všechny fragmenty včetně těch slepených. Do databáze byly slepené fragmenty zaneseny pod jedním identifikačním číslem a nejnižším inventárním číslem.

5.1 Deskripční a databázový systém

Pro analýzu stolní a kuchyňské keramiky parcely domu čp. 23 v Hroznové ulici bylo použito formalizovaného deskripčního a databázového systému, vytvořeného L.

Čapkem pro účely zpracování keramického materiálu z výzkumů parcel domů čp. 16 a čp. 1 (radnice) na náměstí Přemysla Otakara II. v Českých Budějovicích (2010; 2014). Databáze eviduje u každého keramického jedince (včetně atypických fragmentů) inventurní a identifikační číslo, prostorové zařazení (výzkum, sonda, statigrafická jednotka), morfologické vlastnosti, technologické vlastnosti, metrické vlastnosti a další pozorovatelné vlastnosti, spojené s používáním keramiky (očazení, usazeniny) a jejími postdepozičními procesy (pórovitost, rozšlapatelnost).

Databázový program, nazvaný CBKeramika, vychází principálně z databázových programů KLASIFIK, KERAMIK, a KLASIKER, vytvořených v západních Čechách (Břeň – Kašpar – Vařeka 1995; Vařeka 1998, 123-137; Nováček – Tetour 2003) a databázového a deskripčního systému pro Brno a okolí, který je používán společností ARCHAIA Brno (Procházka - Peška 2007b, 234-270). Databázový systém KeramikCB pracuje v prostředí MS Access 2007. Základní popisovanou jednotkou je keramický jedinec. Zaznamenávány jsou veškeré jeho identifikační, morfologické, technologické a metrické vlastnosti (Čapek 2010, 42-44; 2014, 152-155).

5.2 Morfologicko-typologické vlastnosti artefaktu

Pro základní popis morfologicko-typologických vlastností fragmentu bylo používáno alfabetských znaků. Vyplňovány byly základní kategorie, které klasifikují druh fragmentu (O-okraj, H-hrdlo, P-plece, Vý-výduť, T-atypický fragment z těla nádoby, S-spodní část nádoby, D-dno, Uch-ucho, Uchy-úchytka, Noz-nožka, C-celé, Torzo) a případně kombinaci jednotlivých druhů fragmentu (OH-okraj + hrdlo, OHP-okraj + hrdlo + plec, OHUCH – okraj s uchem, OT-okraj + tělo, SD – spodní část a dno nádoby, atd.). Na základě takto určených variant bylo případně možné rozlišit druh nádoby (H-hrnek, D-džbán, Po-poklice, M-mísa, Za-zásobnice, Ka-kahan, P-pohár, Konvice, L-láhev, T-talíř, atd.).

Při specifické kategorii fragmentů, jakými jsou například okraje, dna, ucha a úchytky se dále přistupovalo k určení typu a to především na základě profilace fragmentu. Pro zaznamenání je využito členění do skupin a typů pomocí numerického kódu s doplněným alfabetským znakem před numerickým kódem, označující druh nádoby (H. - hrnek, D. - džbán, Po. - poklice, atd.) nebo typologicky určitelnou morfologickou část nádoby (Dn. - dno, Uch. - ucho, Uchy. - úchytka). Od popisu jednotlivých variant bylo upuštěno kvůli značné nepřehlednosti. Drobné rozdíly mezi

různými variantami jsou prvkem ruční výroby nádob a mohly se projevit i na jediném exempláři a nemá smysl je všechny podchycovat.

Na podobném alfanumerickém popisném principu byla evidována výzdoba na fragmentech. Zde je rozlišována výzdoba rytá (R.), kam náleží výzdoba ve formě rýhy (< 3mm, > 3 mm, rytá šroubovice), stupňovité šroubovice, vývalkovité šroubovice a vlnice, výzdoba formou vrypů, vpichů a vseků (V.), radélková a kolkovaná výzdoba (K.), plastická výzdoba (L.) a značky na dnech nádob (Dn.). Všechny výše uvedené popisné ekvivalenty vycházejí principálně z deskriptivního systému, vytvořeného L. Čapkem v rámci diplomové magisterské a disertační práce (Čapek 2010; 2014).

5.3 Technologické vlastnosti

Při posuzování technologických kvalit jednotlivých fragmentů bylo využito v archeologii již běžně zavedeného systému keramických tříd. V prostředí české archeologie vrcholného a pozdního středověku se začal tento pojem výrazněji etablovat až v 90. letech 20. století a to s příchodem formalizovaných databázových systému tzv. plzeňské školy (Doležalová 2015, 51) KLASIFIK (Břeň – Kašpar – Vařeka 1995, 38-39), KERAMIK (Vařeka 1998; 124-125) a nejnovější verze KLASIKER (Nováček – Tetour 2003).

Již od poloviny 90. let se s keramickými třídami pracuje při popisu technologických kvalit nálezů stolní a kuchyňské keramiky především v západních, jižních a středních Čechách (např. Blažková-Dubská 2007, 14; Čapek – Richterová – Vladař 2014, 267-269; Dohnal – Fröhlich 2000; 156; Dohnal – Koucký 2000, 364; Durdík – Kašpar 2000, 297-298; Hereit 2012, 32; Kašpar – Vařeka 1995, 659; Militký – Vařeka 1997; 60, 65; Nováček 2000; 39; Nováček a kol. 2010, 314-315; Pícka – Tetour 2005, 191-194). Makroskopicky určitelné keramické třídy se používají také při deskripci technologických vlastností nálezů kachlů (např. Ernée 2004, 255; Ernée – Hankýř – Maryška 2004, 176; Tetour 2005, 218). S popisným systémem keramických tříd pracují také na Moravě (Brno a jeho okolí) a to hlavně v rámci deskripčního systému, který vytvořil R. Procházka (Procházka - Peška 2007b, 241-245).

Při snaze ověřit makroskopicky sledované vlnosti keramiky lze přistoupit k exaktním petrografickým analýzám. Velmi kvalitně je pomocí těchto metod zpracovaná moravská keramika, a to především zásluhou M. Gregerové (Gregerová – Procházka 2007, 271-299; Gregerová a kol. 2010). V prostředí Čech se jedná spíše o ojedinělé studie (např. Nováček 2010, 74-76; Matějková 2014, 93-96).

Pro práci se souborem keramického materiálu z parcely domu čp. 23 v Hroznové ulici jsem nevytvářel vlastní soupis keramických tříd, ale převzal jsem již osvědčený, kvalitně popsany a částečně i ověřený soubor keramických tříd, vytvořený pro České Budějovice a okolí L. Čapkem (*Čapek 2010*, 158-161; *Čapek 2014*, 103-110). U několika keramických tříd z Českých Budějovic byly provedeny analýzy XRF a XRD (*Čapek – Čekalová – Řiha 2013*, 525-542). Základem bylo vytvořit si vlastní keramický vzorník na základě komparace se vzorníkem uloženým v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích¹.

U jednotlivých keramických tříd byly makroskopicky sledovány tyto znaky: 1. struktura keramické hmoty, 2. tvrdost a typ výpalu (oxidační/redukční), 3. množství a rozměry příměsí (ostriva), 4. barva na vnějším a vnitřním povrchu a barva na lomu. 5. úprava povrchu (*Procházka – Peška 2007b*, 241-245; *Čapek 2014*, 103-110, 154).

V souboru bylo rozlišeno celkem 45 různých keramických tříd, jejichž podrobný popis je přiložen v příloze (kap. 15.2.3). Pro částečné omezení problematické a nevyhnutelné subjektivity při makroskopickém určování keramických tříd bylo hodnocení prováděno na důkladně očištěném fragmentu, případně na lomu střepu. Používána také byla lupa o desetinásobném zvětšení.

Technologické vlastnosti spojené s výrobou nádob byly sledovány na fragmentech den. Evidovány byly stopy po podsýpce, ukazující na tvarování nádoby formou obtáčení na pomalu rotující desce, a stopy po odříznutí strunou nebo nožem, které odkazují na vytáčení nádob na rychle rotujícím (*Nekuda – Reichertová 1968*; 37, 65), ale takové rozčlenění čistě podle stop na dnu nádoby nemusí být jednoznačné (viz. *Orna a kol. 2011*, 17, 62-75).

5.4 Metrické vlastnosti

Při evidenci keramických jedinců byly měřeny základní metrické vlastnosti (váha, plošný rozměr, síla, průměr okraje, průměr dna), které pomáhají při posuzování transformačních procesů působících na keramiku během ukládání a po jejím uložení do archeologických kontextů.

Jednou z měřených hodnot je váha jedince udávaná v gramech. Vážen byl každý jedinec zvláště. Část souboru byla již při analýze slepena, a tak byly váženy i jedinci, skládající se z více fragmentů. V popisu jednotlivých vrstev je následně uváděna

¹ Za umožnění nahlédnutí do vzorníku keramických tříd tímto děkuji Mgr. Ladislavu Čapkovi, Ph.D. a Mgr. Zuzaně Thomové.

celková váha souboru a spolu s tím také průměrná váha jedince a průměrná váha jednice vyjádřená mediánem (negovány výraznější odchylky). Váha jedinců je výrazně ovlivněna tloušťkou fragmentu, typem nádoby ale také charakterem a složením keramické třídy (*Orton – Tyers – Vince 1993*, 214; *Čapek 2014*, 100). U dominantních keramických tříd v jednotlivých souborech je uváděna váha třídy spolu s průměrnou silou střepu dané třídy. K měření byla použita laboratorní váha KERN FKB s měřitelným dílkem na 0,1 g.

Druhou měřenou hodnotou je plošný rozměr jedince udávaný v cm^2 . Rozlišeny byly tři velikostní kategorie fragmentů (*Procházka – Peška 2007b*, 268): kategorie malých zlomků (méně jak 9 cm^2), kategorie středně velkých zlomků ($16\text{-}36 \text{ cm}^2$) a kategorie velkých fragmentů (více jak 36 cm^2). Pro změření hodnoty bylo použito čtvercové šablony, kde je zastoupeno 12 různých kategorií. Kategorie 1-3 ($1 - 9 \text{ cm}^2$) náleží velikostí kategorii malých zlomků, 4-6 ($16\text{-}36 \text{ cm}^2$) kategorii středně velkých zlomků a 7-12 ($49 - 144 \text{ cm}^2$) do kategorie velkých fragmentů. Na základě plošného rozměru byla posuzována fragmentarizace souboru.

Průměr fragmentů okrajů a den byl měřen pomocí koncentrické šablony RIMCHART. Evidována byla také hodnota EVE, ale s ní nebylo dále pracováno (více např. *Orton – Tyers – Vince 1993*, 173-178; *Nováček a kol. 2010*, 302-310; *Čapek 2014*, 111-113).

Síla stěny fragmentů byla měřena minimálně na dvou místech, ze kterých pak byla získána průměrná hodnota. U okrajů byla síla měřena v místě obratu profilace.

5.5 Stopy užití a opotřebování

U jednotlivých fragmentů byly sledovány také makroskopicky pozorovatelné stopy po používání a stopy po opotřebování. Jedním ze sledovaných deskriptorů je očazení, které vzniká během kontaktu nádoby s ohněm. Dále byly evidovány mineralizované zbytky stravy a pórovitost povrchu. Jedním ze sledovaných faktorů je opotřebení zlomku (abraze), u které jsou určeny 3 stupně opotřebení: 1 – ostrohranný střep, 2 – částečně otřelý střep s polovinou hran zaoblených, 3 – omletý střep. U 4643 evidovaných keramických jedinců jich 96,7 % náleží kategorii 1, do kategorie 2 patří 2,7 % a 3 kategorii 0,2%.

6 Charakteristika sídlištních aktivit a jejich materiální náplň

Během záchranného archeologického výzkumu bylo odkryto na ploše parcel 203/1 a 203/3 celkem 11 sond, pokrývajících plochu 84 m². V rámci devíti sond pak autoři výzkumu dokumentovali celkem 279 různých stratigrafických jednotek (S6 – 68 s. j.; S3 – 42 s. j.; S4 – 39 s. j.; S7 – 30 s. j.; S1 – 23 s. j.; S9 – 21 s. j.; S10 – 20 s. j.; S8 – 18 s. j.; S11 – 18 s. j.). U sond 2 a 5 chybí popis jednotlivých stratigrafických jednotek. Možným důvodem je fakt, že 90 % těchto sond je tvořeno odkrytou kamennou zdí původní gotické hradby. Z dokumentace, týkající se sond 2 a 5, je k dispozici pouze kresba půdorysu.

V 279 různých stratigrafických jednotkách bylo zastoupeno především 205 vrstev (kulturní vrstvy, výplně objektů, podloží, půdní typy). Dále je možné v 9 sondách určit 28 kamenných zdí a 46 objektů. Mezi objekty jsou zastoupeny různě velké zahloubené jámy a jamky, ale také tři pyrotechnická zařízení a studna. Z několika kamenných zdí bylo možné rozpoznat půdorysy minimálně dvou staveb – základy kamenné gotické hradby a kamenné základy obdélné stavby přilehající svojí kratší stranou ke gotické hradbě.

Tato kapitola si klade za cíl přiblížit jednotlivé archeologické situace v rámci jednotlivých sond a to především z hlediska materiální kultury. Bude kladen důraz na možné určení původní funkce na základě základního zhodnocení keramického materiálu. U větších souborů je určen jejich horizont vzniku. Při určování stáří jsem vycházel z chronologických zjištění L. Čapka, získaných z analýzy keramiky z výzkumu českobudějovické radnice čp. 1 (Čapek 2014, 246-255).

Ve středověkých městech se můžeme setkat se třemi základními skupinami souborů, závisících na charakteru a způsobu vzniku stratigrafických jednotek, ve kterých byly uloženy. Jedná se za 1. o vrstvy vzniklé spontánně nebo záměrně na komunikačně využívaných plochách, za 2. o navážky a výplně zahloubených objektů a za 3. prostory záměrně kumulativní (odpadové areály) kam lze zařadit odpadní jímky, studny případně zavezené prostory staveb (Nováček 2000, 13-15).

Nejběžnějším archeologickým artefaktem v rámci stratigrafických jednotek bývají fragmenty keramických nádob. Stav zachování a místo uložení keramických nádob (a nejen jich) je výrazně ovlivňován v rámci tzv. kulturních (C) a přírodních (N) transformací (Schiffer 2002; Macháček 2001, 13-17; Neustupný 2007; 46-75; Čapek 2010; 2014).

Přerod keramických nádob (dotýká se nejen keramiky) z živé kultury do „mrtvé“ je ovlivněn řadou dílčích faktorů. Samotný proces začíná již během užívání (života) keramiky v živé kultuře (systémový kontext), kdy působí tzv. predepoziční transformace. Ovlivňují především změny v kategoriích keramiky (Neustupný 2007, 51). Na keramiku působí faktory jako primární, sekundární a terciární účel, status a symbolismus, reutilizace, laterální cyklace a recyklace (Čapek 2014, 27-38). Na každý typ keramické nádoby působí tyto procesy jiným způsobem, což se následně odráží v samotných archeologických kontextech, například výraznější kumulaci hrnců k přípravě potravy, u kterých dochází k časté manipulaci a ke kontaktu s ohněm oproti velkým hrncům zásobním, se kterými je manipulováno jen zřídka.

Po ztrátě účelu (například rozbití) je předmět vyloučen z živé kultury a přenesen do archeologického kontextu (nejčastěji odpadového areálu). Během tohoto přerodu dochází opět k celé řadě intencionálních i neintencionálních událostí a rozhodnutí, které formují jak kvalitativní tak kvantitativní vlastnosti předmětu. Tyto procesy nazýváme jako zánikové transformace nebo také jako formační procesy (Neustupný 2007, 51; Čapek 2004, 42). M. B. Schiffer určil jako hlavní kulturní formační procesy, které působí na předměty při přechodu z živé (systemické) kultury do archeologického kontextu vyhození, pohřbívání, ztrátu a případně také opuštění (Schiffer 2002, 30-34).

Během zánikových transformací vzniká především odpad primárního a sekundárního řádu, případně také odpad *de facto*. U primárního odpadu zůstávají artefakty a ekofakty víceméně na místě svého vzniku a vztahují se především na prostory různých aktivit (výroba, vaření, ...). Jeho vznik je neintencionální (Neustupný 1996, 496; Neustupný 2007, 66; Čapek 2014, 53). Keramické fragmenty z areálů primárního odpadu v rámci středověkých měst (např. kuchyně) se většinou vyznačují malou velikostí a menším počtem. Větší kusy bývaly uklizeny (více Čapek 2014, 57-60).

Sekundární odpad vzniká přenesením zbytků artefaktu či ekofaktu mimo prostor vnitřního areálu aktivit na místo, kde nebude bránit provozu (Neustupný 1996, 496; Neustupný 2007, 66). Většinou se jedná o prostory mimo hlavní obytné stavby, v případě středověkých měst se může jednat o speciálně vyhrazená místa v zadních částech parcel. Specializovaným zahloubeným místem pro ukládání sekundárního odpadu jsou jímky. Podobnou roly mohly hrát také studny, které již ztratily svoji primární funkci. Při odklizení odpadu dochází k prostorové transformaci artefaktu a

částečně také fragmentarizaci a redukci. Při manipulaci se sekundárním odpadem se jedná výhradně o proces intencionální.

Na vlastnostech keramiky se projevují jinak různé druhy sekundárních odpadových areálů. U povrchového odpadního areálu je v keramickém souboru výraznější zastoupení malých fragmentů, které však lze částečně slepit do větších tvarů. U podpovrchových, nebo jinak ohrazených odpadních areálů (jímky, výplň zahloubených objektů, hnojiště) jsou naopak výrazněji zastoupeny větší fragmenty s vyšší průměrnou hmotností (Čapek 2014, 61).

Po uložení do archeologického kontextu působí na artefakty a ekofakty postdepoziční transformace, které lze opět rozdělit na působení vlivů kulturních (zásahy člověka) a přírodních (Schiffer 2002, 36-37). Kulturní (antropogenní) transformace jsou spojeny s narušením deponovaných artefaktů například výkopem kanalizace, umělým vyrovnáváním terénu, výstavbou nových objektů atd. S těmito vlivy je nutno počítat především v rámci archeologie středověkých měst. U přírodních transformací působí na uložené soubory činnost drobných živočichů a další zvíře (faunoturbace, bioturbace), působení rostlin, například kořeny stromů, nebo různé erozivní procesy (např. splachy), označované jako geoturbace (Macháček 2001, 15; Kruťová 2003, 99-120; Čapek 2014, 47).

S postdepozičními procesy souvisí další z kategorií odpadu, a to odpad terciární, který by podle E. Neustupného vnikal neintencionálním přemísťováním sekundárního odpadu, např. zaplnění zahloubených objektů materiálem z areálu sekundárního odpadu. Tento proces by však měl vznikat přírodním procesem (Neustupný 1996, 496; 2007, 66). L. Čapek však poukázal na fakt, že především v prostoru středověkých měst dochází k časté redepozici kulturních vrstev působením lidské činnosti. Příkladem jsou různé navážky, násypy, navigace či zásypy související s výstavbou staveb, jejich renovací nebo demolicí (Čapek 2014, 62).

Při výzkumu středověkých městských parcel způsobuje značný problém otázka kontaminace kontextů. Při dlouhodobém osídlení v rámci jedné městské parcely dochází k četným úpravám terénu (výkopy, navážky, planýrky, atd.) a tím k postdepozičním zásahům do starších kontextů. Jedním ze znaků kontaminace je intruze keramiky. Problematika intruzí keramiky je již delší dobu řešena v rámci pravěké a raně středověké archeologie (např. Rulf 1997, 439-461; Květina 2002, 21-38; Kruťová 2003, 99-120; Kuna – Profantová 2005, 121-122; Neustupný 2007, 72-75). V archeologii

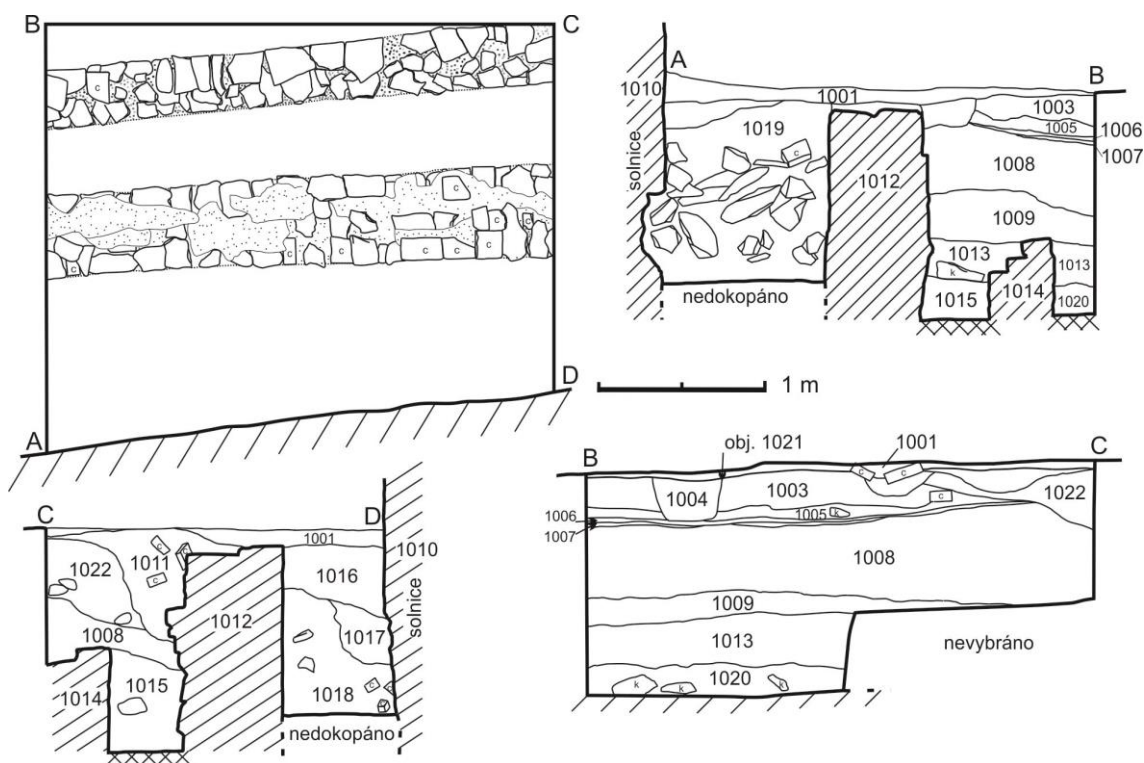
vrcholného středověku zhodnotil vliv intruzí na městské parcely v Plzni K. Nováček (*Nováček 2003*, 135-142), pro České Budějovice pak L. Čapek (*Čapek 2014*).

Jako intruzi chápeme příměs keramiky nesoučasné s „hlavním“, obsahem objektu (*Rulf 1997*, 454). Intruzi můžeme podrobněji rozdělit na tzv. rezidualitu a infiltraci. Za reziduální lze považovat artefakt (ekofakt), který se postdepozičními procesy dostal do chronologicky mladšího kontextu. Jako infiltraci lze označit předmět chronologicky mladší, který proniknul do staršího kontextu (*Nováček 2003*, 142).

Heterogenitu nebo homogenitu souborů lze u stratifikovaných situací vyjádřit pomocí Shannonova indexu $H = -1 \sum (n_i/N) \log (n_i/N)$, kde vstupními hodnotami jsou celkový počet jedinců v souboru (N) a počet jedinců v rámci jedné keramické třídy (n_i). Hodnota H se pohybuje v rozmezí od 0 po 1. Pokud je index H roven nule, je soubor obsažen pouze jednou KT. Hodnoty blízké 1 naopak ukazují na výraznou možnost přítomnosti reziduální nebo infiltrované složky v souboru (*Nováček 2003*, 135-136; *Čapek 2010*, 50-51). Index diversity byl počítán pro soubory s minimálním počtem 50 jedinců (*Nováček 2010*, 311).

Na následujících stranách jsou zhodnoceny jednotlivé studované kontexty. Pozornost je věnována jednak kamenným strukturám, objektům a především kontextům s keramickým materiálem, který je zde kvantitativně zhodnocen. Na základě výše popsanych postupů je věnována pozornost fragmentarizaci keramického materiálu a od toho alespoň základně určen možný způsobu vzniku souborů.

6.1 Sonda 1/01

Sonda 1/01 byla situována v jižní části parcely u kamenné zdi solnice. Sonda měla rozměry 3×3 m. Během výzkumu bylo rozlišeno v rámci sondy 23 různých stratigrafických kontextů. 19 jich náleželo různým variantám vrstev (podloží, výplně objektů, kulturní vrstvy), 3 kontexty byly určeny jako kamenné zdi a pouze jeden jako zahloubený objekt. Část bloku (vnitřek stavby) mezi sondou 1/01 a 2/01 byl během výzkumu odkryt. Celkem bylo ze sondy 1/01 získáno 795 keramických fragmentů. Dominuje především stolní a kuchyňská keramika se 770 jedinci (14 050,2 g; průměr 18,2 g; medián 8,8 g). Fragменты kachlů byly nalezeny pouze 4 o celkové váze 82,4 g. Sřešní krytiny, tzv. prejzů bylo evidováno 21 kusů (2 893,7 g). Součástí nálezového celku jsou i kovové předměty, numismatické nálezy a nálezy osteologické.

Jediný objekt v sondě 1/01 nese číslo stratigrafické jednotky **1021**. Jednalo se o kruhovou jámu o průměru 40 cm. Stěny objektu byly kónické a dno ploché. Zahlouben byl do vrstvy 1003 a částečně narušoval vrstvu 1005. Hloubka objektu byla 24 cm. Výplň objektu byla vrstva označená jako **1004**. Z výplně nepocházejí žádné nálezy keramiky, pouze osteologické nálezy.

Jako zeď **1010** je v kontextovém listu označena zeď solnice (původně městská zbrojnice), která vymezuje jižní hranu sondy. Od 1 metru nad povrchem zachována původní vápenná omítka. Zeď solnice je vystavěna převážně z lomového kamene místy doplněného cihlami. Pojivem je kvalitní malta. Výstavba je datována do roku 1531 (*Kuča 1996, 536*).

Zeď **1012** lze ztotožnit se zdí 4018 v sondě 4/01 a 5008 v sondě 5/01. Jedná se o kamennou zeď hospodářského stavení, odkrytého v rámci sond 1/01, 2/01, 4/01 a 5/01. Vystavěna byla z lomového kamene a placáků. Pojivem byla bílá vápenná malta. Líc bylo možné pozorovat na obou stranách zdi. Na koruně zdi byla pravděpodobně po zániku stavby nazděna řada cihel. Šířka zdi se pohybuje mezi 50 a 55 cm.

Starší fázi stavení reprezentuje zeď **1014**, která se nachází uvnitř stavby vymezené zdí 1012. Vzdálenost mezi oběma zdmi v sondě 1/01 se pohybovala mezi 40 – 50 cm. Zeď 1014 byla vystavěna na podloží z lomových kamenů a z valounů. Šířka odkryté zdi se pohybovala kolem 35 cm, výška pak kolem 50 cm. Ojedinele se ve zdi vyskytovaly kousky cihel. Pojivem kamenů byla nekvalitní malta. Líc zdi byl na severní pečlivě vyskládan z velkých kamenů, na jižní spíše z kamenů menších. Tuto zeď je možné ztotožnit se zdí 4024 v sondě 4/01. Vznik starší fáze stavby je kladen do 2. poloviny 15. století (*Havlice 2001, 173*).

Na vnější straně zdi **1012**, mezi touto zdí a zdí solnice, se nacházely zásypové vrstvy 1019, 1018, 1017 a 1016. Součástí těchto vrstev jsou často lomové kameny, cihly, prejzy, kusy malty a hrudky jílu. Především u vrstvy 1019 představovaly 70% výplně lomové kameny.

Jediné keramické nálezy pocházejí ze sondy **1019** (Tab. 1). Z ní bylo vyzvednuto 14 keramických jedinců o společné hmotnosti 629,6 g a kovová plechová objímka. Průměrná váha jednoho střepu dosahuje hodnoty 45 g (medián 23,5 g). Povětšinou se jedná o středně velké fragmenty (9 jedinců). Tři jedinci spadají velikostí do kategorie velkých zlomků. Pouze dva pak do kategorie fragmentů malé velikosti.

S výjimkou tří jedinců (dva okraje a dno), náležejícím keramické produkci konce 13. století a tvořící tak rezidualitu v souboru, patří zlomky výhradně k novověké keramice. Oba středověké okraje náleží hrncům. Lze je zařadit do skupiny okrajů H. 1 (H. 1.3 a H. 1.5). V obou případech se jedná o tuhovou keramiku CB3001. Dno,

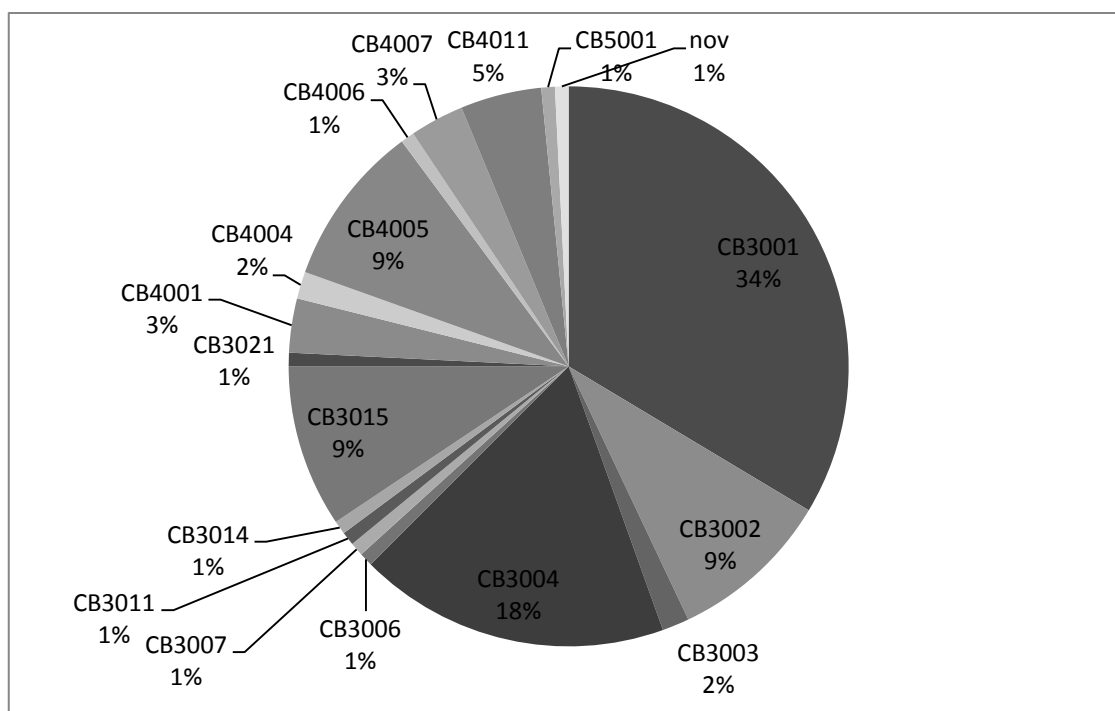
náležící keramické třídě CB3002, je určeno jako typ Dn. 1.1. Na jeho spodní straně se nachází blíže neurčitelná kruhová značka.

Celkově nese soubor vlastností zavážkového materiálu terciárního charakteru. Pravděpodobně je součástí vrstvy destrukce kamenné zdi 1012. Tuto část sondy nebylo možné prozkoumat až na podloží z důvodu nebezpečí narušení základů solnice.

Mezi zdmi 1012 a 1014 se nacházela vrstva **1015** (Tab. 1-3). Tato vrstva je svým vznikem spojena s chronologicky starší fází stavby a její zdi 1014. Z vrstvy bylo získáno 128 jedinců (před slepením 135 fragmentů) keramických nádob a zvířecí kosti. Část nálezů pochází z bloku mezi sondami 1/01 a 2/01.

Váha souboru keramiky je 2 559,3 g (průměr 20 g; medián 10,2 g). Plošný rozměr jedinců nejčastěji náleží kategorii středně velkých fragmentů (kat. 4, 5 a 6) a to počtem 64 ks. 55 jedinci je zastoupena kategorie malých fragmentů. Do kategorie velkých fragmentů náleží 9 jedinců. Soubor tak nebyl výrazněji fragmentarizován. Mohlo se původně jednat o zavážku základového vkopu zdi 1014.

Mezi 128 jedinci je možné rozlišit 18 odlišných keramických tříd. Jejich procentuální zastoupení znázorňuje přiložený výsečový graf 1. Index diversity dosahuje hodnoty $H=0,831524904$, což ukazuje na vysokou míru kontaminace souboru.

Graf 1. Procentuální zastoupení keramických tříd souboru 1015.

Dominantní keramickou třídou je černá, grafitová keramika CB3001 (43ks; 736,6 g; p.s. 6 mm). Výrazněji se také prosazují oxidačně pálená keramika tmavě hnědošedé barvy s příměsí jemně drcené tuhy CB3004 (23ks; 684 g; p.s. 6,7 mm), dále keramika s příměsí hrubě drcené tuhy CB3002 (12ks; 268,9 g; p.s. 6,8 mm) a oxidačně pálená keramika šedé barvy se zrnky tuhy CB3015 (12ks; 140,4 g; p.s. 5,4 mm). Z technologicky vyspělejších tříd jsou výrazněji zastoupeny CB4005, CB4011 a CB4007 (dohromady: 22ks; 203,6 g; p.s. 4,9 mm), které se spolu s fragmentem dna 1-536 s hnědou olovnatou polevou na vnitřní straně dostaly do soubory při výstavbě zdi 1012 na počátku 16. století.

V souboru je přiřazeno 24 jedinců k hrncům, 3 k zásobnicím, 2 ke džbánům a po jednom fragmentu jsou zastoupeny mísy a zvonovité poklice. Většina hrnců byla určena na základě profilu okraje. Nejčastěji jsou přítomny (9ks) různé varianty skupiny okrajů vzhůru oble vytažených H. 3 (H. 3.2, H. 3.4, H. 3.5-2x a H. 3.6-5x), které se váží výhradně na tuhové KT CB3001, CB3002 a CB3004. Čtyřmi okraji je zastoupena skupina okrajů ovalených H. 12 (H. 12.2, H. 12.3-2x, H. 12.4), vázaná především na CB4005 a také typ okraje kyjovitě rozšířeného H. 14.3 (CB3001). Čtyři zástupce má také typ okraje vně vyhnutého a zesíleného H. 2.2 (3x CB3001, 1x CB3004). Dvěma okraji je reprezentována skupina vně vyhnutých okrajů H. 1 (H. 1.1 - CB3001 a H. 1.3 - CB3004). Jediný okraj je možné určit jako šikmé okružní H. 17.6 (CB3001). U dvou okrajů džbánů náleží jeden typu vysokého okružní s lištou D. 1.1 (CB4011) a druhý nízkému okružní s lištou D. 1.2 (CB4011). Jediný okraj mísy patří k okrajům vodorovně vyloženým M. 8.2 (CB4005) a u kyjovitě rozšířeného okraje zásobnice se jedná o typ Z. 14.1 (CB3004).

Soubor obsahuje 15 den nádob, z nichž jich je možné typologicky zařadit 11. Pět den je určeno jako typ Dn. 1.1, po dvou dnech jsou zastoupeny typy Dn. 1.2 a Dn. 1.3. Jedním zástupcem jsou reprezentovány typy Dn. 2.2 a Dn. 3.1. U 6 den byla evidována podsýpka na spodní straně, u jednoho dna pak stopy po odříznutí strunou a u jednoho dna odříznutí nožem. U den 1-599 (CB3001), 1-600 (CB4004) a 1-601 (CB3001) se nachází na spodní straně neúplné značky. U prvně jmenovaného dna se nejspíše jedná o část tzv. nepravidelně mřížovanou značku. U druhého dna má značka přibližně tvar pravidelného čtvercového mřížování. Poslední značka nebyla blíže určena (vše Tab. 3). V souboru se nenacházely žádné funkční doplňky s výjimkou jednoho blíže

neurčitelného ucha. U dvou fragmentů zásobnic se nacházely reparační otvory (tab. 3: 1-597), kterým je věnována samostatná kapitola.

Výzdoba byla evidována u 15 jedinců v keramickém souboru z vrstvy 1015. Ve 4 případech se jedná o jednouchou rytou linii (R. 2). Častým výzdobným prvkem (5ks) jsou nehtovité vrypy a to jak pravotočivé, tak i levotočivé (V. 1). V jednom případě (Tab. 3: 1-608) jsou nehtovité vrypy položeny horizontálně (V. 2). Objevuje se také kombinace ryté rýhy (šroubovice) a nehtovitých vrypů a to u dvou fragmentů (Tab. 2:1-588). Dále se objevuje stupňovitá šroubovice (R. 3.2), vývalkovitá šroubovice R. 4.1 (okraj 1-539), vlnice s rytými rýhami (R. 9), lišta obdélného průřezu (L. 1.1) a radélkem vytvořená ostře lomená vlnice. Nehtovité vrypy se vždy vyskytují na výrazné hraně odsazeného hrdla nádoby.

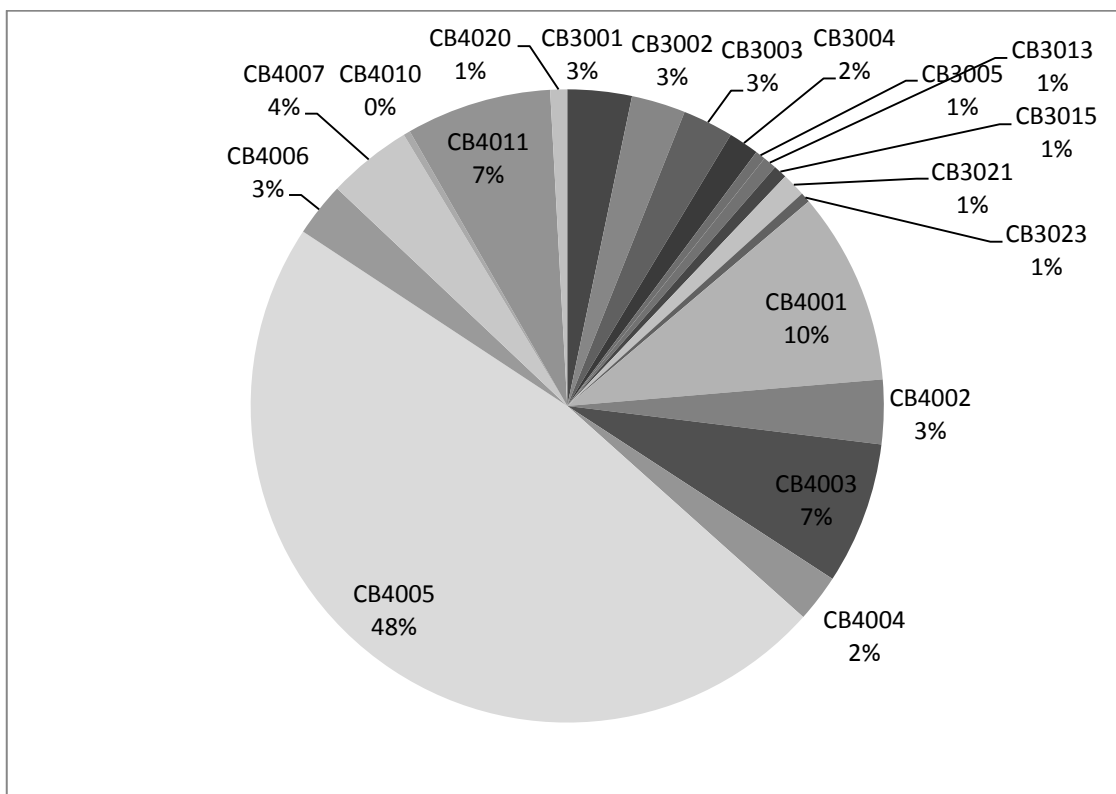
Soubor se svými morfologickými a technologickými vlastnostmi nejvíce blíží keramické produkci 2. poloviny 13. století - počátku 14. století, tedy horizontu B1 (Čapek 2014, 248-249; dále např. Richter – Krajíc 2001, 157, obr. 185-186; Ernée – Vařeka – Zavřel 1997, 43, 51, obr. 4; Hrdlička – Richter – Smetánka 1966, 668, 670, obr. 198:11, 12; Hejna 1985, 48-49, obr. 5). Objevují se vněm však i prvky mladšího horizontu, především výraznějším zastoupením KT CB4005 a CB4011. Mladší prvky keramické produkce se do souboru dostaly pravděpodobně při výstavbě zdi 1014, kdy při hloubení základového výkopu došlo k narušení výraznější situace z přelomu 13. a 14. století (areál sekundárního odpadu?) a při následném zavezení výkopu došlo ke kontaminaci keramikou z období přelomu 15. století a 16. století.

V prostoru stavby vymezené kamennou zdí 1012 se, stejně jako v případě sondy 4/01, nacházela částečně dochovaná, 2-3 cm silná maltová podlaha **1007**, která však nedosahovala až ke zdi 1012. Nálezové soubory z vrstev 1008 (31ks), 1009 (60ks), 1013 (90ks) a 1020 (408ks) byly manuálně sloučeny do jednoho souboru, označeného jako **Σ1008**. Součástí souboru jsou nálezy stolní a kuchyňské keramiky, 2 fragmenty kachlů (26,1 g), 9 prejzů (1 712,1 g), blíže nespecifikované osteologické nálezy, nálezy kovů a numismatické nálezy (viz níže). Z kovových nálezů náleží do souboru nález strusky (SJ 1008; 548 g) a bronzová přezka a hřebík (SJ 1020).

Hlavní složkou nálezového souboru jsou fragmenty stolní a kuchyňské keramiky. Evidováno je 589 jedinců o celkové váze 10 400,3g (průměr 17,7 g; medián 8,3 g). Plošný rozměr zlomků nejčastěji spadá do kategorie středně velkých fragmentů, kterých je evidováno 295 jedinců. Do velikostní kategorie malých fragmentů náleží 254

jedinců a do kategorie velkých pak 40 jedinců. Velikost fragmentů napovídá, že by se mohlo jednat o sekundární odpad.

Mezi 589 evidovanými jedinci je určeno 28 různých keramických tříd. Jejich zastoupení je znázorněno v příloženém grafu 2. Kvůli přehlednosti grafu jsou vyjmuty třídy, které jsou zastoupeny jedním fragmentem. Týká se to KT CB3006, CB3008, CB3018, CB4014, CB4019, CB5001 a CB5002. Index diversity dosahuje vysoké hodnoty $H=0,911314664$.

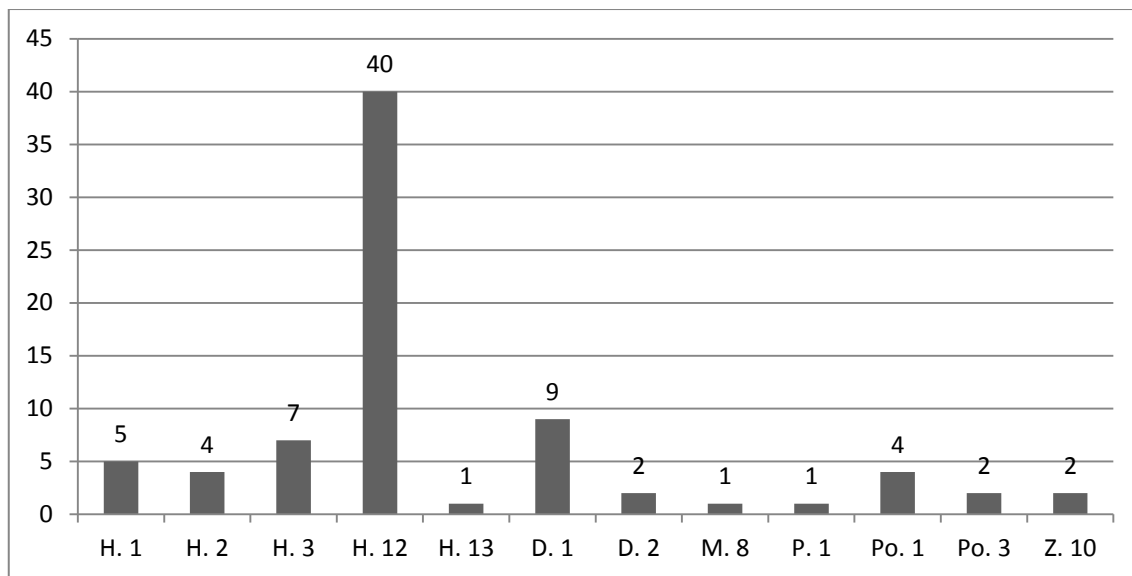
Graf 2. Procentuální zastoupení keramických tříd souboru Σ1008.

Dominantní třídou je jednoznačně tvrdě redukčně pálená, modrošedá CB4005 (276ks; 4 205,4 g; p.s. 4,4 mm). Výrazněji jsou zastoupeny třídy CB4001 (57ks; 804,7 g; 4,9 mm), CB4011 (43ks; 477,1 g; p.s. 3,9 mm) a CB4003 (42ks; 415,9 g; p.s. 3,7 mm). Keramické třídy spojené s tuhovou keramikou, především pak CB3001 (19ks; 179,2 g; p.s. 5 mm) a CB3002 (16ks; 551 g; p.s. 8,2 mm), představují pravděpodobně starší horizonty osídlení, které se do souboru dostaly jako intruze (rezidua). Nelze u nich sledovat výraznější koncentraci v rámci jediné vrstvy.

Nejčastější kategorií fragmentu je v souboru atypický fragment z těla nádoby (385ks, 65%). V souboru je možné blíže určit druh nádoby u 82 jedinců (12%). Nejvíce, 56 ks, je hrnců a hrnců s uchem. 9 fragmentů je určeno jako zvonovité poklice, 12 je

džbánů, 3 zásobnice a po jednou zástupci jsou přítomny mísa, pohár a cedník. U poklice 1-79 a hrnce 1-72 je možné zachytit torzo tvaru.

V souboru je přítomno 77 typologicky určitelných okrajů. Zastoupení jednotlivých skupin je přiloženo v grafickém znázornění (Graf 3).

Graf 3. Početní zastoupení skupin okrajů v souboru Σ1008.

Z okrajů hrnců je jednoznačně dominujícím typem okruží H. 12 (H. 12.1 – 4×; H. 12.2 – 6×; H. 12.3 – 10×; H. 12.4 – 8×; H. 12.6 – 4×; H. 12.7 – 6×; H. 12.8 – 2×), které se 28× vyskytují u KT CB4005. Výrazněji jsou také přítomny okraje hrnců vzhůru vytažené H. 3. (H. 3.1; H. 3.2; H. 3.4 – vše 1×; H. 3.6 – 4×) nejčastěji vázané na tuhovou CB3001. Okraje džbánů jsou zastoupeny nízkými (D. 1.2 – 3×) a vysokými (D. 1.1 – 6×) okružími s lištou. Okraje džbánů se nejčastěji vyskytují spolu s KT CB4011. Mísy jsou reprezentovány pouze typem M. 8.2 (CB4005), tedy okrajem mísy vodorovně vyloženým. Poháry poklic jsou zastoupeny typem nezesíleným Po. 1.1 (4×) a typem zesíleným a dolů mírně přehnutým Po. 3.2 (2×). Okraj zásobnice patří typu kyjovitě rozšířeného okraje krátkého typu Z. 10.1 (CB3004). Okraj poháru je ze skupiny svislých, mírně zesílených okrajů P. 1.1 (CB3001).

V souboru se nachází 40 fragmentů den. Typologicky zařaditelných jich je 37. Desíti jedinci je zastoupen typ odsazeného dna Dn. 8.1, jednoduše profilované dno Dn. 1.1 a Dn. 1.3 je přítomno u 14 kusů. Typu s vyklenutým dnem Dn. 2.1 je 6 jedinců. Typy den Dn. 3.1, Dn. 4.1, Dn. 4.5, a Dn.8.2 jsou zastoupeny jedním nebo dvěma fragmenty. U 20 den jsou evidovány stopy po odříznutí strunou, u 7 jsou přítomny stopy po podsýpce a na 4 jsou stopy po odříznutí nožem.

Funkčních doplňků je v souboru přítomno 17, z toho se ve 14 případech jedná o část ucha nádoby a ve 4 případech o úchytku zvonovité poklice. Z jedenácti určitelných typů uch jich 9 náleží typu páskového ucha s jedním prožlabením Uch. 6. Jedno ucho je typu Uch. 1.2 a jedno typu Uch. 11.1. Tři úchytky jsou typu Uchy. 1.1 a jedna pak typu Uchy. 1.2.

Výzdoba je evidována u 71 jedinců. Výzdobné motivy jsou velmi variabilní a nebudou zde všechny podrobně rozepisovány. Nejčastější s jedenácti zástupci se vyskytuje výzdoba ve formě prosté ryté linky R. 2 (případně ryté šroubovice). Časté jsou také šroubovice stupňovitá (R. 3 - 5×) a vývalkovitá (R. 4 - 6×). Z různých geometrických tvarů radélek se nejvíce objevují různé varianty obdélného radélka v jednom i více pásech (K. 1 - 10×) a ostře lomené vlnice (K. 13.4-6 - 8×). Výjimkou není ani kombinace ryté výzdoby s radélkem. Typ RK. 4 je zastoupen 7 jedinci a typ RK. 5 třemi jedinci. V souboru jsou také dva jedinci zdobené nehtovitými vrypy V. 1 a V. 2.

Soubor keramiky $\Sigma 1008$ je svými morfologickými a technologickými vlastnostmi shodný se souborem $\Sigma 4029$ ze sondy 4/01 (viz níže). V obou případech se jedná o závážku stavby, která byla částečně překryta maltovou krustou. Podle fragmentarizace souboru a podle zastoupení velké škály keramických tříd lze usuzovat, že se jednalo o sekundární odpad s příměsí odpadu terciárního. Keramické fragmenty se vyskytují ve větších tvarech. Datačně je soubor možné zařadit do 2. poloviny 15. století – počátek 16. století (horizonty B2 – D podle Čapek 2014). Podobné tvarové, druhové a výzdobné vlastnosti byly sledovány např. při výzkumu studní v Soběslavy (Krajíc 1990, 97-120) a Táboře čp. 220 souvrství č. 6-7 (Krajíc a kol. 1998, 177-180, obr. 24-33), tvrze Cuknštejna (Hrubý 2004, 321-328, obr. 13), požárového zániku stavení v Češňovicích (Militký – Vařeka 1997, 58-79), Vítkova Kamene (Havlice 2010, 540-542), mladší fáze osídlení hradu Velešína (Hejna 1982, 47-48, obr. 12) nebo studně z Plzně (Nechvátal 1976, 84-100 obr. 9-30). Zarážející je objev mince krále Maxmiliána II. z vrstvy 1008. Bílý peníz je datován do roku 1572, čímž výrazně posouvá zaplnění stavby až v poslední třetině 16. století. Spíše se lze domnívat, že se mince do vrstvy dostala jako intruze z vrstvy 1011, která na jižní straně u zdi 1012 narušuje popisované souvrství. Mince spíše datuje zánik druhé fáze hospodářského stavení.

Nad maltovou podlahou 1007 se nacházely vrstvy **1006**, která byla složena čistě z jílu, **1005**, **1003** a novodobá zahradní vrstva **1001**. Nálezy z vrstev **1008** – **1005**,

učiněné v bloku mezi sondami 1/01 a 2/01, byly manuálně sloučeny do jednoho souboru, obsahujícího 15 keramických jedinců a jeden kovový hřebík. Tři předměty jsou určeny jako fragmenty střešní krytiny, tzv. prejzů (365,3 g). Předmět 1-827 lze určit jako fragment novověké keramické dýmky (více např. *Fröhlich 2009a*, 175-183; *Vyšohlíd 2009*, 965-1000; *Preusz 2015*, 307-335). Fragmentů keramických nádob je v souboru 11. Váha souboru dosahuje 236,2 g (průměr 39,3, medián 24 g). 8 jedinců dosahuje plošného rozměru spadajícího do kategorie středně velkých fragmentů, pouze dva kategorie malých fragmentů a 1 kategorii velkých.

11 jedinců je rozděleno mezi 4 rozdílné keramické třídy. 5 fragmentů náleží KT CB4005 (94,2 g; p.s. 5 mm), čtyři KT CB4011 (75,6 g; p.s. 5,5 mm) a po jednom zástupci mají glazované třídy CB5001 a CB5002.

Soubor obsahuje fragmenty 2 mís, 2 zvonovitých poklic a 1 hrnce. Okraj hrnce náleží typu ovaleného kraje H. 12.4 (CB4011). U mísy 1-818 se jedná o tzv. mísu s talířovitým podokrajím. Druhá mísa v souboru náleží k typu vodorovně vyloženého okraje M. 8.2. na horní straně vyloženého okraje se nachází výdoba ve formě nekompletních 3 pásů obdélníkovitého radélka. Oba okraje poklic náleží okaji zasílenému a dolu mírně přehnutému Po. 3.2. Na jednom fragmentu se nacházela stupňovitá šroubovice R. 3.2.

Soubor je ovlivněn sloučením do několika rozličných vrstev, u kterých lze předpokládat odlišná doba vzniku. Většina souboru odpovídá svými vlastnostmi keramice z vrstvy 1008, část pak předstává keramiku mladšího horizontu, především okraj mísy s talířovitým podokrajím (Tab. 13:1-818) Tento tvar se objevuje až od konce 1. třetiny 16. století (*Pajer 1983*, 28; *Krajčíc 1996*, 182; *Preuzs 2010*, 109-110).

Na severovýchodní straně zdi 1012 se nacházela vrstva **1011** (Tab. 12). V její výplni se vyskytovalo větší množství lomového kamene a cihel, pravděpodobně ze zániku zdi 1012. Vrstva 1011 částečně narušuje vrstvy 1008 a 1022.

Soubor nálezů obsahuje jeden fragment renesančního kachle (7,5 g) a jeden fragment prejzu (49,5 g). Zbýlých 18 evidovaných jedinců náleží fragmentům stolní a kuchyňské keramiky. Jejich váha dosahuje hodnoty 135,3 g (průměr 7,5 g, medián 4,1 g). Výrazná většina nalezených fragmentů náleží kategorii malých zlomků (14ks), zbylé 4 pak patří do skupiny středně velkých jedinců.

Mezi 18 jedinci se nachází 6 různých keramických tříd. Většina náleží mezi varianty tenkostěnné, redukčně pálené keramiky (CB4005 - 7×, CB4011 - 3×, CB4007 -

2×, CB4003 - 1×). 2 fragmenty náleží keramice s výraznou příměsí zrn neplastického grafitu CB3003. U tří fragmentů je evidována keramická třída CB5001.

Mezi evidovanými jedinci lze přiřadit jeden fragment hrnci a dva džbánům. Okraj hrnce 1-731 náleží typu vodorovně vyloženému H. 13.8 (CB4007), okraje džbánek (1-733, 1-748) pak typům D. 1.1 (CB4011) a D. 1.2 (CB4011), tedy nízkému a vysokému okruží s lištou. V souboru jsou přítomna také dvě dna. Pouze u jednoho lze určit typ jako Dn. 1.1, kdy na vnější stěně jsou evidentní stopy po odříznutí strunou.

Zdobený byl pouze jeden blíže neurčitelný fragment z těla nádoby a to stupňovitou šroubovicí R. 3.2.

Soubor keramiky vznikl pravděpodobně v důsledku narušení vrstvy 1008, ke které má blízko jak po morfologické, tak po technologické stránce. Jedná se především o výrazně fragmentarizované úlomky z těl nádob.

Mezi nálezy ze sondy 1/01 jednoznačně převažují fragmenty keramických nádob z výplně stavení vyznačeného zdí 1012 a maltovou podlahou 1007, které jsou datovány do období druhé poloviny 15. století a počátku 16. století s marginálním zastoupením keramiky přelomu 13.-14. století. Stejně souvrstvý je popsáno níže v sondě 4/01. Pravděpodobně se jedná převážně o sekundární odpad s částečně zastoupeným terciárním odpad. Výplň také obsahovala stavební materiál z původní stavby, tak větší fragmenty keramických nádob, které byly součástí většího odpadového areálu. Zajímavá je také vrstva 1015, jejíž keramická náplň částečně odpovídá keramice 2. poloviny 13. století – poč. 14. století a kterou lze spojit s kamennou zdí starší fáze stavby 1014.

Podobné stavení, určené jako kamenný sklep, bylo objeveno při výzkumu parcely ppč. 465 v Kanovnické ulici čp. 3. Sklep byl zavezen recentní navážkou, ale ve spodních partiích se nacházely střepy z přelomu 15.-16. století (*Militký 1995, 79-80; Archeologická databáze Čech 2013*).

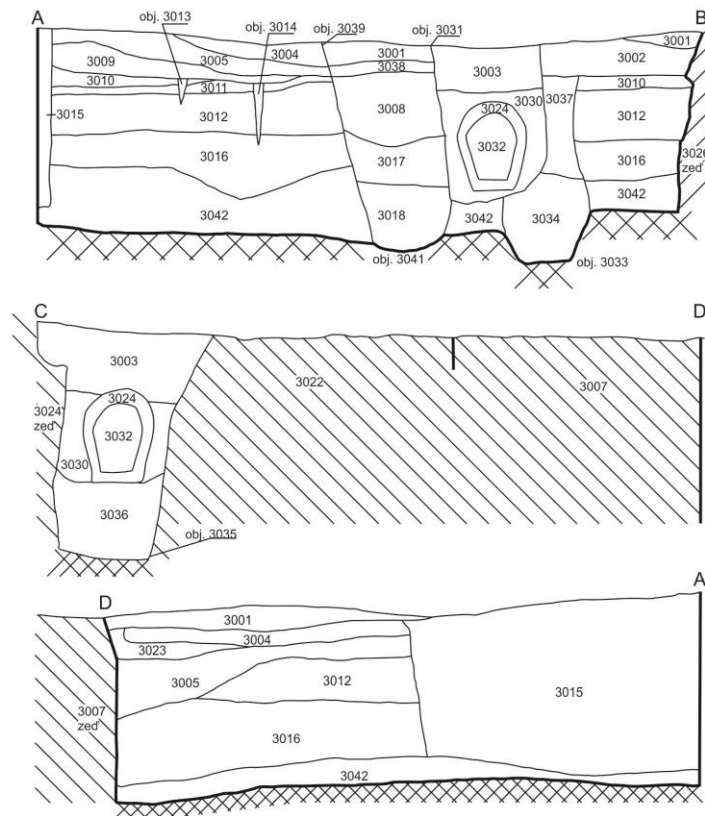
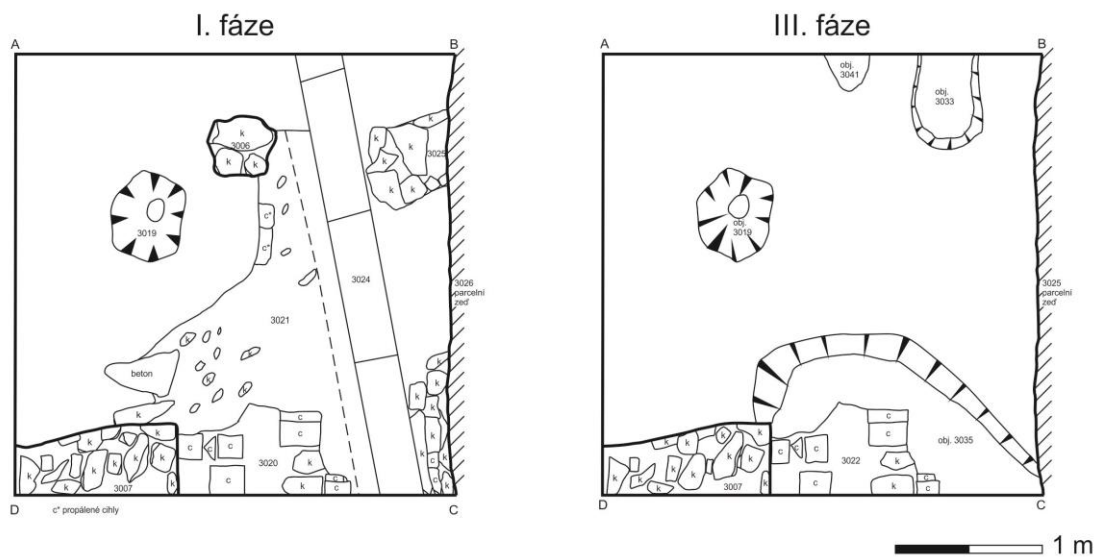
6.2 Sonda 2/01

U sondy 2/01 nebyla během výzkumu stratigrafická situace blíže zdokumentována. Chybí kontextová dokumentace a kresebná dokumentace profilů. Pořízena byla pouze kresebná dokumentace půdorysu sondy. Z ní je zřetelné, že zhruba 60% sondy zabírala odkrytá středověká městská hradba (celou východní polovinu) a v severovýchodní části pak kamenná zeď stavby dále zachycené v rámci sond 1/01, 4/01 a 5/01.

Kontrolní blok mezi sondami 1/01 a 2/01 byl během výzkumu odebrán. Keramické nálezy jsou popsány výše v rámci popisu sondy 1/01. Ze samotné sondy 2/01 bylo získáno pouhých 9 keramických fragmentů o celkové váze 73,6 g. Přiřazeny byly podle sáčku k blíže neurčené stratigrafické jednotce 2002.

Vnitřní gotická hradba Českých Budějovic byla odkryta také během výzkumu čp. 11 v Radniční ulici. Hradba, stejně jako zde, tvořila celou západní hranici výzkumu. Na rozdíl od zde zachyceného úseku byla hradba v radniční výrazně porušena až na základovou spáru recentními zásahy, při kterých byly zničeny veškeré stratigrafické návaznosti (*Militký, ADČ 2013*).

6.3 Sonda 3/01

Zkoumaná plocha sondy 3/01 měla tvar čtverce o stranách 3×3 m. V sondě bylo autory výzkumu určeno 41 různých stratigrafických kontextů. Rozlišeno bylo 26 vrstev, 5 kamenných struktur a 11 objektů. Z devíti různých kontextů bylo získáno 180

fragmentů stolní a kuchyňské keramiky. Po slepení zůstalo 162 evidovaných jedinců. Váha souboru dosahuje celkově 4 240,9 g (průměr 26,2 g; medián 9,3 g). Bez 22 fragmentů zásobnic je váha souboru jen 2 026,3 g.

Východní stranu sondy vymezovala zeď **3026**, která náleží současnému domu čp. 23, který byl postaven v roce 1895 (*Kovář 1996*, 19). Zeď byla vystavěna z cihel a lomového kamene. Stejný kontext byl zachycen i v sondách 6/01 (SJ 6026) a 9/01 (SJ 9015).

Původní funkce u kamenných struktur 3006, 3007, 3022 a 3025 nebyla blíže určena. Zeď 3006 byla zachycena při I. fázi odkryvu sondy. Vystavěna byla z lomového kamene střední velikosti pojeného nekvalitní maltou. Odkryté rozměry dosahovaly 42 × 45 cm. Nelze vyloučit spojitost se zdí 3025, kdy prostor mezi oběma zdmi byl narušen recentním kanálem 3024.

Zeď **3025** byla lokalizována v severovýchodní části sondy. Skládala se z lomových kamenů větších velikostí pojených bílou drolivou maltou. Líc se dochoval jen částečně. Odkrytá část dosahovala velikosti 60 × 50 cm. Podle autorů výzkumu se jednalo o solitér novodobého zdiva.

U zdi **3007** měla odkrytá část rozměry 42 × 45 cm. Zeď zabírala jihozápadní roh sondy 3/01. Hlavní složkou zdi byly lomové kameny střední velikosti. Jejich pojivem byla nekvalitní malta. Nelze vyloučit spojitost této zdi se stavbou okrytou v sondách 1/01, 2/01, 4/01 a 5/01.

Ke zdi 3007 byla přizděna cihlová struktura **3022**. Velikost této zdi dosahovala 120 × 60 cm. Vystavěna byla z cihel s drobnou příměsí lomového kamene. Cihlové těleso zabíralo většinu jižního profilu sondy s výjimkou místa narušeného novodobou betonovou kanalizací.

Během výzkumu bylo v sondě 3/01 zachyceno celkem 11 různých zahloubených objektů. Objekt **3031** označuje liniový výkop novodobé betonové kanalizace, která protíná celou sondu 3/01. Šířka výkopu dosahovala přibližně 50 cm, hloubka pak 70 cm. Délka zachycené linie byla 3 m.

Objekty **3013** a **3014** představují hrotité zahloubené jamky, obě zachycené v profilu AB. Průměr jamky 3013 byl 8 cm, u jamky 3014 pak 6 cm. Hloubka prvně jmenovaného dosahovala 10 cm, u druhého až 25 cm. Obě jamky byly zahloubeny do

vrstev 3011 a 3012, kdy minimálně druhou jmenovanou lze určit jako kulturní vrstvu z přelomu 13. a 14. století. Movité nálezy nebyly v objektech evidovány.

Zahloubený objekt 3019 se nepodařilo blíže datovat. Nacházel se přibližně ve středu sondy. Objekt oválného tvaru měl rozměry 60 × 45 cm a hloubku 45 cm. Výplň objektu představovala SJ 3020, složená hlavně z šedočerné kypré hlíny a písku. Z výplně objektu nepocházejí žádné archeologické nálezy.

Objekty **3027**, **3028** a **3029** představují kumulaci tří kúlových jamek čtvercového půdorysu. Objekty 3027 a 3029 dosahovaly shodných rozměrů 8 × 8 cm, hl. 20 cm. Objekt 3028 byl menší rozměrů – 5 × 5 cm a hl. 15 cm. Jamky byly umístěny pod kamennou strukturou 3006. Z objektů nepocházejí žádné nálezy, ale autoři výzkumu je datovali po zhodnocení celkové situace v sondě do období vrcholného středověku.

Objekt **3033** se nacházel v severovýchodní části sondy. Jednalo se o kruhový objekt neznámé funkce, který byl mělce zahlouben do podloží 3042. Rozměry objektu dosahovaly velikosti 30 × 30 cm a hloubky 32 cm. Výplň objektu představuje SJ 3034. Ta byla složena především z písku (60%) a hlíny (40%). Z objektu pochází jeden keramický fragment zásobnice o váze 159,6 g, plošném rozměru 64 cm² a síle 15,5 mm. Fragment náleží tuhové keramické třídě CB3002. Datace objektu na základě jediného fragmentu je značně problematická, ale s přihlédnutím k celkové situace v sondě 3/01, lze zařadit objekt do období VS1.

Objekt **3035** zabírá velkou část jihovýchodního rohu sondy 3/01. Část oválného objektu byla zahloubena do podloží. Rozměry objektu dosahovaly velikosti 130 × 50 cm a hloubka 30 cm. Přímo nad objektem 3035 se nacházela zahloubená betonová kanalizace 3031.

Výplň objektu tvořila vrstva **3036**, která byla složená z hlíny, jílu a písku. Movité archeologické nálezy jsou reprezentovány především 11 ks mazanice, která je podrobněji popsána v samostatné kapitole. Spolu s mazanicí byl nalezen jediný fragment (32,8 g; 14 mm) náležející ke keramické třídě s neplastickými zrny grafitu CB3003. Fragment nesl výrazné stopy abraze (kat. 3). Na fragmentu nejsou přítomné žádné morfologické prvky, které by pomohly určit stáří objektu. Mazanice nenesla výraznější stopy konstrukčních prvků, pouze drobné otisky drobných „prutů“. Otázkou zůstane, jak moc byl objekt narušen cihlovým tělesem 3022.

Objekt **3039** představuje příkop, který narušoval vrcholně středověké souvrství. Zachycen byl na profilu AB. Šířka dosahovala 100 cm a hloubka 80 cm. Výplň objektu je tvořena vrstvami 3008, 3038 a 3001, ze kterých nepocházejí žádné nálezy.

Objekt 3039 je umístěn přímo nad objektem **3041**, který je zahrouben 25 cm do podloží. Rozměry objektu dosahovaly velikosti 30 × 30 cm. Výplň objektu 3041 byla tvořena SJ **3018** a pravděpodobně také SJ **3017** (Tab. 14). Dohromady v obou vrstvách bylo nalezeno 11 keramických fragmentů nádob o společné váze 203,1 g (průměr 18,5 g; medián 8,6 g) včetně okraje zásobnice. Z velikostních kategorií fragmentů se v souboru objevily zástupci kategorií malých (kat. 2 a 3 – 5 ks), středních (kat. 4-6 – 5ks) a velkých (kat. 7 – 1ks). Z keramických tříd byla nejčastěji zastoupena tradiční grafitová keramika CB3001 (4ks; 24,2 g; p.s. 4 mm), dále se vyskytovaly třídy CB3004 (2ks; 76,8 g), CB3006 (2ks; 20 g), CB3015 (2ks; 30,2 g) a CB3019 (1ks; 56,6 g). Přítomny jsou tak pouze keramické třídy s tuhovou příměsí.

Určit druh nádoby se podařilo u tří fragmentů. Ve dvou případech se jedná o okrajové části hrnců (3-8: H. 2.5; CB3004 a 3-9: H. 14.3; CB3001). Jeden fragment pochází z těla zásobnice (CB3004). V souboru jsou přítomny tři dna, kdy typ lze určit pouze u jednoho (Dn. 1.1 - CB3015). U všech dn jsou znatelné stopy po podsýpce. Na dnu 3-13 je zachován náznak kruhové značky. Výzdoba nebyla pozorována. Keramiku z objektu lze datovat pouze rámcově a to do období od 2. poloviny 13. století do první poloviny století 14. (horizonty A – B1, *Čapek 2014*, 247-248).

Za kulturní vrstvu ze 2. pol. 13. století lze považovat SJ **3012** (Tab. 14). Mocnost této vrstvy se pohybovala mezi 18 – 20 cm. Vrstva 3012 byla stratigraficky mladší než 3016 (půdní typ nad podložím) a starší než kontexty 3005, 3010, 3011, 3013, 3014, 3015 a 3039.

Ve vrstvě bylo nalezeno 28 keramických fragmentů (29 před slepením) o celkové váze 507 g včetně zásobnic (průměr 18,1 g; medián 6,9 g). Velikost fragmentů se nejčastěji pohybovala v kategorii malých zlomků (kat. 1, 2 a 3 – 14ks), následována kategorií středních zlomků (kat. 4 a 6 – 11ks). Jedním fragmentem je reprezentována kategorie velkých zlomků.

V souboru se vyskytovaly výhradně keramické třídy spojené s tuhovou keramikou. Nejvíce zástupců měla hrubá třída CB3004 (7ks; 353,3 g; p.s. 10,5 mm). 6 zástupců měly třídy CB3001 (36,2g; p.s. 5,3 mm) a CB3003 (37,6 g; p.s. 8 mm). Dva

zástupce měla hrubší šedohnědá třída CB3002 (26,5 g). Po jednom zástupci pak měly keramické třídy CB3006, CB3007, CB3010, CB3011, CB3015, CB3019 a CB3023.

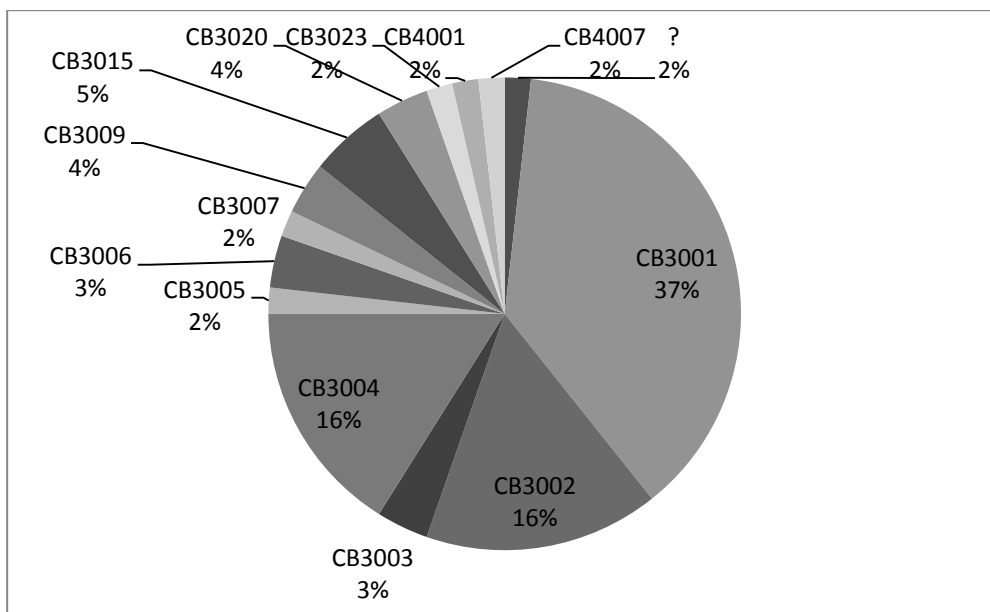
Ze souboru pocházejí dva okraje hrnců, jeden okraj zvonovité poklice a čtyři fragmenty z těla zásobnic. Okraje hrnců náleží typům vzhůru vytaženému H. 3.4 (CB3001) a vně vyhnutému, zesílenému s vnitřním prožlabením H. 2.2 (CB3001). Okraj poklice náleží typu Po. 2.1 (CB3007). V souboru je přítomné jeden fragment dna náležející typu s odsazením dna od těla Dn. 8.2.

Výzdobné prvky jsou přítomné na pěti fragmentech. Ve čtyřech případech se jedná o výzdoby ve formě různého počtu rytých rýh do velikosti 2 cm (R. 2.2, R. 2.4). Na jednom zlomku zásobnice byla přítomna plastická lišta obdélného tvaru (L. 1.1).

Stejně jako předchozí soubor i tento náleží horizontům A-B1 (Čapek 2014, 247-269) náležejícím nejstaršímu osídlení Českých Budějovic z 2. poloviny 13. století – poč. 14. století. Podobné tvary byly zachyceny např. během průzkumu Českokrumlovska (*Erneé – Vařeka – Zavřel*, 41-57, obr. 4). Podrobnější zhodnocení souboru omezuje počet nalezených fragmentů.

Vrstva **3009** (Tab. 15) se nacházela nad vrstvami 3011 a 3010 a pod vrstvou 3005. Mocnost vrstvy se pohybovala od 4 do 14 cm. Soubor keramiky z vrstvy obsahoval 56 fragmentů (61 před slepením). Na styčné ploše vrstev 3009 a 3007 byl nalezen téměř kompletní „gotický klíč“ (více v kapitole 9.1.2). Jeden keramický fragment bylo možné slepit s fragmentem z kontextu 3004/3005. Váha souboru dosahuje hodnoty 2 074,9 g včetně zásobnic. Průměrná váha jednoho fragmentu je 37 g (medián 10 g). Průměrný plošný rozměr u fragmentů dosahuje hodnoty 23 cm². Nejčastěji jsou zastoupeny kategorie malých fragmentů 2 a 3 (28ks). Střední velikostní kategorie 4, 5 a 6 jsou zastoupeny dohromady 27 fragmenty.

Mezi 56 keramickými fragmenty je možné rozlišit 13 různých keramických tříd, jejichž procentuální zastoupení je znázorněno v grafu. U jednoho fragmentu nebylo možné KT přesně určit. Index diversity dosahuje hodnoty $H=0,877070633$. To značí výraznější šanci na výskyt intruzí.

Graf 4. Procentuální zastoupení keramických tříd souboru 3009.

Jednoznačně dominují tradiční tuhé třídy CB3001 (21ks; 318,5 g; p.s. 7,4 mm) a CB3002 (9ks; 699,7 g; p.s. 13,3 mm). Výrazněji je zastoupena také světlejší tuhá keramika CB3004 (9ks; 746,6 g; p.s. 9,7 mm). Zbylé třídy jsou přítomny jen ojedinelé.

Z druhů keramických nádob lze určit 5 hrnců a 9 zásobnic (CB3002 a CB3004) a 1 mísa. U mísy 3-63 se jednalo o okraj typu M. 1.3 (CB3001), tedy okraj dovnitř oble zatažený. U okrajů hrnců 3-68 (CB3001), 3-71 (CB3020) a 3-87 (CB3002) se vyskytuje tzv. okruží (H. 17.4 – 2x; H. 17.8). Jeden zástupce připadá k typu okrajů oble vytažených H. 3.2 (CB3001) a jeden pak skupině H. 5.1 (CB002). Určeny byly také dva kyjovité okraje zásobnic Z. 12.1. V souboru jsou přítomny 3 fragmenty den. U dvou z nich je možné určit typy Dn. 1.1 a Dn. 1.2.

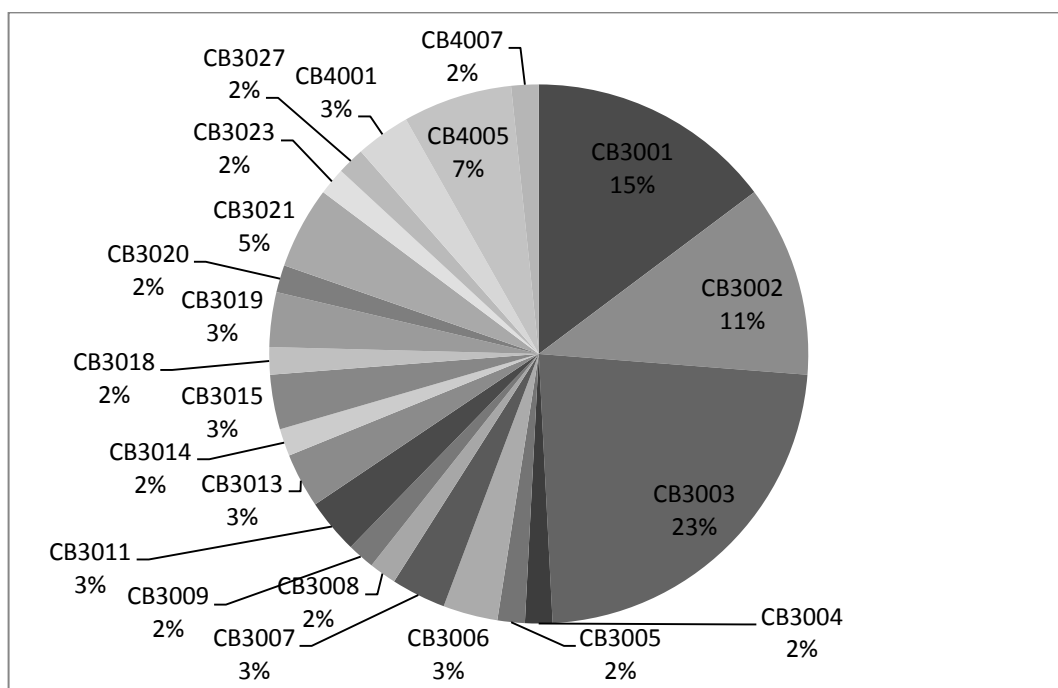
V souboru z vrstvy 3009 je 7 zdobených fragmentů. Převládá výzdobný prvek ve formě slabší ryté rýhy (R. 2), který se vyskytuje u 4 zlomků (např. 3-46, 3-122). U fragmentu 3-77 (tab. 15) je rytá rýha kombinovaná s nehtovými vrypy umístěnými na odsazené pleci (RV. 1.4). Na jednom zlomku je výrazná vývalkovitá šroubovice (R. 4.2). U fragmentu 3-95 je povrch zdoben čtverečkovým radélkem (K. 2.3).

Soubor z vrstvy 3012 se opět vyznačuje morfologickými a technologickými vlastnostmi, které odpovídají konci 13. století a počátku 14. století (horizont B2, Čapek 2014, 248-249). Především výskyt okraje hrnců typu okruží, které je zachyceno v Sezimově Ústí ve vrstvách z 1. pol. 14. století (Hrdlička – Richter – Smetánka 1966, 671, obr. 198:11; Richter – Krajíc 2001, 157, obr. 186).

U souvrství **3005** a **3004** (Tab. 16 – 17) byly keramické nálezy částečně sloučeny již během výzkum a i zbytek nálezů z vrstvy 3005 tak je začleněn do společného souboru. Mocnost vrstvy 3005 se pohybovala od 6 cm až k 25 cm. Toto výrazné rozšíření je pozorovatelné při zdi 3007. Vrstva 3004 pak dosahovala mocnosti 6 – 10 cm. Během výzkumu byla vrstva 3004 určena jako podlahová vrstva. Dohromady se v souboru keramiky nachází 63 jedinců (před slepením 71 zlomků). Váha souboru činí 1 218,8 g. Průměrná váha jednoho zlomku je 19,3 g (medián 9,8 g).

Velikost keramických nálezů se nejčastěji pohybuje ve velikostní kategorii 1, 2 a 3, tedy kategorii malých fragmentů (37). Ve střední kategorii (kat. 4, 5 a 6) je zastoupeno 24 jedinců. Velikost u jednoho exempláře lze zařadit do kategorie velkých fragmentů (kat. 8). Průměrná plocha fragmentů v souboru je 16 cm².

V souboru keramiky z vrstev 3005 a 3004 je přítomno 23 různých keramických tříd, jejichž zastoupení znázorňuje přiložený výsečový graf 5. Soubor je velmi heterogenní, hodnota indexu dokonce překračuje mezní hodnotu 1.

Graf 5. Procentuální zastoupení keramických tříd souboru 3004-3005.

V souboru dominují třídy tuhé keramiky CB3003 (14ks; 457,2 g; p.s. 14,6 mm), CB3001 (9ks; 82 g; p.s. 4,5 mm) a CB3002 (7ks; 192,9 g; p.s. 8 mm). Výrazněji je zastoupena tmavě šedá redukční keramika CB3021 (3ks; 29,8 g; p.s. 5,1 mm) a

modrošedá CB4005 (4ks; 34,5 g; p.s. 5,4 mm). Zbylé keramické třídy jsou zastoupeny 1 nebo 2 fragmenty.

Mezi rozpoznávanými tvary nádob se nejvíce vyskytují hrnce s 9 jedinci, následují zásobnice se sedmi fragmenty a po jednom zástupci mísa a zvonovitá poklice. Z devíti přítomných okrajů jich osm náleží hrncům. Pět okrajů patří skupině vzhůru vytažených okrajů (H. 3.6 – 2x; H. 3.7 – 3x), které se váží na třídy CB3001 (3-116, 3-143, 3-179), CB3006 (3-148) a CB3009 (3-176). Okraj 3-158 náleží skupině ovalených okrajů H. 12.3 (CB3015), 3-146 patří k okrajům hrnců kyjovitě zesílených H. 14.2 (CB3002) a 3-178 tzv. nepravým okružím H. 17.8 (CB3008). Okraj mísy 3-166 je reprezentován typem oblého, asymetricky rozšířeného okraje M. 1.1 (CB3007). V souboru se také nachází 5 fragmentů den, z nichž je možné určit typy Dn. 1.1, Dn. 1.2 a Dn. 4.5. U tří fragmentů je také zachycena neúplná značka. U dna 3-115 (Tab. 16: 3-115) se jedná o tři soustředné kruhy, u dna 3-136 (Tab. 16:3-136) o značku ve formě středového kříže. Poslední značku 3-155 nelze blíže určit, pravděpodobně se však jedná o část nepravidelného mřížování (Tab. 16:3-155).

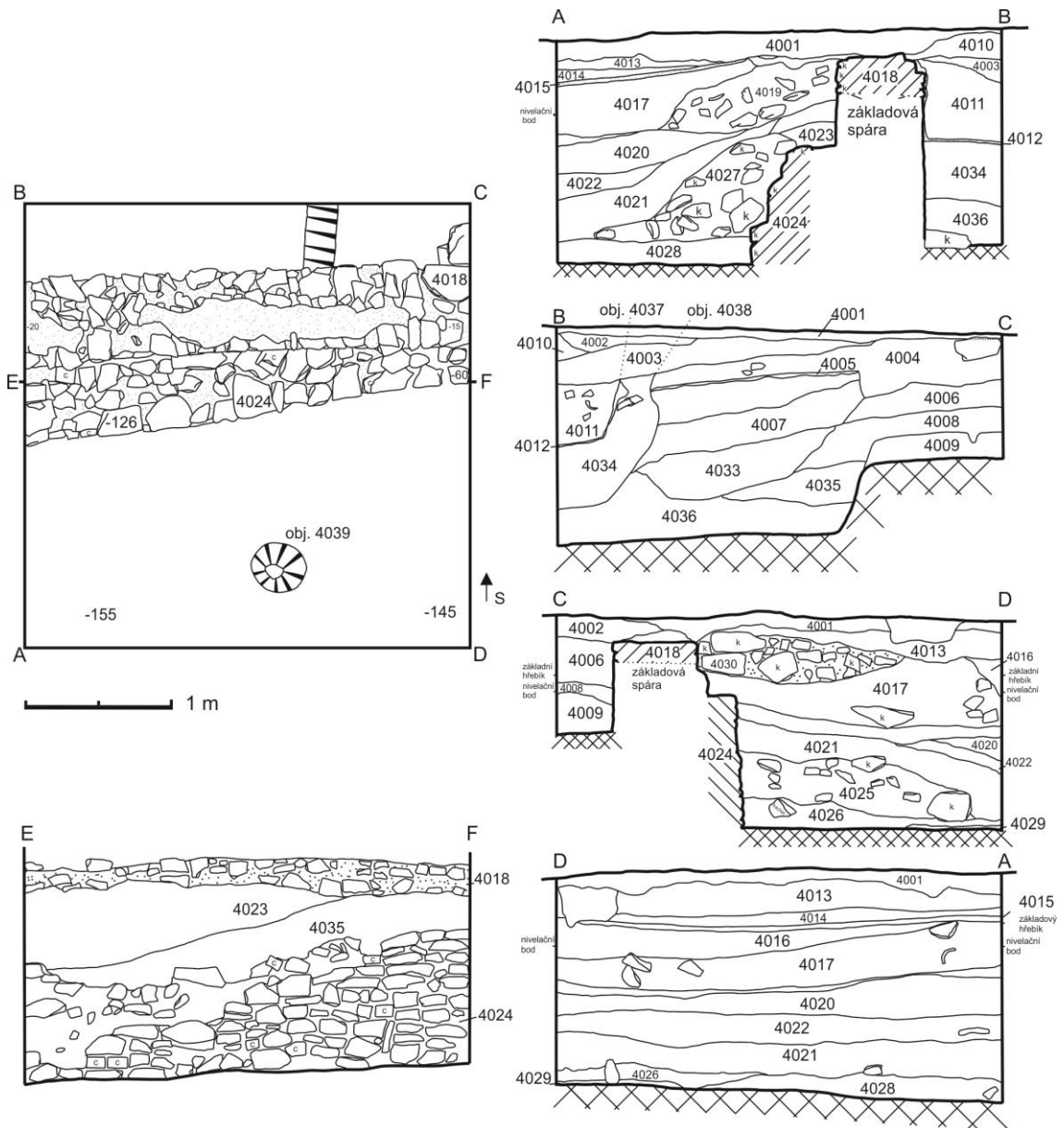
Výzdobný prvek byl přítomný u 5 fragmentů. Ve čtyřech případech se jedná o jednoducho rytou rýhu v různém počtu (R. 2.). Na jednom fragmentu je výzdoba ve tvaru stupňovité šroubovice (R. 3.2).

Funkční doplňky zastupuje jediný fragment úchytky zvonovité poklice 3-129 (CB4005), který pravděpodobně představuje infiltraci z mladšího období. Jedná se o typ hraněné úchytky Uchy. 2.1 o průměru 32,5 mm.

V souboru dominují prvky typické pro období konce 2. poloviny 13. století a počátek století 14. Jedná se především o výraznější přítomnost fragmentů grafitové keramiky. Tento horizont je dominantní v celé sondě 3/01. Vysoká hodnota indexu diversity ukazuje na výraznou přítomnost infiltrací keramiky mladších horizontů. V rámci Českých Budějovic lze tuto keramiku ztotožnit s nálezy z výzkumů parcel domu čp. 16 a radnice na Náměstí Přemysla Otakara II (*Čapek 2010*, 109-110, obr. 4; *Čapek 2014*, 247-249; *Čapek 2015*, 201-225). Keramika podobného charakteru s mírnými regionálními rozdíly byla v jižních Čechách zaznamenána například během výzkumu měst Sezimova Ústí (*Richter – Hrdlička 1965*, 655-668; *Hrdlička – Richter – Smetánka 1966*, 668-671; *Richter – Krajčíc 2001*, 157), Tábora (*Drda 1978b*, 82; *Drda – Mazurkiewiczová 1982*, 51-52; *Krajčíc 1985*, 211-212; *Krajčíc 1988*, 110), Českého Krumlova (*Ernée – Vařeka 1998*, 225. Abb. 4; *Effenberková 2003*, 224-225) nebo při průzkumu českokrumlovska (*Ernée – Vařeka – Zavřel 1997*, 41-57, obr. 4) a Písecka

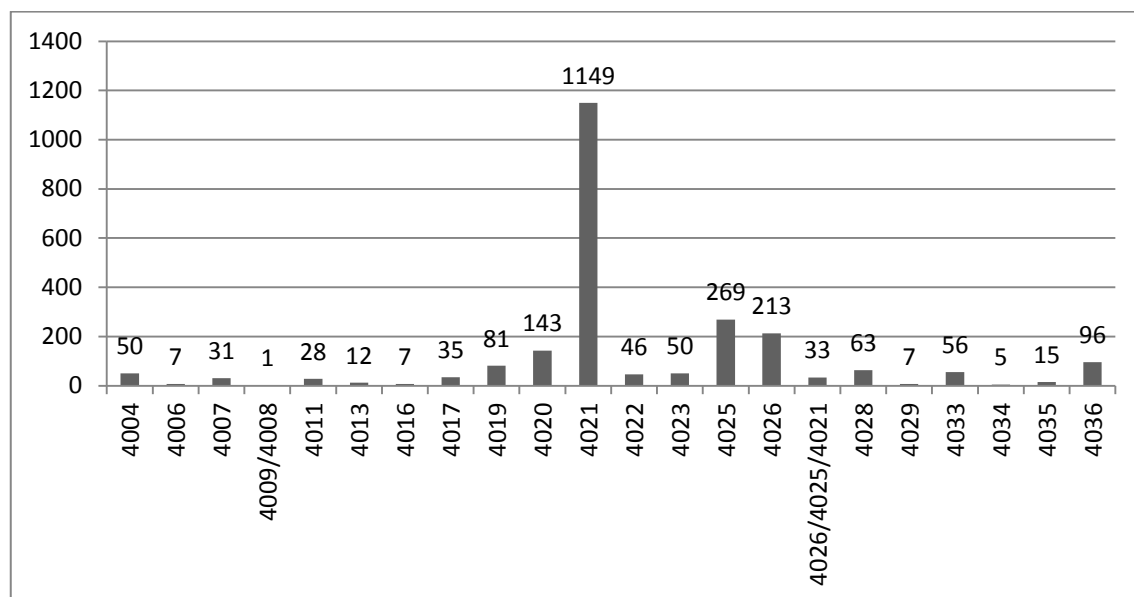
(*Fröhlich 1999*, 73-83, obr. 5; *Fröhlich – Jiřík – Pták 2011*, 577-598). Shodné znaky byly pozorovány také při výzkumu hradu Velešín u keramiky z počátku hradu (*Hejna 1985*, 48-49, obr. 11).

6.4 Sonda 4/01

Sonda 4/01, vymezená prostorem 3×3 m, obsahovala samotná 2464 evidovaných keramických jedinců (stolní a kuchyňská keramika, kamnářská keramika, střešní krytiny), což představuje 50% všech keramických nálezů z výzkumu. Čistě nálezů stolní a kuchyňské keramiky je v sondě 4/01 2397 evidovaných jedinců. To představuje 51,4% z celku. Jejich váha dosahuje hodnoty 59 877,4 g (průměr 25 g, medián 8,8 g). V sondě 4/01 bylo autory výzkumu rozlišeno 39 rozdílných stratigrafických kontextů. 32 náleží vrstvám (kulturní vrstvy, podloží, půdní typ nad podložím, výplně objektů), tři kamenným strukturám a čtyři zahloubeným objektům. Nálezy keramiky pocházejí

z 22 různých vrstev. Početní zastoupení keramických nálezů pro každou vrstvu ukazuje přiložený graf.

Graf 6. Početní zastoupení keramických jedinců.

Dvě z kamenných zdí, objevených v sondě 4/01, byly součástí stavby, zachycené také v sondách 1/01, 2/01 a 5/01. Jedná se o SJ 4018 a SJ 4024. Mladší zeď **4018** byla vystavěna z lomového kamene pojeného bílou vápennou maltou. Příměsí ve zdi byly cihly. Líc nebylo možné určit. Zeď byla vystavěna na vrstvě 4006. V dalších sondách lze tuto zeď ztotožnit s kontexty 1012 a 5008 (v sondě 2 neurčeno).

Zeď **4024** částečně zabíhala pod zeď 4018. Pravděpodobně lze tuto zeď určit jako chronologicky starší fázi stavby. Vystavěna byla z lomového kamene. Ojedinele se vyskytovaly cihly a valounky. Kameny byly kladeny na maltu. Líc byl určen pouze na jižní straně a to až k základové spáře na podloží, severní strana umístěna pod zdí 4018. Stejně jako zeď 4018 i zeď 4024 směřovala od východu na západ skrze celou sondu. Vrstva **4027** byla pravděpodobně destrukcí zdi 4024. Skládala se především z kamenů – valounů a lomových kamenů. Mocnost destrukční vrstvy dosahovala až 40 cm. Spodní část vrstvy se skládala pouze z nakupených kamenů, mezi kterými nebyla žádná výplň (často dutiny). Podobný charakter a složení měla vrstva 4025.

U zdi **4030** bylo pozorováno provázání se zdí 4018. Vystavěna byla z lomového kamene skládaného na maltu. Líc nebyl zachycen. Většina zdi se nacházela v bloku mezi sondou 3/01 a 4/01. Funkční určení zdi není možné.

V prostoru stavby byly zachyceny dva zahloubené objekty ováleného tvaru. Objekt **4031** měl rozměry 30 × 38 cm a hloubku 15 cm. Zahlouben byl do podloží.

Výplň objektu byla tvořena vrstvou 4028. Průměr objektu **4039** byl 36 cm, hloubka pak 15 cm. Stejně jako u objektu 4031 je i zde výplň tvořena vrstvou 4028. Nelze vyloučit, že oba objekty mohly u první fáze stavení zastávat funkci konstrukčního prvku, například jako sloupová jamka.

Další dva objekty se nacházely mimo prostor stavení v severozápadní části sondy. Objekt **4038** byla nepravidelná jáma dosahující hloubky 90 cm. Původní funkce objektu zůstala nejasná. Výplň objektu byla vrstva **4034** (Tab. 49), která se skládala z hlíny, písku a valounků do velikosti 2 cm. Ve výplni bylo nalezeno 5 keramických fragmentů o celkové váze 91,8 g (průměrná váha 18,4 g, medián 7,6 g). Třikrát jsou zastoupeny keramické třídy tuhové keramiky (CB3002 – 2x, CB3001), jednou KT spojená s redukční tmavou keramikou se zrny grafitu CB3020 a jeden fragment náleží redukční modrošedé keramice CB4005. Druh nádoby se z fragmentů nepodařilo určit. Byla zachycena výzdoba u dvou zlomků. U fragmentu 4-114 se jedná o výzdobu lomeným vlnicovitým radélkem K. 13.4, u druhého fragmentu pak o blíže nespécifikovanou značku na dně nádoby. Nalezená keramika bohužel neumožňuje upřesnit formu vzniku ani dataci objektu 4038.

Objekt **4037** byl určen jako část vápenné pece. Zbytek vápenky byl odkryt v sondách 7/01 (SJ 7021), 8/01 (8017) a pravděpodobně také 5/01. Hloubka objektu dosahovala až 42 cm. Rozměr odkryté části byl 50 × 43 cm. Vápenka byla přilehlá přímo ke zdi 4018. Výplň tvořily vrstvy **4012** a **4011**. Jako SJ 4012 byla označena tenká, tvrdá vrstva vápna, která tvořila stěnu objektu 4037.

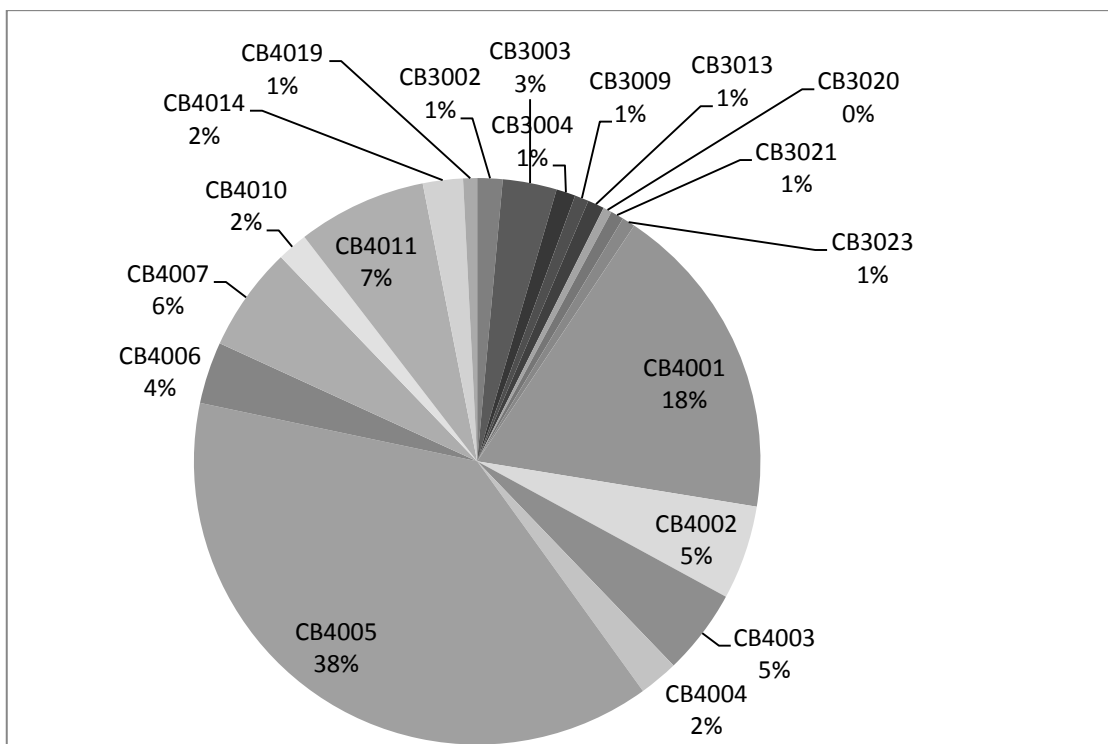
Vrstva **4011** (Tab. 18) byla složena převážně z hlíny a písku, jako příměsí se vyskytovaly úlomky cihel, kameny, vápno a malta. Součástí vrstvy byly také nálezy kachlů a fragmenty nádob stolní a kuchyňské keramiky v počtu 45 evidovaných jedinců. Kachlů bylo získáno celkem 20 jedinců. Jedná se o pozdně renesanční reliéfní kachle. Více pozornosti jim je věnováno v samostatné kapitole. Zbýlých 25 evidovaných jedinců náleží stolní a kuchyňské keramice. Celková váha souboru keramiky je 784,8 g (průměr 31,4 g, medián 12,3 g). Na základě technologických a morfologických vlastností se jedná o keramiku zařaditelnou jen rámcově do poloviny 16. až 17./18. století (např. *Krajíc a kol. 1998*, 180-182, obr. 14; *Dohnal - Fröhlich 2000*, 164-165, obr. 3). Dataci mohou upřesnit nálezy římsových kachlů s ornamentálním motivem listovce, datované do počátku 17. století (*Menoušková – Měřinský edd. 2008*, 152, č.

149). Svými vlastnostmi odpovídá keramice nalezené v rámci výplně vápenky ze sond 5/01, 7/01 a 8/01.

V prostoru stavby, vymezené zdí 4018, byla odkryta maltová podlaha 4015 o mocnosti pohybující se mezi 3 a 4 cm. Pod touto maltovou krustou se nacházely vrstvy 4016, 4017, 4019, 4020, 4021, 4022, 4023, 4025, 4026, 4027, 4028 a 4029. Maltová krusta 4015 mohla tvořit částečně podlahu mladší fáze stavby. Všechny zmíněné vrstvy, nalezené pod maltovou krustou, se vyznačovaly podobnými vlastnostmi a nálezovým materiálem. Nálezy keramiky jsou manuálně sloučeny do jednoho souboru, označeného jako **Σ4029** (Tab. 19 – 45).

Spolu s totožným souborem ze sondy 1/01, představuje tento soubor dominantní část studovaného materiálu hmotné kultury. Nálezy kachlů, kovových předmětů a numismatické nálezy jsou popsány v samostatných kapitolách. Osteologické nálezy z vrstev nejsou v rámci diplomové práce analyzovány. Zde je věnována pozornost nálezům kuchyňské a stolní keramiky. Soubor Σ4029 obsahoval dohromady 2096 evidovaných jedinců keramiky (po slepení, bez kachlů a střešní krytiny). Z toho počtu jich 1149 náleží vrstvě 4021. Váha celého souboru dosahuje 53 942 g (průměr 25,8 g, medián 8,9 g). Plošný rozměr se u nálezů nejčastěji pohyboval ve střední velikostní kategorii (kategorie 4, 5 a 6), kam náleželo 977 jedinců (46,3%). Následovaly nálezy malé velikostní kategorie (kat. 1, 2, 3), kam spadalo 925 (44,1%). Do kategorie velkých fragmentů (kat. 7+) pak náleží 190 jedinců (9%), mezi kterými jsou přítomny i nádoby celé nebo z větší části dochované. Tyto zjištěné hodnoty podporují navržený způsob vzniku těchto vrstev. Svým charakterem se jedná o materiál jen částečně fragmentarizovaný. Jednotlivé vrstvy byly pravděpodobně navezeny v krátkém časovém horizontu materiálem shodných kvalitativních vlastností.

V souboru 2096 keramických jedinců bylo evidováno 37 různých keramických tříd. Toto množství je jistě dáno velkým počtem jedinců. V příloženém grafu 7. je znázorněno zastoupení jednotlivých tříd. Kvůli přehlednosti byly třídy se zastoupením menším než 10 jedinců z grafu vyřazeny. Jedná se o KT CB3001 (9ks), CB3006 (6ks), CB3007 (3ks), CB3010 (7ks), CB3011 (1ks), CB3014 (1ks), CB3016 (7), CB3018 (2ks), CB3022 (4ks), CB3025 (4ks), CB3026 (8ks), CB3027 (9ks), CB3028 (5ks), CB3030 (1ks), CB4015 (2ks), CB4020 (8ks), CB5002 (5ks), CB5003 (1ks). Prezentováno tak zůstává 19 keramických tříd. Index diversity ukazuje hodnotu $H=1,011700128$, značící výraznou heterogenitu souboru.

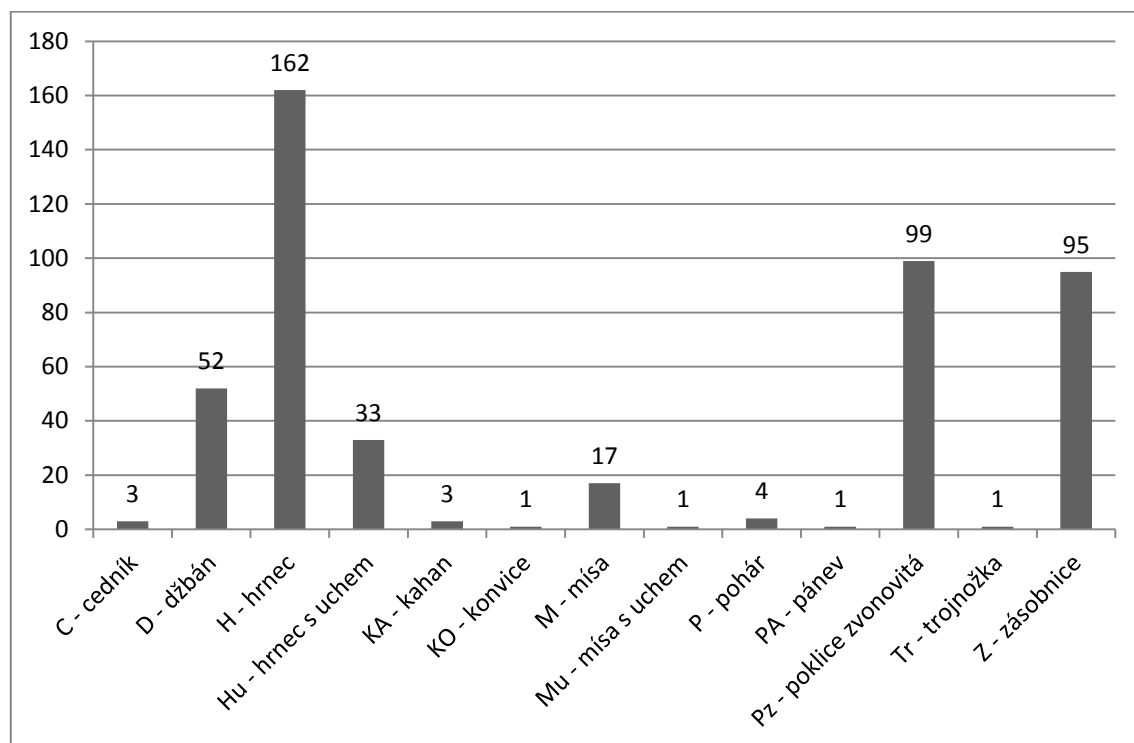

Graf 7. Procentuální zastoupení keramických tříd souboru Σ4029.

Z grafu vyplývá, že dominující třídou je CB4005 (769ks; 15 292,5 g; p.s. 4,5 mm), která se vyznačuje tvrdým redukčním výpalem a modrošedou barvou povrchu. Výrazné zastoupení má také hrubá, oxidačně pálená keramika šedého až modrošedého zbarvení CB4001 (366ks; 6 558,8 g; p.s. 4,5 mm) a keramika tzv. režná redukční CB4002 (108ks; 2 788,1 g; p.s. 5 mm) s výraznou příměsí ostřiva v keramické hmotě. Podobné zastoupení má také tzv. černá redukční keramika CB4003 (98ks; 1 686,4 g; p.s. 4 mm). Příbuzné keramické třídy s ocelově lesklým a leštěným vnějším povrchem CB4007 (120ks; 2 003,1 g; p.s. 4 mm) a CB4011 (148ks; 1 738,9 g; p.s. 4,4 mm) dohromady představují 13% souboru. Spojeny jsou především s fragmenty reprezentativní stolní keramiky – džbány. Keramické třídy CB3003, CB3004 a CB3013 se v souboru vyskytují především ve spojitosti se zlomky tuhových zásobnic. V souboru se také vyskytuje v malém zastoupení keramika glazovaná, především CB5002 (5ks; 53,6 g) se zelenou olovnatou glazurou na vnitřní straně nádoby. U keramických tříd s obsahem tuhy lze předpokládat, že v souboru představují reziduální prvek, který se do souboru dostal během zavážení stavby jako terciární odpad.

Určit druh nádoby se podařilo u 467 jedinců. Početní zastoupení ukazuje přiložené grafické znázornění (graf 8). Nejedná se o počty celých tvarů, ale o počet přiřazených jedinců k určitému druhu. Například zastoupení zásobnic je do jisté míry

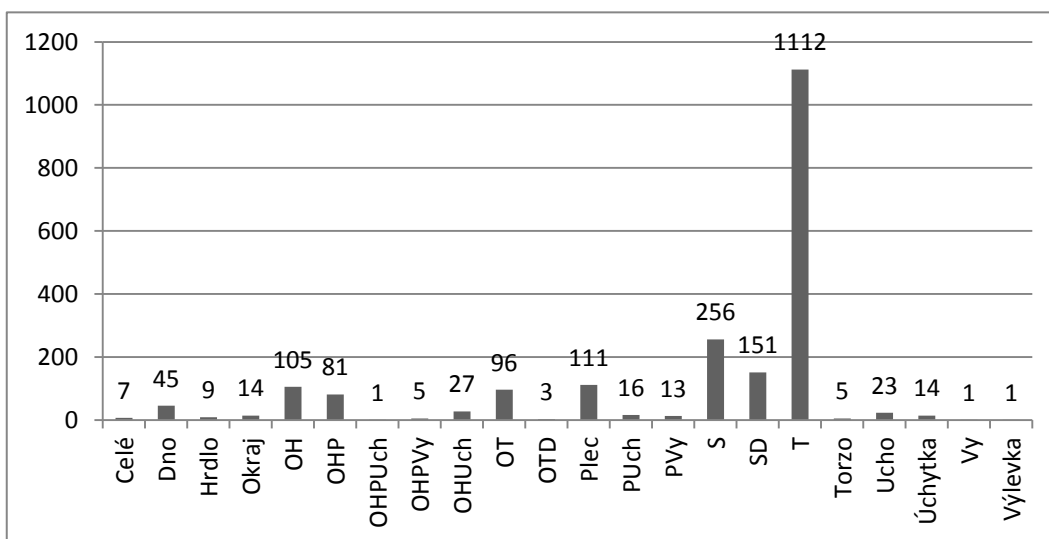
nahodnoceno způsobem fragmentarizace a snazším přiřazením fragmentu k danému druhu.

Graf 8. Početní zastoupení určených druhů nádob.

Z grafu vyplývá, že jednoznačně nejpočetnější zastoupení mají hrnce. Při připočtení hrnců s uchem je možné v souboru určit 195 jedinců. Poměrně vysoký počet jedinců mají také zvonovité poklice a džbány. Zastoupení zásobnic je nahodnoceno rozlišitelností fragmentů od ostatních nádob. Například na základě tvaru okraje je určeno zásobnic 19, zatímco hrnců 139, poklic 72 a džbánů 42.

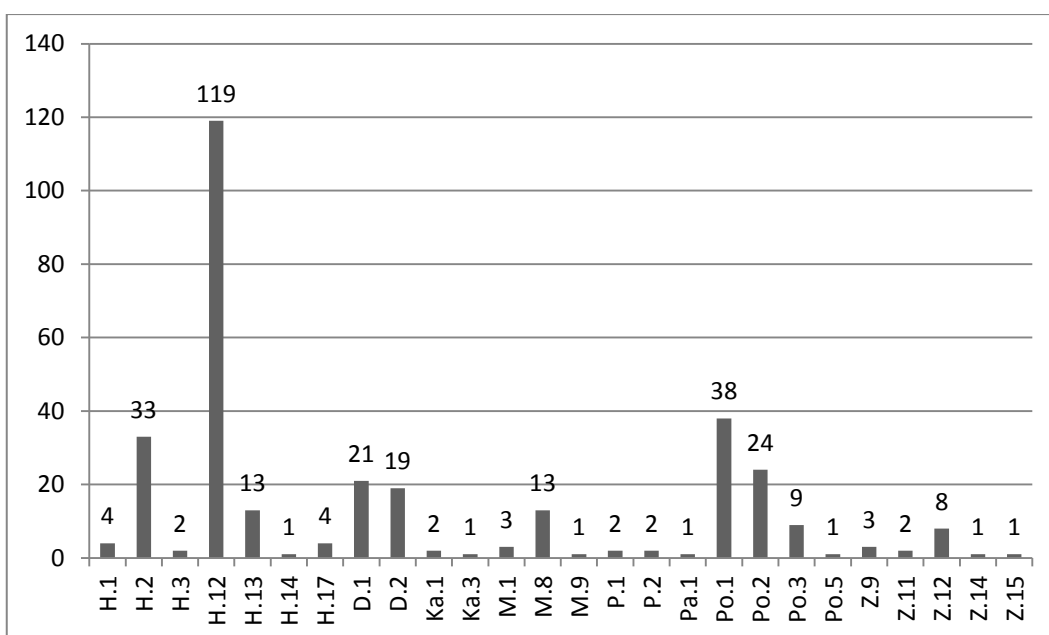
Většina evidovaných jedinců náležela kategorii atypických fragmentu T. Těch je v souboru 1112 (52%). Zastoupení jednotlivých kategorií ukazuje přiložená tabulka (graf 9).

Graf 9. Početní zastoupení určených kategorií a variant fragmentů.

Celých nebo z větší části rekonstruovatelný nádob je v souboru $\Sigma 4029$ přítomno 8, dalších 10 jedinců je ve formě torza nádoby. U celých tvarů se jednalo o 3 hrnce s uchem, 4 zvonovité poklice a jeden kahánek. U zachycených torz lze rozpoznat 3 hrnce s uchem, 6 zvonovitých poklic a jeden džbán. Okrajových částí i s různými variantami je 332. Kategorií den pak patří 196 zástupců. Různých variant plecí je 140. Spodních částí nádob je v souboru 256. Ostatní kategorie se vyskytují jen marginálně.

Typ okraje se podařilo určit u 328 jedinců. Zastoupení jednotlivých skupin (bez typu) je znázorněno v příloženém grafu 10.

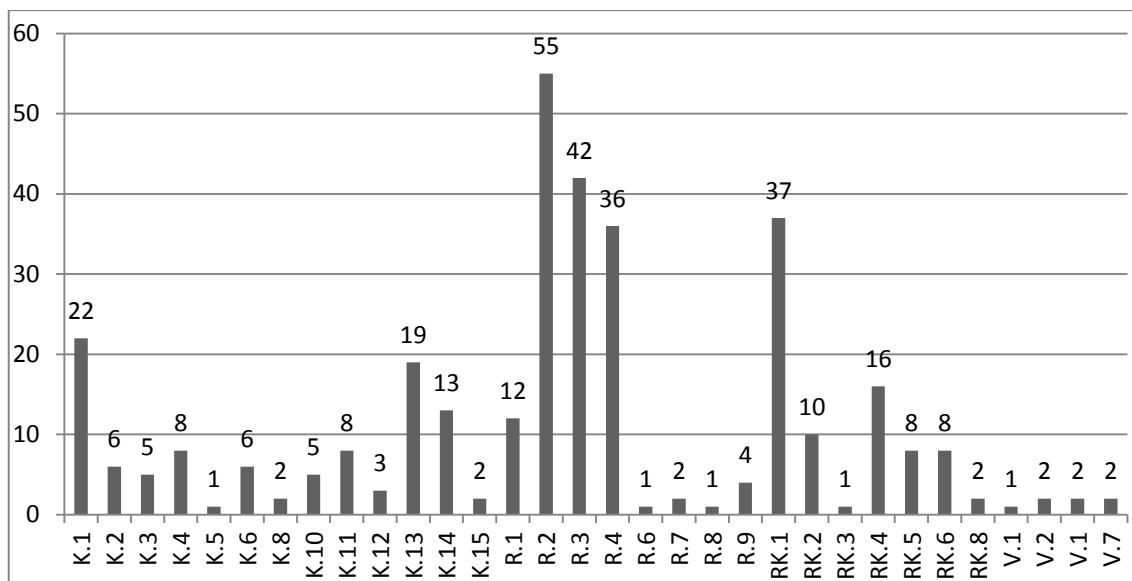

Graf 10. Početní zastoupení skupin okrajů.

Z celkového počtu 176 okrajů hrnců jich celých 119 (68%) náleží skupině ovalených okrajů H. 12, dalším výraznějším typem jsou okraje vně vyhnuté zesílené H. 2. Okraje hrnců jsou nejvíce spojeny s KT CB4005 (72ks, 44%), následují třídy CB4003 (20ks; 12,3 %), CB4001 (16ks; 10%) a CB4007 (12ks; 7%). Zbýlých 42 okrajů hrnců je rozděleno mezi 14 různých KT. Typy okrajů džbánů jsou přítomny celkem rovnoměrně, jen mírně převládá okružní s lištou nad výrazně profilovaným okružím. Džbány jsou nejčastěji spojeny s keramickou třídou CB4005 (24ks; 46%) a CB4011 (18ks; 34,6%) Mísy jsou nejčastěji zastoupeny různými variantami vodorovně vyloženého okraje M. 8, které se opět nejčastěji vážou na keramickou třídu CB4005 (8ks). U okrajů poklic mírně převládá skupina Po. 1. Z 19 okrajů zásobnic jich 8 náleželo typu kyjovitě rozšířeného, krátkého okraje, nahoře zaobleného a vodorovně seříznutého Z. 12.1. V souboru se také nachází 149 den nádob, u kterých je možné určit bližší typ a 47 fragmentů den bez možnosti typologického zařazení. Nejčastěji je zastoupen typ jednoduše profilovaného dna Dn. 1.1 se 45 jedinci. Výrazněji jsou přítomny typy D. 8.1 (27ks), Dn. 1.3 (24ks) a Dn. 2.1 (12ks). Zbýlých 21 typů se objevuje jen minimálně. U 196 fragmentů den se nejčastěji objevují stopy po odříznutí strunou nebo nožem (108ks). U 25 den jsou stopy po podsýpce, a u 55 den byly stopy nezřetelné.

Funkční doplňky jsou reprezentovány 57 fragmenty uch, 25 fragmenty úchytek a 1 výlevkou. Určit typ je možné u 44 uch. Rozlišeno bylo 12 různých skupin. Nejrozšířenější jsou různé varianty skupiny Uch. 06 s 27 jedinci a Uch. 13 s 11 jedinci. Zbýlé typy jsou zastoupeny pouze ojedinele. Úchytka zvoncovitých poklic je v souboru 26. Rozděleny jsou do 3 skupin a 6 variant, kdy nejčastěji přítomnou skupinou je Uchy. 1 s 12 jedinci. Typu Uchy.2 je zastoupeno 6 a Uchy. 3 také 6 kusů. Na jednom fragmentu je přítomna část trubicovité výlevky.

Výzdobný prvek neslo 345 evidovaných jedinců, rozdělených mezi 32 skupin výzdob (variant ještě více). Zastoupení jednotlivých skupin mezi fragmenty ukazuje přiložený graf 11.

Graf 11. Početní zastoupení skupin výzdoby.

Dominujícím výzdobným prvkem je v souboru jednoduchá rytá linie menší než 2 cm (R. 2), která se vyskytuje jak ve formě ryté linky (R. 2.1), tak ryté šroubovice (R. 2.2-5). Na 42 jedincích je přítomna stupňovitá šroubovice, na 36 pak široká vývalkovitá šroubovice. Celkově se rytá výzdoba v různých variantách vyskytuje u 153 jedinců. U 100 jedinců se objevila výzdoba ve formě radélkem vtlačeného vzoru. Nejčastější formou je jednoduché obdélníkovité radélko v jedné nebo více řadách (K. 1.1-9). Častým motivem je radélko ve tvaru vlnice v jednom nebo více pásech (K. 13) nebo radélko ve tvaru spojeného obloučku, kdy při více řadách navozuje „šupinatý“ vzhled (R. 14). Kombinace ryté výzdoby s radélkem je přítomna u 82 jedinců. Ve 37 případech se jedná o kombinaci jedné nebo více rytých linek (rytá šroubovice) a obdélníkovitého radélka (RK. 1.1-25). U 16 jedinců se objevuje kombinace rytých rýh a jednoho nebo více pásů ostře lomených vlnicovitých (RK. 4.1-5). Shodně po 8 jedincích jsou zastoupeny výzdobné prvky ve formě kombinace rytých rýh a obloučkovitého radélka (RK. 5.1-3) a rytých rýh a skládaných obdélníkovitých a křížových radélek (RK. 6.1). Pouze výjimečně se objevuje výzdoba ve formě nehtového nebo kruhových vrypů.

Jak již bylo nastíněno, soubor $\Sigma 4029$ představuje zajímavou ukázkou hmotné kultury měšťanů v pozdním středověku. Jedná se o závážkové vrstvy velmi heterogenního charakteru. Pravděpodobně se jednalo o odpad jak sekundárního, tak terciárního charakteru. Díky maltové podlaze nebyl soubor porušen novodobými zásahy (s výjimkou vrstvy 1008 v sondě 1/01). U keramiky starších horizontů není pozorována výraznější koncentrace v rámci jedné vrstvy. Do prostoru stavby se tak pravděpodobně

dostala spolu s keramickým materiálem mladšího horizontu a to z odpadového areálu, kde byl pravděpodobně soubor přechodně uložen.

Problém představují při dataci nálezy mincí. Ve vrstvě 4022 byl nalezen peníz ½ fenik Albrechta III. datovaný mezi leta 1388-1395 a ve vrstvě 4021 pak napodobenina vídeňského feniku, datovaná do 1. poloviny 15. století. Z vrstvy 4022 nebyly zjištěny keramické prvky, které by odporovaly dataci mince, ale problém nastává s vrstvou 4021, která je umístěna pod ní, a ze které pochází prvky, které lze datovat výhradně do závěru 15. století. Především se jedná soubor nádobkových a výklenkových kachlů (*Hrubý – Kypta 2007*, 428). Také kompletně dochované nádoby jak z vrstvy 4029, 4026, tak z vrstvy 4021 mají své analogie především v druhé polovině 15. století (*Militký – Vařeka 1997*, obr. 6, 7). Ve vrstvě 4019 byl nalezen bílý peníz Jířího z Poděbrad, datovaný do let 1460-1468, který odpovídá předpokládanému zániku 1. fáze stavby. Druhou fází stavby pak lze datovat do 16. století, z ní však postrádáme výraznější materiálovou náplň.

Stejně jako soubor Σ1008 ze sondy 1/01, lze i tento soubor zařadit do horizontu C2 a částečně také horizontu D (*Čapek 2014*, 251-252). Obdobné soubory pochází například z výzkumů studní ze Soběslavi (*Krajíc 1990*, 97-120, obr. 1, 2) nebo Tábora čp. 220 – souvrství 6-7 (*Krajíc a kol. 1998*, 177-180, obr. 24-33). Shodné morfologické a výzdobné prvky byly získány také z výzkumu tvrže Cuknštejn (*Hrubý 2004*, 321-328, obr. 13), hradu Vítkova Kamene (*Havlice 2010*, 540-542), hradu Velešína (*Hejna 1985*, 47-48, obr. 12) z Písecka (např. *Fröhlich – Koppová 1995*, 4; *Fröhlich 2009b*, 157-175, obr. 13; *Fröhlich – Luks 2011*, 957-967, obr. 3-5) nebo Češňovic u Českých Budějovic (*Militký – Vařeka 1997*, 58-79).

Nad maltovou podlahou 4015 se nacházela vrstva **4013** (Tab. 45), složená výhradně z písku s příměsí valounů. Mocnost se pohybovala mezi 10 a 20 cm. Ve vrstvě bylo nalezeno 12 keramických fragmentů o celkové váze 572,9 g (průměr 47,7 g, medián 9,3 g) a kovaný hrot (pospáno níže). Plošný rozměr fragmentů nejčastěji náleží střední kategorii (kat. 4, 5, 6), kam náleží 5 jedinců. 4 jedinci spadají do kategorie malých fragmentů (kat. 2, 4) a 3 do kategorie velkých zlomků (kat. 7).

U dvanácti jedinců je rozlišeno 7 různých keramických tříd. Pět fragmentů je zastoupena redukční, tvrdě pálená keramika modrošedých odstínů CB4005 (97,8 g; p.s. 5,4 mm) a dvěma pak středně tvrdě redukčně pálená keramika hnědošedé barvy

CB4004. Po jednom zástupci mají CB3002 (zásobnice), CB4001, CB4003, CB4007 a CB4011.

Určit druh nádoby se podařilo u 2 fragmentů těl – nezdobený atypický fragment zásobnice a část těla zvoncovité poklice. V souboru se nachází také tři dna, kdy určit typ je možné u dvou. Jedná se o typy Dn. 1.3 a Dn. 2.1. Obě dna nesla stopy po odříznutí strunou. V souboru se nacházejí pouze dva zdobené fragmenty. U jednoho je evidována stupňovitá šroubovice R. 3.7 a kruhové vpichy V. 4.2 minimálně o 6 řadách.

Svémi vlastnostmi se soubor z vrstvy 4013 podobá výše zmíněnému souboru Σ4029. Malý počet nalezených jedinců však neumožňuje bližší zařazení. Vrstva 4013 se nacházela přímo pod vrstvou 4001, tedy povrchovou zahradní zeminou, která dosahovala mocnosti 10 – 20 cm.

Vrstvy **4036** a **4035** (Tab. 46-49) se nacházely vně stavení v mírné degresi podloží. Není vyloučeno, že obě vrstvy dosahovaly až k patě zdi 4024, ale zeď 4018 nedovolovala tuto hypotézu doložit. Vrstva **4035** byla složena převážně z písku a hlíny. Nacházela se nad 4036 a pod 4008 a 4033. Vrstva obsahovala 15 keramických nálezů. U vrstvy **4036** byl přítomen, vedle hlíny a písku, také šedozelený jíl. Ve vrstvě se nacházelo 96 keramických nálezů, dále pak malé kousky cihel, blíže neurčené uhlíky a malá nášivka z barevného kovu.

96 keramických jedinců z vrstvy 4036 váží 1 676,7 g, a to i s 5 fragmenty zásobnic. Průměrná váha činí 17,5 g a medián 7 g. 62 fragmentů (65%) náleželo malé velikostní kategorii (kat. 2 a 4), 30 jedinců (31%) kategorii středně velkých fragmentů (kat. 4, 5 a 6) a 4 fragmenty zásobnic kategorií velké velikosti (kat. 7, 8 a 10).

Co se týče zastoupení keramických tříd, je soubor z vrstvy 4035 velmi variabilní bez dominantního zástupce. Mezi 96 fragmenty bylo rozlišeno 24 různých tříd. Tuhové třídy CB3001 a CB3002 mají dohromady 18 zástupců (obě po 9ks; 600,6 g; p.s. 7,3 mm), výrazněji se prosazuje šedá, oxidačně pálená keramika se zrny grafitu CB3015 (6ks; 47,7 g; p.s. 5,1 mm) a redukčně pálená, tmavě šedá keramika CB3021 (6ks; 53,3 g; p.s. 4,5 mm). Nejvýraznější zastoupení má s 15 fragmenty běžná modrošedá keramika CB4005 (48,4 g; p.s. 4 mm). 10 jedinců náleží keramice tzv. režné redukční CB4002 (80,9 g; p.s. 5,1 mm). Zbylé třídy CB3004, CB3005, CB3006, CB3008, CB3009, CB3010, CB3011, CB3013, CB3014, CB3018, CB3019, CB3020, CB3025, CB4001, CB4004, CB4007 a CB4011 jsou zastoupeny 1-4 fragmenty. Jak z výpisu tříd

vyplívá, je soubor značně heterogenní. Index diversity H překračuje vymezenou hodnotu 1.

Z 20 blíže zařazených jedinců jich 11 (55%) náleží hrncům, 5 zásobnicím (25%), 2 mísám a 2 zvonovitým poklicím. Typově zařadit je možné 6 okrajů hrnců a to 4-13 a 4-90 k okrajům vně vyhnutým, zesíleným (H. 2.5 – 2x; CB3010, CB4005), 4-30 a 4-39 k oble vzhůru vytaženým (H. 3.2 – CB4002 a H. 3.6 – CB3001), jeden k okraji ovalenému s výrazným podžlabením (H. 12.4 – CB3018) a 4-9 k svislému okruží (H. 17.3 – CB3005). Okraje zásobnic jsou reprezentovány typy vně vyhnutým, zesíleným Z. 3.1 (4-96, CB3013) a kyjovitě rozšířeným Z. 12.1 (4-97, CB3001). Jediný okraj zvonovité poklice 4-80 náleží typu zesílenému a směrem dolů mírně přehnutému (Po. 3.2 – CB4005). V souboru se nachází 11 fragmentů den, z nichž je možné typologicky zařadit 10. Šest den patří k typu Dn. 1.1, dvě dna k typu Dn. 1.3 a dvě typu Dn. 2.1. U dna 4-63 je na spodní straně umístěna část tzv. brýlovité značky. Čtyři dna nesou stopy po podsýpce, jedno pak po odříznutí strunou.

Výzdoba je zaznamenána u 15 fragmentů. Častým výzdobným prvkem jsou ryté rýhy a vývalkovité a stupňovité šroubovice (R.1, R.2, R.3 a R.4). Na kyjovitém okraji zásobnice 4-96 je přítomna výzdoba ve formě dvou rytých rýh vytvářející výrazný kříž (označení?). Vedle ryté výzdoby je přítomna také výzdoba tvořená radélkem (K. 1.1, K. 13.5) a nehtovité vrypy jednou samostatně a jednou v kombinaci s rytou šroubovicí.

U vrstvy 4036 nelze vyloučit, že se původně jednalo o základový výkop pro zeď 4024, který byl zavezen velmi heterogenní keramikou. Šedozelený jíl ve složení vrstvy by mohl odkazovat na zbytky organického materiálu, se kterým byla vyvážena rozbitá nebo již nepotřebná keramika.

V přítomné keramice se projevují prvky typické jak pro nejstarší horizont, tak dominantní mladší prvky z pokročilého 14. století a počátku 15. století (horizont C1), které je kvůli velké variabilitě okrajů a nástupu KT CB4005 jen obtížně blíže zařaditelný (Čapek 2014, 249-251).

15 nálezů z vrstvy **4035** (Tab. 49) dosahuje společné váhy 408 g (průměr 27,2; medián 7g). Velikost fragmentů se pohybovala nejčastěji v kategorii malých zlomků (kat. 2 a 3). Do této kategorie náleží 9 fragmentů. U 4 fragmentů velikost odpovídá střední kategorii (kat. 4, 5 a 6) a jeden fragment zásobnice náleží kategorii velkých zlomků (7). Malá zvoncovitá poklička 4-98 (CB4005) se dochovala v kompletním stavu. Průměr okraje pokličky dosahoval velikosti 13 cm.

V souboru z vrstvy 4035 je rozlišeno 7 různých keramických tříd. 5 jedinců náleží třídě CB4005 (195,2 g; p.s. 4,5 mm). 3 fragmenty spadají do třídy CB3006 (13,2 g; p.s. 5,5 mm). Po dvou fragmentech jsou zastoupeny klasické tuhové třídy CB3001 a CB3002. Třídám CB3003 a CB3013 náleží shodně jeden fragment.

Určené jsou čtyři druhy nádob. Kompletně dochovaná poklička již byla zmíněna. Ke zvoncovitým poklicím také náleží okraj 4-99. Okraj 4-104 pak náleží míse a jeden fragment je z těla zásobnice.

Okraj celé pokličky náleží typu zesíleného, mírně vzhůru vytaženého okraje (Po. 2,1), druhý okraj poklice pak typu vodorovně seříznutému a dovnitř mírně zataženému Po. 1.3 (CB3002). Okraj mísy 4-104 odpovídá typu asymetricky rozšířenému a dovnitř mírně oble zataženému M. 1.4 (CB3001).

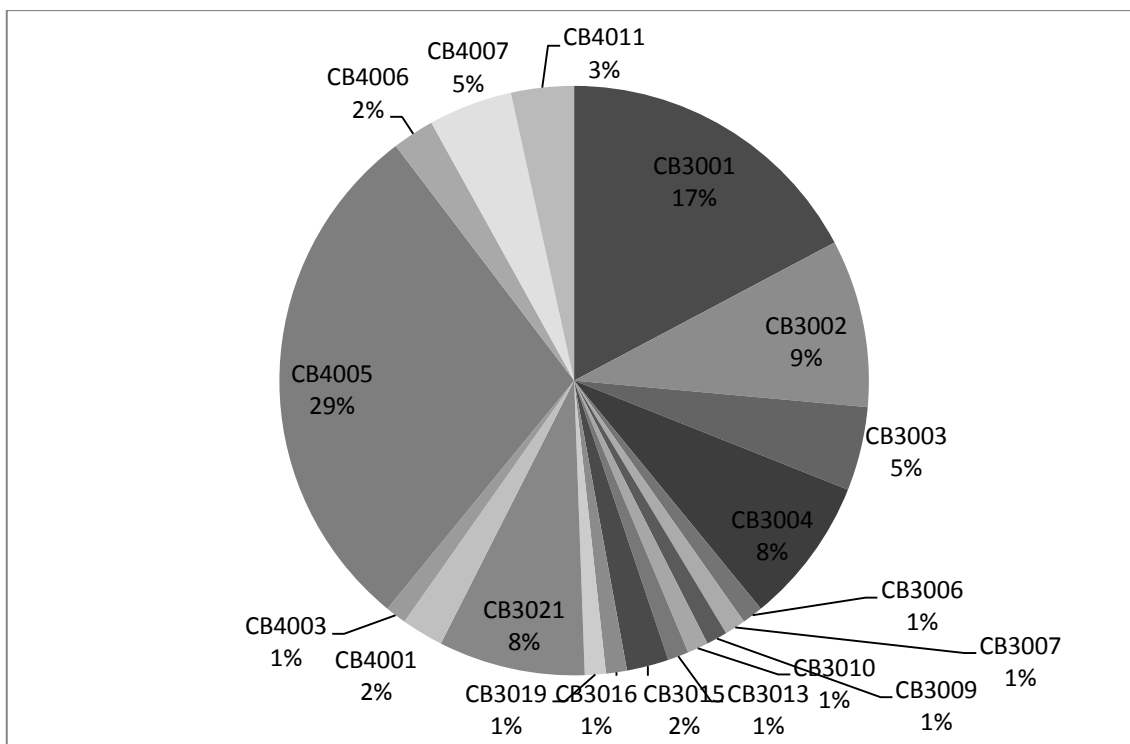
Výzdoba je evidována na dvou fragmentech. Část odlomeného dna nese neúplnou kruhovou značku. Jeden fragment má na vnější straně neúplnou část kombinace ryté rýhy a lomeného obdélníka (RK. 1.?).

Svémi vlastnostmi je soubor blízký souboru z vrstvy 4036 a pravděpodobně lze u něho očekávat podobný způsob vzniku. Zajímavou je jistě kompletně dochovaná, neporušená poklička.

Nad vrstvami 4036 a 4035 se rozkládaly vrstvy **4033** a **4007** (Tab. 50, 51), které pravděpodobně tvořily výplň zahluobeného objektu. Jejich hranice nebyla vždy zřetelná. Pravděpodobný objekt byl vymezen oranžovou hlinito-písčitou vrstvou o mocnosti 1-4 cm. Vrstva 4007, složená převážně z hlíny a písku, obsahovala hrudky oranžového jílu. Ve vrstvě 4033 se pak objevovaly jako příměsi kameny do 10 cm, uhlíky a cihlová drť.

Nálezy z obou vrstev jsou manuálně sloučeny do souboru $\Sigma 4033$. Soubor obsahuje 87 keramických fragmentů. Celková váha souboru dosahuje 1 346,7 g (průměr 15,5 g; medián 8 g). Plošný rozměr fragmentů v souboru nejčastěji spadá do kategorie malých fragmentů. Do této kategorie lze zařadit 48 jedinců (55%). Ke kategorii středně velkých zlomků náleží 36 jedinců (41%). Kategorie velkých fragmentů je zastoupena 3 jedinci.

Mezi 87 jedinci je přítomno 19 variant keramických tříd. Soubor je značně variabilní ($H=1,10442836$). Rozložení tříd je znázorněno v příloženém grafu 11.

Graf 12. Procentuální zastoupení keramických tříd v souboru 4007/4033.

Nejčastěji je zastoupena redukčně vypálená modrošedá keramika CB4005 (25ks; 291,8 g; p.s. 4,2 mm). Dominující jsou v souboru keramické třídy staršího horizontu, spojené s tuhovou keramikou CB3001, CB3002, CB3003 a CB3006 (dohromady 28ks; 545 g; p.s. 6,5 mm). Výrazněji se projevuje ještě tmavě šedá redukčně pálená keramika CB3021 (7ks; 72,4 g; p.s. 13 mm) a tvrdě redukčně vypálená keramika s modrošedým leštěným povrchem CB4007 (4ks; 14,8 g; p.s. 3,3 mm), za infiltraci z mladšího horizontu lze považovat KT CB4011, která je význačná pro pokročilé 15. století.

Z tvarů nádob jsou přítomny hrnce s 13 jedinci (1 hrnec s uchem), 2 zásobnice, 1 mísa, 1 pánev a 1 zvonovitá poklice. 12 okrajů hrnců náleží různým typům. Třemi okraji je zastoupena skupina okrajů vně vyhnutých, nezesílených (H. 1.3 - 2x oba CB3001, H. 1.5 CB3002). Skupina vně vyhnutých a zesílených okrajů (H. 2.2 – CB3001, H. 2.4 – CB3015; H. 2.5 – CB4005) má také 3 zástupce. Dva okraje náleží skupině ovalených okrajů (H. 12.1 – CB3009 a H. 12.5 – CB4005). Po jednom okraji jsou přítomny typy H. 14.3 (CB3010), H. 17.2 (CB3007) a H. 3.6 (CB3006). Jediný okraj mísy 4-148 je reprezentován typem okraje asymetrický rozšířeným a dovnitř zataženým M. 1.4. Okraj pánve náleží typu mírně vzhůru vytaženému a zaoblenému (Pa. 2.1 – CB4011). Okraj poklice 4-158 (CB4005) je jednoduchý zaoblený, nezesílený (Po. 1.1.). Z jedenácti fragmentů den lze určit typ u 6. Tři patří k typu Dn. 1.1 (2x) a

Dn. 1.3 (1x). Po jednom jsou zastoupeny typy Dn. 3.1, Dn. 7.2 a Dn. 8.3. U většiny den jsou znatelné stopy po podsýpce, pouze dno 4-141 nese stopy po odříznutí strunou. U dna 4-2592 je na spodní straně část blíže neurčitelné značky.

Mezi 11 zdobenými jedinci je přítomna především rytá výzdoba. U 4 fragmentů se vyskytuje stupňovitá šroubovice (R. 3.). Dvakrát se objevuje jednoduchá tenká rytá linka (R. 2) a také vývalkovitá šroubovice (R. 4). Na vnitřní straně vně šikmo vzhůru vytaženého okraje 4-2596 je umístěna rytá vlnovka R. 8.2. Dva fragmenty nesou výzdobu tvořenou radélkem (K. 1.1 a K. 3.3).

Dominantní vlastnosti souboru opět odpovídají horizontu C1, datovanému do pokročilého 14. století, avšak v souboru zastoupené třídy s vyleštěným, ocelově lesklým povrchem CB4007 a CB4011 odkazují spíše na horizont C2 (*Fröhlich – Koppová 1995*, 4; *Čapek 2014*, 250-253). V souboru se jako reziduální prvky vyskytují fragmenty starších horizontů, především spojené s grafitovou KT CB3001.

Vrstvy **4009** a **4008** (Tab. 51) se nacházely v severovýchodní části sondy vně stavby. U vrstvy 4009 není vyloučeno, že se jednalo o podloží, kdy se skládala čistě z hrubého, silně ulehlého písku. Vrstva 4008 byla složena z písku a hlíny.

K oběma vrstvám je přiřazen jediný keramický fragment. Jedná se o část dna o průměru 6 cm, náležejícího typu Dn. 1.1. Na spodní straně je umístěna polovina značky s motivem Zn. 1.2 (*Čapek 2015*, 220, obr. 5), neboli tzv. kola s loukotěmi. Dno náleží keramické třídě CB3011. Váha dna dosahuje hodnoty 26,3 g.

Vrstva **4006** (Tab. 51) se nacházela sejně jako předchozí vrstvy v severovýchodní části sondy. Byla umístěna nad vrstvou 4008 a pod vrstvou 4004. Vztah k vrstvě 4007 je nejasný. Na této vrstvě je vystavěna zeď 4018. Vrstva byla složena z kombinace písku, hlíny a hrudek jílu.

Ve vrstvě 4006 bylo nalezeno 7 keramických fragmentů o celkové váze 141,6 g (průměr 20,2 g, medián 7,3 g). Plošný rozměr u čtyř fragmentů náležel kategorii malých zlomků (kat. 3) a u tří zlomkům střední velikosti (kat. 6).

Mezi 7 fragmenty bylo rozlišeno 6 keramických tříd – CB3006 (2x), CB3001, CB3002, CB3009, CB3013 a CB3020. Všechny mají větší či menší obsah tuhy v keramickém těstu.

Určen byl pouze jediný okraj hrnce 4-2646 náležející typu H. 12.4 (CB3006), tedy okraji ovalenému s výrazným podžlabením. V souboru je přítomen fragment dna s blíže neurčitelnou značkou. Zdomen žádný z fragmentů nebyl.

Vrstva je kvůli nízkému počtu fragmentů jen obtížně zařaditelná. Svými technologickými vlastnostmi se nejvíce blíží horizontu přelomu 13. a 14. století. Nelze vyloučit možnou spojitost s vrstvou 3005-3004 ze sondy 3/01.

Vrstva **4004** se nacházela nad vrstvami 4006 a 4005. Nad ní již byla vrstva 4003 a vrstva povrchové zahradní zeminy 4001. Z vrstvy bylo získáno 50 keramických fragmentů datovaných převážně do 16. až 17. století. Váha souboru je 766,7 g (průměr 15,3 g; medián 6,4 g). Z druhů nádob jsou rozpoznány tři hrnce, džbán, talíř a láhev.

Zavezený prostor starší fáze hospodářského? stavení, vyplněný materiálem obsahujícím bohaté nálezy nejen keramiky, ale také kovů a osteologických nálezů, představuje dominantní část souboru získaného z parcely 203/1 a 203/3. Předměty z ní získané představují odraz hmotné kultury měšťanů z období pozdního středověku a umožňují alespoň částečný náhled do hmotné kultury a z ní odvozeného způsobu života.

6.5 Sonda 5/01

Zkoumaný prostor sondy 5/01 byl vymezen obdélníkem o rozměrech 3 × 1,5 m. U sondy 5/01, stejně jako u sondy 2/01, chybí podrobnější dokumentace stratigrafické situace. Postrádáme podrobný popis stratigrafických jednotek a kresebnou dokumentaci jednotlivých profilů. Zdokumentován byl pouze půdorys sondy.

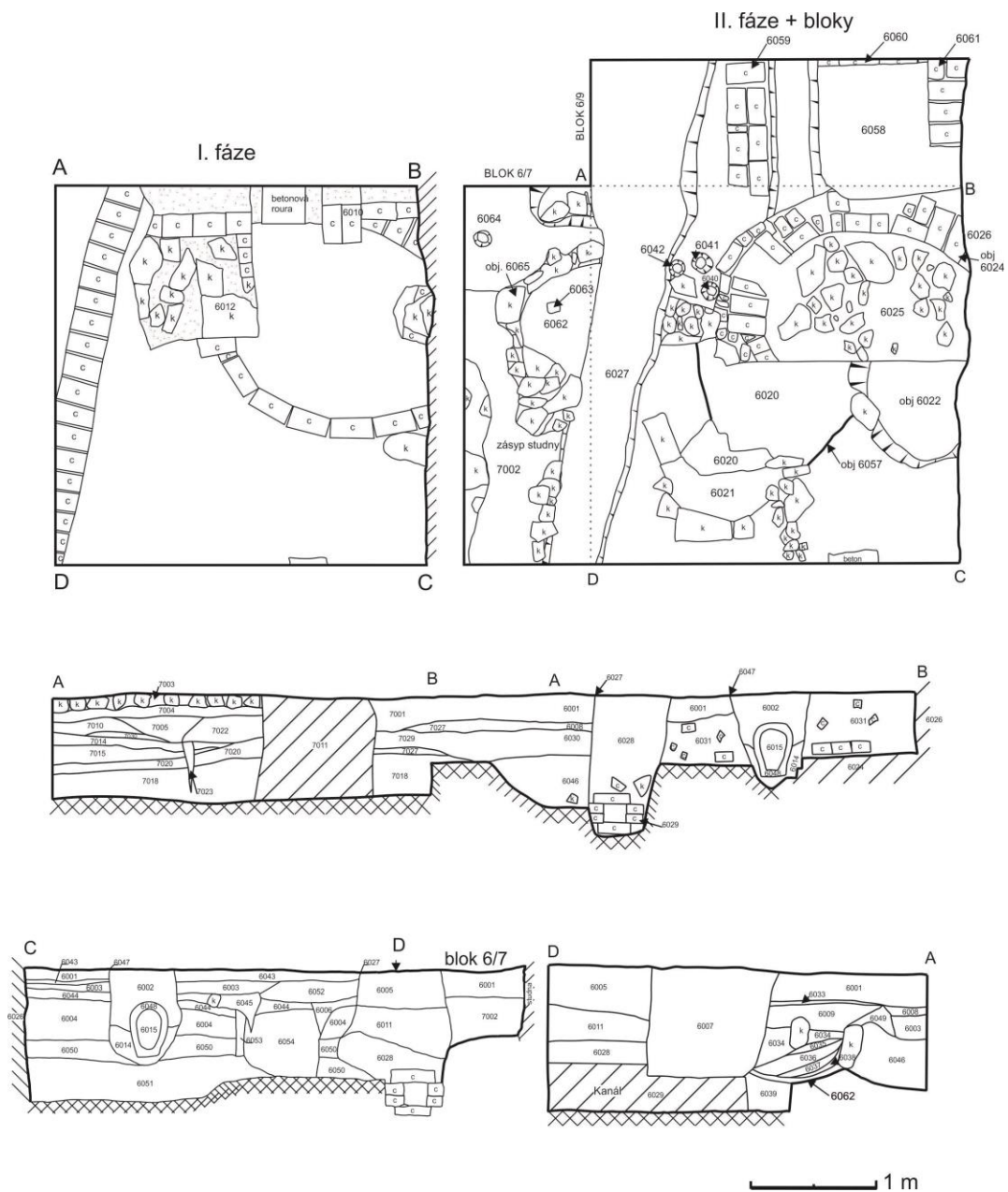
Západní polovinu sondy zabírala odkrytá kamenná zeď 5007, která představuje zbytky středověké městské hradby. Tento úsek hradby byl zbořen někdy v druhé polovině 19. století. Úsek, odkrytý v sondě 5/01, navazuje na obdobné situace ze sond 2/01, 8/01 a 11/01.

Druhá kamenná zeď 5008 náleží k pozůstatkům hospodářského stavení, odkrytého v rámci sond 1/01, 2/01 a 4/01. Stejně jako u sondy 2/01 lze sledovat, že stavba byla postavena přímo u městské hradby. Síla zdi v některých místech dosahovala až 50 cm.

Během exkavace bylo ze sondy 5/01 vyzvednuto 187 keramických fragmentů (Tab. 53, 54) o společné váze 5 662,6 g. Po slepení zůstalo 164 jedinců. V souboru keramiky jsou zastoupeny jak nálezy stolní a kuchyňské keramiky (99ks; 3 175,1 g včetně zásobnic; průměr 32 g; medián 8,7 g), tak keramika kamnářská (62ks; 1 911,7 g) a stavební v podobě střešní krytiny (3ks, 105,4 g). Tyto nálezy byly rozděleny do stratigrafických jednotek 5013, 5012, 5011, 5010, 5009, 5008 a 5002. Avšak bez bližší znalosti vztahů mezi těmito kontexty je toto rozdělení bezpředmětné. Stejně tak podrobnější analýza keramiky nemá smysl bez možnosti bližšího prostorového zařazení. Keramiku ze sondy 5/01 lze datovat do rozmezí 2. poloviny 15. – počátku 17. století (např. *Krajíc a kol 1998*, 177-183; *Dohnal – Fröhlich 2000*, 155-184).

Většinu nálezů lze pravděpodobně asociovat s výplní vápenky. Soubory podobného charakteru pocházejí také ze sond 4/01 (4037), 7/01 (7029) a 8/01 (8017).

6.6 Sonda 6/01

Původní zkoumaná plocha sondy 6/01 měla tvar čtverce o stranách 3×3 m. Během odkrývání sondy byla objevena superpozice tří pyrotechnických zařízení, kvůli čemuž došlo k odstranění bloků mezi sondami 6/01 - 7/01 a 6/01 - 9/01. O složitosti nálezové situace v sondě 6/01 vypovídá počet určených stratigrafických jednotek. Těch bylo zjištěno 68. Odlišeno bylo 50 různých vrstev (podloží, půdní typy, výplně objektů, kulturní vrstvy), 7 kamenných struktur a 11 objektů. Evidovaných keramických nálezů je ze sondy 6/01 celkem 195. Vyzvednuty byly z 18 různých kontextů. Jejich váha dosahuje hodnoty 7 673,8 g (průměr 39,4 g, medián 13,2 g). Soubor nálezů obsahoval také nálezy kovů a blíže neurčených strusek.

V sondě 6/01 bylo podloží označeno jako SJ 6051. Skládalo se z písku a šterku a barvu mělo okrovou. Nacházelo se zhruba v hloubce 75 cm od povrchu sondy. Nad podložím byl zjištěn půdní typ světle šedé barvy 6050. Jeho mocnost se pohybovala mezi 16 a 20 cm. Z vrstvy nepocházejí žádné nálezy.

Z kamenných struktur lze určit 6026 jako součást základů současného domu čp. 23. Základy byly odkryty po celé východní straně sondy. V sondě bylo zachyceno cihlové těleso recentního kanálu 6029. Liniový výkop pro kanalizaci byl označen jako objekt 6027. Výkop byl hluboký 120 cm (zahlobeno výrazně do podloží), široký 45 cm a svoji délkou protínal celou sondu (3 m). Výplň výkopu je tvořena vrstvami 6005 (mocnost 25 cm), 6007 (mocnost 90 cm), 6011 (mocnost 20-25 cm) a 6028 (mocnost 90 cm). Ve vrstvách se nacházely kousky cihel, jiné keramické nálezy učiněny nebyly.

Sondu 6/01 protínal ještě jeden recentní kanál a to ve formě betonové roury 6048 o síle stěny 5 cm. Výkop pro betonovou rouru je označen jako objekt 6047. Výkop dosahoval hloubky 70 cm, takže ležel těsně nad podložím. Výkop o šířce 65 cm procházel celou sondou od severu k jihu. Obsah roury je označen jako SJ 6015 a zásyp výkopu pak jako SJ 6002 a 6014. Stejná betonová roura byla zachycena v sondách 3/01 a 9/01.

Keramické nálezy z vrstvy **6002** byly manuálně sloučeny během výzkumu s nálezy z vrstev 6001 (zahradní zemina) a 6003 (Tab. 55). Celkem je v souboru přítomno 13 keramických fragmentů o celkové váze 115,2 g (průměr 8,9 g; medián 5,7 g). Velikostní kategorie malých (7ks) a středních (6ks) zlomků jsou zastoupeny rovnoměrně.

U 13 fragmentů je přítomno 8 různých keramických tříd. Zastoupeny jsou technologicky starší tuhové CB 3001, CB3009, CB 3009 a CB3010. Těch je v souboru 5 fragmentů (57,9 g; p.s. 6,3 mm). Mladší třídy bez obsahu tuhy jsou reprezentovány třídami CB4001, CB4005, CB4007 a CB4011, které dohromady zastupuje 8 jedinců (57,3 g; p.s. 4,3 mm).

Blíže byly zařazeny 2 hrnce, jedna zvoncovitá poklička a jeden kahánek. Okraje hrnců jsou přítomny v typech oble vytaženém H. 3.2 (CB3001) a nezesíleném, vně vyhnutém H. 1.1 (CB4007). Na druhém okraji je přítomna stupňovitá šroubovice R. 3.7. Poklička je zastoupena typem okraje Po. 3.1 (CB 4007). Okraj kahánku je zesílený a

dovnitř oble zatažený Ka. 2.1 (CB4007). V souboru se nachází jedno určité dno typu Dn. 1.1 se stopami podsýpky.

Keramický soubor nízké vypovídací hodnoty pravděpodobně vznikl recentním narušením středověké situace a lze ho klasifikovat jako odpad terciární.

V severní části bloku mezi sondami 6/01 a 9/01 byly zachyceny čtyři cihlové zdi 6010, 6059, 6060 a 6061. Cihly byly pojeny na maltu, vždy byl znatelný pravidelný líc. Zeď 6061 byla vystavěna částečně na zdi 6060 a je chronologicky nejmladší. Lze ji ztotožnit se zdí 9015 ze sondy 9/01. Zdi 6060 a 6059 se nacházejí ve vrstvě 6031. Nelze vyloučit, že se jedná o vymezení vrstvy 6058, která se vyznačuje bílošedou, 7 cm silnou vrstvou cihel se stopami žáru (předpecí?). Tento kontext přiléhá k objektu 6024 (raně novověká pec).

Nad objektem 6024 byla vyžděna zeď 6012 z kamenů a cihel s nepravidelným lícováním. Odkrytá část zdi měla velikost 100×95 cm.

Nejvýraznějšími objekty v rámci sondy 6/01 jsou tři pyrotechnická zařízení různého stáří. Nejmladší barokní pec (**SJ 6024**) je vymezena cihlovými stěnami ze dvou pásů cihel, vytvářející ovál o rozměrech 220×200 cm. Část objektu zabíhá pod novodobou kamennou zeď domu čp. 23. Právě někde pod zdí 6026 se nejspíše nacházelo ústí pece. Cihlová stěna pece nesla na vnitřní straně tenkou bílošedou krustu, značící vysoké teploty přesahující 1000 °C. Vrstva **6025** pak představuje podlahu pece, která byla vyskládána z kamenů.

Ve vrstvě kamenů 6025 a částečně také pod ní bylo získáno 13 keramických fragmentů o celkové váze 677,8 g (průměr 52,1 g; medián 18,7 g). Přítomny jsou především fragmenty středně velké (8ks). Jedinci větších velikostí (64 cm²+) jsou v souboru 3 a z kategorie malých jedinců se objevují pouze 2 fragmenty.

Nejčastější jsou v souboru přítomny KT spojené se silnostěnnými tuhými zásobnicemi CB3013 (2ks; 245 g; p.s. 11 mm), CB3003 (3ks, 182,7 g; p.s. 15 mm) a CB3002 (2ks; 188,6 g; p.s. 13,5 mm). 7 fragmentů zásobnic je zastoupeno výhradně částmi těl, pouze 6-72 (CB3003) lze určit jako dno náležející typu Dn. 3.2. Průměr dna dosahoval přibližně 21 cm. 3 fragmenty náleží ke světlé, tvrdě oxidačně pálené keramice CB3014 (30,5 g; p.s. 3,3), která obsahuje malá zrna grafitu. Fragment 6-81 (CB3014) lze určit jako okraj hrnce o průměru 19 cm. Jedná se o typ ovaleného okraje H. 12.4, který byl na hrdle zdoben radélkem ve tvaru lomeného obdélníka v kombinaci

s rytou rýhou RK. 1.4. V souboru se ještě nachází okraj láhve typu L. 1.1, která náleží třídě CB3016. Dalšími fragmenty je část těla nádoby (CB4005) a plec (CB3019) zdobená kombinací ryté linky (R. 2.1) a radélkem tvaru lomeného obdélníka s křížovým doplňkem (K. 12.3).

Nálezy keramiky ukazují na možné narušení neznámé středověké situace novověkou pecí a jako takové mají malou vypovídací hodnotu.

Starší pec, která se nachází z větší části pod pecí 6024, je označena jako objekt **6057**. Zachycen byl pouze prostor předpecí. Jako nejstarší funkční dno předpecí byla určena vrstva 6068 o síle 2-5 cm. Tvořena byla výhradně propálenou hlínou. Další mladší pracovní povrch byl označen jako SJ 6020. Vrstva byla tvořena cihlami, které se během provozu spekly do tvrdé amorfní vrstvy o mocnosti 3-6 cm. Mezi nejstarším pracovním povrchem předpecí a tímto kontextem se nachází vrstvy 6066 a 6067. Odkryty byly i další vrstvy vzniklé během provozu pece. Mladším pracovním povrchem byla vrstva 6018 o síle 5-6 cm. Jednalo se o propálenou jílovitou hlínu. Mezi pracovními povrchy 6020 a 6018 se nacházela tenká vrstva 6019. Jako nejmladší fáze pracovního povrchu v předpecí byla určena vrstva 6016 o mocnosti pohybující se mezi 5-15 cm. Opět mezi pracovními povrchy se nacházela vrstva 6017.

Z vrstev **6020, 6019, 6017 a 6016** (Tab. 58) pochází celkem 22 keramických jedinců o společné váze 594 g (průměr 27 g, medián 5,25 g). Fragmety náleží nejčastěji velikostní kategorii malých zlomků (14 ks). Středně velkých jedinců je 5 a velkých pak 3 ks. Z vrstvy 6017 pochází fragment hřebíku.

V souboru je rozlišeno 10 různých keramických tříd u 19 jedinců (3 fragmenty neurčitelné). Po 3 zástupcích mají třídy CB3013 (59 g; p.s. 11 mm), CB3019 (19,3 g; p.s. 4 mm) a CB3020 (10,6 g; p.s. 4,8 mm), 2 zástupce mají třídy CB4001 (29,4 g; p.s. 4,3 mm) a CB4005 (40,7 g; 4,3 mm). Jedinými zástupci jsou zastoupeny třídy CB3001, CB3002, CB3003 a CB3025.

V souboru je možné na základě morfologických znaků rozpoznat 6 fragmentů těl zásobnic (třídy CB3001, CB3002, CB3003 a CB3013) a jeden výrazně profilovaný okraj džbánu D. 2.1 (CB4001). Výzdoba je evidována u dvou fragmentů. U fragmentu 6-143 zásobnice je výzdoba ve formě dvou slabších rytých linek (R. 2.2) a u části plece radélkem vytvořené lomené obdélníky (K. 1.5).

Opět se jedná jen o těžce zařaditelnou keramiku, kterou lze pouze rámcově datovat do období 14. – 15. století (horizont C1, *Čapek 2014*, 249-251).

V superpozici s oběma pecemi se nacházela část hluboce zahluobeného objektu neurčitelného tvaru s odkrytými rozměry 25×60 cm a hloubkou pohybující se v rozmezí 40-50 cm. Označen byl jako objekt **6022**. Výplní byla šedočerná, kyprá vrstva **6023** (**Tab. 57**). V jejím obsahu se nacházel blíže neurčený počet zvířecích kostí a 52 keramických jedinců (připočteny také dva fragmenty přiřazené původně ke kontextu 6022) o celkové váze 647,6 g (průměr 12,5 g, medián 5,8 g).

Plošný rozměr fragmentu nejčastěji náleží kategorii malých fragmentů (33ks), následují středně velké fragmenty s 17 jedinci. Do kategorie velkých fragmentů náleží 2 jedinci.

Rozdílných keramických tříd je v souboru přítomno 16. Nejčastěji je zastoupena hnědočerná redukční třída CB3020 (20ks; 38,5%; 125,8 g; p.s. 5 mm), která obsahuje jako příměs zrnka tuhy. Ostatní třídy jsou zastoupeny poměrně rovnoměrně. Výrazněji se ještě projevuje CB3019 (5ks; 9,6%; 40 g; p.s. 4 mm), tzv. bílé zboží CB3026 (4ks; 7,6%; 31,8 g; p.s. 4,4 mm) a CB4001 (4ks; 7,6%; 56,7 g; p.s. 5 mm). V souboru jsou přítomny také třídy CB3002, CB3003, CB3008, CB3013, CB3014, CB3015, CB3018, CB3021, CB3022, CB3023, CB4003 a CB4005. Výrazněji se tak projevují KT spojené se starší výrobní tradicí. Změřený index diversity souboru dosahuje hodnoty $H=0,915935261$. To opět ukazuje na výraznou heterogenitu souboru.

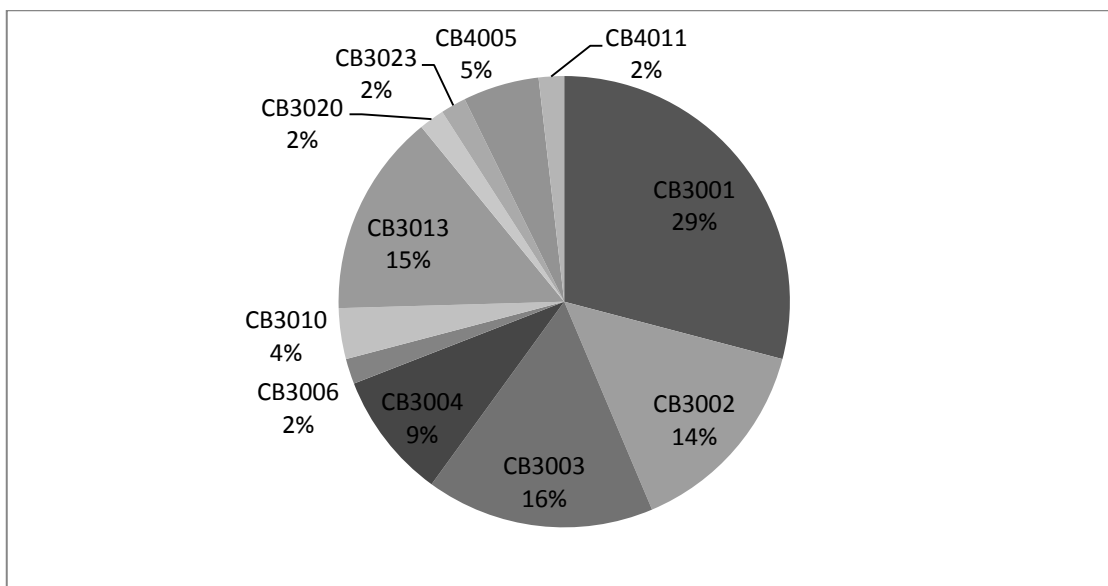
Určit druh nádoby se podařilo u 5 jedinců. Ve dvou případech se jedná o okraje zvonovité poklice, v případě okraje 6-96 se jedná o typ Po. 1.1 (CB4003) a u okraje 6-133 o typ Po. 2.1 (CB3019). Okraj 6-83 je určen jako část hrnce, kdy profilace odpovídá typu H. 12.6 (CB3026). Ze stejné KT (CB3026) je vyroben okraj mísy, který náleží typu kyjovité mírně rozšířenému M. 3.1. V souboru jsou přítomné dva fragmenty zásobnice (CB3013). U dvou den ze tří je možné určit typ, přesněji pak Dn. 1.3 (CB3020) a Dn. 8.2 (CB3023). Stopy podsýpky jsou znatelné pouze na jednom dni, u zbylých dvou jsou stopy nezřetelné. U sedmi fragmentů se na vnější straně nachází tenká vrstva malty. U některých jedinců se projevily stopy po nedopálení (vadné zboží?). Výzdobné prvky se na keramice nevyskytovaly.

Soubor keramiky náleží také horizontu C1 (*Čapek 2014*, 249-251). Zda má objekt a soubor nějakou spojitost s pecí 6057 není možné s jistotou tvrdit, ale keramika nalezená v obou kontextech nese velmi podobné znaky.

Třetí a nejstarší pec v sondě 6/01 se nachází v západní části sondy v bloku mezi sondami 6/01 a 7/01. Podkovovité torzo pece, označené jako objekt **6065**, mělo stěny vyskládané z kamene s hrubým lícováním směřujícím do vnitřku pece. Polovina pece chybí kvůli narušení recentním liniovým výkopem 4027. Dnem pece byla vrstva 6062, která byla složena ze sytě hnědé, propálené hlíny o mocnosti 3-5 cm. Výplň pece byla tvořena jednak tenkými vrstvami 6038, 6037, které vznikaly během provozu pece a také zásypem pece, který tvoří vrstvy **6036**, **6035**, **6034** (Tab. 59-60) a **6009** (Tab. 55-56) a pravděpodobně také **6033** (Tab. 59).

Posledně jmenované vrstvy obsahovaly dohromady, vedle většího množství uhlíků, 59 keramických jedinců o celkové váze 4 587,4 g (průměr 77,8 g; medián 44,6 g). Vysoká váha souboru (i průměrné a mediánové hodnoty) je dána faktem, že soubor obsahuje velké množství silnostěnných fragmentů zásobnic. To se projevilo i na fragmentarizaci jedinců, kdy nejvíce jsou zastoupeny jedinci spadající do kategorie střední rozměrové kategorie (29ks) a jedinců v kategorii velkých fragmentů je 13. Naopak malých a nejmenších jedinců je pouhých 11ks.

Keramickou třídu se nepodařilo určit kvůli celkovému stavu zachování u čtyř jedinců. Mezi zbylými 55 fragmenty je určeno 11 různých keramických tříd, jejichž procentuální zastoupení zobrazuje příložený graf 13. Index diversity ($H=0,919325641$) opět ukazuje na značnou heterogenitu souboru.

Graf 13. Procentuální zastoupení keramických tříd v souboru Σ6036.

Nejvíce se vyskytuje černá grafitová keramika CB3001 a to u 16 jedinců (678,3 g; p.s. 9,5 mm). Podobné zastoupení mají v souboru keramické třídy, které jsou vázané

výhradně na silnostěnné tuhové zásobnice CB3002 (8ks; 946,5 g; p.s. 15,3 mm), CB3003 (9ks; 925,4 g; p.s. 16 mm) a CB3013 (8ks; 1094,6 g; p.s. 14 mm). V souboru se také objevují redukční modrošedé keramické třídy CB4005 a CB4011 (dohromady 4ks; 25,6 g; p.s. 3,6 mm), které se koncentrovaly v horních vrstvách 6009 a 6033 a představují intruzi z mladšího období.

Blíže určit druh nádoby je možné u 22 fragmentů, z toho počtu je pak 18 fragmentů zásobnic. Mezi zásobnicemi se nachází tři okraje, zbytek je tvořen atypickými fragmenty těla. Okraje patří různým variantám kyjovitých typů. Okraje 6-7 (CB3002) a 6-182 (CB3003) náleží kyjovitě rozšířenému typu Z. 12.1, okraj 6-184 (CB3013) pak typu Z. 9.1. U posledně jmenovaného okraje je evidován reparační otvor a výzdoba v podobě široké vývalkovité šroubovice (R. 4.2). V souboru se dále nachází okraj hrnce 6-183 typu H. 1.1 (CB4005), který nesl výzdobu v podobě radélkem vytvořeného pásu obdélníků (K. 1.1), okraj zvoncovité poklice typu Po. 2.4 (CB4005), dále nízký okraj džbánu s lištou typu D. 1.2 (CB4011) a okraj mísy zesílený a přehnutý typu M. 9.1 (CB3001). V souboru je jistě možné určit jedno dno 6-6, které je jednoduše profilované s rovným dnem (Dn. 1.1). Na spodní straně se nachází neúplná značka ve tvaru soustředných kruhů? s paprsky v mezikruží.

Vedle již zmíněných jedinců se výzdoba vyskytovala u dalších 15 fragmentů. Většinou se jedná o varianty ryté rýhy v různém a síle počtu (R. 1 – 2×; R. 2 - 8×). Na dvou fragmentech zásobnic se nachází náznak ryté vlnice R. 8. Fragment 6-9 nesl na vnější straně lištu L. 1.1. U dvou fragmentů zásobnic se na vnější straně vyskytuje kolek. U fragmentu 6-30 se jedná o nekompletní kolek typu Ko. 3.1 ve formě tří (původně 5?) vtačených trojúhelníku směřujících vrcholy k sobě (*Nekuda – Reichertová 1968*, obr. 32:35), který se pro České Budějovice vyskytuje pouze na uchách hrnců (*Čapek 2015*, obr 5). U fragmentu 6-186 (CB3013) se jedná o dva vtačené reliéfní kolky ve tvaru mřížovaného kruhu, tedy typu Ko. 1.2 podle L. Čapka. Kolky byly umístěny těsně vedle sebe. Shodný typ značky byl zjištěn při analýze keramiky z výzkumu českobudějovické radnice, kde dva mřížované kolky byly umístěny pod hranou kyjovitého okraje (*Čapek 2015*, 210-211, obr. 5, obr. 10:1).

Keramická náplň z vrstev pece 6065 může datovat zánik pece jen s opatrností do přelomu 13. a 14. století. Dominantní jsou totiž především silnostěnné zásobnice, jejichž výskyt se objevuje i ve století 15, což platí také pro výskyt kolků (*Nekuda – Reichertová 1968*, 96; *Čapek 2015*, 210-211). Opět jen teoreticky lze spojit výraznější

přítomnost zásobnic s výrobními objekty. Zvláště u značených zásobnic kolkem nelze vyloučit jejich využití pro transport potřebné suroviny.

Ve dnu pece se nacházela zhruba trojúhelníkovitá hrotitá jamka **6063**. Hloubka jamky byla 20 cm, rozměry stran pak 9×9 cm. V její výplni se nenalezly žádné nálezy. Nejspíše se nejednalo o konstrukční prvek pece, ale o sekundárně zahloubený objekt.

V prostoru západně od barokní pece 6024 se nacházely blízko sebe 3 kruhové kůlové jamky, označené jako **6040**, **6041** a **6042**. Kůlová jamka 6040 dosahovala průměru 12 cm a hloubky 35 cm, jamka 6041 průměru 15 cm a hloubky 20 cm a jamka 6042 průměru 12 cm a hloubky 15 cm.

V rámci výplně jamek 6041 a 6042 byly nalezeny 4 fragmenty o celkové váze 28,6 g (průměr 7,2 g; medián 5,7 g). Většinou se jedná o malé zlomky z těla nádob, pouze fragment 6-1 velikostí spadá do kategorie středně velkých zlomků.

Keramické třídy jsou zastoupeny pouze ty s různým obsahem tuhy v keramické hmotě. Zastoupeny jsou třídy CB3001 (2,2 g), CB3002 (4,7 g), CB3007 (6,6 g) a CB3011 (15,1 g).

Fragmenty nebylo možné blíže morfologicky zařadit. Výzdoba na fragmentech přítomna nebyla. Autoři výzkumu datovali shluk tří kůlových jamek na základě stratigrafické dispozice do 2. poloviny 13. století, čemuž keramické nálezy nikterak neodporují. Uložení keramiky do kůlové jamky pravděpodobně neproběhlo intencionálním procesem vyhození, ale spíše postdepozičními přírodními procesy po zániku funkce kůlové jamky.

Při odkrývání bloku 6/7 byla objevena oválná kůlová jamka 6064. Průměr jamky dosahoval 10 cm a hloubka 8 cm. Její stáří není určené, ale nabízí se hypotéza, že spolu s výše zmíněnými jamkami představuje negativ dřevěné konstrukce (přístřešku?) nad pecí 6065.

V prostoru sondy 6/01 byly zachyceny dvě pravděpodobné kulturní vrstvy s nálezy keramiky. Vrstva **6013** (Tab. 58) byla zachycena v jihovýchodním rohu sondy mezi kamenným základem současného domu čp. 23. (SJ 6026) a recentním výkopem kanalizace (SJ 6047). Vrstva seděla přímo nad podložím. Mocnost vrstvy dosahovala

40-50 cm. Vedle fragmentů stolní a kuchyňské keramiky obsahovala vrstva kousky cihel.

Váha souboru 13 jedinců stolní a kuchyňské keramiky dosahuje 594,2 g (průměr 45,7 g; medián 22,8 g). Plošný rozměr u evidovaných jedinců nejčastěji dosahuje kategorie středně velkých fragmentů (7 ks), kategorie malých a velkých fragmentů jsou zastoupeny 3 jedinci.

Z keramických tříd jsou přítomny především ty s výrazným obsahem tuhy v keramické hmotě. Jedná se o třídy CB3002 (3ks; 150,8 g; p.s. 8,5 mm), CB3001 (2ks; 45,5 g; p.s. 7 mm), CB 3003 (2ks; 318,8 g; p.s. 14,5 mm) a CB3004 (2ks; 47,2 g; p.s. 10,3 mm). Po jednom zástupci mají KT CB3013 (20,7 g), CB3016 (3,3 g), CB4001 (8,3 g) a CB4005 (4,7 g).

V souboru je možné blíže zařadit 3 fragmenty zásobnic, jeden okraj mísy a jedno páskové ucho. Na vnější straně fragmentu zásobnice 6-180 (CB3003) se nachází vtlačený kolek v podobě kruhu děleného na kvadranty (kříž v kruhu), který lze přiřadit k typu Ko. 4.1. Podobný kolek byl nalezen na zásobnici z Hájku u Bavorova, kde vedle kolku byla umístěna šipka s hrotitým důlkem ve špičce (*Fröhlich – Parkman 2003*, 169, obr. 2). Okraj mísy 6-178 (CB3004) náleží typu okraje asymetricky rozšířeného a dovnitř zataženého M. 1.4. Fragment ucha 6-177 (CB3004) o šířce 28,5 mm náleží typu Uch. 1.2.

Výzdoba byla evidována u dvou fragmentů. U fragmentu 6-173 (CB3001) se jedná o rytou vlnici (R. 8.1) a u fragmentu 6-175 (CB3016) pak o jednoduchou rytou linku R. 2.1.

Soubor z vrstvy 6013 se svými vlastnostmi blíží keramice nalezené v prostoru pece 6065 a stejně tak je obtížné blíže vrstvu datovat. Pouze rámcově na základě absence redukčních keramických tříd lze získaný materiál zařadit do období 2. poloviny 13. století až počátku 14. století.

Druhá kulturní vrstva **6030** se nacházela v bloku mezi sondami 6/7 nad půdním typem 6046. Mocnost vrstvy se pohybovala mezi 20-25 cm. Obsahovala nálezy stolní a kuchyňské keramiky v počtu 14 jedinců o celkové váze 257,5 g (průměr 18,4 g; medián 10,6 g). Plošný rozměr fragmentů nejčastěji náleží do kategorie malých zlomků (7ks), v kategorii středně velkých zlomků je pak 6 jedinců a do kategorie velkých zlomků pak náleží 1 jedinec.

Mezi 6 různými keramickými třídami je nejčastěji zastoupena redukčně pálená keramika modrošedých odstínů CB4005 (5ks; 32,9 g; p.s. 4,8 mm) a grafitová keramika černé barvy CB3001 (4ks; 50,6 g; p.s. 6,5). Zbylé přítomné třídy jsou CB3005 (1ks), CB3019 (2ks), CB4001 (1ks) a CB4003 (1ks).

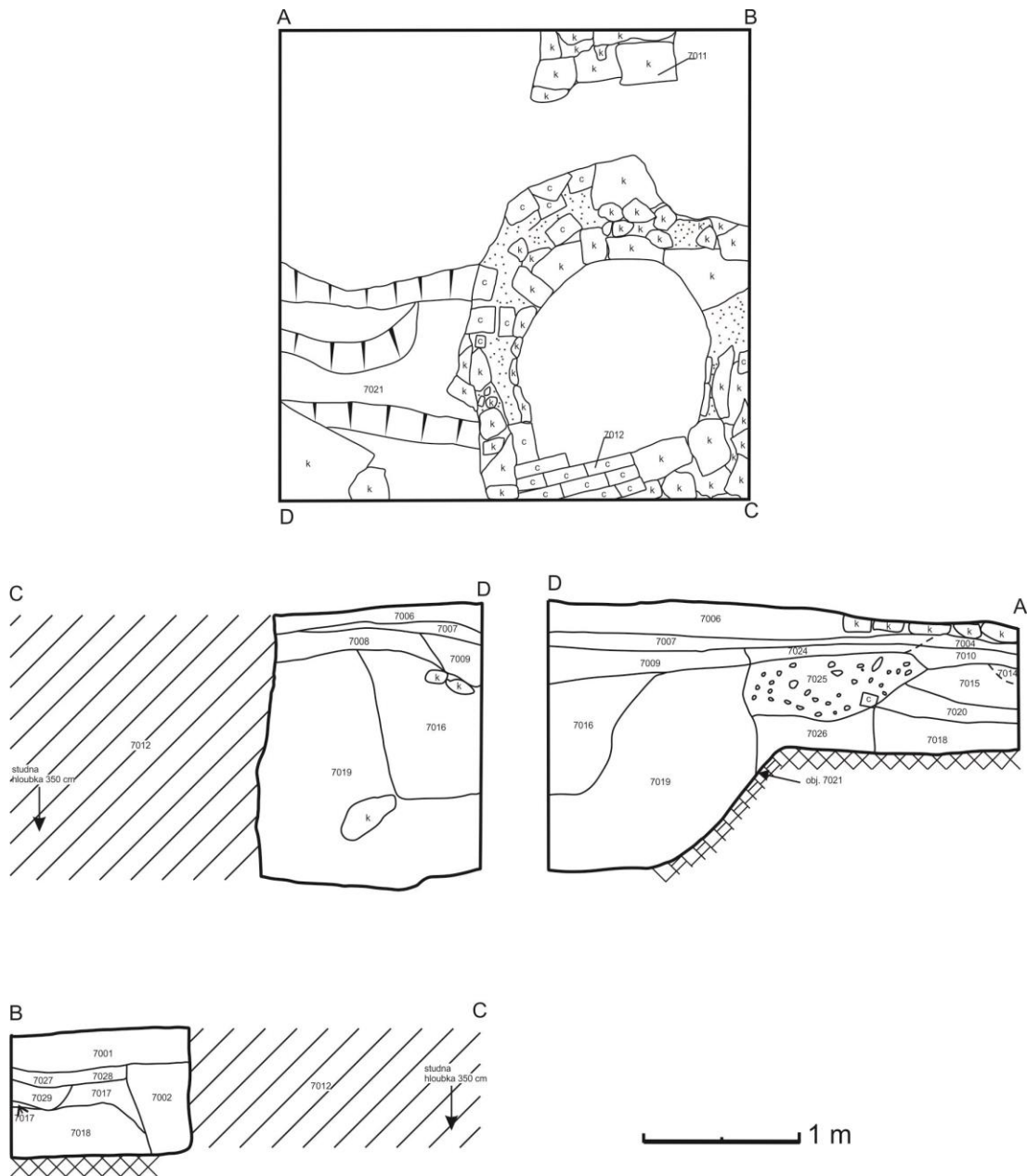
Bližší určení druhu nádoby není možné ani u jednoho jedince. V souboru se nachází okraj 6-62 (CB4005), kterému však chybí výrazná část hrdla a na základě vodorovného vyložení se mohlo jednat jako o hrnec, tak o mísu. Na horní straně vyloženeho okraje se nachází výzdoba v podobě dvou pásů radélkem vytvořených čtverců (K. 2.1). Výzdoba byla evidována také na atypickém fragmentu 6-60 (CB3001), kde se nacházela jednoduchá rytá linka (R. 2.1).

Soubor o nevyšší vypovídací hodnotě představuje keramiku, kde jsou zachyceny výrobní tradice staršího a mladšího horizontu (snad 14. století). Pravděpodobně se jedná o terciární odpad.

Z celkového pohledu na keramický soubor ze sondy 6/01 je překvapivý vysoký počet fragmentů zásobnic. Ty jsou koncentrovány především v blízkosti pyrotechnických zařízení a nelze vyloučit jejich spojitost s provozem pecí, například ke skladování materiálu. Takové využití máme doložené v usedlosti č. XI. na levobřežním předměstí Sezimova Ústí (*Krajíc 2003*, 32, obr. 36) Na dvou zásobnicích se objevily kolky dosud v Českých Budějovicích neevidované (*Čapek 2015*, 201-225) a doplňují tak známé kolky o dva nové typy Ko. 3.1 a Ko .4.1.

Bohužel přesnější funkční určení není u pecí možné zjistit. Z jejich torz postrádáme výraznější technické prvky (tažné kanály, ústí pecí). Pouze u barokní pece, jejíž ústí bylo zničeno základovou zdí současného domu čp. 23, byl objeven v zadní části cihlové klenby výstupek, který nejspíše souvisel s odvodem kouře. V diplomové práci není pecím věnována další pozornost.

6.7 Sonda 7/01

Zkoumaná plocha sondy 7/01 měla tvar čtverce o stranách 3×3 m. Blok mezi sondou 7/01 a 6/01 byl během výzkumu rozebrán kvůli nálezu superpozice tří pecí. O archeologickém materiálu, získaném z bloku, bylo pojednáno výše u sondy 6/01. V sondě 7/01 rozlišili autoři výzkumu celkem 30 kontextů, z nichž jich 27 náleží vrstvám (podloží, půdní typy nad podložím, výplně objektů, kulturní vrstvy), 1 kontext byl určen jako zděná struktura a 2 jako objekty. Ze sondy 7/01 pochází celkem 334 keramických jedinců o váze 5 207,9 g. Nálezů stolní a kuchyňské keramiky bylo 327

jedinců (4 908 g, průměr 15 g), kachel jeden (11 g) a střešní krytiny, tzv. prejzů, šest kusů (288,9 g).

Jediná kamenná zeď ze sondy 7/01 nese kontextové číslo **7011**. Kontext lze ztotožnit se zdí 10006 ze sondy 10/01. Zeď vycházela ze severního profilu sondy, odkrytá část měla velikost 90 × 50 cm, výšku pak 80 cm. Zeď byla vystavěna ze středních a velkých kamenů pojených na sucho, případně hlínou. Líc byl zachycen jen nepravidelný. Funkčně zůstala zeď neurčena.

Jako objekt **7012** je uváděna studna, která byla zachycena v jihovýchodní části sondy. Studna oválného tvaru (135 × 115 cm) byla roubena kameny, kladenými na sucho. V hloubce 3 metry měla studna rozměry 125 × 110 cm. Při výzkumu byla studna prozkoumána do hloubky 350 cm. Voda ve studni byla do hloubky 3 m, níže se nacházelo řídké bahno s kameny a cihlami. Dna studny nebylo dosaženo kvůli vysoké hladině spodní vody a nedostatečnému technickému vybavení. Ve studni se nenacházely žádné artefakty ani ekofakty. Vzorky pro archeobotanické analýzy odebírány nebyly. Někdy v období novověku došlo k zakrytí studny cihlovou klenbou.

Objekt **7021** byl situován v jihozápadní části sondy 7/01. Jedná se o část zahlobeného objektu o odkrytých rozměrech 120 × 120 cm. Hloubka objektu byla 126 cm. S největší pravděpodobností se jednalo o součást vápenné pece odkryté také v sondách 4/01 a 8/01 a pravděpodobně 5/01. Výplň objektu tvořila SJ 7019, 7016, 7009 a 7008. Nálezy z těchto vrstev byly částečně sloučeny již během výzkumu, přesněji část nálezů z vrstvy 7009 s nálezů z vrstvy 7016 a zvláště nálezů z vrstev 7007-7009. Nálezy z vrstvy 7009 byly rozděleny do dvou souborů.

Soubor nálezů z vrstev **7007-7009 (Tab. 61)** obsahoval 147 keramických jedinců (stolní a kuchyňská keramika, střešní krytina, kachel) a blíže neurčený počet osteologických nálezů a nálezů čirého skla.

Jediný fragment kachle lze ztotožnit se souborem pozdně renesančních kachlů, objevených v sondách 5/01 a 8/01. Fragment lze určit jako část ČVS. Reliéfní výzdoba byla přítomna, ale nebylo ji možné blíže určit.

V souboru se také nacházejí dva fragmenty střešní krytiny zvané prejz. Tyto dva fragmenty prejzů lze ztotožnit se zbylými 4 prejzy ze sondy. Pravděpodobně byly všechny získány ve vrstvě 7009. Společná váha fragmentů je 288,9 g. Síla fragmentů se

pohybovala mezi 10 a 15 mm, pouze u jednoho činila pouhých 7 mm. Prejzy se nedochovaly v takovém stavu, aby bylo možné změřit jejich prohnutí.

Soubor 144 fragmentů stolní a kuchyňské keramiky z výplně objektu 7021 je výrazně poznamenán způsobem svého vzniku. Objekt nebyl pravděpodobně jednorázově zaplněn, ale zůstal otevřen delší dobu a tak získal soubor velmi heterogenní charakter. Váha souboru je 1 668,7 g i se započítaným dnem zásobnice, které samo váží 477,5 g. Průměrná váha jednoho fragmentu činí 11,6 g (medián 5 g). Plošná velikost fragmentu nejčastěji spadá do kategorie malých zlomků. V kategoriích 2 a 3 je dohromady 95 fragmentů. Do středních kategorií 4, 5 a 6 náleží 39 fragmentů. Pouhé dva pak spadají do kategorie velkých zlomků (7 a 10).

Zastoupení keramických tříd je značně heterogenní. U 139 fragmentů je pozorováno 24 různých keramických tříd. Výraznější zastoupení mají KT CB4005 (47ks; 547,2 g; p.s. 5 mm), CB4007 (19ks; 111,3 g; p.s. 3,8 mm) a CB5003 (15ks; 172,5 g; p.s. 4,8 mm). Na základě technologické i morfologické stránky keramického materiálu lze usoudit, že objekt byl zaplňován někdy v období od 16. století – 18. století. Jedná se o keramiku podobného charakteru, jako u keramiky nalezené ve vrstvách 3-4 v jímce na parcele domu čp. 220 v Táboře (*Krajíc a kol. 1998*, 182, obr. 67-70), nebo při výzkumu parkánu v Písku (*Dohnal – Fröhlich 2000*, 155-184, obr. 3). Materiál lze ztotožnit se soubory ze sondy 4/01, 5/01 a 8/01, kde se také nalézala zahloubená vápenná pec.

Sloučený soubor keramiky z vrstev **7016** a **7009** (Tab. 62) obsahoval 32 fragmentů stolní a kuchyňské keramiky o celkové váze 598,8 g. Průměrná váha jednoho střepu dosahuje 18,7 g (medián 7,5g). Průměrná plocha fragmentů dosahuje 15,5 cm². Kategorie malých fragmentů má 17 fragmentů, střední kategorie 13 a kategorie velkých zlomků 2 zástupce.

V souboru 32 fragmentů bylo rozpoznáno 12 keramických tříd. Výraznější zastoupení mají pouze keramické třídy CB4005 (10ks; 31%; 62,8 g; p.s. 4,2 mm) a CB3001 (7ks; 22%; 169,1 g; 8 mm). Třemi zástupci je reprezentována KT CB4004 a také porcelánová keramika. Zbylé KT (CB3003, CB3007, CB3013, CB3020, CB4001, CB4007 a CB4011) jsou zastoupeny jedním fragmentem, případně u CB3004 dvěma fragmenty.

Určit druh nádoby se podařilo u 6 fragmentů. V souboru jsou dva fragmenty hrnců a zásobnic a po jednom fragmentu zástupci mísy a poháru. U keramiky

z porcelánu se nejspíše jednalo o džbán, ale toto určení je nejisté (okraj bez výraznější profilace). Typologicky zařadit lze 4 okraje. Okraj 7-20 (CB4005) náleží hrnci s vodorovně vyloženým okrajem H. 13.4. Okraj mísy 7-22 (CB4005) patří typu se zesíleným a přehnutým ústím M. 9.1. V souboru se také nachází jeden kyjovitě rozšířený okraj zásobnice Z. 12.1 (7-34; CB3013) a okraj poháru P. 2.1 (7-29; CB3001). V souboru se nacházela také dvě dna, která náleží typům Dn. 1.1 a pravděpodobně Dn. 8.1.

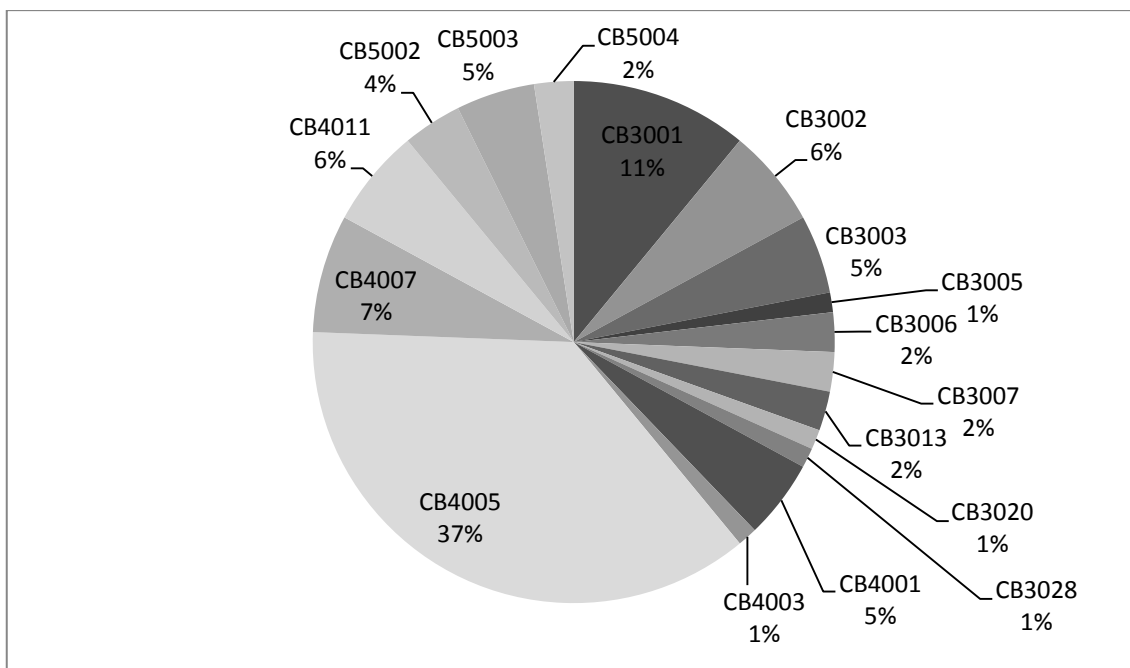
Zdobeny byly pouze dva fragmenty (7-3 a 7-25) a to v obou případech jednoduchou rytou rýhou (R. 2.1, R. 2.2).

Ačkoliv materiál lze zařadit na základě technologicko-morfologických vlastností do období konce 15. století, je pravděpodobné, že se do výplně vápenky dostal jako terciárně přemístěný odpad.

Z dalších vrstev v sondě 7/01 bylo možné určit SJ **7018** jako podloží a SJ **7017** a SJ **7020** jako půdní typy nad podložím. Z těchto vrstev neznáme žádné nálezy. Vrstvu 7003, která obsahovala větší množství valounků, je pak možné určit jako štětování.

Vrstva **7002** (Tab. 63, 64) byla určena jako základový výkop studny 7012. Mocnost vrstvy dosahovala až 70 cm. Výkop byl zahloben do podloží 7018 a půdního typu nad podložím 7017. Výkop byl překryt vrstvou 7001. Ve vrstvě 7002 byly přítomny kameny a kousky cihel. Vrstva obsahovala také nálezy zvířecích kostí, skla a 85 keramických fragmentů o celkové váze 2 141,1 g. Průměrná váha jednoho střepu je 25 g (medián 10,6 g). Průměrný plošný rozměr fragmentu je 19,9 cm². Nejvíce fragmentů náleželo středním velikostním kategoriím 4, 5 a 6 (40ks), kategorie malých fragmentů je zastoupena 36 zlomky a do kategorie velkých fragmentů spadá 6 zlomků.

U 85 fragmentů bylo možné rozpoznat 17 různých keramických tříd. Jejich početní zastoupení zobrazuje přiložený graf 14. Index diversity $H=0,888236602$ opět ukazuje na výraznou heterogenitu souboru.

Graf 14. Procentuální zastoupení keramických tříd v souboru 7002.

Do výplně výkopu studny se dostaly všechny hlavní keramické třídy z období od konce 13. století do 1. poloviny 16. století. Výplň tak tvoří materiál, který byl získaný z prostoru narušujícího starší sídelní situace, ale obsahoval také keramiku pro tu dobu typickou. Dominantní zastoupení mají v souboru třídy CB4005 (30ks; 413,6 g; p.s. 4,3 mm), CB4007 (6ks; 62,6 g; p.s. 4,5 mm) a CB4011 (5ks; 30,8 g; p.s. 4,6 mm), tedy keramika redukčně vypalovaná do modrošedých (ocelových) odstínů. Výrazněji se také projevují keramické třídy spojené s tuhovou keramikou CB3001 (10ks; 256,2 g; p.s. 5,3 mm), CB3002 (5ks; 142,7 g; p.s. 7,2 mm) a CB3003 (4ks; 512,7 g; p.s. 13,5 mm) a také třídy s netransparentní olovnatou glazurou CB5002 (3ks; 23,6 g; p.s. 3,5 mm), CB5003 (4ks; 34,5 g; 5,5 mm) a CB5004 (2ks; 13,4 g; p.s. 4,3 mm).

V souboru je možné rozlišit 13 hrnců, 4 zásobnice, 1 džbán, 1 pohár a 1 trojnožku. Z přítomných 16 okrajů jich 12 náleží hrncům. V sedmi případech se jedná o různé varianty ovalených okrajů (H. 12.1, H. 12.3, H. 12.4, H. 12.6, H. 12.7), které se vážou převážně na glazované KT, případně na CB4005. Třikrát jsou přítomny okraje vzhůru vytažené (H. 3.5 – 7-305, CB3001 a H. 3.6 – 7-337, CB3004). Dvakrát jsou zastoupena okruží (H. 17.3 – 7-324, CB5002; H. 17.6 - 7-353, CB4005) a jednoho zástupce (7-288; CB3001) mají okraje zesílené a vně vyložené (H. 2.5). Okraj džbánu 7-279 (CB4005) je tvaru nízkého okruží s lištou (D. 1.2) Pohár 7-338 (CB4005) je zastoupen okrajem ze skupiny svislých, mírně zesílených okrajů (P. 1.1). Okraj zásobnice 7-301 (CB3003) náleží kyjovitě rozšířenému okraji typu Z. 11.1.

V souboru z vrstvy 7002 se nachází 10 fragmentů den. Určit typ lze u 9 z nich. 7 jich náleží typu Dn. 1.1. Typy Dn. 1.2, Dn, 8.1 a 8.2 jsou zastoupeny jedním fragmentem. Většina den nese stopy po podsýpce, u dvou den jsou technologické stopy nezřetelné. U nekompletního dna 7-323 se dochovala část blíže nespecifikovatelné kruhové značky.

Výzdobné prvky jsou evidovány u 11 fragmentů. Ve dvou případech se jedná o nehtovité vrypy (V. 1.1; V. 2.2) umístěné na odsazené pleci. 4× je přítomna v různém počtu řad jednoduchá rytá linka a to jednak širší (R. 1.4), tak i užší (R. 2.2 – 2x, R. 2.4). Přítomny jsou také po jednom fragmentu stupňovitá šroubovice (R. 3.2) a vývalkovitá šroubovice (R. 4.2). Na čtyřech fragmentech se objevuje výzdoba ve formě radélka, a to čtverečkovaného (K. 2.2), nepravidelného polygonálního (K. 3.1) a lomeného vlnicovitého (K. 13.5).

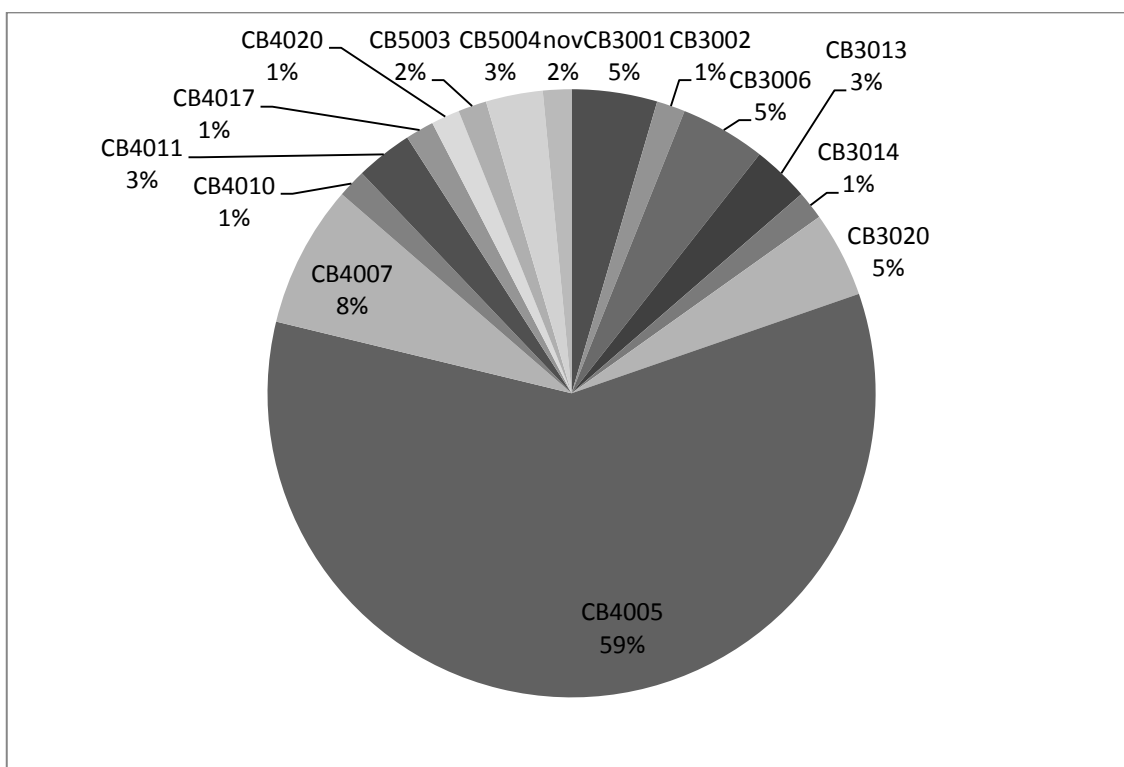
Z funkčních doplňků je v souboru přítomno šest uch, jedna úchytka a jedna noha od trojnožky. Tři fragmenty uch náležely typu Uch. 13.4, zbylé tři pak typům Uch. 1.4, Uch. 6.1 a Uch. 6.6.

Celkově se jedná o velmi variabilní soubor, odpovídající svými charakteristikami vyrovnávací a zavážkové vrstvě, kdy část nálezů lze datovat na přelom 13. a 14. století (horizont B2; Čapek 2014, 249) a většinu materiálu pak do období přelomu 15. a 16. století (horizont D, Čapek 2014, 252; vrstva č. 5, Krajčic a kol. 1998, 180-181). Právě do tohoto období lze datovat vznik studny. Doba jejího zazdění není známa.

66 keramických jedinců (71 před splením) bylo získáno při zkoumání vrstvy **7005** (Tab. 62), kdy nelze vyloučit, že se jednalo o výplň zahloubeného objektu. Mocnost vrstvy dosahovala maximálně 20 cm. Vrstva 7005 byla stratigraficky níže, než vrstva 7004 a výše než vrstvy 7014 a 7010.

Váha 66 fragmentů činí 499,4 g. V průměru váží jeden fragment 7,5 g (medián 5,6 g). Průměrný plošný rozměr je u fragmentu 10,8 cm². Fragment nejčastěji náleží k velikostním kategoriím malých fragmentů 2 a 3 a to počtem 46 kusů (69,7%). Do kategorií středně velkých fragmentů (4 a 5) patří 19 fragmentů a jeden náleží velikostní kategorii 7.

Mezi 66 fragmenty je možné rozlišit 15 různých keramických tříd. Početní zastoupení je znázorněno v příloženém grafu. Diverzitu souboru vyjadřuje index $H=0,729467105$, který naznačuje výraznější heterogenitu souboru.

Graf 15. Procentuální zastoupení keramických tříd v souboru 7005.

Dominující keramickou třídou v souboru je jednoznačně tvrdě redukčně vypálená keramika modrošedých odstínů CB4005 (39ks; 238 g; p.s. 4,4 mm). Výrazněji je také zastoupena redukčně pálená keramika s leštěným vnějším povrchem CB4007 (5ks; 19,3 g; p.s. 3,5 mm). Jako intruze staršího horizontu zde působí keramické třídy tuhové nebo s tuhou jako příměsí, především KT CB3001, CB3006 a CB3020 (dohromady 20ks; 102,5 g; p.s. 4,8 mm). V souboru se také vyskytuje keramika s olovnatou glazurou CB5003 a CB5004.

V souboru bylo možné určit pět hrnců, dva hrnce s uchem, jeden fragment džbánu a jedna zvoncovitá poklice. Z okrajů hrnců jsou přítomné různé varianty vně vyhnutých, zesílených okrajů (H. 2.4 - CB3001; H. 2.5- CB3020), okraje ovalené (H. 12.1; H. 12.3; H. 12.4), které jsou vázané na keramickou třídu CB4005, okraj vně vyhnutý nezesílený (H. 1.1 - CB4005) a jeden okraj vodorovně vyložený (H. 13.1 - CB4005). Okraj džbánu je možné určit jako nízké okruží s lištou (D. 1.2 - CB4005) a okraj poklice je jednoduchá nezesílený (Po. 1.1 - CB4010). Jediné určitelné dno, náležející typu Dn. 8.1, nese na spodní straně stopy po odříznutí strunou. U dochovaných uch se podařilo určit dva typy, Uch. 6.1 a Uch. 13.2. Výzdoba je přítomna

pouze na jediném fragmentu a to ve formě kombinace ryté rýhy a čtverečkováného radélka.

U tohoto souboru se opět projevuje výraznější fragmentarizace keramického materiálu a s tím související přítomná rezidua v podobě tuhové keramiky (okraje 7-264, a 7-266) typické pro starší období (např. *Ernée – Vařeka – Zavřel 1997*, 51, obr. 4; *Richter – Krajíc 2001*, 157). Na základě morfologických a technologických vlastností lze vrstvu opět datovat do období přelomu 15. a 16. století (horizont D, *Čapek 2014*, 252; vrstva č. 5; *Krajíc a kol. 1998*, 180-181). Pravděpodobně se jednalo o otevřený prostor, sloužící jako komunikační plocha.

Sonda 7/01 je výrazně poznamenána přítomností vápenné pece (popsáno níže u sondy 8/01) a především kamenné studny, která zabírá $\frac{1}{4}$ prostoru sondy. Studny ve středověkých městech sloužily jako zdroj podzemní vody (*Široký 2000*, 348). Jejich umístění se nejčastěji stahovalo do zadních částí parcely (*Klápště a kol. 2002*, 196; *Čapek 2004*, 92). Průměrná hodnota vnitřního průměru středověkých studen dosahovala zhruba 1,77 m a průměrná hloubka pak 6,61 m (*Široký 2000*, 352), takže zkoumaná studna se řadí spíše k těm menším, což je jistě zapříčiněno snadno dostupným horizontem spodní vody v Českých Budějovicích.

Během svého provozu bývaly studny pravidelně čištěny, aby nedošlo k zablokování vodonosného pramene a narušení primární funkce. Bahnité sedimenty dochovávané na dnech studen pak odpovídají finální fázi používání studny (*Vencl 2001*, 606).

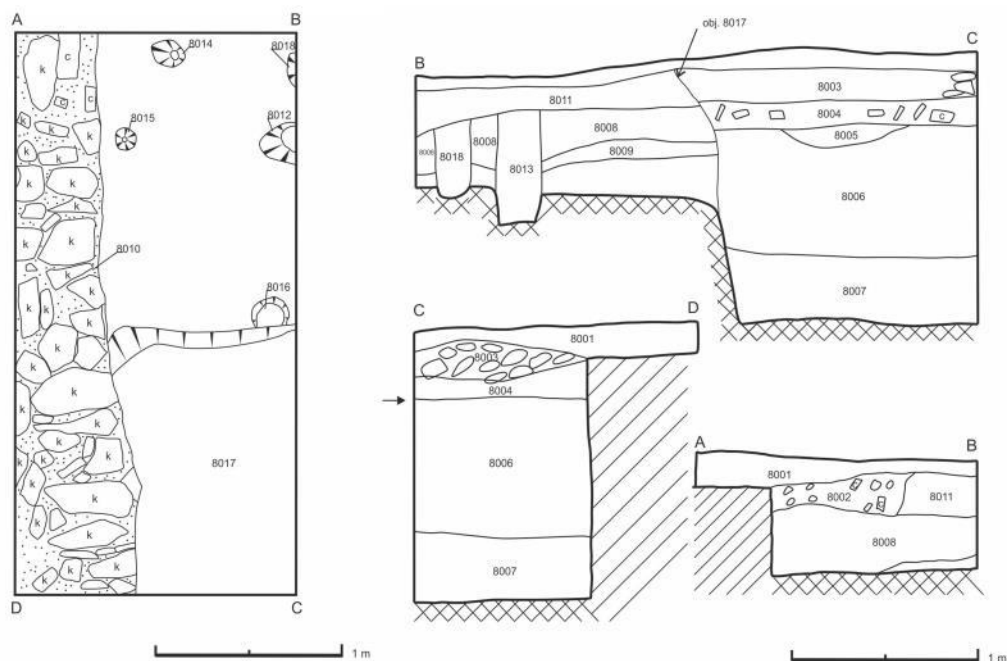
Pokud však studna ztratila svoji funkci, například kontaminací vody, mohlo dojít k jejímu postupnému zanášení odpadem sekundárního charakteru, nebo mohlo dojít k jednorázovému zavezení tzv. terciárním odpadem, případně pak mohla být transformována v odpadní jímku. Rozlišit v takovém případě původní studnu od jímky je kvůli obdobnému obsahu a podobným konstrukčním prvkům velmi obtížné (více např. *Opravil 1964*, 219-224, *Nechvátal 1976*, 170-174).

Studny zavážené sekundárním odpadním materiálem, například z kuchyně, představují bohatý zdroj informací o životě středověkého člověka, kdy se vedle početných souborů keramického materiálu často zachovávají i organické předměty. Studny s bohatým archeologickým materiálem byly zkoumány v Českých Budějovicích na parcelách domů v Hroznové ulici čp. 7, u Černé věže čp. 3 (*Zavřel 1997*, 29; *1998*, 32) nebo v prostorách radnice (*Čapek 2014*). Z dalších četných výzkumu středověkých

studní lze uvést například výzkumy v historickém Mostě čp. 226 (*Klápště 1983*, 443-492; *Klápště – Kyncl – Kyncl 2000*, 679-687; *Klápště a kol 2002*), Nymburce (*Sakařová 1990*, 453-454), Plzni (*Nechvátal 1976*), Soběslavi (*Krajíc 1989*, 79-123; *1990*, 97-120), Českém Krumlově (*Preuzs 2010*), Táboře (*Krajíc a kol. 1998*; *2009*, 261-300), Písku (*Fröhlich – Koppová 1995*, 3-8), Kutné Hoře (*Frolík – Tomášek 2003*, 735-758), Praze (např.; *Huml 1977*, 204-210; *1997*, 183-199; *Jánská 1977*, 165-196; *Richterová 1995*, 53-64), Brně (*Procházka 1989*, 137; *Procházka – Himmelová 1995*, 238-239;), Vraclavi (*Vích 2010*, 348-358) nebo ve Vysokém Mýtě (*Šmejda 1999*, 157-180).

Jak již bylo zmíněno, z výplně studny ze sondy 7/01 nepocházejí žádné archeologické nálezy. Může to být zapříčiněno jednak nekompletním prozkoumáním studny kvůli spodní vodě, ale také faktem, že studna mohla být pravidelně čištěna a k zazdění studny došlo bez předchozího zavezení.

6.8 Sonda 8/01

Sonda 8/01 se nacházela v západní části zkoumané parcely. Zkoumaná plocha měla rozměry 3 × 1,5 m. V sondě bylo možné rozlišit 18 stratigrafických jednotek. Z toho náleží 11 vrstvám (podloží, půdní typy, kulturní vrstvy), 6 zahloubeným objektům a 1 kamenné struktuře. Ze sondy 8/01 pochází celkem 240 nálezů keramických jedinců o celkové váze 11 931,3 g. Zastoupeny jsou předměty náležející stolní a kuchyňské keramice v počtu 180 jedinců o celkové váze 5 601,9 g (průměr 31,3 g, medián 15,1 g) a 59 evidovaných kachlů o společné hmotnosti 6 329,4 g.

Jediná kamenná struktura náleží zbytkům gotické hradby. Označena byla kontextovým číslem 8010. Další odkryté části hradby byly nalezeny v sondách 2/01, 5/01 a 11/01. Zachycená část byla vystavěna z kamenů malé a střední velikosti. Délka odkryté hradby byla 300 cm, šířka se pohybovala mezi 40 a 55 cm a hloubka do 140 cm. Hradba byla vystavěna na podloží.

Těsně u kamenné hradby byl vyhlouben objekt **8017**, určený jako jáma pro pálení vápna (vápenice). Vápenice o rozměrech 140 × 90 cm narušovala velkou část jižní poloviny sondy. Zjištěná hloubka objektu byla 140 cm. Výplň objektu je tvořena vrstvami **8007**, **8006**, **8005**, **8004** a **8003** (Tab. 65-66). Archeologické nálezy pocházejí především z vrstev 8007-8004. Objeveny byly především fragmenty stolní, kuchyňské a

kamnářské keramiky z přelomu 16. a 17. století o společné váze 10 182,2 g. Objekt vápenice v sondě 8/01 navazuje na totožné kontexty odhalené v sondách 7/01 (obj. 7021) a 4/01 (4037). Zda-li se vápenice nacházela také v sondě 5/01 nelze kvůli chybějící dokumentaci s jistotou tvrdit. Avšak shodné technologické a morfologické vlastnosti nálezů z obou sond a vzájemná slepitelnost keramických předmětů umožňují uvažovat o pokračování vápenice i v sondě 5/01.

Pravděpodobně se jednalo o kvadratickou vápenici o rozměrech 3×3 m. Zahloubena byla do podloží (70 cm). Celková hloubka pak dosahovala 140 cm. Na východní straně byla vápenice omezena kamenným roubením studny, na jižní a východní straně pak kamennými základy hospodářského stavení a středověké městské hradby. Během výzkumu nebyly rozpoznány žádné konstrukční prvky – předpecní prostor, tahové kanály. Lze však uvažovat, že vápenka byla obsluhována ze severní strany. S vápennými pecemi různých velikostí a typů (hlavně komorové a šachtové) se ve městech můžeme setkávat již od jejich počátků ve 13. století (např. *Merta 1980*, 30-55; *Fröhlich 1984*, 78-88; *Kos 2001*, 3-8; *Juřina – Zavřel 2011*, 176-183; *Holub 2010*, 134-138). Situovány bývaly nejčastěji v blízkosti městských hradeb nebo při významných sakrálních stavbách. Je to dáno především snahou zásobit rozsáhlejší stavby potřebným vápnem a částečně také potřebou omezit nebezpečí vzniku požáru. Například v Brně bylo k roku 2005 objeveno 10 velkokapacitních vápenných pecí v blízkosti hradeb nebo sakrálních objektů (*Kolařík – Peška 2006*, 30-42). V případě vápenky ze zkoumané parcely se nabízí možné spojení její činnosti s výstavbou blízké solnice, datované do roku 1531 (*Kuča 1996*, 536).

Zbylé objekty **8012**, **8014**, **8015**, **8016** a **8018** byly určeny jako kúlové jamky zahloubené do podloží. Nacházely se v severní neporušené polovině sondy. Kúlové jamky měly kruhový nebo oválný tvar o velikosti pohybující se kolem 20 cm. Hloubka jamek se pohybovala mezi 4 a 15 cm. Ve výplni kúlových jamek nebyly nalezeny žádné artefakty. Podobné uskupení bylo objeveno v sondě 11/01. Původní tvar a účel kúlové konstrukce nebylo možné určit.

Jako kulturní vrstva ze 13. století byla autory výzkumu určena vrstva **8008 (Tab. 65)**. Ta se nacházela v severovýchodní části sondy. Mocnost vrstvy se pohybovala v rozmezí 30 – 40 cm. Z vrstvy pochází 8 keramických fragmentů o celkové váze 157,1 g (průměr 19,6 g; medián 19,7 g). Z keramických tříd je nejčastěji zastoupena redukčně pálená, modrošedá CB4005 (4ks; 92,5 g; p.s. 4,5 mm). Dva zástupce má hnědošedá tuhová keramika CB3002 a po jednom CB3001 a CB4001. Blíže určit je možné pouze

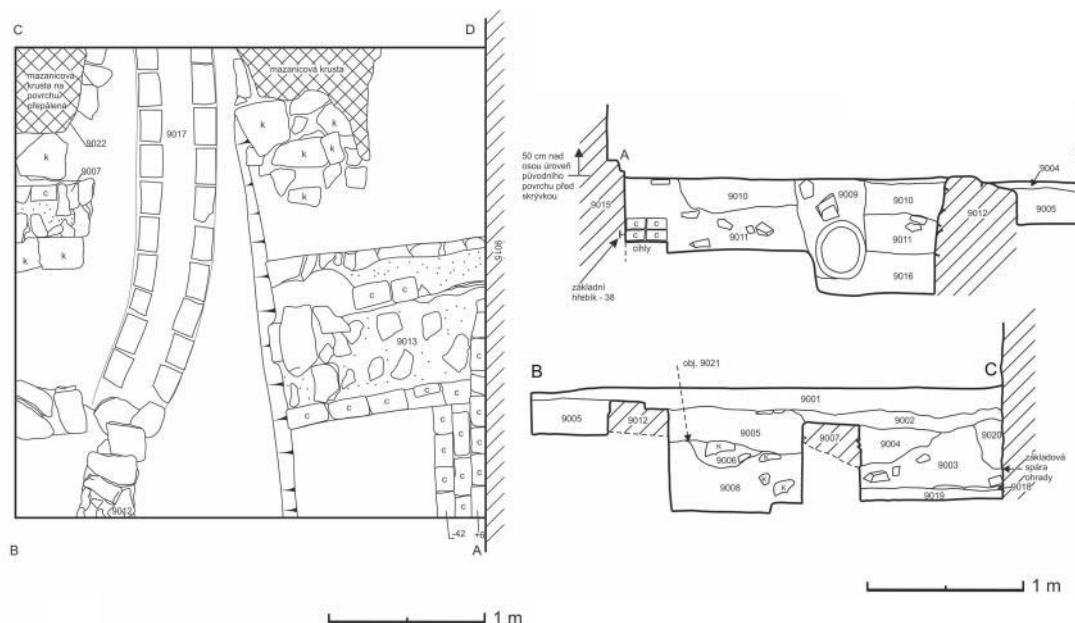
jedno dno nádoby s částečně dochovanou značkou, snad brýlovitého typu? Problematické se jeví zařazení vrstvy do období 13. století. Na základě keramického materiálu lze klást vznik kontextu nejdříve do počátku 14. století.

Další vrstvou s archeologickými nálezy byla **8011**, nacházející se v severní části sondy. Vrstva 8011 s mocností 25 cm zakrývala vrstvu 8008. Stratigraficky mladší byly vrstvy 8001 a 8002. Vrstva obsahovala nálezy keramiky (stolní, kuchyňská, kamnářská), zvířecích kostí, skla a kamenných předmětů. Evidováno bylo 64 keramických jedinců o celkové váze 1 592 g (průměr 25 g; medián 15,5 g). Morfologicko-technologickými vlastnostmi odpovídá soubor materiálu z výplně objektu 8017 a lze ho datovat do období konce 16. a poloviny 17. století (např. *Krajíc a kol. 1998*, 182, obr. 67-70; *Dohnal – Fröhlich 2000*, 155-184, obr. 3).

Ve vrstvě 8011 byla také nalezena kamenná dělová koule. Z kamenné koule se dochovalo přibližně 55% z jejího původního stavu. Váha dochované části je 1 446,6 g. Průměr koule dosahoval velikosti 117,25 mm. Průměr koule odpovídá dělu ráže 12 lb, zvanému též čtvrtkartoun s vývrtem hlavně pohybujícím se okolo 120 mm. Tento typ děla byl hojně rozšířen například během třicetileté války (*Skalník 2015*, 25). Právě do počátečních fází tohoto konfliktu lze datovat vznik popisovaného předmětu. České Budějovice byly totiž v období od listopadu 1618 do června 1619 v obležení stavovského vojska (např. *Kovář 2006*, 51-53). Neobvyklý je fakt, že dělová koule byla kamenná. Již od 16. století se při obléhání nejčastěji využívaly dělové koule odlité ze železa, které byly velmi účinné a navíc poměrně levné. Kamenné střely se mohly používat jako střely zápalné, kdy povrch kamene byl pokryt speciální směsí, která se zapálila při vznícení střelného prachu (*Wagner 2005*, 155, 164).

Sonda 8/01 byla z celkového hlediska silně ovlivněna novověkým objektem 8017 – vápenicí. Charakter nálezů ze zbylé části sondy ukazuje, že prostor sondy byl do novověku udržován v poměrně uklizeném stavu. Ve středověku zabírala většinu sondy kůlová konstrukce neznámého účelu, což pravděpodobně ovlivnilo zmiňovaný stav. V novověké fázi osídlení došlo k vykopání vápenice a po ztrátě její funkce k jejímu zavezení odpadem. Odpadní areál se nevztahoval výhradně na zahloubený objekt, ale rozšířil se severním směrem podél hradby až do sondy 11/01.

6.9 Sonda 9/01

V sondě 9/01 bylo během výzkumu zjištěno celkově 21 různých stratigrafických jednotek. Z tohoto celku bylo rozlišeno 14 různých vrstev, 5 kamenných zdí a 2 objekty. Jedním z objektů byl recentní kanál (SJ 9017), který protínal celou sondu od severu k jihu. Kanál byl vystavěný z cihel, jeho šíře dosahovala 50 cm. Zásyp kanálu byl tvořen vrstvou 9009. Objekt 9021 byl zahluuben do hloubky 15 cm do vrstvy 9008. Jednalo se o mělkou kruhovou jámu o průměru 50 cm. Výplň objektu byla tvořena vrstvou 9006. V objektu 9021 byly nalezeny zlomky cihel a malta. Funkčně a datačně zůstal objekt nespecifikován.

Z odkrytých kamenných zdí bylo možné přesněji určit zdi 9014 a 9015. SJ 9014 byla určena jako kamenná podezdívka recentní ohradní zdi parcely, která oddělovala parcelu od Hroznové ulice. Její pokračování bylo odkryto i v sondě 11/01 (SJ 11014). Ohradní zeď vymezovala severní části sondy. Jako základový výkop zdi byla určena SJ 9020.

SJ 9015 je pak kamennou zdí dnešního domu čp. 23, situovaného ve východní části výzkumu. Stejná zeď byla odkryta i v sondách 6/01 (SJ 6026) a 3/01 (SJ 3026). 50 cm od původního povrchu je zeď rozšířena o 10 cm o cihlový základ.

Zeď 9012 byla vystavěna z lomového kamene s malou příměsí cihel. Spojována byla nekvalitní maltou, místy pak byly kameny kladeny na sucho. Zeď byla výrazně

porušena kanálem 9017. Nepřítomné líce a místy velmi nepravidelný tvar zdíva navozují vzhled destrukce. Nelze vyloučit spojitost se se zdmi, nalezenými v sondách 10/01 (SJ 10006) a 7/01 (SJ 7011). Zeď funkčně blíže neurčena.

Zeď **9013** výrazně zasahovala do prostoru sondy. Vycházela z východní strany sondy zpoza zdi 9015. Zeď byla vystavěna převážně z lomového kamene a cihel pojených na maltu. Lze předpokládat narušení zdi při výkopu kanalizace 9014. Šířka odkryté části dosahovala 105 cm, délky stran pak 140 a 125 cm. Na obou těchto stranách byl znatelný líc. Na jih od zdi byla ve hloubce 90 cm od původního povrchu odkryta cihlová podlaha, která pokračovala i ve zkoumaném bloku mezi sondami 6/01 a 9/01.

Ze zdi **9007** se dochoval pouze 46 cm dlouhý a 34 cm široký pás, vystavěný z lomového kamene. Pojivem zdi byla kvalitní malta. Zeď vycházela ze západní strany sondy. Líc byl znatelný na severní straně zdi. Původní funkce zdi nebyla určena.

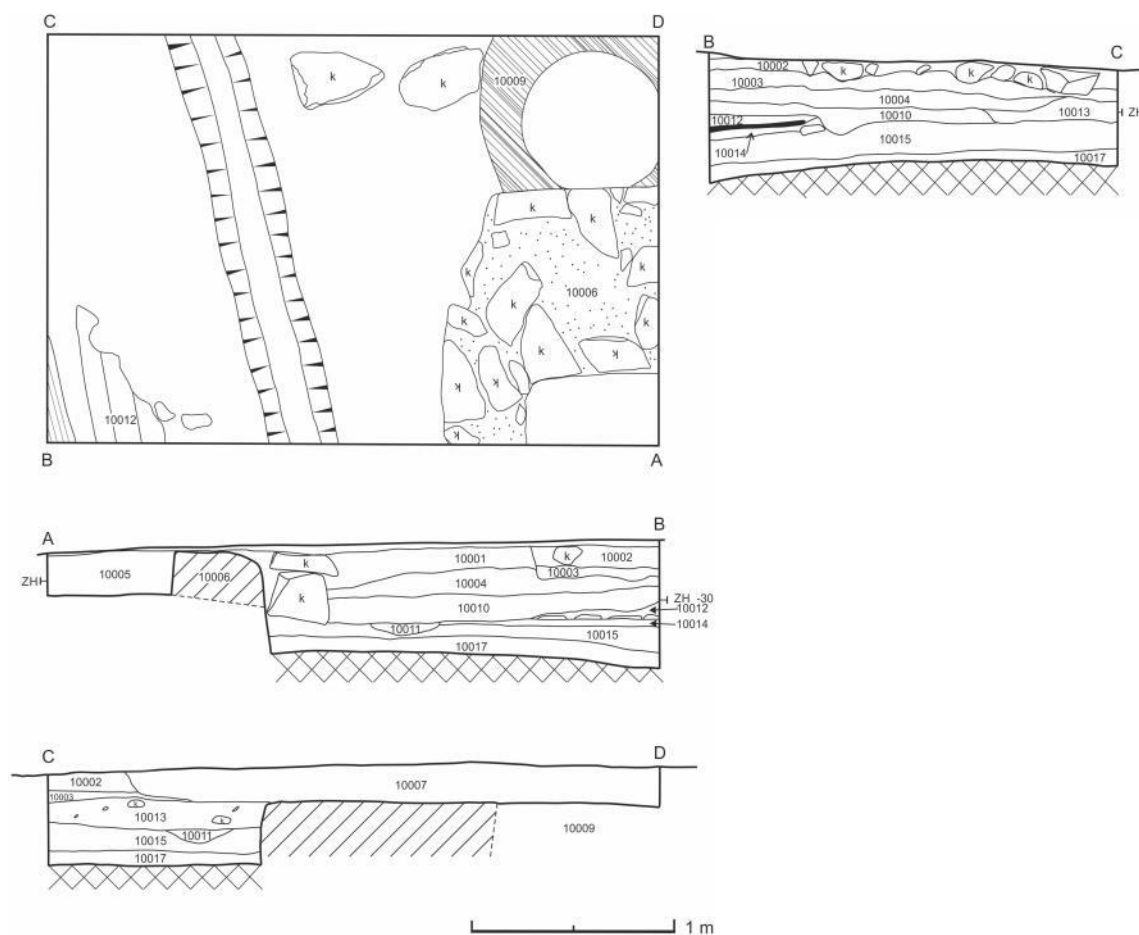
V severní části sondy v hloubce 70 cm byla odkryta 50 cm silná vrstva propálené mazanice. Pod ní se nalézala kamenná dlažba místy vyplněná cihlami. Zda se jednalo o původní historickou dlažbu bohužel nelze zjistit. Stejně tak je problematické spojit vznik propálené krusty mazanice se známými požáry, které několikrát v 700 leté historii ve městě propukly (např. *Kuča 1996*, 534).

Problém nastává při snaze datovat odkryté kontexty. V sondě 9/01 byl získán pouze jediný fragment keramické nádoby. Uložen byl v rámci vrstvy **9011 (Tab. 67)**. Jedná se o fragment okraje malé (miniaturní?) konvičky (popsáno níže). Okraj lze přiřadit ke keramické třídě CB3007. Další keramické nálezy pocházejí z odkopaného bloku mezi sondami 6/01 a 9/01, kde byly nalezeny čtyři fragmenty. Také tyto fragmenty byly součástí vrstvy 9011. Celková váha keramických nálezů, náležejících do vrstvy 9011 činí 84,7 g.

U tří fragmentů byla pozorována keramická třída CB4005. Jedná se o část ucha nádoby (9-5) a dva atypické fragmenty (9-3, 9-4). Profil ucha je tenký a téměř kruhový (šířka 11,5 mm, síla 10 mm). Ucho lze přiřadit k typu Uch. 1.3. Na vnější straně fragmentu 9-4 je umístěna výzdoba, vytvořená trojúhelníkovitých radélkem. Inv. č. 9-2 označuje dno a spodní část těla nádoby. Na vnější straně dna je možné pozorovat stopy po odříznutí strunou. Průměr dna dosahoval 9 cm. Na vnitřní straně fragmentu je nanášena tmavě hnědá glazura. Na základě makroskopicky pozorovatelných znaků je možné zařadit dno ke keramické třídě CB5003.

Kvůli nízkému počtu nálezů není možné spolehlivě datovat ani vrstvu 9011. Odhadnout stáří vrstvy můžeme pouze rámcově na základě analogických nálezů miniaturních konviček, datovaných mincovními nálezy do období 15. století (*Radoměřský – Richter 1974*, 98, obr. 73a-73b, 111, obr. 101, 114, obr. 111, 122-123, obr. 125, 128, 146, obr. 173; *Nekuda 1980*, 310, obr. 29).

6.10 Sonda 10/01

V sondě 10/01 bylo během záchranného terénního výzkumu rozlišeno celkem 20 stratigrafických jednotek, mezi kterými bylo zjištěno 15 vrstev (podloží, kulturní vrstvy, výplně objektů), 1 kamenná struktura a 4 zahloubené objekty. Strany sondy 10/01 dosahovaly velikosti 2×3 m, kdy oproti sondám 11/01 a 9/01 nedosahovala až na hranu parcely. V sondě bylo nalezeno celkem 282 fragmentů keramických nádob (po slepení) o celkové váze včetně zásobnic 3609,6 g (průměr 12,8 g, medián 5,8 g).

Jediná zděná struktura **10006** se nacházela v jihovýchodní části sondy 10/01. Postavena byla z lomového kamene pojeného kvalitní maltou. Zeď lze ztotožnit s kontextem 7011 v sondě 7/01. Nelze také vyloučit spojitost s kontextem 9012 v sondě 9/01. Zeď byla zabořena do vrstvy 10016. Funkčně nebyla určena.

Kulatý objekt **10009** byl původně zahlouben do kontextu 10016. Dno a stěny objektu byly tvořeny silnou vrstvou oranžového jílu. Ve středu objektu zachycen negativ dřevěného sudu neznámé funkce. Průměr objektu dosahoval 110 cm, síla stěn

pak 20 cm. Objekt byl zapuštěn do hloubky 10 cm. Výplň objektu představuje SJ 10008.

V severozápadní části sondy byla odkryta superpozice dvou objektů 10018 a 10019. Kulatá jáma 10019 byla zahlobena do vrstvy 10017 (půdní typ nad podloží). Průměr jámy dosahoval 75 cm, hloubka činila 15 cm. V objektu nebyly objeveny žádné nálezy. Objekt 10019 byl narušen čtvercovým objektem 10018 o rozměrech 26 × 26 cm. Hloubka objektu 10018 dosahovala 45 cm. Výplň objektu tvořila ulehlá tmavá hlína a kameny o maximální velikosti 15 cm.

V objektu **10018** (Tab. 68) bylo nalezeno 8 keramických fragmentů o celkové váze 39,6 g. Z keramických tříd byly zastoupeny pouze ty s obsahem tuhy v keramické hmotě (CB3001 - 3×; CB3002 - 1×; CB3003 - 1×; CB3010 - 2×; CB3014 - 1×). Soubor keramiky z objektu se dochoval ve fragmentarizovaném stavu, kdy 7 jedinců náleží do kategorie malých fragmentů a pouze 2 do kategorie středně velkých zlomků. Síla střepu se pohybovala od 10 mm po 3,5 mm.

Dva fragmenty bylo možné určit jako části hrnce – okraj 10-3 a plec s částí výdutě 10-8. Okraj náležel typu H. 1.3, tedy okraji jednoduše profilovanému, šikmo seříznutému s vlastním okrajem nahoru mírně vytaženým. Plec 10-8 nese výrazné odsazení hrdla od plece, která je zdobena pomocí radélka vytvořenými dvěma pásy lomeného obdélníka K. 1.4. Oba fragmenty spadají do keramické třídy CB3001 a tak nelze vyloučit, že pocházejí z jedné nádoby. Na základě technologicko-morfologických znaků lze řadit keramiku pouze rámcově do průběhu 14. století.

Ze stratigrafického hlediska byl objekt 10018 mladší nežli objekt 10019 a vrstva 10017, naopak vůči vrstvě 10015 byla chronologicky starší.

Kulatá jamka **10020** byla zahlobena do podloží. Průměr objektu dosahoval 17 cm, hloubka pak 8 cm. Výplň tvořil šedý písek. Objekt neobsahoval archeologické nálezy. Funkčně lze objekt určit jako kůlovou jamku. Spojitost s dalšími objekty v sondě 9/01, případně s objekty v dalších sondách není možné prokázat.

SJ **10017** (Tab. 68), určená jako půdní typ nad podloží, byla ze stratigrafického hlediska nejnižše položenou vrstvou v sondě. Z vrstvy bylo během výzkumu získáno 18 keramických jedinců (289,9 g, průměr 16,1 g, medián 8,1 g), blíže neurčitelný Fe předmět a zvířecí kosti. Do této vrstvy byly zapuštěny objekty 10019 a 10018 a zeď

10006. Výše jsou položené vrstvy 10015 a 10016. SJ 10017 lze ztotožnit s kontextem 7020 v sondě 7/01.

Soubor keramiky z vrstvy 10017 obsahoval celkem 18 jedinců. Nejčastěji jsou přítomny fragmenty spadající do kategorie malých fragmentů (10 ks), středně velkých zlomků je v souboru 9.

V rámci 8 přítomných keramických tříd byla nejčastěji zastoupena třída CB4005 (18ks; 289,9 g; p.s. 7 mm), ale celkově byly KT poměrně rovnoměrně zastoupené.

Mírně převažují keramické třídy s obsahem tuhy v keramické hmotě CB3001, CB3002, CB3003, CB3004, CB3013 a CB3018 (dohromady 11ks; 173,8 g; p.s. 8 mm). Vedle nejpočetnější třídy CB4005 se objevuje u dvou jedinců technologicky podobná KT CB 4007 (5,2 g), vyznačující se leštěným „ocelovým“ povrchem. Jeden fragment nemohl být určen kvůli celkovému stavu zachování.

Typologicky zařadit bylo možné dva okraje hrnců (10-20; 10-26) a jeden okraj zvoncovité poklice (10-19). Okraj 10-20 náleží typu H. 3.6 a keramické třídě CB3001 a okraj 10.26 pak typ H. 2.1 a KT CB4005. Okraj zvonovité poklice (CB3004) spadá do skupiny Po. 1.3, tedy jednoduše profilovaných, mírně zesílených.

V souboru jsou zastoupena také dvě dna nádob. U dna 10-9 (CB3002) je na vnější straně umístěna blíže nespecifikovaná značka, avšak chybí napojení na tělo nádoby. Dno 10-15 (CB3018) náleží typu Dn.15.2. Jeho průměr dosahoval 15 cm a na spodní straně jsou znatelné stopy podsýpky.

Výzdobné prvky jsou přítomny na dvou fragmentech (10-17; 10-18). U fragmentu 10-17 (CB3003) se jedná o dvě ryté linky (R. 2.2) na blíže neurčené části těla. U fragmentu 10-18 (CB4005) o širokou vývalkovitou šroubovici (R. 4.2) umístěnou na výduti nádoby.

Vypovídací vlastnosti souboru jsou omezené především počtem keramických jedinců. Soubor pochází z půdního typu nad podloží a tak lze předpokládat, že keramika reprezentuje nejstarší keramiku v rámci sondy 10/01. Datovat lze keramiku jen rámcově na základě technologicko-morfologických prvků do období konce 13. století a 1. poloviny 14. století.

SJ 10016 (Tab. 68) byla složena z 90% z písku a z 10% z valounků o velikosti do 8 cm. Stratigraficky byla výše než SJ 10017 a níže nežli SJ 10010, 10011, 10016 a 1009. Součástí vrstvy byly nálezy 13 fragmentů keramiky (194,2 g včetně zásobnic) a

zvířecích kostí. Plošný rozměr fragmentů nejčastěji spadá do kategorie malých jedinců (8ks). Mezi středně velké zlomky lze zařadit 5 keramických fragmentů.

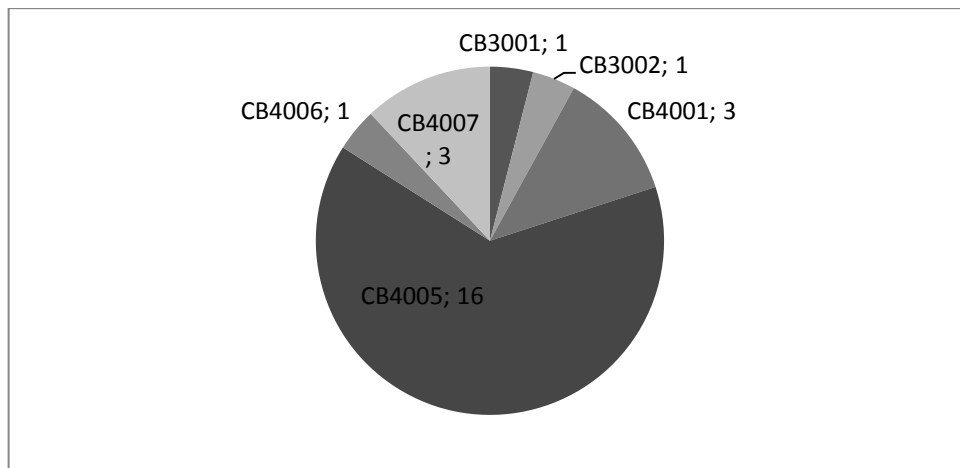
V souboru keramiky je nejčastěji zastoupena keramická třída CB4005 se 7 jedinci (54%; 33 g; p.s. 3,6 mm). KT CB3001 má 2 zástupce (15%; 15,2 g; p.s. 5 mm) a keramické třídy CB3003, CB3004 a CB4001 po jednom zástupci.

Z blíže určených fragmentů byly rozpoznány 2 okraje hrnců, 1 kahánek, 1 okraj zvonovité poklice a 2 fragmenty z těla zásobnice. Oba okraje hrnců náleží skupině H. 1.1, tedy okraji vně vyhnutému a nezesílenému. Okraj 10-30 náleží KT CB3001, okraj 10-34 pak KT CB4005. Oba okraje nebyly zdobeny. Okraj kahanu 10-33 (CB3015) je typu K. 1.2. Na vnitřní straně nese stopy po používání (očazení). Kahan dosahoval průměru 13 cm. Zvonovitá poklice byla zastoupena úchytka ze skupiny Uchy. 3.1. V souboru keramiky z vrstvy 10016 nebyly přítomny zdobené fragmenty.

Celkové zhodnocení kontextu 10016 je opět velmi obtížné. Jako podstatný se jeví vysoký obsah písku. Keramický materiál se projevuje jak běžnými tvary, tak obvyklým zastoupením keramických tříd. Svým složením má velmi blízko k předchozímu kontextu 10017.

Vrstva **10015** (Tab. 68) dosahovala mocnosti přibližně 15 cm. Stratigraficky byla položena výše než SJ 10017, 18 a 19. Naopak byla pod vrstvami 10010, 11, 13 a 14. Složená byla především z hlíny (90%) a písku (10%). Kontext obsahoval 28 fragmentů (po slepení 25) o celkové váze 185,1 g (průměr 7,4 g; medián 3,6 g). Na souboru se projevuje výrazná fragmentarizace. Většina fragmentů náleží skupině malých zlomků (21ks), pouhé 3 pak velikostí spadají do střední velikostní skupiny.

25 jedinců bylo možné rozdělit do 6 keramických tříd, jejichž zastoupení ukazuje přiložený graf 6.

Graf 16. Procentuální zastoupení keramických tříd v souboru 10015.

Z grafu vyplývá, že nejčastěji jsou zastoupeny keramické třídy spojené s redukčním výpalem, především pak KT CB4005 (16ks; 33 g; p.s. 3,5 mm) představuje 64 % ze všech keramických tříd. Pouze dva zástupce mají KT CB3001 a CB3002, které obsahují v keramické hmotě příměs tuhy.

V souboru keramiky z vrstvy 10015 se podařilo blíže zařadit dva hrnce a jednu zvonovitou poklici. 19 fragmentů (79%) pocházelo z těla nádoby a nebylo možné je blíže určit. Druh nádoby nebyl určen ani u dvou den nádob a části plece. Z dvou okrajů hrnců patřil okraj 10-44 skupině H. 1.1 (CB4005) a okraj 10-54 skupině H. 3.5 (CB4007). Dno nádoby 10-47 je možné zařadit ke skupině Dn. 1.1. Na spodní části zůstaly stopy po odříznutí dna strunou. Průměr dna dosahoval 12 cm. Na fragmentu plece 10-68 je na vnější straně výzdoba ve formě široké vývalkové šroubovice (R. 4.4).

Celkově působí soubor keramiky kompaktně. Autoři výzkumu datovali vrstvu 10015 do 13. století, ale tomuto předpokladu keramický materiál po technologicko-morfologické stránce neodpovídá. Keramiku lze spíše datovat pouze rámcově do mladšího období 2. pol. 14. stol – 15. stol., tedy horizontu C1 (Čapek 2014, 241-251). Bohužel chybí výraznější prvky, které by pomohly upřesnit dataci. Výraznější fragmentarizace fragmentů může nasvědčovat, že studovaná vrstva mohla nějakou dobu fungovat jako komunikační trasa.

Vrstva **10014** (Tab. 68) dosahovala mocnosti pouhých 5 cm. Složena byla z 90% z písku a jen 10% hlíny. Stratigraficky níže byla vrstva 10015, naopak nad ní byly vrstva 10010, 11 a 12. Z vrstvy bylo vyzvednuto 14 keramických fragmentů (před

slepením 16) o celkové váze 139,2 g (průměr 10g; medián 5 g). Okraj 10-81 byl slepen s fragmentem 10-94, pocházejícím z kontextu 10011.

Z plošného rozměru jednotlivých fragmentů je patrné, že soubor byl opět výrazněji fragmentarizován. 11 fragmentů náleží velikostní skupině malých zlomků. Dva fragmenty pak náleží do kategorie středně velkých zlomků.

Z keramických tříd má opět nejvýraznější zastoupení KT CB4005 s 11 jedinci (79%; 113,2 g; p.s. 4,5 mm), keramické třídy CB3001, CB3021 a CB4007 mají po jediném zástupci.

Blíže určit bylo možné pouze dno nádoby 10-80 a okraj hrnce 10-81. Dno (CB3021) lze zařadit do skupiny Dn. 1.1. Průměr dna původně dosahoval 12 cm. Na spodní straně vnější části dna jsou znatelné stopy po podsýpce. Okraj 10-81 náleží skupině okrajů H. 17.6 (CB4005). Na plecích hrnce je znatelná část původní výzdoby ve formě stupňovité šroubovice (R. 3.1). Průměr okraje hrnce dosahoval 22 cm.

Soubor z vrstvy 10014 se vykazuje shodnými vlastnostmi jako předchozí soubor z vrstvy 10015 a také jej lze datovat jen rámcově do 2. pol. 14. – 1. pol. 15. století, což umožňuje především okraj 10-81.

Stratigrafická jednotka **10011** (Tab. 69) zastupuje mělký žlab, který vedl skrze celou sondu 10/01. Žlab byl zahloben do vrstvy 10015. Hloubka žlabu dosahovala maximálně 7 cm a šířka pak 35 cm. Stratigraficky výše položené byly vrstvy 10010 a 10013. Výplň žlabu tvořila tmavě hnědá hlína a fragmenty keramiky v počtu 16 kusů o celkové váze 192,7 g (průměr 12 g; medián 9,25 g).

Plošné rozměry fragmentů náležely 8 jedinci malým zlomkům a 8 jedinci středně velkým zlomkům.

V keramice z vrstvy 10011 se nachází pět různých keramických tříd. Nejčastěji je zastoupena KT CB4005 se 7 jedinci (44%; 89,6 g; p.s. 5 mm). Spolu s dalšími redukčními třídami CB4003 (3ks; 19%) a CB4004 (1ks, 6%) představují 69 % z keramických tříd. KT CB4001 je zastoupena pouze jediným fragmentem. 4 fragmenty (25%; 39,7 g; p.s. 7,4 mm) má v souboru grafitová KT CB3001.

Z celkem tří okrajů náleží jeden nízké misce s okrajem symetricky rozšířeným a zaobleným (M. 1.1 – CB3001) a dva hrncům. Okraj 10-99 (CB4005) spadá do skupiny H. 12.1, která se vyznačuje okrajem vně vyhnutým, mírně zesíleným a mírně podžlabeným. Druhý okraj 10-103 (CB3001) pak náleží skupině H. 2.2. V souboru byla přítomna dvě dna nádob, z nichž se dalo blíže zařadit pouze dno 10-107 a to k typu Dn.

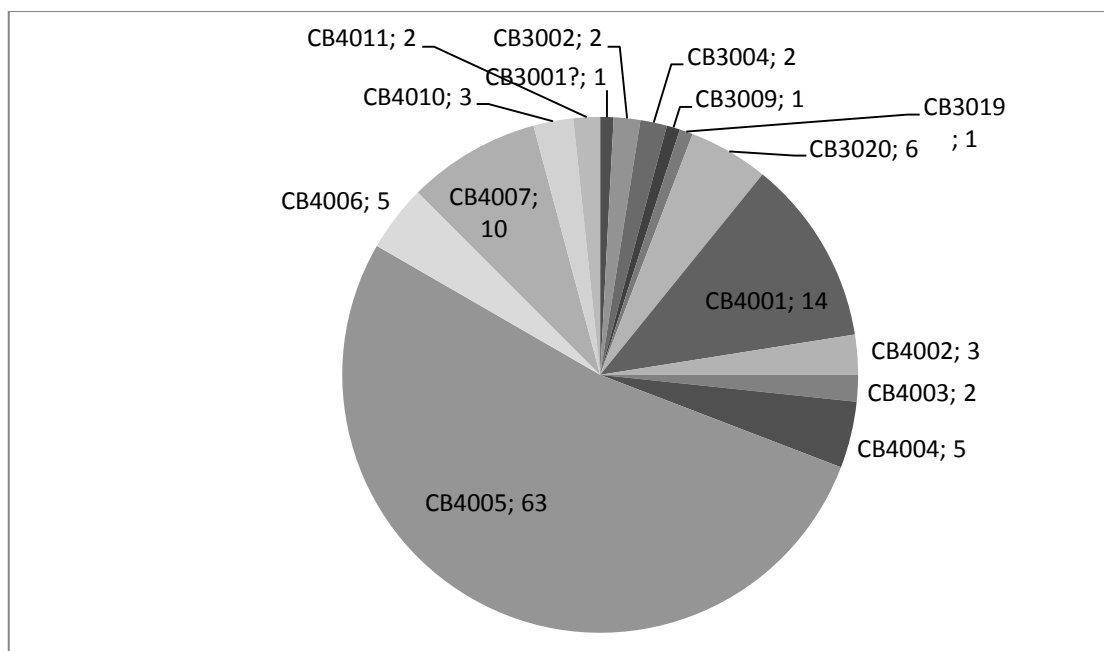
4.1. Na spodní straně zůstaly stopy po podsýpce. V souboru je zastoupena část plece s částečně odlomeným uchem (Uch. 3.4). K jakému druhu nádoby patřila nelze určit.

Keramický soubor ze žlabu lze ztotožnit se soubory z vrstev 10016, 10015 a 10014. Funkci žlabu není možné blíže určit. Vznik lze klást pouze přibližně do přelomu 14. a 15. století.

Vrstva **10010** (Tab. 69, 70) obsahovala v sondě 10/01 nejvíce keramických nálezů. Stratigraficky je mladší nežli SJ 10012 a 10014 a starší než SJ 10004 a 10013. Mocnost vrstvy se pohybovala mezi 7 a 14 cm. Soubor keramiky z vrstvy obsahuje 120 jedinců (před slepením 121) o celkové váze 1929,6 g (průměr 16,2 g; medián 4,7 g). V sondě se našla 3 torza železných hřebíků.

Ze sledovaných kategorií fragmentarizace náleží nejvíce jedinců kategoriím malých velikostí. Této kategorii patří 86 jedinců (71%). Středně velké fragmenty jsou zastoupeny 27 jedinců (24%) a velké fragmenty pak 4 jedinci (5%).

V souboru keramiky z vrstvy 10010 bylo určeno 14 různých keramických tříd, jejichž zastoupení je znázorněno ve výsečovém grafu 17. Index diversity dosahuje hodnoty $H=0,776399395$.

Graf 17. Procentuální zastoupení keramických tříd v souboru 10010.

V souboru se jako příměsi (rezidua) vyskytují keramické třídy oxidačně vypálené s větší či menší příměsí tuhy v keramické hmotě. KT CB3001, CB3002,

CB3004, CB3009, CB3019 a CB3020 společně představují 10,8 % (13ks; 935 g; p.s. 8,5 mm). Výraznější váhové zastoupení je dáno vazbou KT CB3002 a CB3004 na silnostěnné tuhové zásobnice. Zastoupením převažují KT redukčního výpalu, především pak CB4005 s 53 % (63ks; 616,5 g; p.s. 4,4 mm). 14 fragmenty je zastoupena hrubá oxidační KT CB4001 (163,5 g; p.s. 4,8 mm). Deseti fragmenty je reprezentována KT CB4007 (53,2 g; p.s. 4 mm), která se vyznačuje velmi tvrdým výpalem a modrošedým leštěným vnějším povrchem.

58% fragmentů v souboru jsou atypické zlomky z těla nádoby. Tvarově zařadit se podařilo 28 fragmentů. Nejvíce jsou zastoupeny hrnce bez ucha s 15 jedinci (dvě určení pravděpodobná), jeden okraj lze zařadit k hrncům s uchem. Z okrajů hrnců se nejčastěji vyskytuje typ okraje vně vyhnutý, nezesílený a zaoblený H. 1.1 (4ks). 6 okrajů jsou v souboru zastoupeny různé varianty skupiny H. 12 (H. 12.1 – 1x; H. 12.2 – 2x; H. 12.3 – 1x; H. 12.4 – 2x), které se nejčastěji vážou na třídu CB4005. Po jednom zástupci mají okraje vně vyložené, zesílené (H. 2.1 – CB4005), oble vytažené (H. 3.2 – CB4005) nebo šikmé okružní (H. 17.6 – CB4005). Šest zvonovitých poklic bylo určeno na základě tří okrajových částí (Po. 1.1, Po. 1.2 a Po. 2.1), jedné úchytky a specifické profilace těla u dvou zlomků. Poklice jsou nejčastěji spojeny s KT CB4005. Okraj džbánů byl reprezentován nízkým okružím s lištou (D. 1.2, CB4005). Na tomto okraji je patrný náznak výlevky. V souboru se nachází také fragmenty zásobnice, zastoupené jedním kyjovitě rozšířeným okrajem (Z. 14.1, CB3004) a třemi částmi těl (1× CB3004, 2× CB3002).

Z výzdobných prvků se objevují především různé ryté šroubovice (R. 3.5; R. 4.2), případně ryté rýhy (R. 2.2). Ve třech případech se na fragmentu vyskytuje výzdoba radélkem (K. 1.4; K. 14.3 – 2×). Jeden fragment byl zdoben kombinací ryté a radélkové výzdoby (RK. 1.10).

Z pěti určených den nádob nesou stopy podsýpky 3 jedinci a stopy po odříznutí strunou 2. Rozlišeny byly tři typy den – Dn. 1.1 (2×), Dn. 1.3 (2×) a Dn. 4.2 (1×).

Soubor svými vlastnostmi navazuje na předchozí popisované soubory. Přítomnost především menších fragmentů ukazuje na silnou fragmentarizaci souboru. Chronologicky spadá soubor do 2. poloviny 15. století, tedy horizontu C2. Výraznější zastoupení ovalených okrajů pojených na třídu CB4005 a přítomnost složitějšího radélka, podporuje výše zmíněnou dataci (Čapek 2014, 251-252; Krajíc 1990, 102-104, 115, obr. 3; Militký – Vařeka 1997, 71, obr. 5; Fröhlich – Koppová 1995, 4, obr. 18).

Vrstva **10008** (Tab. 71) představuje výplň objektu **10009**, určeného jako dřevěný sud. Součástí výplně byly zbytky zmíněného sudu. Nad vrstvou 1008 se nacházely kontexty 10007 a 10006. Vedle zbytků dřevěného sudu se ve výplni našly zlomky kostí a 4 keramické fragmenty, náležející k velikostní kategorii malých fragmentů. Váha keramických nálezů činí 13,4 g. Dva fragmenty náleží jemně plavené, tvrdě redukčně vypalované keramické třídě CB4011, která se dále vyznačuje bílým lomem a leštěným modrošedým povrchem. Jedním fragmentem jsou zastoupeny KT CB4007 a CB4005. Jeden fragment je zdoben kruhovým radélkem (K. 10). Všechny fragmenty náleží blíže neurčitelným zlomkům z těla nádoby.

Funkci sudu nebylo ani na základě výplně možné určit. Objekt byl zaplněn v neznámém časovém horizontu až po ztrátě primární funkce. Nalezená keramika se do výplně mohla dostat přírodními postdepozičními procesy a nemusí odpovídat zániku objektu.

Stratigrafická jednotka **10004** (Tab. 71) dosahovala mocnosti pohybující se mezi 5 a 15 cm. Stratigraficky níže byly položeny vrstvy 10010 a 10013, výše pak 10001 a 10003. Vrstva obsahovala blíže neurčené množství zvířecích kostí a 23 fragmentů keramických nádob o celkové váze 147 g (průměr 6,4g; medián 5,5 g).

Plošný rozměr fragmentů lze nejčastěji zařadit do kategorie malých fragmentů (18ks). 5 fragmentů náleží kategorii středních fragmentů. Stopy abraze na fragmentech nebyly zpozorovány.

Z keramických tříd je v souboru nejčastěji přítomna jako obvykle CB4005 (14x, 61%, 79,5 g; p.s. 4,9 mm). Třemi fragmenty je zastoupena CB4001 (35 g), 4 fragmenty CB4007 (21,9 g) a po jednom zástupci mají KT CB4011 a CB4014. V souboru se tak čistě vyskytují keramické třídy spojené s mladším keramickým horizontem.

Fragmenty jsou zastoupeny nejčastěji ve formě zlomků těla nádoby, případně spodní části nádoby (18ks, 78%). Okraj je v souboru pouze jeden. Přiřazen byl do skupiny svislých, mírně zesílených okrajů pohárů (P. 1.1 - CB4007). Fragmenty den jsou v souboru dva, ale u obou není možné blíže určit typ. U jednoho byly pozorovány stopy po podsýpce. Výzdoba byla zaznamenána u dvou zlomků. Na fragmentu plece se dochovala kombinovaná výzdoba obdélníkovitých rádelek a rytých rýh (RK. 1.3). U zlomku výdutě je přítomna vývalkovitá šroubovice (R. 4.2).

Keramická náplň vrstvy odpovídá předchozímu souboru jak po stránce obsahové, tak po stránce technologické. Datovat lze soubor pouze rámcově do 15. století.

Již během výzkumu byly sloučeny keramické a osteologické nálezy z vrstev **10001**, **10007** a **10012** (Tab. 71) do jednoho sáčku. Celkem se jednalo po slepení o 33 keramických fragmentů o celkové váze 436,4 g (průměr 13,2 g; medián 8 g). Počet kostí nebyl evidován. Ze souvrství pochází torzo hřebíku.

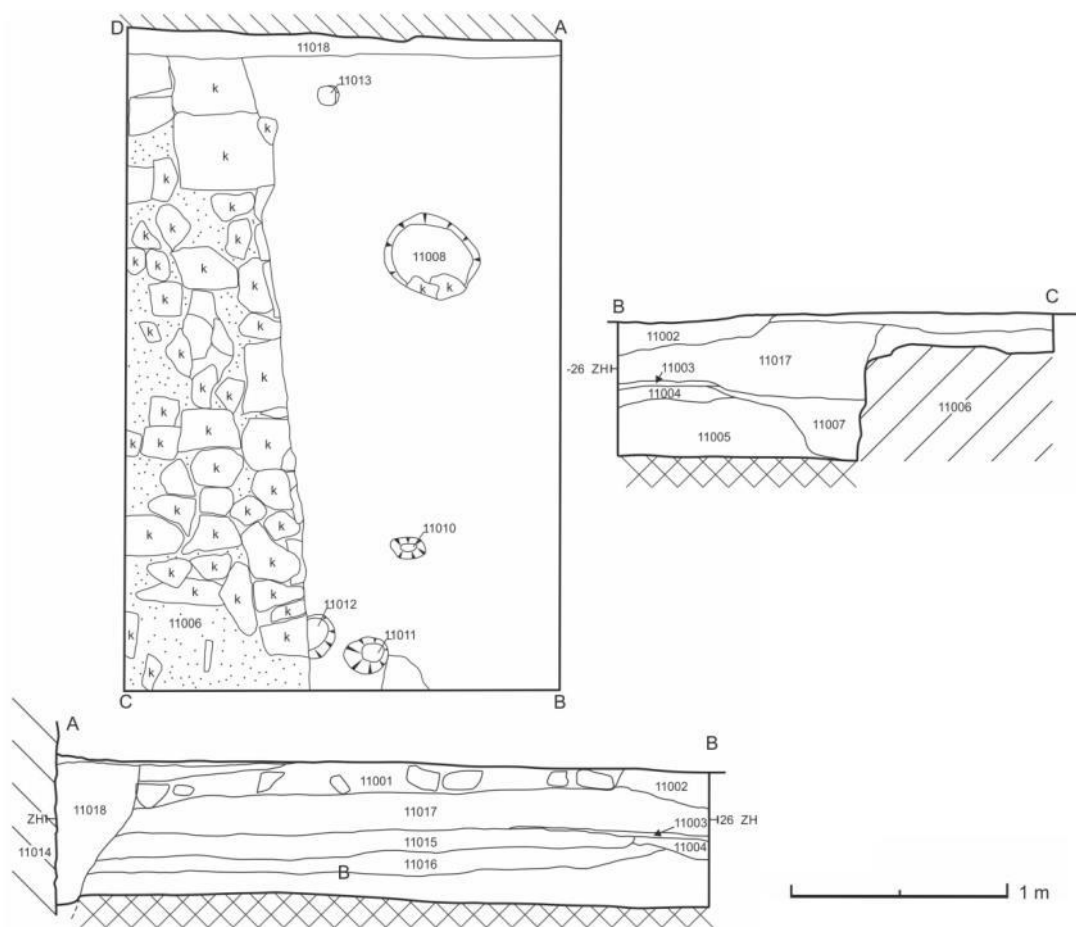
Z keramických tříd se vyskytuje jeden fragment tuhové keramiky CB3003, který byl určen jako část zásobnice a 4 fragmenty náležely KT CB3019 s příměsí hrubě drcené tuhy. Výrazněji se projevovaly KT redukčně pálené. Především CB4005 se 17 zlomky (51,5%; 171,1 g; p.s. 4,8 mm), následovaly CB4011 se 4 zlomky, CB4001 se 3 zlomky a CB4002 se dvěma fragmenty. Po jednom zástupci mají KT CB4007 a KT s glazurou CB5003 a CB5023.

Z 10 určených okrajů náleží hrnci, případně hrnci s uchem, 9 jedinců. Jeden okraj patří zvoncovité pokličce (Po. 2.1 – CB4002). Čtyři okraje náleží skupině vodorovně vyhnutých okrajů H. 13. (H. 13.1 - 3x, H. 13.8. - 1x), kdy 3 jsou vázány na CB4005 a jednou na CB5023, tři okraje skupině šikmých okruží H. 17. (H. 17.3 – CB5003; H. 17.4 – CB4005; H. 17.6 – CB4005) a dva hrncům H. 12.3 (CB4007) a H. 12.4 (CB4001). Zdobeny byly pouze dva fragmenty, kdy je z výzdobných motivů přítomna jednoduchá rytá linka (R. 2.1) a vývalkovitá šroubovice (R. 4.2).

Oproti předchozím souborům ze sondy 10/01 se zde vyskytují v malém procentu keramické třídy glazované, které se objevují v menší míře již od konce 15. století (*Krajíc 1990*, 210; *Krajíc a kol. 1998*, 176).

V sondě 10/01 se nachází výrazné kulturní souvrství, datované převážně do 15. století. Na základě výrazné fragmentárnosti evidovaných jedinců lze uvažovat, že se jednalo o komunikační část parcely. V jihozápadní části sondy mezi vrstvami 10014 a 10010, které jsou datovány do 15. století, se nachází vrstva 10012, kde se dochovala původní úprava povrchu pomocí dřevěných prken. Na základě tohoto nálezu, lze odhadnout, kde byl původní komunikační horizont v 15. století. K neznámému účelu sloužil do země zapuštěný sud, objevený v severovýchodní části sondy.

6.11 Sonda 11/01

V sondě 11/01 bylo během terénního výzkumu rozlišeno celkem 18 stratigrafických jednotek. Jedenáct lze zařadit do kategorie vrstev (kulturní vrstvy, podloží, výplně objektů). Dále byly určeny dvě zděné struktury a pět zahloubených objektů. Odkrytý prostor sondy 11/01 byl tvořen obdélníkem o velikosti stran $3 \times 1,5$ m. Ze sondy bylo vyzvednuto celkově 227 (po slepení 221) fragmentů keramických nádob a kachlů o celkové váze 2 775,1 g.

SJ **11014** označuje kamennou podezdívku recentní ohradní zdi, která oddělovala parcelu od Hroznové ulice. Umístěna byla v severní části sondy, kde vymezovala jednu stranu výzkumu. Totožný kontext byl nalezen v sondě 9/01 (SJ 9014). Podezdívka byla vystavěna z lomového kamene pojeného kvalitní maltou.

Druhou odkrytou zděnou strukturou byla středověká městská hradba. Označena byla pod kontextovým číslem **11006**. Hradba byla odkryta po celé západní straně výzkumu. Její další části byly odkryty v sondách 2/01, 5/01 a 8/01. Výška odkryté hradby činila 58 cm, šířka bloku pak 1 m. Odkrytá část hradby byla vystavěna

z lomového kamene, pojeného nekvalitní maltou a to přímo na podloží. Zánik tohoto úseku hradby je kladen na základě historických pramenů mezi léta 1850 a 1875 (*Kovář 2006b*, 71). Hradba byla v severní části sondy přerušena základovým výkopem **11018** pro ohradní zeď. Jako základový výkop hradby lze určit SJ **11007**. Šířka vkopu se pohybovala kolem 20 cm. Nálezy z této vrstvy a z vrstvy 11005, do které je zahloubena, tak nepřímou napomáhají datovat výstavbu kamenné hradby (popsány níže.).

V prostoru sondy 11/01 bylo zjištěno pět zahloubených objektů označených jako **11008**, **11010**, **11011**, **11012** a **11013**. Ve všech případech se jedná o kúlové jámy/jamky zahloubené do podloží. Rozmístění jednotlivých zahloubených objektů je znázorněno na kresbě půdorysu sondy.

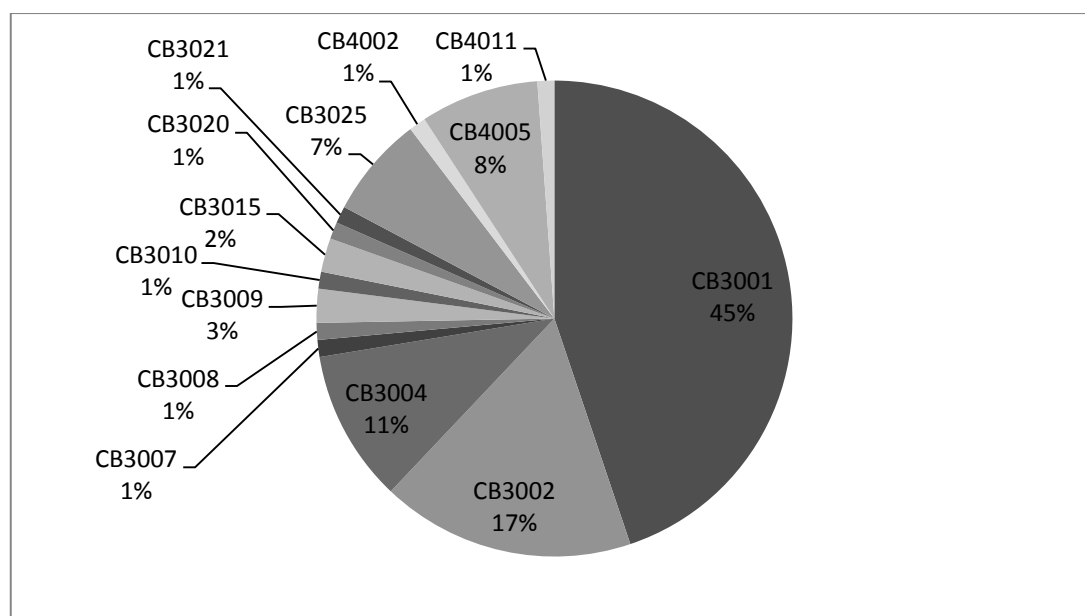
Kúlová jamka **11013** dosahovala průměru 20 cm, hloubka činila 10. Ve výplni se nenacházely žádné artefakty. Kúlová jamka **11012** měla oválný tvar o rozměrech 20 × 12 cm. Do podloží byla zahloubena do hloubky 10 cm. Jamka byla umístěna přímo u středověké hradby. Také tento objekt nepřinesl žádné artefakty. Ve vzdálenosti deseti cm od jamky 11012 byla umístěna podobná oválná kúlová jamka **11011**. Dosahovala velikosti 20×15 cm a hloubky 18 cm. Výplň neobsahovala archeologické nálezy.

Kúlová jamka **11010** měla oválný tvar o velikosti 16×10 cm a hloubce 16 cm. Ve výplni byly nalezeny pouze dva keramické fragmenty o celkové váze 27,1 g. Oba zlomky nebylo možno blíže určit. Fragmenty náleží keramickým třídám CB3015 a CB4005.

Také objekt **11008** lze charakterizovat jako oválnou kúlovou jámu, jejíž rozměry činí 40×32 cm. Zahloubená byla 24 cm do podloží. Oproti předchozím kúlovým jamkám dosahuje téměř dvojnásobné velikosti. Její výplň představuje SJ **11009**. Z kúlové jámy bylo vyzvednuto 7 keramických fragmentů o váze 20,1 g (průměr 2,9 g; medián 2,6 g). Na zlomcích jsou znatelné výrazné stopy fragmentarizace, kdy pouze dva fragmenty mají plochu o něco málo větší než 4 cm². 4 fragmenty náležely keramické třídě CB4007, která se vyznačuje velmi tvrdým redukčním výpalem a leštěným povrchem modrošedé barvy, dosahující ocelového lesku. Jedním fragmentem je zastoupena běžná redukční keramická třída CB4005. Dva zlomky náleží keramickým třídám s obsahem tuhy – CB3001 a CB3009. Výplň objektu vznikala pravděpodobně neintencionálně postupným zaplňováním po ztrátě primární funkce objektu.

Výplň základového vkopu hradby, SJ **11007** (Tab. 72, 73) byla tvořena převážně hlínou a pískem. Vyzvednuto bylo 87 (88 před slepením) keramických fragmentů o celkové váze 880 g (průměr 10,1 g; medián 6 g). Velikost fragmentů se pohybuje nejčastěji v kategorii malých zlomků (58ks). Dále se objevují také větší fragmenty střední velikostní kategorie s 28 jedinci a jeden fragment kategorie velkých zlomků.

Mezi 87 fragmenty bylo rozlišeno celkem 14 různých keramických tříd, jejichž početní zastoupení ukazuje grafické znázornění (*graf 18*). Index diversity dosahuje u souboru hodnoty 0,78929184. Vyšší hodnota naznačuje přítomnost intruzí v souboru.

Graf 18. Procentuální zastoupení keramických tříd v souboru 11007.

Nejvýraznější zastoupení mají keramické třídy klasické tuhové keramiky CB3001 (39ks; 466 g; p.s. 4,9 mm) a CB3002 (15ks; 92 g; p.s. 4,4 mm). Častější výskyt lze sledovat u jemnější tuhové třídy CB3004 (9ks; 138,2 g; p.s. 5,6 mm) a načervenalé keramiky s neplastickou příměsí tuhy CB3025 (6ks; 62,9 g; p.s. 5,8 mm). Jako infiltrace z mladšího horizontu zde působí tvrdě redukčně pálené třídy CB4005, CB4011 a CB4002 (dohromady 9ks; 70 g; p.s. 4,8 mm).

Blíže zařadit bylo možné pouze 17% fragmentů, z toho počtu náleží 13 fragmentů hrncům, 1 fragment míse a 1 fragment zásobnici. Zbytek tvořily blíže neurčitelné zlomky z těla nádob, případně fragmenty den. Ze dvanácti určených okrajů jich 11 náleželo různým variantám okrajů hrnců. Nejčastěji jsou zastoupeny varianty vzhůru vytažených okrajů (H. 3.6 – 5×; H. 3.4 – 2×; H. 3.7 a H. 3.2 – 1×), u kterých se

nejčastěji objevuje KT CB3001 (5×). Po jednom zástupci mají okraje vodorovně vyložené H. 13.8 (CB3001) a okraje kyjovitě rozšířené, vně šikmo vyhnuté H. 14.3 (CB3001). Okraj 11-11 je možné přiřadit míse s mírně asymetricky rozšířeným okrajem M. 1.4 (CB3002). V souboru se nachází 8 fragmentů den, z nichž jich je možné typově zařadit 6 (Dn. 1.1 – 4×, Dn. 1.2 – 1×, Dn. 9.1 – 1×). U většiny den nese spodní část stopy po podsýpce. Dvě dna nesla na spodní části blíže neurčitelné (kruhové?), neúplné značky.

Výzdobné prvky byly evidovány na 12 fragmentech. Ve čtyřech případech se jedná o různé varianty nehtových vrypů (V. 1.1; V. 1.5; V. 1.7; V. 2.7), většinou umístěných na odsazené pleci, v jednom případě pak na hraně okraje. U pěti fragmentů se vyskytuje výzdoba v podobě jednoduché ryté linky (R. 2.1; R. 2.2). Na jednom zlomku výdutě je umístěna jednoduchá obdélná lišta (L. 1.1).

Vznik kontextu 11007 je výhradně spojován s výstavbou gotické městské hradby. Při stavbě jejích základů byl vyhlouben výkop do SJ 11005, který dosahoval až na podloží. SJ 11005 tak představuje původní povrch v období výstavby hradby. Keramická výplň svými morfologicko-technologickými znaky odpovídá převážně závěru 13. století (např. *Hejna 1985*, 48-59; *Ernée – Militký – Zavřel 1997*, 51, obr 4; *Ernée – Vařeka 1998*, 223-225, Abb. 2, 4; *Richter – Krajíc 2001*, 157; *Fröhlich – Jířík – Pták 2011*, 584, obr. 23). V tomto období ještě bylo zacházení s odpadem výhradně individuální záležitostí jednotlivých rodin a nikoliv městské komunity, takže docházelo ke kumulaci odpadu (*Militký 1995*, 82; *Čapek 2014*, 282; *Kovář 2015*, 101).

SJ 11005 (74-75) byla vrstva, umístěná přímo nad podložím. Složena byla převážně z písku. Nad ní jsou umístěny vrstvy 11016 a 11004. V severní části je narušena základovým výkopem pro ohradní zeď 11018. Vrstva obsahovala nálezy kostí a 46 fragmentů keramických nádob o celkové váze 854 g (průměr 18,6 g; medián 15,4 g).

Velikost fragmentů nejčastěji náleží kategorii středně velkých fragmentů, do které lze zařadit 29 jedinců. Mezi velikostní kategorii malých fragmentů spadá 17 jedinců. Velké fragmenty ve vrstvě nebyly přítomny.

Keramické třídy jsou v souboru zastoupeny velmi různorodě, kdy hlavní složku představují KT spojené s tuhovou keramikou CB3001 (26%; 12ks; 229,2 g; p.s. 5,5 mm), CB3002 (11%; 5ks; 111,3 g; p.s. 5,4 mm), CB3003 (4%; 2ks) a CB3004 (7%; 3ks). Pouze několika jedinci jsou přítomny keramické třídy CB3005, CB3006, CB3007,

CB3008, CB3009 a CB3021 (dohromady 16%; 8ks). Výraznější zastoupení mají tvrdě pálené redukční třídy CB4001, CB4002, CB4011 a hlavně CB4005 (20%; 9ks; 71 g; p.s. 4,2 mm). Jeden fragment reprezentuje keramickou třídu CB5003 s vnitřní stranou pokrytou hnědou transparentní polevou.

Bližší určit druh nádoby bylo možné pouze u dvanácti fragmentů. 10 jedinci dominují hrnce, zbylé dva náleží zásobnicím. Jiné tvary nádob nebylo možné určit. Okrajů je v souboru přítomno 9, osm jich náleží skupině hrnců, jeden není možné bližší určit. Vždy po jednom zástupci jsou přítomny různé varianty okrajů vně vyhnutých (H. 1.1, H. 1.4, H. 1.5, H. 2.2), u kterých převládá grafitová třída CB3001, vzhůru vytažených (H. 3.1 – CB5003; H. 3.6 – CB3001), případně vodorovně vyložených (H. 13.1 - CB3008). V souboru se vyskytovalo 9 fragmentů dnů nádob. Ve čtyřech případech se jedná o typ Dn. 1.1, ve dvou o typ Dn. 1.2 a jedno dno náleží typu Dn. 2.1. Dvě dna nebylo možné bližší určit. U dvou dnů (11-120 a 11-140) jsou na spodní části dochovány stopy po bližší neurčitelné značce.

Výzdoba byla evidována na 7 fragmentech. Většinou se jedná o jednoduché ryté linie, případně ryté linie v kombinaci s nehtovými vrypy nebo s obdélníkovým radélkem. Nehtové vrypy a obdélníkové radélko se objevily i samostatně.

Většinu keramických nálezů z vrstvy 11005 lze na základě technologicko-morfologických znaků ztotožnit s nejstarším horizontem osídlení města A, případně B1, kladeného do 2. poloviny 13. století. Avšak v souboru zastupuje výrazná část fragmentů keramickou produkci z období mezi 2. polovinou a koncem 15. století, tedy horizonty C2 a D (Čapek 2014, 246-252). Pro starší horizont lze usuzovat, že prostor sloužil jako odpadní areál sekundárního odpadu. Základový výkop hradby byl zahloben právě do tohoto areálu někdy koncem 13. století. Kompletní okruh městské hradby byl uzavřen na přelomu 13. a 14. století (Kovář 2006, 10).

Keramické nálezy z vrstev **11004** a **11003** (Tab. 76) byly manuálně sloučeny již během výzkumu. Obě vrstvy jsou umístěny stratigraficky pod vrstvou 11017 a nad 11015. U vrstvy 11004 nelze vyloučit afinitu s vrstvou 11007, případně s vrstvou 11015. U vrstvy 11004 dosahovala maximální mocnost 7 cm, u 11003 pak pouze 4 cm. Obě vrstvy dohromady obsahovaly 31 keramických fragmentů o společné váze 268 g (průměr 8,6 g; medián 5,5 mm).

Velikost zlomků nejčastěji náležela kategorii malých fragmentů s 21 jedinci. Do kategorie středně velkých fragmentů náleží 10 jedinců.

Zastoupení keramických tříd je v souboru velmi variabilní. Dominantní je s deseti fragmenty redukční modrošedá keramika CB4005 (32%; 87,7 g; p.s. 4,1 mm), následována je KT CB4007 s leštěným vnějším povrchem (4ks; 13%; 31 g; p.s. 5,9 mm). Zbýlých 17 fragmentů je rozděleno mezi 11 různých keramických tříd, zastoupených jedním nebo dvěma zlomky. Mezi přítomnými keramickými třídami jsou třídy zatupující keramiku tuhovou nebo s tuhou jako příměsí (CB3001, CB3002, CB3004, CB3005, CB3007, CB3008, CB3025), tenkostěnné, redukčně pálené (CB4003, CB4006, CB4010) a jako intruze smaltovaná keramika CB5023.

Blíže zařadit k druhu keramické nádoby se podařilo pouze jediný fragment, který náležel trojnožce (11-160; CB5023). V souboru jsou přítomna dvě dna. Typ nelze určit ani u jednoho. Na spodní straně dna 11-144 (CB3008) se nachází čtvercová značka. Ve čtverci se nachází náznak paprscitého kruhu (Zn. 13).

Vedle značky na dnu byla výzdoba sledována u tří fragmentů. V jednom případě se jedná o dvě ryté linky (R. 2.2), u jednoho zlomku je zachycená vývalkovitá šroubovice (R. 4.2). Jeden fragment je zdoben minimálně 4 řadami obdélníkovitého radélka (K. 1.4).

Soubor opět ukazuje výrazné chronologické rozpětí. Vliv na kvalitu souboru má především výrazná fragmentarizace.

Z vrchních vrstev **11002** a **11001** (Tab. 76) pochází nálezy kostí, skla, kachlů a keramiky. Keramických fragmentů bylo získáno 47. Jejich celková váha dosahuje 669,5 g. V obou vrstvách jsou dominantní výrobky novověké keramické produkce, zastoupené hlavně hrnci, ale také okrajem mísy, trojnožky, poklice nebo talíře. Převažovaly různé keramické třídy glazované, ze starších tříd se nejvíce vyskytují KT CB4011 a CB4005. Soubor svým složením nejvíce připomíná zásyp vápenice v sondách 4/01, 5/01, 7/01 a 8/01 a lze ho datovat do období konce 16. století a průběhu 17. století (např. *Krajíc a kol. 1998*, 182, obr. 67-70; *Dohnal – Fröhlich 2000*, 155-184, obr. 3). Tato část parcely pravděpodobně sloužila v tomto období jako areál sekundárního odpadu.

V materiálu ze sondy 11/01 lze rozpoznat dva výrazné horizonty v keramické produkci. První je spojen s nejstarším osídlením města po roce 1265. Je reprezentován především jednoduše profilovanými, šikmo seříznutými okraji hrnců z grafitové keramiky CB3001. Keramika shodných technologicko-morfologických kvalit byla získána například při výzkumu hradu Velešín (*Hejna 1985*, 48-49, obr. 10), při

výzkumu Sezimova Ústí (*Hrdlička – Richter – Smetánka 1966*, 667; obr. 198; *Richter – Krajíc 2001*, 157), Tábora (*Drda – Mazurkiewiczová 1982*, 51-54, obr. 4-5) v Českém Krumlově a okolí (*Ernée – Vařeka – Zavřel 1997*, 43, 52-54, obr. 5-7; *Ernée – Vařeka 1998*, 223-225, Abb. 2, Abb. 4; *Effenberková 2003*, 224-225, obr. 5-8). Část sondy 11/01 pravděpodobně sloužila jako odpadový areál. Po výstavbě hradby koncem 13. století se prostor udržoval relativně čistý. Až na přelomu 15. a 16. století a pak výrazněji od konce 16. století je prostor znovu používán pro ukládání odpadu.

6.12 Zhodnocení

V rámci 11 odkrytých sond na parcelách 203/1 a 203/3 bylo možné zachytit několik výrazných fází osídlení.

1. fázi můžeme zařadit do období od založení města v roce 1265 do přelomu 13. a 14. století. Zachyceny byly výrazné kulturní vrstvy především v sondách 1/01 (SJ 1015), 3/01 (SJ. 3005/3004, 3009, 3012), 4/01 (4009/4008) 6/01 (SJ 6036, 6035, 6034, 6009 a 6033), 10/01 (10017) a 11/01 (11007, 11005). Nálezy keramiky z tohoto období se však nachází v malém množství víceméně v rámci každé mladší vrstvy jako terciárně přemístěný odpad a naopak výše zmíněné soubory obsahují často výraznou složku intruzivní keramiky. U pěti souborů (1015, 3005/3004, 3009, Σ6036 a 11007) činí průměr indexu diversity hodnoty $H=0,913442604$. Je to dáno především výraznou stavební a hospodářskou aktivitou na studované parcele.

V 1. fázi je zvýšený výskyt keramiky způsoben hlavně zacházením s odpadem v první polovině 13. století. V tomto období nebyl problém běžného komunálního odpad řešen celou městskou obcí, ale individuálně. Tak docházelo k uskladňování odpadu v zadních částech parcel, v odpadních jímkách nebo v zahloubených odpadních jamách. Výsledkem byla kumulace odpadu uvnitř města, která se projevila vznikem výrazných, 10-20 cm mocných, stratigrafií (*Militký – Zavřel 1994*, 219; *Militký 1995*, 82; *Čapek 2014*, 282). Od 14. století dochází pravděpodobně ke změně režimu zacházení s odpadem, kdy byl odpad buď z města pravidelně vyvážen, nebo byl ukládán výhradně do odpadních jímek, případně studní, u kterých došlo ke ztrátě primární funkce (*Militký 1995*, 83-84; *Čapek 2010*, 8).

Takové odpadní areály byly zachyceny především v rámci sondy 3/01 (vrstvy 3009, 3005/3004) a sondy 11/01 ve vrstvě 11005 a 11007, kde však došlo ke kontaminaci s mladšími nálezy. Původně se odpadní areál nacházel pravděpodobně také

v prostoru stavby, odkryté v sondách 1/01, 2/01, 4/01 a 5/01. Projevuje se výraznou vrstvou 1015 mezi zdmi 1014 a 1012.

Do první fáze lze zařadit také několik zahloubených kruhových jam, většinou zahloubených do podloží. Jedná se hlavně o objekty 6040, 6041, 6042 a 6064 v sondě 6/01, objekty 8012, 8014, 8015, 8016 a 8018 v sondě 8/01 a 11010, 11011, 11012 a 11013 v sondě 11/01. U objektů ze sondy 6/01 nelze vyloučit spojitost s nejstarší odkrytou pecí, kdy se může jednat například o negativ dřevěného přístřešku. U kůlových jamek ze sond 11/01 a 8/01 nelze vyloučit jejich spojitost s výstavbou hradby, případně se mohlo jednat o lehkou dřevěnou konstrukci.

Výstavba zmíněné městské hradby spadá do této fáze, přesněji pak do poslední čtvrtiny 13. století a počátku 14. století (*Kovář 2006*, 7-9; *Kovář 2015*, 86-92). Zachycena byla v celé západní délce, tedy v délce 15 m. Z původní šířky 1,6 m byl odkryt hradební pás o šířce 1 m. V některých místech, zvláště v sondě 11/01 se hradební pás dochoval do výše 130 cm. Původně měla mít hradba výšku zhruba 7 m. Celková délka hradeb se odhaduje na 1780 m. Potřebný kámen byl získáván pravděpodobně z kamenolomů u dnešních vsí Dubičné a Dobré Vody. Odkrytá hradba byla součástí úseku mezi Rybářskou bránou a tzn. Polygonální baštou u dominikánského kláštera. Ke zboření hradby došlo někdy v druhé půlce 19. století se snahou o rozšíření jádra města (více k hradbě např. *Libal – Muk 1969*, 57-58; *Kuthan 1975*, 163, *Čechura – Razím 1988*; *Kovář 2006*; *2015*, 86-92). Obdobný úsek hradeb byl objeven při výzkumu parcely v Radniční ulici čp. 11, kde však hradba byla hradba při demolici výrazně porušena až k základům (*Militký*, ADC 2013).

Do první fáze lze zařadit nejstarší z nalezených pecí, obj. 6064. Její klenba byla vyskládána z kamene, lícovaného do vnitřku pece. Zachycena byla především klenutá podkovovitá pracovní podlaha pece. V ní se našlo větší množství uhlíků. Výplň pece tvořila keramika a kameny z klenby pece. Funkce pece nebyla rozpoznána.

2. fáze náleží období od 1. poloviny 14. století do 1. poloviny 15. století. Na parcele se projevuje jen minimálně. Je to dáno především výše zmíněnou změnou v zacházení s odpadem, kdy se pravděpodobně zvýšily hygienické nároky obyvatel města a navíc všudypřítomný odpad způsoboval nemalé komunikační potíže (*Militký 1995*, 83; *Čapek 2010*, 8; *Kovář 2015*, 101). Do druhé fáze lze snad zařadit vrstvy 4036, 4035, 4033 a 4007 ze sondy 4/01, objekt 6022 (výplň 6023) a vrstvy 6020-6016 z pece 6057 ze sondy 6/01 a vrstvy 10015, 10014 a 10017 ze sondy 1/01. Opět na tyto soubory značně působily postdepoziční transformace, projevující se výrazným zastoupením

mladších, ale i starších intruzí. Index diversity byl měřen u tří souborů (4036, 4033 a 6023) a průměrné hodnoty mírně překračují hodnotu 1. Je to pravděpodobně dáno tím, že v tomto období (horizonty B2 – C1) doznívají v keramické produkci pozdně hradištní vlivy a nastupuje tenkostěnná, redukčně pálená keramika (Čapek 2014, 248-249).

Většinou se jedná jen o málo početné soubory výrazněji fragmentarizované keramiky, bez možnosti bližšího určení původu. Jako prostor areálu sekundárního odpadu byly určeny vrstvy 4036 a 4035, které se nacházely v mírné degeneraci nad podloží mimo hospodářské stavení. Z jejich výplně pochází výraznější množství fragmentů keramiky a jedna kompletně dochovaná zvonovitá poklička.

Dokladem pokračující výroby je pak předpecní prostor 6057, kde se dochovalo několik vrstev propálené hlíny s uhlíky, dokládající dlouhodobý provoz.

3. fáze spadá do období od 2. poloviny 15. století do první třetiny 16. století. V této fázi dochází k vybudování hospodářského stavení vymezeného kamennými zdmi 1014 a 4024. Jeho zánik lze klást do počátku 16. století. Na jeho místě pak vzniká rozměrnější 2. fáze stavby. V její výplni pod maltovou krustou se nachází navezené vrstvy obsahující dohromady 2749 evidovaných keramických nálezů (stolní a kuchyňská keramika, kachle, prejzy). V sondě 1/01 se jedná o vrstvy 1008, 1009, 1013 a 1020, v sondě 4/01 pak vrstvy 4016, 1017, 1019, 4020, 4021, 4022, 4023, 4026, 4028 a 4029. V keramice převažují prvky z pokročilého stupně 2. poloviny 15. století, ale v horních vrstvách 1008 a 4019 byly nalezeny předměty chronologicky spadající do druhé třetiny 16. století (náprstek) a 2. poloviny 16. století (mince Maxmiliána II.). Maltová krusta nad vrstvami nezabírala celý prostor stavby a tak není vyloučeno, že se předměty do vrstev dostaly až druhotně. Počátek 2. fáze stavby lze zařadit do počátku 16. století.

Ve třetí fázi osídlení také vznikla oválná kamenná studna o rozměrech 135 × 115 cm. Hloubka vody byla zachycena ve 3 m a bahnité dno pak ve 3,5 m. Ze sondy nepochází žádné movité nálezy. Vznik studny je datován základovým výkopem 7002. Ve výplni výkopu se nacházel keramický materiál z přelomu 15. a 16. století smíchaný spolu s keramikou 13. století. Studny jsou v Českých Budějovicích doložené již od 2. poloviny 13. století a to studnou z parcely domu v Hroznové ulici čp. 7, u které bylo zachyceno dno vyskládané z valounků (Militký – Zavřel 1994, 221; Militký 1995, 78; Zavřel, ADC 2013). Další studny z mladších období byly zachyceny např. při výzkumu čp. 1 v Kanovnické ulici, čp. 13 a čp. 16. na náměstí Přemysla Otakara II., v Krajinské ul. čp. 10 a čp. 5 nebo čp. 3 U Černé věže (Militký 1995, 77-85; Čapek 2010; ADC

2013). Kamenná studna byla objevena i na předměstí na Starém městě u kostela sv. Prokopa (*Zavřel 1992*, 187-188). Studna ze studované parcely byla po ztrátě své primární funkce překryta cihlovou klenbou.

Do fáze 3. lze zařadit vrstvy 10010, 10004, 10012, 10007 a 10001 ze sondy 10/01. Díky výraznější fragmentarizaci keramických fragmentů lze usuzovat, že se jednalo o komunikační část parcely. Zjištěný index diversity u vrstvy 10010 ($H=0,776399395$) se vyznačuje oproti zbytku vrstev mírnějším projevem intruzivní keramiky, většinou se pak jedná o reziduální keramiku starších horizontů.

4. fáze je zastoupena na parcele především výrobními objekty - cihlovou pecí (obj. 6024) a vápennou pecí. Fázi lze datovat do období od konce 16. století do 18. století. Cihlová pec byla nalezena v superpozici s předpecím chronologicky starší pece (obj. 6057). Část cihlové pece se nacházela pod současnou stavbou domu čp. 23. Z pece byla zachycena podlaha vyskládaná z kamenů a část cihlové klenby, jejíž vnitřní strana byla výrazně poznamenána žárem z provozu pece. Stejně jako u předchozích pecí, ani zde nebylo určeno, pro jaké účely byla pec používána.

Cihlová pec byla již podrobně popsána výše. Rozkládala se v prostoru 4 sond: 4/01, 5/01?, 7/01 a 8/01. Její prostor byl zavezen někdy v průběhu 17. století. Součástí zavážky byl soubor pozdně renesančních kachlů a větší množství stolní a kuchyňské keramiky.

Vrstvy 11002 a 11001 ze sondy 11/01 obsahovaly také větší počet obdobných kachlů a fragmentů stolní a kuchyňské keramiky. V 5. fázi osídlení tak lze předpokládat využití prostoru u městské hradby jako odpadního areálu.

Výzkum z parcel 203/01 a 203/03 domu čp. 23 přináší zajímavý pohled do života měšťanů žijících na periferní lokalitě intravilánu. Na ploše parcely však nebyly zachyceny žádné kontexty, které bychom mohly interpretovat jako součást lázně, která je do těchto prostor historickými texty situována. Nejstarší fáze osídlení parcely podporuje hypotézu J. Militkého a P. Zavřela, že v období těsně po založení města byla většina parcel osídlených, a to i těch na okraji města (*Militký – Zavřel 1994*, 221). Kvalitu zkoumaných souborů značně ovlivnily postdepoziční procesy a způsob vzniku archeologických kontextů. Výrazné projevy reziduální a infiltrované keramiky v jednotlivých souborech ukazují na dlouhodobou výraznou aktivitu v rámci zkoumané parcely.

7 Vyhodnocení souboru stolní a kuchyňské keramiky

V následující kapitole je zhodnocen soubor stolní a kuchyňské keramiky jednak z morfologicko technologického hlediska, ale také z hlediska možného vlivu jednotlivých tvarů nádob na životní styl českobudějovických měšťanů v období 13. – počátku 16. století. Do zhodnocení nejsou zahrnuty soubory datačně výrazně mladší. V sondě 1/01 se to dotýká souborů z vrstev 1019, 1011 a 1005-1008, v sondě 4/01 vrstvy 4011 a 4004, v sondě 7/01 vrstev 7007-7009 a 7009-7016, v sondě 8/01 vrstev 8004-8007 a 8011, a v sondě 11/01 pak 11001/11006. Vynechány jsou také soubory ze sond 5/01 a 2/01 kvůli chybějící dokumentaci a soubory ze sondy 8/01, které jsou výhradně novověkého stáří.

Ve zbylých souborech je přítomno 4103 keramických jedinců náležející do kategorií stolní, kuchyňské, zásobní a technické keramiky. Většinou se jednalo o atypické keramické zlomky z těla nádoby. Přisoudit keramické fragmenty k druhu nádoby bylo možné pouze u části souboru, a to především na základě profilace okraje. Celkem byl zjištěn původní druh nádoby u 878 jedinců. Celkový tvar bylo možné určit u 21 nádob (11 zvonovitých poklic, 7 hrnců s uchem, 1 džbán a 1 kahan).

Určené keramické nádoby byly rozděleny podle výše vypsanych fází osídlení parcely a podle toho hodnoceny. Týká se to především hrnců, kde i díky jejich většímu počtu jsou rozdíly nejmarkantnější. Zastoupení tvarů keramických nádob v jednotlivých fázích ukazuje přiložená přehledová tabulka (*Přehled 1.*). Podobně jako J. Unger v případě Lelekovic (*Unger 1999, 94*) jsem přistoupil k prezentaci procentuálního zastoupení druhů nádob na základě určené okrajové části s výjimkou specifických tvarů, jakými jsou cedníky, které lze určit pouze na základě spodní části nádoby.

Druh nádoby	Fáze 1	Fáze 2	Fáze 3	Dohromady
Hrnc	74%	59%	57%	59%
Mísa	7,40%	13%	4,10%	5%
Poklička	3,70%	18%	17,60%	16%
Džbán	3,70%	2,60%	12%	10%
Pohár	0%	0%	1,50%	1%
Pánev/trojnožka	0%	2,60%	0,60%	1%
Cedník	0%	0%	0,90%	1%

Zásobnice	11,30%	5,10%	5,20%	6%
Kahan	0%	0%	0,60%	1%
Konvička	0%	0%	0,40%	0%
Celkem	100%	100%	100%	100%

Přehled 1. Procentuální zastoupení určených keramických nádob v jednotlivých fázích osídlení.

Bohužel takto znázorněné zastoupení nám nepřináší skutečný náhled do hmotné výbavy středověkých měšťanů, ale pouhý archeologicky zjistitelný odraz skutečnosti. Jak bylo výše nastíněno, působí na artefakty celá řada procesů ovlivňující konečný počet zachycených keramických fragmentů. Podrobnější studium kvantitativního zastoupení jednotlivých keramických druhů je výrazně ovlivněno kvalitou souboru. Pro zachycení tvarového spektra jsou nejvhodnější soubory uzavřené, vzniklé jednorázově, například zánikové horizonty (např. *Richter 1982; Militký – Vařeka 1997*). Vhodné jsou také odpadní areály vzniklé jednorázovou akcí, například odpadní jímky či výplně studní, které ztratily svůj primární účel (*Blažková 2013; Krajíc 1990; Krajíc a kol. 1998; Klápště a kol 2002; Nechvátal 1976*). I tak lze v předkládaném přehledu zachytit snížení dominantního postavení hrnců, kdy od 14. století některé jeho funkce přebírají jiné specifické keramické tvary, například džbány.

Při porovnání 3 fáze s chronologicky shodným souborem ze studny v Soběslavi (*Krajíc 1990, 98*) lze pozorovat shodné rysy především s tabulkou vykazující zastoupení celých tvarů (66,1% hrnce; 10,7% džbány; 7,1 % poháry; 8,9 mísy, trojnožky, talíře kahany; 7,1% poklice; 0% zásobnice). Hrnce zaujímaly dominantní postavení s 66,1 %, což poměrně odpovídá zjištěným 57% ze souboru z parcely čp. 23. Zastoupení džbánů je také velmi podobné. U ostatních kategorií dochází již k výraznějším rozdílům. Do stejného období jsou také datovány vrstvy 6+7 z jímky z Tábora čp. 220, kde bylo možné určit 184 různých druhů nádob. Nejmarkantnější rozdíl je v zastoupení hrnců, které v Táboře představovaly 79,3% z určených tvarů což představuje 22 % rozdíl oproti nálezům z parcely čp. 23. Rozdíl je dán především výraznější přítomností poklic (17,6 % oproti 1,6%) a zásobnic (5,2% oproti 0,6%) v nálezovém souboru z parcely domu čp. 23. Tento rozdíl je pravděpodobně dán, zvláště u zásobnic, nálezovými okolnostmi. Naopak zastoupení džbánů (12% oproti 11,96%), mís a trojnožek (4,7% oproti 4,9%) a pohárů (1,5% oproti 1,1%) vykazuje velice podobné výsledky (*Krajíc a kol. 1998, 168*).

Níže prezentované keramické tvary lze základně rozčlenit mezi keramiku kuchyňskou (hrnce, cedníky, větší mísy, pokličky, pánve/trojnožky), stolní (džbány, poháry, nízké mísy, hrnky s uchem - koflíky, konvičky s trubicovitou výlevkou), zásobní (velké hrnce, zásobnice) a technickou (kahany). Toto členění vychází z určení funkce nádoby na základě formálních a fyzických vlastností a vyjadřuje čistě předpokládanou praktickou funkci předmětu (*Orton – Tyers – Vince 1993, 28*).

Přesnější funkci (primární) lze rozpoznat jen u několika specifických nádob. Například cedníky, ač samy mohou představovat terciárně využitě hrnce (více *Čapek 2014, 36-38*), sloužily výhradně jako nádobí kuchyňské. Přesněji pak byly využívány k cezení tekutých látek od pevných. Avšak zda byly použity pro výrobu mléčných výrobků, nebo sloužily při tepelné úpravě zelí či hrachu nelze na základě morfologických vlastností posoudit. Vycházet můžeme například z etnografického studia novověké keramiky (např. *Scheufler 1972, Štajnochr 2004, 801-851; 2005, 729-778; 2006, 959-1046*).

S odhalením funkce keramiky mohou pomoci funkční stopy vzniklé během používání keramiky. Sem lze zařadit stopy očazení většinou indikující kontakt s ohněm. U hrnců, trojnožek a pánví vzniká očazení při tepelné úpravě stravy (vaření, ohřívání). Očazení může také napomoci rozlišit malou misku od kahánku, kdy oba tvary nesou shodné morfologické vlastnosti, ale odlišnou funkci.

V následujících odstavcích jsou popsány základní kvantitativní, technologické, morfologické a funkční vlastnosti jednotlivých zjištěných tvarů nádob.

7.1 Hrnce

Hrnce patří k nejběžněji užívaným keramickým tvarům, jejichž početní zastoupení vždy výrazně převyšuje ostatní keramické tvary. Podobný trend je sledován po celou dobu keramického pravěku a ve středověku se nikterak nemění. Platí to pro výzkum vesnických usedlostí, městských parcel a domů a také pro sídla šlechty. Za hrnce považujeme nádoby s rovným nebo mírně vyklenutým dnem, s různě baňatou výduť s nízkým hrdlem lemovaným různě profilovaným okrajem (*Nekuda – Reichertová 1968, 55*).

Primární funkce hrnce se odvíjí především od jeho velikosti. Tvarová a velikostní škála je značně variabilní a ukazuje na oblíbenost a praktičnost základního tvaru. Setkat se můžeme jak s hrnci vysokými až 50 cm, které primárně sloužily jako zásobní hrnce, ale také s hrnečky malými (miniaturními) o výšce kolem 5 cm, které

snad sloužily jako hračky, či jako schránky pro cenné masti, či koření. Nejběžnějšími byly hrnce středních velikostí o výšce pod 30 cm, které mohly být bezuché nebo s jedním uchem. Podle průměru okraje lze rozdělit hrnce na miniaturní a malé (\varnothing 6 – 9 cm), střední se dvěma podskupinami (\varnothing 10 – 15 cm a 16 – 19 cm), velké opět se dvěma podskupinami (\varnothing 20 – 25 cm a 26 – 29 cm) a hrnce zásobní (\varnothing > 30cm) (*Zápotocký 1978, 204*).

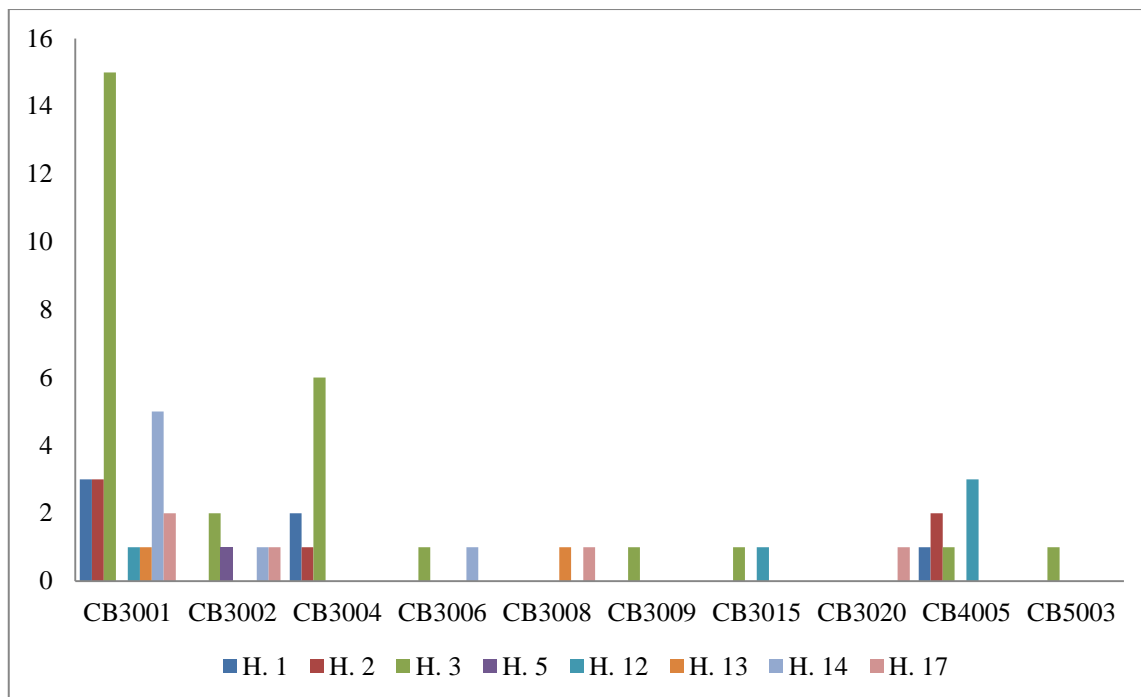
Nejběžnější hrnce středních velikostí sloužily výhradně k přípravě potravy, a to jak tepelné (vaření, ohřívání), tak studené (míchání, namáčení). Důležitou roly měly hrnce při skladování dlouhodobém (obilí, sůl, koření,...) tak krátkodobém (zbytky potravin). V hrncích se mohly uchovávat také různé tekutiny (voda, pivo, víno), ale této funkce se většinou ujímaly džbány. Hrnce mohly být užity také při transportu potravin a komodit, například z kuchyně ke stolu, nebo na delší vzdálenosti při obchodu (*Scheufler 1972, 47-48; Čapek 2014, 29, tab. 1*).

V souboru keramiky, získaném z vrstev datovaných do období od 13. do počátku 16. století, je zařazeno 408 keramických jedinců do skupiny hrnců (364 hrnců a 44 hrnců s uchem). Váha 408 u tohoto souboru dosahuje hodnoty 11 222,9 g. Nejčastěji byly hrnce určeny na základě okrajové části (OH – 158x, OHP – 146x, OHVY – 5x, OHUCH – 28x). Celé hrnce jsou v souboru tři, hrnce dochované minimálně v torzu také tři. Kvůli nízké přítomnosti celých tvarů máme pouze malou šanci podrobněji charakterizovat tvarovou škálu hrnců.

V souboru hrnců je možné rozlišit několik časově odlišných souborů. Avšak, jak již bylo výše zmíněno, jedná se většinou o neuzavřené soubory, ve kterých se nachází jak keramika residuální tak infiltrační. Ve starších souborech se často nachází v malém množství keramika mladších horizontů, naopak starší keramika je přítomna téměř v každém souboru mladším. Do první fáze osídlení parcely (1265 – poč. 14. století) jsou zařazeny hrnce ze souborů 1015, 3005/04, 3009, 3012, 4009/08, 6036, 6035, 6034, 6009, 6033, 10017, 11007, 11005. Spadá sem 68 fragmentů hrnců (u 5 jedinců se možná jedná o intruze) o celkové váze 1070,8 g. V zastoupení keramických tříd jednoznačně dominuje grafitová keramika CB3001 s 38 jedinci (56%). Druhá nejpočetnější CB3004 má 9 zástupců. Jednoznačně to ukazuje na pokračování pozdně hradištní výrobní tradice.

U 60 typologicky určitelných okrajů se nejčastěji objevují různé varianty vzhůru vytažených okrajů H. 3, které jsou zastoupeny 28 jedinci (46,7%). Okrajů hrnců kyjovitě rozšířených (H. 14) je v souboru 7 a okrajů vně šikmo vyhnutých zesílených i

nezesílených (H. 1; H. 2) pak 12. Průměr okrajů hrnců se nejčastěji pohyboval v rozmezí od 9 – 15 cm, což lze považovat za střední hrnce menších velikostí (Zápotocký 1978, 204). Středová hodnota \varnothing okrajů hrnců činí 14 cm. Zastoupení okrajů v keramických třídách ukazuje přiložený graf 19.

Graf 19. Početní zastoupení skupin okrajů v rámci keramických tříd.

Na grafu je možné pozorovat u jednotlivých skupin okrajů výrazné zastoupení keramické třídy CB3001. U okrajů náležejících keramickým třídám CB4005 a CB5003 se pravděpodobně jedná o intruze z mladších kontextů.

Výzdoba byla přítomna u 15 jedinců hrnců. Nejčastějším typem výzdoby jsou nehtovité vrypy, a to buď samotné, nebo v kombinaci s rytou rýhou. Vrypy bývají nejčastěji umístěny na hraně odsazeného hrdla. Rytá rýha pak na výduti nádoby (Tab. 16:3-122). Vrypy se mohou také objevit na hraně okraje (např. Tab. 73:11-26).

Celkový tvar hrnců z nejstarší fáze můžeme pouze odhadovat na základě ostře odsazeného přechodu hrdla a plece. Spíše se jednalo o menší bezuché hrnce soudkovitého a vejčitého tvaru, většinou snad nezdobených. Představu o možné podobě si můžeme udělat na základě nálezů hrnců z Českých Budějovic (Nekuda – Reichertová 1968, 205, 308, Tab. IV:5, 6; Radoměřský – Richter 1974; 81-82, č. 34), Sezimova Ústí (Richter – Krajčíc 2001, 159, obr. 185), Tábora (Drda – Mazurkiewiczova 1982, 49, obr. 4:4), nebo hradu Velešín (Hejna 1985, 56, obr. 9).

Spojitosť s nádobami z období 13. a počátku 14. století, především pak s hrnci, mají značky na dnech. V celém souboru bylo evidováno celkem 24 většinou neúplných a blíže neidentifikovatelných značek na dnech nádob. Značky jsou většinou vázány na keramické třídy s příměsí plastické nebo neplastického grafitu v keramické hmotě. Nejčastěji se značky objevují na dnech z keramické třídy CB3001 (7ks; 29,2%), CB3002 (6ks; 25%), CB 3006 (3ks; 12,5%) a CB3004 (2ks; 8%). Zbylá dna se značkami mají po jednom zástupci u KT CB3008, CB3009, CB3011, CB3015, CB3020 a CB4001.

Pouze tři značky se zachovaly v kompletnějším stavu a umožňovaly přesnější určení. Značka 4-2591 (Tab. 51) náleží jednomu z nejběžnějších typů tzv. kola s loukotěmi (Dn. 1.1 podle Čapek 2015, 220, obr. 5). K tomuto typu lze snad přiřadit také značky 6-6 (Tab. 60) a 10-9 (Tab. 68). Druhou lépe zachovanou značkou je 11-144 (Tab. 76). Nejedná se o kompletně zachovaný motiv, ale pouze středovou část. Ta představuje čtvercovou značku Zn. 10. Ve středu čtverce se nachází kruh s paprsky. Třetí lépe zachovanou značkou je jednoduchý reliéfní kříž na dnu 3-136 (Tab. 16). Shodná značka byla objevena během výzkumu v Blansku na Českokrumlovsku (*Ernée – Vařeka – Zavřel 1997, 52, obr. 5:21*). Pravděpodobně tzv. brýlovitá značka (Zn. 13) byla na fragmentu dna 4-63 (Tab. 47), která by snad mohla znázorňovat písmeno „B“ a tedy odkazovat na České Budějovice (*Čapek 2015, 214*).

Zbylé značky (např. 1-599, 1-600, 1-601 – vše Tab. 3; 3-115 – Tab. 16) představují většinou různé varianty kruhových nebo mřížových značek. Značky na dnech nádob mohou napomoci při studiu distribuce keramiky, kdy slouží jako identifikátory jednotlivých dílen. V poslední době je problematice značek věnována zvýšená pozornost (např. *Meduna 1997, 451-452; Varadzin 2004, Varadzin 2007, 53-79, Varadzin 2010, Pták 2012; Vlkolínská 2012, 235-250; Čapek 2015, 201-225*).

Pro období 2. fáze osídlení parcely (1. pol. 14. století – 1. pol. 15. století) postrádáme z parcely výraznější kumulaci odpadu, což se projevuje na archeologických kontextech, které jsou tak chudší o nálezy. Do tohoto období lze zařadit 29 keramických jedinců, určených jako hrnce, případně jeden jako hrnec s uchem. Váha souboru je 373,2 g. Hrnce pochází nejčastěji ze sondy 4/01 (4036 – 10x; 4033 – 4x; 4007 – 9x), pět hrnců pochází ze sondy 10/01 (10017 – 2x; 10015 – 2x; 10014 – 1x) a pouze jediný ze sondy 6/01 (6023).

Zastoupení keramických tříd je značně různorodé. Ve větší míře se ještě vyskytují třídy obsahující v keramickém testě příměs plastické i neplastické tuhy, nejvíce CB3001 s 6 jedinci (20%). Výrazněji se již projevují keramické třídy spojené s redukčním výpalem, především pak modrošedá CB4005 (7ks; 24%).

Typologicky zařadit je možné 23 okrajových částí hrnců. Různé skupiny okrajů jsou zastoupeny poměrně rovnoměrně. Různých variant okrajů vzhůru vytažených (H. 3) je 6, vně vyhnutých zesílených (H. 2) pět, vně vyhnutých jednoduše profilovaných (H. 1) čtyři a stejně tak je v souboru různých variant okrajů vně vyhnutých, ovalených (H. 12). Lze říci, že zastoupení jednotlivých typů okrajů odpovídá délce popisované fáze osídlení. Nízký počet morfologicky zařaditelných fragmentů omezuje možnost podrobnějšího členění. Průměr okraje se pohybuje mezi 9 – 25 cm, kdy nejčastěji spadá do rozmezí 10-15 cm (12ks; 52%).

Výzdoba byla zachycena pouze na čtyřech hrncích, na kterých se projevují formy výzdoby starší tradice. Ve dvou případech se jedná o jednoduchou nebo zdvojenou vlnici, na pleci 4-16 jsou přítomny nehtovité vrypy (V. 2.4) a na okraji 10-81 pak stupňovitá šroubovice (R. 3.1).

Jak již bylo naznačeno výše, neumožňuje soubor hrnců z druhé fáze osídlení podrobněji charakterizovat jednotlivé znaky, ani blíže popsat tvar hrnců a to hlavně kvůli malému zastoupení jedinců a také kvůli větší fragmentarizaci souboru.

Nejlépe je možné zhodnotit hrnce z 3. fáze osídlení a to hlavně díky fragmentům ze závazkového materiálu stavby. Do této fáze spadají soubory hrnců z vrstev $\Sigma 1008$ (1008, 1009, 1013 a 1020 – 59ks; 20%) ze sondy 1/01, $\Sigma 4029$ (4016, 4017, 4019, 4020, 4021, 4022, 4023, 4025, 4026, 4028, 4029 – 192ks; 64,5%) ze sondy 4/01, 7005 (7ks; 2%) a 7002 (15ks; 5%) ze sondy 7/01 a 10010 (16ks, 5,5%), 10012, 10007 a 10001 (9ks; 3%) ze sondy 10/01. Dohromady se jedná o 298 jedinců určených jako hrnce (255 hrnců bez ucha, 43 hrnců s uchem). Většinou se jedná o fragmenty okrajových částí hrnců (258x). Tři hrnce bylo možné rekonstruovat celé a další 4 jsou zachovány v torzu. Poměr okrajů hrnců s uchem a hrnců bez ucha velice pravděpodobně neodráží realitu, ale je způsoben fragmentarizací souboru. U zmíněných torzovitých a celých hrnců vždy bylo ucho přítomno, stejně tak bylo zjištěno při výzkumu studny v Soběslavi, kde bylo vyzvednuto 37 celých hrnců, že v tomto období (2. pol. 15. století – počátek 16. století) převládají hrnce s uchem nad bezuchými hrnci (*Krajčíc 1990*, 109).

U 298 keramických fragmentů hrnců bylo určeno 26 různých keramických tříd, kdy jsou v menším počtu zastoupeny keramické třídy s příměsí tuhy, které představují reziduální keramiku (dohromady 12%). U 47% hrnců byla zjištěna keramická třída CB4005, tedy tvrdě redukčně vypálená keramika modrošedých odstínů. Jedná se o nejběžněji zastoupenou třídu v rámci celého keramického souboru. 10% jsou zastoupeny třídy CB4001 a CB4003. Redukční keramické třídy s ocelově lesklým povrchem CB4007 a CB4011 jsou zastoupeny také 10%. Pouze 4 fragmenty hrnců nesly glazuru.

V zachycených celých tvarech hrnců jsou přítomny především malé hrnce s jedním uchem, jejichž obsah se pohyboval od 0,5 – 0,8 l. Přítomny jsou také dva malé hrnečky (koflíky) s jedním uchem, u kterých je objem zhruba do 0,3 l. Jediný hrnec spadá do kategorie hrnců střední velikostí s obsahem 2,4 l. V souboru se nachází také rekonstruovaný velký zásobní hrnec o objemu zhruba 12 l.

Nejmenší nádobkou je koflík 4-662 (Tab. 27), který se zachoval v kompletní vertikální polovině. Vyzvednutý byl z vrstvy 4025 v sondě 4/01, takže byl součástí výplně stavby objevené v jižní části sondy. Z horní hrany okraje vychází jednoduché, jednou prožlabené ucho, které je napojeno do těla nádoby těsně pod nejvyšší výdutí. Okraj hrnku je vzhůru vytažený, na konci se zužující s minimálním vyhnutím vně nádoby (typ H. 3.4). Průměr okraje dosahoval velikosti pouhých 7,5 cm. Výška celé nádoby je jen 6 cm, takže šířka mírně přesahovala výšku. Částečně vyklenuté dno (typ Dn. 2.2) hrnečku má průměr 5 cm. Na spodní straně dna jsou stopy po odříznutí strunou, což dokazuje vytáčení na rychle rotujícím kruhu. Na to ukazuje i síla stěny, která se pohybuje jen okolo 4 mm. Objem malého hrnku se pohybuje kolem 0,15 l. Keramická hmota nádoby a technologie výpalu odpovídají keramické třídě CB4005, tedy běžné redukční modrošedé keramice.

Až na svoji velikost se hrnec výrazněji neodlišuje od zbytku souboru, který je převážně datován do druhé poloviny 15. století. Koflík byl pravděpodobně používán podobně jako dnešní hrnky, tedy ke konzumaci tekutin a lze ho tak zařadit mezi keramiku stolní. Vyloučit však nelze ani možnost využití takového malinkatého hrnku pro skladování cenných komodit, jako jsou vonné látky, či různá koření. Vyloučit nelze ani možnost, že takový hrnec sloužil jako dětská hračka (např. *Měchurová 1997*, 59; *Belcredi 2006*, 334).

Druhý koflík 4-517 (Tab. 25) je vysoký necelých 10 cm. Průměr okraje dosahuje hodnoty 10 cm, průměr dna pak 5 cm. Celkový tvar nádoby je vejčitý s největší výdutí

v horní třetině nádoby. Objem koflíku se pohybuje kolem 0,3 l. Okraj je jednoduchý vně vyhnutý a ovalený (H. 12.3). Ucho bylo odlomeno u hrany okraje (není nakresleno), pravděpodobně se jednalo o jednu prožlabené páskové ucho. Výzdoba byla tvořena rytou šroubovicí, která byla umístěna na hrdle nádoby.

S podobnými hrnkami s jedním uchem (zvané též koflíky) se můžeme setkat po celý vrcholný a pozdní středověk. Objevují se již od 13. století (např. *Radoměřský – Richter 1974*, 81, obr. 31; *Richter 1982*, 63, obr. 35:3) avšak většího rozšíření se dočkaly až od 14. století a především pak ve století 15. (*Nechvátal 1976*, 86, obr. 9: 8, 13, 15, 17; *Radoměřský – Richter 1974*, 119, obr. 120; 124, obr. 133b, 137, obr. 154b; *Krajíc 1997*, 86-87, Obr. 54:H 12 258; *Richter – Krajíc 2001*, 158, obr. 188:12, 189:3).

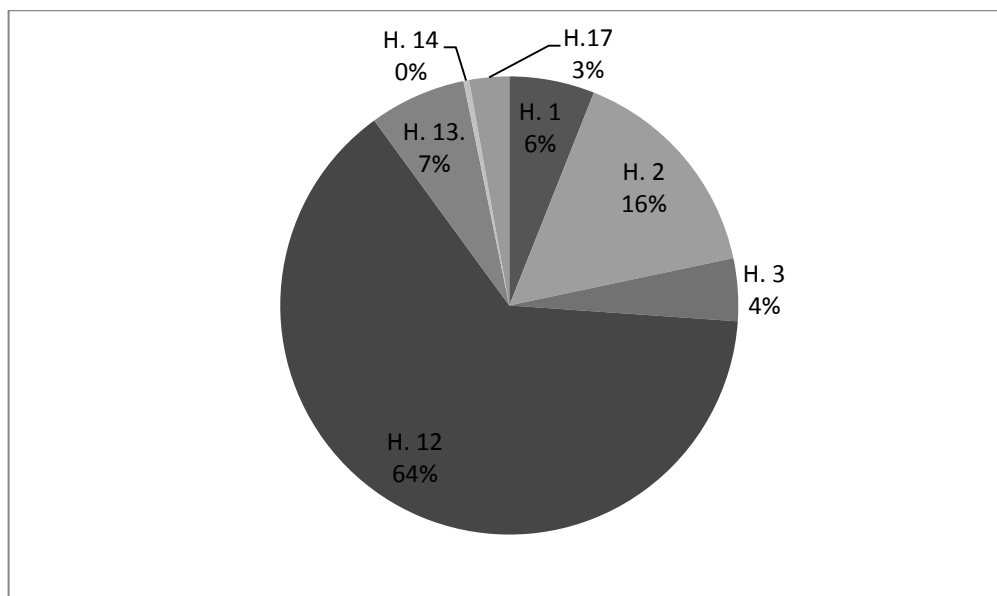
Zbývající tři menší hrnce (4-509 – Tab. 25; 4-2694 – Tab. 38 a 1-72 – Tab. 5) dosahovaly podobných velikostí s objemem nepřekračujícím 1 l a výškou kolem 13 cm. Průměr okraje se pohyboval v rozmezí 11 - 12 cm. Všechny měly páskové, jednu prožlabené ucho vycházející z horní hrany okraje na největší výduť. Tvar těla byl u 4-509 a 1-72 vejčitý, u 4-2694 pak soudkovitý. Výzdoba byla tvořena pouze rytou jednoduchými rýhami (4-509 a 1-72) nebo mělkými žlábkami (4-2694) na podhrdlí. Dna hrnků nesla stopy po odříznutí strunou, což naznačuje, že hrnce byly vytáčeny na rychle rotujícím kruhu.

O málo větší hrnec je 4-2703 (Tab. 39). Hrnec má vejčitý tvar těla s maximální výdutí v horní třetině nádoby. Hrdlo je výrazné a krátké a je zakončeno ovaleným okrajem (H. 12.3). Průměr okraje dosahuje hodnoty 15 cm, průměr dna pak 7 cm. Na dnu jsou stopy po odříznutí strunou. Výška celé nádoby je 19 cm. Na těle hrnce nebyla žádná výzdoba. Hrnec je osazen páskovým uchem nasazeným na okraj a největší výduť. Objem hrnce činí zhruba 2,4 l. Velice podobný hrnec, akorát zdobený, byl získán během výzkumu vesnice Češňovice u Českých Budějovic (*Militký – Vařeka 1997*, 60, 72, obr. 6:7).

Největší hrnec 4-2942 (Tab. 41) bylo možné téměř kompletně rekonstruovat. Po technologické stránce je možné hrnec zařadit do keramické třídy CB4005, tedy nejběžnější modrošedé hrnciny. Dochovaná váha hrnce dosahovala až 2 061 g. Okraj o průměru 24 cm byl jednoduchého vně vyhnutého ovaleného profilu (H. 12.3). Celkový tvar těla náleží tzv. amforovitému typu s výdutí v horní třetině nádoby a svisle hraněným dnem. Výška celé nádoby dosahovala 34 cm. Průměr dna hrnce pak má hodnotu 13,5 cm. Objem nádoby dosahoval zhruba 12 l, což ho řadí mezi velké hrnce. K hrnci bylo přiděleno dvakrát prožlabené páskové ucho o šířce 3,6 cm. Výzdoba byla

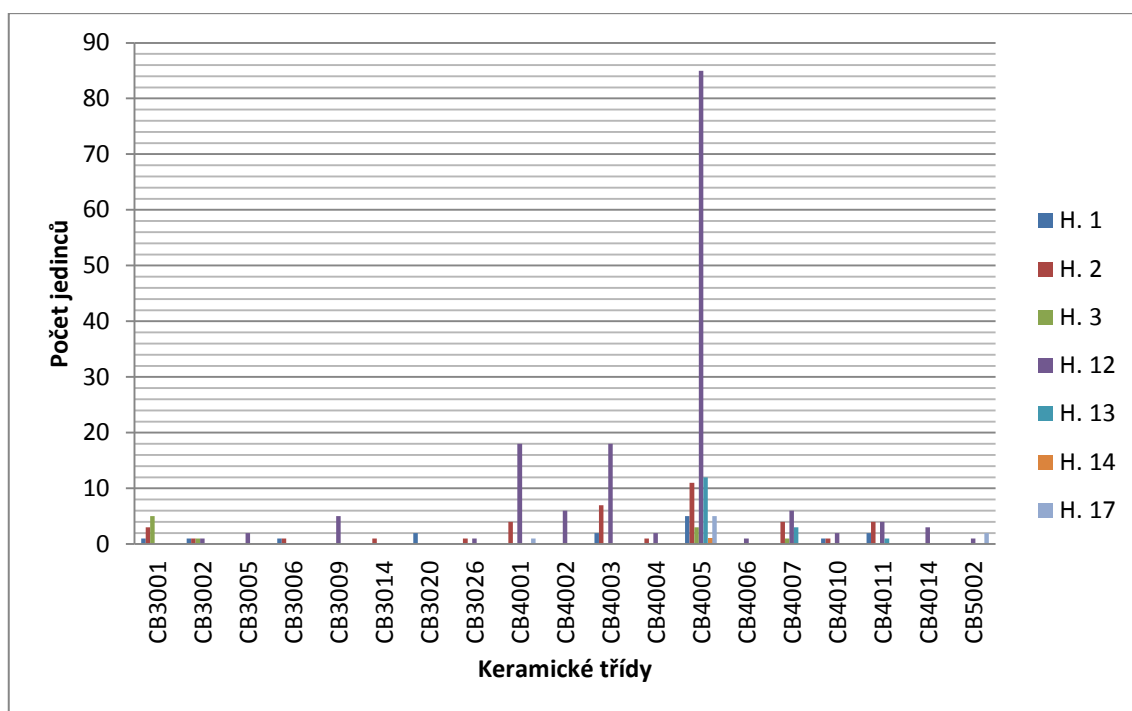
vytvořena radélkem ve tvaru ostře lomené vlnovky. Umístěna je na podhrdlí a skládá se ze tří pásů.

U zbylých 251 okrajů hrnců jsou nejčastěji přítomny různé varianty vně vyhnutých, ovalených okrajů (H. 12). Poměr vůči ostatním skupinám okrajů ukazuje přiložený výšečový graf (Graf 20).

Graf 20. Procentuální zastoupení skupin okrajů hrnců ve 3. fázi osídlení.

Ze skupiny okrajů H. 12 byl nejčastěji zastoupen okraj vně vyhnutý a náhle oble zesílený (H. 12.3; 57 ks). Častý výskyt těchto okrajů je typický pro 2. polovinu 15. století a počátek 16. století (*Krajíc 1990*, 109, 114, obr. 2:O; *Militký – Vařeka 1997*, 60-61, 71, obr. 5; *Krajíc a kol. 1998*, 166-183; *Čapek 2014*, 252). Změřené průměry okrajů se pohybují v hodnotách od 5 cm do 37 cm, což ukazuje na přítomnost jak miniaturních nádobek, tak velkých zásobních hrnců. Nejčastěji jsou zastoupeny hrnce středních rozměrů o průměru okraje mezi 10-15 cm (140ks; 57,4 %). Časté jsou hrnce o velikosti ústí mezi 20-25 cm, kterých je evidováno 54 okrajů (22%). Středová hodnota průměru okrajů je 16 cm. Vazba jednotlivých skupin okrajů na keramické třídy je znázorněna v grafu 21.

Graf 21. Početní zastoupení skupin okrajů hrnců u jednotlivých keramických tříd.

Nejčastěji se vyskytuje u všech okrajů keramická třída CB4005, která je celkově velmi rozšířená. Přítomnost tříd s tuhou v keramickém těstě, především pak CB3001, představuje reziduální keramiku.

Výzdoba je přítomna u 140 jedinců klasifikovaných jako hrnce. Nejčastěji je přítomna výzdoba ve formě jednoduché ryté linie nebo stupňovité šroubovice. Hojně jsou zastoupeny různé varianty geometrických radélek a to buď samotné maximálně, nebo v kombinaci s rytou výzdobou. Může se jednat o nejjednodušší formu radélka například ve tvaru čtverce či obdélníku (např. Tab. 6: Tab. 35:4-1546 Tab. 36:4-1692, Tab. 37:4-1946) nebo méně často o složitější motivy, jakými jsou různé větvičky, stylizované dubové listy nebo rozviliny a podobně (např. Tab. 10:1-445, Tab. 22:4-571, Tab. 23:4-259, Tab. 29:4-908, Tab. 38:4-1995). Výzdoba je soustředěna většinou do prostoru podhrdlý a omezuje se maximálně na několik pásů motivu (1-4). Plošné pokrytí výzdobným motivem je v souboru spíše vzácné (např. Tab. 9:1-409, Tab. 33:4-1367). Popisovaná výzdoba často neodráží originální podobu výzdobného motivu. Je to dáno hlavně stavem fragmentarizace, kdy často nemůžeme zachytit většinu tvaru nádoby a tím ani zachytit původní podobu výzdobného motivu.

Prezentované nálezy hrnců ukazují jednak na jejich značnou variabilitu ve velikostech, tvarech, výzdobě a technologii výroby, ale také na zvýšenou spotřebu

tohoto druhu nádob. Dominantní zastoupení hrnců může být odrazem jejich funkce. Hrnce, které se při tepelné úpravě potravy dostávají do kontaktu s vysokým žářem a to většinou je zahříváním jedné poloviny hrnce a je s nimi častěji manipulováno, jsou náchylnější k poškození a tím pádem k vyhození. Ale i tak lze v živé kultuře očekávat výraznější zastoupení hrnců oproti ostatním tvarům nádob. Je to dáno jejich univerzálností a každodenním využitím, kdy vedle přípravy potravy (tepelné a studené) mohly být využity pro skladování různých viktualií, zbytků potravin nebo tekutin. Tvar hrnců, kdy z rekonstruovaných kusů převládá vysoký hrnec vejčitého profilu, je uzpůsoben způsobu vaření. Hrnec nebyl ohříván skrze dno, jak tomu je od novověku do dnešních dnů, ale přiložením k otevřenému ohni ze strany, takže teplo hrnec pojímal stěnami. Takový způsob vaření je charakteristický v interiérovém provozu pro černé kuchyně, krby s otevřeným ohněm nebo dýmnice (*Petráň 1985*, 831; *Štajnochr 2004*, 801-802). Pokud byl hrnec v přímém kontaktu s ohněm, mohou na jeho stěnách (výduti) zůstat stopy očazení (*Čapek 2014*, 30-31). Ve sledovaném souboru nese takové stopy pouze 5 fragmentů hrnců a 9 fragmentů den, které pravděpodobně patřily hrncům.

7.2 Mísy

Užívání mís může být spojeno jak s přípravou stravy v kuchyni, tak se servírováním jídla na stůl. Tvarové a rozměrové spektrum se časem mění, ale základní charakteristika mísy zůstává. Pro mísu je charakteristická menší výška nežli šířka. Okraje mís bývají nejčastěji vodorovně vyložené, občas doplněné o hubičkovitou výlevku, ukazující na možnost servírování tekuté stravy (polévky?). Tvarové spektrum mís je uzpůsobeno různým funkcím, které mohla mísa zastávat. Běžně byly využívány při přípravě potravy za studena (míchání, namáčení) nebo za tepla (pečení, ohřívání), ale mohly sloužit také při servírování stravy nebo jako nádobka na pití. Známe velké kotlovité mísy, dále běžné, středně velké mísy s kónicky rozevřenými stěnami (průměr okraje kolem 20 až 30 cm), které mohou být bezuché nebo s jedním i dvěma uchy (ucha mohou být i třmenová), a malé nízké misky různorodého tvaru a se silnějšími rozevřajícími se stěnami a okrajem zaobleným a často dovnitř mírně zaobleným (*Nekuda – Reichertová 1968*, 57; *Richter 1982*, 67, 69, 71-74; *Nekuda 1985*, 98-102; *Beranová 1996*, 216; *Měchurová 1997*, 58-59; *Unger 1999*, 100-101; *Čapek 2014*, 29, tab. 1).

V keramickém souboru je možné rozlišit 31 fragmentů mís v rámci 6 různých sond (S 4/01 - 22 ×; S 6/01 - 3×; S 1/01 - 2×; S 3/01 - 2×; S 10/01 - 1×; S 11/01 - 1×). Výhradně se jedná o okraje a části těl. U mís 4-2271 a 4-2480 byl zjištěn téměř celý profil nádob. Jako obvykle, nejvýrazněji jsou mísy zastoupeny v souboru ze zásypu stavby v sondě 4/01, označeného jako Σ4029 (SJ 4025, 4023, 4022, 4021 a 4020), kam náleží 18 určených jedinců. Zbylé vrstvy jsou zastoupeny většinou jediným evidovaným jedincem (viz. *Přehled 2*).

Inv. č	S	SJ č.	KT	Var. fr.	Typ okraje	Váha (g)	Ø (cm)	eve	výzdoba	Tab.
1-504	1	1015	CB4005	OT	M. 8.2	12,3	23	0,06		1.
1-840	1	1008	CB4005	OT	M. 8.2	20,9	24	0,05	K.2.2	13.
3-63	3	3009	CB3001	OT	M. 1.3	36,1	27	0,08		15.
3-166	3	3005/04	CB3007	OT	M. 1.1	58,3	25	0,09		17.
4-11	4	4036	CB4004	OH	M. 8.2	28	16	0,19	K.1.1	46.
4-12	4	4036	CB4002	OH	M. 3.3	13	20	0,08		46.
4-104	4	4035	CB3001	OT	M. 1.4	8,8	14	0,07		49.
4-148	4	4033	CB3021	OT	M. 1.4	4,6	10	0,05	R. 2.1	50.
4-832	4	4025	CB4007	OH	M. 8.5	38	19	0,15	R.3.5	27.
4-840	4	4025	CB4007	OT	M. 8.4	20,8	19	0,13	R.1.6	28.
4-845	4	4025	CB4001	OT	M. 8.5	130,5	18	0,41	R.4.4	-
4-955	4	4023	CB4007	OT	M. 8.3	65,7	-	-	K.13.5	29.
4-1003	4	4022	CB4001	OT	M. 8.2	14,1	25	0,09	R.2.2	30.
4-1347	4	4021	CB4005	OT	M. 8.3	1,8	13	0,04	K.13.5	-
4-1388	4	4021	CB4007	OT	M. 1.3	8	20	0,08		32.
4-1462	4	4021	CB3026	OT	M. 8.3	3,8	12	0,07	R.2.2	33.
4-1550	4	4021	?	OT	M. 1.6	11,2	19	0,07	R.4.2	-
4-1562	4	4021	CB4005	OH	M.1.1?	42,6	18	0,16		-
4-1892	4	4021	CB4005	OT	M. 8.6	102,9	20	0,39	K.8.1	37.
4-1971	4	4021	CB4005	OT	M. 8.6	17,9	15	0,14	K.6.1	40.
4-2271	4	4020	CB4005	OTD	M. 8.1	11,7	-	-	K.13	42.
4-2325	4	4020	CB4001	OT	M. 9.1	161,7	19	0,21	K.6.2	-
4-2446	4	4019	CB4004	OT	M. 8.1	18,2	20	0,06	K.13	43.
4-2465	4	4019	CB4005	OT	M. 8.4	42,8	18	0,13	RK.4	43.
4-2480	4	4017	CB4005	OTD	M. 8.2	35,5	-	-		44.
4-2520	4	4016	CB4005	OT	M. 8.1	19,6	15	0,1	R.3.7	45.
6-26	6/7	6034	CB3001	OT	M. 9.1	38,2	23	0,1		59.
6-116	6	6023	CB3026	OT	M. 3.1	3,5	14	0,06		57.

6-178	6	6013	CB3004	OT	M. 1.4	24,3	17	0,08		58.
10-96	10	10011	CB3001	OTD	M. 1.1	18,7	14	0,03		69.
11-11	11	11007	CB3002	OH	M. 1.4	27,9	12	0,14		72.

Přehled 2. Popis základních morfologických, technologických a metrických vlastností fragmentů mís.

Mísy ze souborů z nejstarší fáze osídlení, tedy mísy 3-63, 3-166, 6-26 a 11-11 z vrstev 3009, 3005/04, 6034 a 11007, mají většinou okraj mírně se rozevírající, na konci symetricky nebo asymetricky zaoblený. Pouze u okraje 6-26 se objevuje okraj zesílený a přehnutý. Pravděpodobně se jednalo o nižší misky. Průměr okraje se pohyboval od 12 (11-11) až po 27 cm (3-63). Dna těchto misek nebyla zachycena, stejně tak nebyla evidována jejich výzdoba. Okraj 6-26 patrně náleží typu III podle M. Richtera (*Richter 1982*, 71, obr. 45). Okraje 3-63 a 3-166 pak mají analogie například ve Mstěnicích (*Nekuda 1985*, 99, obr. 146:H). Vyráběny jsou z keramické hmoty s příměsí tuhy a slídy, vypalovány jsou většinou oxidačně.

Okraj 10-96 ze sondy 10/01 představuje zástupce tzv. nízkých misek. Soubor 10011 je datován pouze rámcově do přelomu 14. a 15. století. Výška misky dosahovala pouhé 3 cm, průměr okraje byl původně ± 14 cm. Tělo bylo mírně rozevřené a okraj na konci zaoblený. Miska náleží typu V podle M. Richtera (*Richter 1982*, 71, obr. 45) a téměř shodná miska byla objevena opět při výzkumu Mstěnic (*Nekuda 1985*, 102, obr. 150:c) U tohoto okraje nelze vyloučit, že se původně jednalo o kahánek, ale chybí typické očazení střepu a výlevka. Tento druh mísy s nízkým tělem mohl zastávat funkci talíře.

Nejčastěji jsou v souboru zastoupeny mísy s různě tvarovaným vodorovně vyloženým okrajem (skupina M. 8) a kónickým tělem. Objevují se především v rámci zásypu stavení, které reprezentují mísy z vrstvy 1009 v sondě 1/01 a mísy z vrstev 4016-4025. Tyto vrstvy jsou datovány do druhé poloviny 15. a počátku 16. století. Tyto mísy se však vyskytují i ve vrstvách starších fází - 1015 (S 1/01) a 4033 (S 4/01). Skupině M. 8 náleží dohromady 17 okrajů. Keramickou třídu se podařilo zjistit u 16 jedinců. Vždy byla u těchto mís přítomna keramická třída s redukčním výpalem, nejčastěji pak modrošedá CB4005 se 7 zástupci. Zajímavá je přítomnost KT 4007 u 4 jedinců, kdy můžeme uvažovat díky vlastnostem třídy (tmavě modrošedá až ocelová barva a leštěný povrch), že tyto mísy mohly sloužit výhradně k servírování stravy.

Průměr okraje se u tohoto typu mísy pohyboval v rozmezí od 15 do 25 cm. Středová hodnota u 15 změřených okrajů je 19,6 cm.

U dvou mís se dochoval téměř celý jejich profil. Mísa 4-2271 (Tab. 41) má průměr okraje 19 cm, průměr dna 14 cm a výšku 9,5 cm. Tělo mísy je kónicky rozevřeno. Okraj je oble vodorovně vyložený. Dno neslo stopy po podsýpce. Na horní hraně okraje se nachází výzdoba v podobě jednoho pásu radélkem vytvořené vlnovky (půlkruhy). Pod okrajem se ještě nachází široká vývalkovitá šroubovice. Součástí stejné mísy byl i okraj 4-2446, kde je zachycen náznak na hubičkovitou výlevku.

U mísy 4-2480 (Tab. 44) se zachoval celý profil až k přechodu ve dno, které je však odlomeno. Okraj mísy je opět vodorovně oble vyložený a tělo mísy se ode dna kónicky rozevívá. Průměry okraje a dna změřeny nebyly. Na vyloženém okraji a v 1/3 těla se nachází stopy po odlomeném páskovém uchu. Šířka ucha se mohla pohybovat kolem 3 cm. Ucho nebylo nasazeno v přímé vertikální ose, ale na spodu bylo mírně odsazeno do strany. Výška celé mísy je 9 cm. Mísa nebyla zdobená. Velmi podobná mísa byla objevena při výzkumu Češňovic u Českých Budějovic (*Militký – Vařeka 1997*, 74, obr. 8:4). Mísy s uchem byly často opatřeny na protilehlé straně od ucha výlevkou (např. *Nekuda – Reichertová 1968*, 316, Tab. XII: 6, 7).

Celkem bylo zdobeno 20 fragmentů mís, z toho u 11 jedinců byla výzdoba umístěna na horní straně vodorovně vyloženého okraje. Výzdoba mohla být ve formě prostého, ale i složitěho radélka. U zbylých okrajů je výzdoba umístěna pod okrajem a to většinou ve formě vývalkovité nebo stupňovité šroubovice. U této úpravy povrchu nelze vyloučit čistě praktický význam.

Mísy středních rozměrů s kónickým tělem a vodorovně vyloženým okrajem jsou od 14. století poměrně běžné (*Richter – Krajíc 2001*, 163), a to i v rámci Českých Budějovic (*Čapek 2014*, 250). Základní tvar těla a okraje se v čase příliš neměnil, takže i relativní chronologické zařazení je velmi obtížné (*Orna a kol. 2011*, 40). Předlohou jim byly pravděpodobně misky dřevěné (*Nekuda 1985*, 100). Objevují se ve všech sociálních prostředích, kdy je známe jak z hradů a tvrzí (např. *Nekuda 1985*; 98-102, obr. 145-146; *Hejna 1987*, 42; *Unger 1999*, 100-101), z městského prostředí (např. *Nechvátal 1974*, 89, obr. 19; *Drda – Mazurkiewiczová 1982*, 53, obr. 8; *Krajíc 1990*, 97-99; *Nováček 2000*, obr. 38; *Richter – Krajíc 2001*, 162-163, obr. 188; *Sedláčková 2007*, 153-159; *Orna a kol. 2011*, 38-40) a také z prostředí vesnického (např. *Nekuda 1975*, 105, 108-111; *Militký – Vařeka 1997*, 74, obr. 8:4; *Měchurová 1997*, 58; *Belcredi 2006*, 330).

Menší mísy sloužily především ke stolování potravy na stůl, mohlo se však z nich přímo jíst. Užívány byly také pro skladování již hotových pokrmů. K přípravě

pokrmů pevné nebo tekuté konzistence, například polívek nebo omáček, mohly sloužit vyšší kónické mísy. Pro snazší manipulaci bývají doplněné uchem a výlevkou. Výzdoba na míse nebyla nutnou součástí nádoby, ale jistě hrála svoji reprezentativní roli. Mísy patřily k základnímu inventáři domácnosti (*Petráň 1985*, 831; *Belcredi 2006*, 330; *Čapek 2014*, 121). O podrobnější funkci a účelu si můžeme udělat alespoň rámcovou představu díky práci V. Štajnochra o novověkém využívání mís, založené na etnografickém studiu (*Štajnochr 2006*, 959-1046).

7.3 Trojnožky a pánve

Již v průběhu 13. století, především pak od 14. století, se postupně mezi kuchyňským vybavením prosazuje miska s funkční dutou rukojetí (pánev), která může být doplněna o tři nožky (trojnožka, kuthan). Především trojnožky byly uzpůsobeny výhradně pro tepelnou přípravu stravy, kdy díky nožkám mohlo být dno nádoby v přímém kontaktu s ohněm, čímž došlo k zefektivnění procesu vaření (*Nekuda – Reichertová 1968*, 57; *Richter 1982*, 131). Trojnožky se řadí mezi nádoby, u kterých se velmi brzy pravidelně aplikovala olovnatá poleva, umístěná minimálně na vnitřní stěnu. To umožňovalo snazší čištění trojnožek od zbytků stravy, čímž se zvýšila životnost nádoby (*Nekuda 1985*, 109; *Měchurová 1997*, 62).

Zarážející je nízká přítomnost fragmentů pánví/trojnožek v souboru a to i v souvrstvích z 2. poloviny 15. a počátku 16. století, kde by se měly řadit mezi běžně používané nádoby. Z tohoto období (3. fáze osídlení) pochází 4 určité fragmenty trojnožek/pánví. U fragmentů 4-133 (Tab. 50) a 4-1143 (Tab. 32) se jedná o okrajové části o změřených průměrech 20 a 15 cm. 4-968 lze považovat za část dna trojnožky. Na vnitřní straně dna je zachycena zelenohnědá olovnatá poleva (CB5003), vnější strana dna pak nese výrazné stopy očazení, tedy doklady kontaktu s ohněm. Ze sondy 7/01, přesněji z vrstvy 7002, pochází fragment nožky 7-302 (Tab. 63). Na zachycené vnitřní straně původní nádoby je možné opět pozorovat zelenohnědou glazuru, jinak byl stěp zbarven do okrově hnědé (CB5003). Nožka není zachycena celá, ale pouze ve své horní polovině.

Výrazněji se prosazují trojnožky až od 4. fáze osídlení. Z tohoto období (konec 16. - první polovina 17. století) pochází téměř kompletní trojnožka 8-84 (Tab. 66). Nízké zastoupení trojnožek a pánví může být způsobenou fragmentárností souboru nebo výraznějším zastoupením hrnců při procesu přípravy potravy.

7.4 Poklice

Používání poklic je funkčně spojeno s hrncem, případně mísou. Slouží k zakrytí otevřeného ústí, čímž může zamezit znečištění připravované stravy nebo skladované komodity. Při tepelné přípravě mohly pokličky urychlit proces vaření (*Nekuda 1985*, 98; *Měchurová 1997*, 57). Poklice se většinou skládá z různě tvarovaného těla, přímého nebo dolů skloněného okraje a terčovitě úchytky neboli knoflíku. Podle celkového tvaru lze rozdělit poklice na ploché, kónické a zvonovité (*Procházka – Peška 2007b*, 236, obr. 3), které v souboru dominují.

V celém souboru se nachází 139 jedinců přiřazených k poklicím. Většinou se jedná o typ zvoncovité poklice, pouze u fragmentu 7-292 (Tab. 63) se pravděpodobně jedná o úchytku a část těla kónické poklice. Nejvíce zlomků poklic pochází ze sondy 4/01, kde bylo určeno 106 jedinců (76,1%), přesněji pak 99 fragmentů z výplně stavby (soubor $\Sigma 4029$), 1 fragment z vrstvy 4013, 1 fragment z kontextu 4033 a po dvou jedincích ve vrstvách 4035 a 4036. V ostatních sondách se poklice nacházely méně často. V sondě 10/01 dvanáct jedinců (10001/10007/10012 – 3 \times ; 10010 – 6 \times ; 10015 – 1 \times ; 10016 – 1 \times ; 10017 – 1 \times), u sondy 1/01 bylo evidováno 11 jedinců (1008/1005 – 2 \times ; $\Sigma 1008$ – 8 \times ; 1015 – 1 \times), 4 jedinci pochází ze sondy 6/01 (6001/6002/6003; 6022; 6023; 6033 – vše 1 \times), u sondy 3/01 (3005/3004 a 3012) a u sondy 7/01 (7005, 7007-7009) se našly shodně 2 fragmenty a ze sondy 11/01 pak pochází jediný evidovaný fragment.

Zvonovité poklice se v souboru výrazněji objevují až od horizontu C1, tedy od pokročilého 14. století, což odpovídá zjištěním z jiných jihočeských výzkumů, například z českobudějovické radnice (*Čapek 2014*, 250), hradu Velešín (*Hejna 1985*, 47-48), Sezimova Ústí (*Richter – Krajčíc 2001*, 157), nebo Tábora (*Drda – Mazurkiewiczová 1982*, 51-54). Na Sekance a v Mostě se zvonovité pokličky v archaických tvarech objevovaly již od pol. 13. století (*Richter 1982*, 76-77, obr. 57; *Klápště a kol. 2002*, 18, Přehled 5.) Na Moravě se zvonovité poklice objevují v raných formách již na přelomu 13. a 14. století a po celé 14. století se vyskytují spolu se staršími plochými pokličkami (*Nekuda 1985*, 98; *Měchurová 1997*; 57-58; *Unger 1999*, 99-100; *Belcredi 2006*, 325; *Sedláčková 2007*, 146-153). V Horním Rakousku převládají po celý vrcholný a pozdní středověk poklice ploché, zvonovité poklice se objevují výjimečně až od poloviny 14. století a to ve formě se zvlněným tělem a širokou úchytkou (*Kaltenberger 2009*, 469, 472, 504). U nálezů z vrstev starších horizontů (SJ

3005/04, 3012, 1015) se nejspíše jedná o intruze. Po celé 15. století byly pokličky běžným typem kuchyňského nádob.

V souboru se dochovalo 5 poklic v kompletním stavu a u dalších 7 bylo možné určit kompletní profil. Jejich základní technologické, metrické a morfologické vlastnosti jsou vypsány v příloženém *přehledu 3*.

Inv. č.	S	SJ	Stav	KT	Váha (g)	Síla (mm)	Ø (mm)	Výška (mm)	Tab.	Typ okraje; úchytky
4-98	4	4035	C	CB4005	160,2	6	130	59	49.	Po. 2.1 Uchy. 1.2 (ø 36 mm)
4-366	4	4026	C	CB3022	259,5	6	280	96	25.	Po. 2.1 Uchy. 3.2 (ø 50 mm)
4-371	4	4026	C	CB4005	79,1	4	125	50	25.	Po. 2.3 Uchy. 3.2 (ø 31 mm)
4-568	4	4026	C	CB4003	64,4	4	100	42	-	Po. 1.1 Uchy. 1.1 (ø 30 mm)
4-2933	4	4021	C	CB4005	467	5	220	92	41.	Po. 2.1 Uchy. 1.1 (ø 45 mm)
4-281	4	4026	Tor	CB4005	71,2	4	130	47	23.	Po. 2.4 Uchy. 1.2 (ø 30 mm)
4-289	4	4026	Tor	CB4002	385	8,5	250	86	25.	Po. 2.5 Uchy. 3.1 (ø 45 mm)
4-659	4	4025	Tor	CB4005	73,1	4,5	130	50	26.	Po. 2.1 Uchy. 1.1 (ø 34 mm)
4-1177	4	4021	Tor	CB4005	20,4	3	110	42	32.	Po. 2.4 Uchy. 1.1 (ø 25 mm)
4-1519	4	4021	Tor	CB4005	61,4	4,5	110	39	34.	Po. 1.1 Uchy. 2.1 (ø 29 mm)
4-2014	4	4021	Tor	CB4005	71	4	120	46	38.	Po. 1.2 Uchy. 1.1 (ø 30 mm)
1-79	1	1020	Tor	CB4005	70	4,5	120	40	5.	Po. 1.3 Uchy. 1.2 (ø 28 mm)
průměry	-	-		C – 206 g Tor – 107g		4,8	152	57		Průměr ø 34,5 mm

Přehled 3. Popis základních morfologických, technologických a metrických vlastností fragmentů poklic.

U všech 139 evidovaných jedinců bylo určeno 20 různých keramických tříd. Nejčastěji je u poklic evidovaná KT CB4005 (75ks; 2 082,2 g), která je v celém keramickém souboru nejrozšířenější. Následovaly keramické třídy CB4001 s 15 jedinci

(227 g), CB4002 s 9 jedinci (517,6 g) a CB4003 s 8 jedinci (102,3 g). Zbylé třídy se vyskytovaly jen marginálně.

Aby byla poklička funkční, musel mít její okraj stejný nebo o málo větší průměr, než byl průměr okraje nádoby, na kterou měla být použita. Průměr pokliček bylo možné změřit u 89 jedinců (okrajová část). Velikost průměru se pohybuje mezi 8,5 a 28 cm. Pouze u jedné pokličky byla velikost menší než 10 cm. Nejčastěji se rozměr okraje pohyboval mezi 12 a 15 cm, kam spadá 55 měřených okrajů (61%). Výrazněji jsou také zastoupeny pokličky o velikosti nad 20 cm (20-28 cm), kam náleží 16 jedinců (17,8 %). Větší množství pokliček pro hrnce o velikosti nad 19 cm nebývá běžné (*Unger 1999, 99*). Zastoupení velikosti pokliček koresponduje s nejběžnější zjištěnou velikostí hrnců a zachycuje také výraznější zastoupení hrnců větších velikostí.

Tvar okrajové části pravděpodobně neměl výraznější vliv na funkci pokličky. U 90 evidovaných okrajů je rozlišeno 11 různých typů profilace, kdy nejvíce nesly okraj vodorovně vyložený a nezesílený a jednoduše zaoblený Po. 1.1 a to u 32 okrajů (35%). Okrajů zesílených a mírně vzhůru vytažených (Po. 2.1) je v souboru 19 (21%) a naopak zesílených a dolů mírně přehnutých je 9 (10%).

Dalším typologicky (i funkčně) uchopitelným prvkem na pokličce je terčovitá úchytka. Jak terminologický název napovídá, slouží úchytka (zvaná také „knoflík“) k manipulaci s pokličkou. U starších typů pokliček byla ještě nevýrazně odsazená a poměrně široká. Poklička s takovou úchytkou mohla sloužit také jako miska při stolování (*Nekuda – Reichertová 1968, 58*). V souboru je evidováno 35 úchytek zvonovitých poklic, což také představuje minimální počet zvonovitých poklic v souboru (1 poklice kónická). Rozlišeny byly tři skupiny úchytek podle profilace hrdla úchytky (plynulé, lomené) a podle tvaru horní hrany úchytky (oblé, lomené, obdélné). Nejčastěji je zastoupen typ Uchy. 1.1, tedy úchytka s plynulým odsazením hrdla a oblou horní hranou. Průměr úchytek se pohyboval od 22 mm až po 60 mm. Střední hodnota dosahuje 34,5 mm. Shodné velikosti úchytek byly naměřeny na zvonovitých pokličkách z Lelekovického hradu (*Unger 1999, 99*).

Všechny zastoupené pokličky byly čistě funkčním kuchyňským nádobím a jejich tvar neměl vytvářet výraznější estetický dojem. Z Kozího hrádku, ze Sezimova Ústí nebo z Pfaffenshlagu jsou doložené výrazně profilované úchytky spolu se zdobeným okrajem pokličky do podoby cimbuří, které jistě sloužily jako reprezentativní nádoby při stolování (*Reichertová 1965, 54, obr. 1, 59, obr. 1; Nekuda – Reichertová 1968, 339,*

tab. XXXV:8, 10, 12; *Nekuda 1975*, 107, č. 3). Podobně tvarované poklice se v souboru z parcely domu čp. 23 nenacházely.

Zkoumané poklice představují součást výbavy kuchyně, kterou lidé používali, pokud chtěli ochránit obsah hrnce před znečištěním, nebo pokud chtěli urychlit proces přípravy jídla. Velikostní rozsah pokliček umožňoval zakrýt jak ty nejmenší zjištěné hrnce tak i ty z největších kusů. Absence reprezentativních kusů ukazuje na to, že uživatelé poklice považovali čistě za praktickou součást kuchyně.

7.5 Džbány

Džbány sloužily (a slouží) k nošení a servírování tekutin, například vody, ale také piva, vína nebo medoviny. Jejich funkce byla závislá na velikosti nádoby. Džbány větší jak 25 cm se používaly výhradně k nošení vody, naopak džbány menší se používaly při stolování. Proto bývaly menší džbány výrazněji zdobené (*Nekuda – Reichertová 1968*, 56). Jen výjimečně byly džbány využity například na skladování obilí, jak dokládá nález z Bystřece (*Belcredi 2006*, 330). Ve 13. století jsou spíše vzácným úkazem (např. České Budějovice, Hradištko u Davle), ale až s příchodem 14. století a hlavně ve století 15. se stávají běžnou součástí domácí výbavy (*Nekuda – Reichertová 1698*, 56, 319, Tab. XV:1; *Richter 1982*; 83-86; *Nekuda 1985*, 115).

Mezi hlavní znaky džbánu patří výrazně baňatá spodní část, dlouhé, různě členěné hrdlo a na vnější straně bohatě profilovaný okraj většinou ve tvaru vyššího nebo nižšího okruží. Džbán většinou bývá osazen páskovým uchem, a to od hrdla po nejvyšší výduť. Ucha džbánů oproti těm u hrnců bývají výrazněji profilovaná, případně zdobená pomocí šikmých záseků, podélných rýh nebo žlábků (např. *Nekuda 1985*, 95, obr. 141, 105, obr. 155; *Krajíc 1990*, 101-102; *Měchurová 1997*, 59, Tab. XXII:1, 2, 9; *Unger 1999*, 102, obr. 104). Ze souboru pochází pouze jediné ucho džbánu zdobené šikmými záseky a to 1-401 (Tab. 9). Zbylá ucha džbánů jsou spíše výrazněji profilovaná, hlavně dvěma prožlabeními. Ovšem prožlabená ucha se často nachází také u hrnců, a tak pokud není zachyceno nasazení na nádobu, nemůže být samotný fragment ucha blíže zařazen. Okraj občas může být doplněn o hubicovitou výlevku, která usnadňovala rozlévání obsahu džbánu. Výlevka byla v souboru evidována pouze u dvou okrajů, 4-631 a 10-212 (Tab. 70).

Ze souboru stolní a kuchyňské keramiky, získané při výzkumu parcely domu čp. 23, náleží džbánům celkem 71 jedinců (86 i s jedinci z mladších kontextů) o společné

váze 2 957 g. Z morfologických částí jsou logicky nejčastěji zastoupeny okraje (59×), hrdel džbánů je v souboru 6 a plecí džbánů 5. Jediný džbán byl zachycen v torzu (4-2864, Tab. 39). 52 zlomků džbánů (73,2%) je evidováno v rámci zavážkového materiálu stavby (Σ4029), odkryté v sondách 1/01, 2/01, 4/01 a 5/01. Ke stejnému kontextu lze přiřadit také 12 jedinců džbánů (16%) z vrstev 1020 a 1013. Nálezy z těchto souborů jsou datovány do druhé poloviny 15. a počátku 16. století. V sondě 1/01 ve vrstvě 1015 byly nalezeny ještě 2 fragmenty džbánů, které však lze považovat za intruzi v keramickém souboru staršího horizontu. Fragmenty džbánů byly dále zachyceny v sondách 6/01 (6009 a 6020 po jednom ks), 7/01 (7002 a 7005 po jednom ks) a 10/01 (10010 - 1×). Většina zmíněných džbánů náleží do kontextů datovaných rámcově do 2. poloviny 15. a počátku 16. století. Pouze u okraje 6-147 z vrstvy 6020 lze uvažovat o možné dataci do 14. století.

Torzo džbánu 4-2864 je vysoké 27 cm, průměr ústí má rozměr 10 cm, dno pak 12 cm. Váha činí 997 g. Největší výduť je umístěna v horní polovině nádoby a dosahuje šíře necelých 24 cm. Džbán mohl pojmout přibližně 5,5 l tekutiny. Profil okraje je typu nízkého okruží s lištou (D. 1.2). Dno je mírně vyklenuté a lehce odsazené (Dn. 8.1). Na spodní straně se nachází stopy po odříznutí dna strunou. Džbán byl zdoben na pleci čtyřmi pásy radélkem vytvořených lomených vlnovek (K. 13.5). Ucho je na džbán nasazeno pod okrajem a na největší výduť. Jedná se o dvakrát prožlabené páskové ucho (Uch. 6.5) o šířce 3,5 cm. Na spodní části ucha zůstal hrnčírův otisk prstu, vzniklý při přilepování ucha k nádobě. Na základě velikosti džbánu lze usuzovat, že sloužil spíše k nošení vody. Celkovým tvarem odpovídá džbánek 4-2864 běžným typům džbánů, které se objevují po většinu 15. století. Džbány stejného tvaru byly v Českých Budějovicích již evidovány (*Nekuda – Reichertová 1968*, 320, Tab. XVI:1, 2). Tvarově a objemově podobné džbány byly objeveny při výzkumu Češňovic na Českobudějovicku (*Militký – Vařeka 1997*, 61, 72, obr. 6:1, 74, obr. 8:1).

Zajímavé je zastoupení keramických tříd u 71 fragmentů džbánů. Shodně po 28 zástupcích mají keramické třídy CB4005, tedy běžná modrošedá hrnčina a CB4011, která se vyznačuje modrošedým, ocelově zbarveným povrchem s jemně plaveným bělavým keramickým těstem. Ocelově lesklé nádoby, především pak džbány, měly představovat levnější variantu velice drahého cínového zboží (*Orna a kol. 2011*, 36). Keramická třída CB4011 se výrazněji projevuje až od druhé poloviny 15. století (*Fröhlich – Koppová 1995*, 4; *Čapek 2014*, 251-252). Výrazněji je mezi džbány

zastoupena také oxidační CB4001 (10 ks). Po dvou jedincích mají mezi džbány zastoupení CB4019 a CB4007. Jeden fragment džbánu náleží třídě CB3002.

V souboru bylo možné rozlišit 58 okrajových částí džbánů. Poměrně rovnoměrně jsou zastoupeny okraje tvaru nízkého okruží s lištou (19ks; 32,8 %), vysokého okruží s lištou (16ks; 27,6 %) a výrazně profilovaného vysokého okruží s horní hranou zaoblenou (13ks; 22,4 %). Nízkých profilovaných okruží bylo 8 jedinců (13,8 %). Jedná se o běžné tvary džbánů, známé na téměř každé středověké lokalitě s nálezy džbánů. Velikost okraje džbánů se pohybovala od 8 cm až k 22 cm. Nejčastěji se vyskytují menší okraje o velikostech 8, 9 a 10 cm (dohromady 28 ks; 48 %). U těchto velikostí výrazně převažuje leštěná KT CB4011 (19ks; 68%).

Pro džbány, které sloužily jako stolní nádoby, byla důležitou součástí výzdoba těla, která mohla pokrývat velkou část (např. *Orna a kol. 2011*, 35, obr. b, f), většinou však byla ve formě několika pásů geometrických radélek umístěných pod hrdlem džbánu. Výzdoba byla evidována u 22 fragmentů džbánů a to ve značně variabilní podobě. Od jednoduchých rytých rýh a šroubovic, přes široké vývalkovité šroubovice, až po složité geometrické vzory tvořené radélkem. Výzdoba byla vždy rozšířena jen na prostor pod hrdlem. Zdobení větší části nádoby nebylo evidováno.

Důležitou součástí džbánu je ucho, které usnadňuje manipulaci s nádobou. Většinou se na džbánu nacházelo pouze jedno ucho. V keramickém souboru bylo možné bezpečně přiřadit džbánům 13 uch. Většinou se jedná o ucha pásková, jednou nebo vícekrát prožlabená. Ucha džbánů se výrazněji neodlišovala od zjištěných uch hrnců. Šířka uch dosahovala v průměru 29 mm.

Celkově byl tvar džbánu uzpůsoben ke své primární funkci. Baňaté tělo se zúženým hrdlem, vyšší přímý okraj a páskové ucho usnadňovaly transport tekutin s co nejmenšími ztrátami. Džbány tvoří velice variabilní skupinu nádob, u kterých dochází k výrazným typovým, technologickým nebo výzdobným rozdílům (např. *Radoměřský – Richter 1974*, 65; *Orna a kol. 2011*, 32-37). V souboru lze rozlišit dva základní, především velikostní, typy. Malé džbánky, které slouží výhradně k servírování tekutin během stolování, mívají většinou kvalitně upravený, leštěný povrch a bohatou výzdobu, tvořenou několika pásy geometrických radélek umístěných pod hrdlem. V souboru tento tvar reprezentuje například džbán 4-1467 (Tab. 34). Průměr okraje u něj dosahuje 8 cm, maximální šířka výdutě 14 cm. Džbánek je osazen jednou prožlabeným páskovým uchem. Na ocelově lesklém povrchu (CB4011) se nachází 4 pásy jednoduchého, radélkem tvořeného, geometrického motivu. Druhý typ džbánů je určený výhradně

k nošení vody. Jedná se o užitkové nádoby větších rozměrů a podobných technologických vlastností, jakých zastává běžný hrnec. Tento typ v souboru reprezentuje výše popisovaný džbán 4-2846.

7.6 Poháry

Tvar pohárů byl úměrně uzpůsoben primární funkci, kdy sloužily výhradně jako keramické nádoby na pití. Dno a spodní část bývají menších rozměrů. Tělo u většiny běžných typů má kónický nebo válcovitý tvar, případně dvoukónickou profilaci. Okraj je většinou přímý jen mírně rozšířený (*Nekuda – Reichertová 1968, 55-56; Belcredi 2006, 330*).

Pohár jakožto nádoba určená ke stolování, tedy nádoba reprezentativní, se může objevit ve velmi specifických tvarech a to jak z technologického, tak i morfologického hlediska. Mezi tyto zvláštní (specifické) poháry řadíme například poháry tzv. Loštické, Brněnské, Kutnohorské nebo poháry pražského typu. Jak jejich označení napovídá, jedná se o poháry vyráběné specializovanými dílnami, které lze většinou blíže lokalizovat. Výrazněji se s nimi setkáváme až od konce 14. století (více např. *Nekuda – Reichertová 1968, 150-159; Měřinský 1969, 89-105; Charvátová 1976, 522-529; Dragoun 1997, 321-329; Goš 2007; Gregorová – Hložek 2008, 86-89*). Před větším rozšířením keramických pohárů ve výbavě domácnosti se pravděpodobně výrazněji prosazovalo dřevěné nádoby na pití (*Klapště a kol. 2002, 128; Kochan 2012, 771*), případně mohly k požívání tekutin sloužit malé keramické misky s hubáčkovitou výlevkou, které jsou velmi podobné kahánkům (*Beranová 1996, 516*).

Během analýzy keramiky bylo určeno pouhých 10 fragmentů (114,5 g), které lze zařadit mezi poháry. Určeny byly většinou na základě profilace okraje, pouze v jednom případě se jedná o malé dno poháru a v jednom o výrazně prohnutý a zdobený fragment z těla poháru. 5 jedinců bylo získáno v rámci sondy 4/01 (SJ 4026, 4021) a spolu se dvěma nálezy ze sondy 1/01 (SJ 4020, 4009) pochází z výplně stavby, odkryté v sondách 1/01, 2/01, 3/01 a 4/01. Datované jsou tak do druhé poloviny 15. a počátku 16. století. Dva nálezy okrajů pohárů byly získány v sondě 7/01 ve vrstvách 7002 a 7009-7016. Vrstva 7002 je určena jako základový výkop studny. Vznik kontextu je datován do přelomu 15. a 16. století. Vrstvy 7009/7016 jsou součástí výplně raně novověké vápenky. Poslední evidovaný fragment poháru pochází ze sondy 10/01 z kontextu 10004, který lze datovat jen rámcově do 15. století.

U fragmentů pohárů bylo možné určit 8 okrajových částí. Jejich základní metrické a morfologické údaje jsou znázorněny v přiloženém přehledu (*Přehled 4*).

Inv. č.	Sonda	SJ	KT	Sk. – typ	Váha (g)	Síla střepu (mm)	Ø (cm)	sum EVE
1-788	1/01	1009	CB3001	P. 1.1	18,7	5,3	10	0,17
4-1145	4/01	4021	CB4005	P. 1.1	4,9	3,5	10	0,12
4-1169	4/01	4021	CB4004	P. 2.1	5,6	5	6	0,16
4-1190	4/01	4021	CB3026	P. 2.1	3,3	3	4	0,17
4-2377	4/01	4020	CB3026	P. 1.1	6,8	4,5	15	0,07
7-29	7/01	7009,7016	CB3001	P. 2.1	7,1	5,5	10	0,11
7-338	7/01	7002	CB4005	P. 1.1	7,9	3,5	12	0,12
10-238	10/10	10004	CB4007	P. 1.1	5	4,5	7	0,18

Přehled 4. Popis základních morfologických, technologických a metrických vlastností fragmentů pohárů.

Častěji se vyskytuje skupina okrajů svislých s mírně zesíleným okrajem (P. 1.1). Různé varianty nižších a vyšších okružích jsou přítomny na třech jedincích. Průměr okraje poháru se pohybuje mezi 4 a 15 cm. Pohár 4-1190 (Tab. 32) s průměrem okraje 4 cm je popsán níže v kapitole o miniaturních nádobách. Zastoupení keramických tříd je variabilní. Okraje se dochovaly většinou bez výraznější části těla, ale pravděpodobně se jednalo o jednoduché kónické poháry. Výzdoba byla evidována na dvou okrajích. Okraj 4-1145 byl zdoben širokou vývalkovitou šroubovicí (R. 4.2). U okraje 4-1169 (Tab. 32) se pod odsazením hrdla nacházela křížící se dvojice ryté vlnovky (R. 8.3). Podobná výzdoba byla evidována na těle velkého poháru z Konůvek (*Měchurová 1997*, 61, 172, Tab. XV:11)

Jediné dno 4-576 (Tab. 22) má průměr pouhé 4 cm. Po technologické stránce náleží keramické třídě CB4005. Dno je od stěny poháru mírně odsazené a dovnitř mírně klenuté (Dn. 8.1), na jeho spodní straně se nachází stopy po odříznutí strunou. Dno 4-576 má stejný tvar, jako dno získané při výzkumu Mstěnic u Hrotovic (*Nekuda 1985*, 108, obr. 159:f). K pohárům je možné přiřadit zdobený zlomek 1-17 z těla nádoby, u kterého je znatelné výrazné podélné zakřivení. Fragment náleží keramické třídě CB4007, která se vyznačuje především leštěným ocelově zbarveným povrchem. Výzdoba pokrývala celý fragment. Skládala se z 8 pásů ostře lomených vlnovitých radélek.

Bohužel z výše popsaných fragmentů si můžeme udělat jen základní představu o tomto druhu stolní keramiky. Není možné učít přesnější profilaci těla, ani výšku pohárů.

Teoreticky by se poháry měly vázat k nálezům džbánů, kdy ze džbánu se rozlévaly tekutiny do pohárů. Často jsou poháry a džbány nalézány vedle sebe (*Belcredi 2006*, 330). Zde však takové tvrzení není možné kvůli výrazné fragmentárnosti souboru potvrdit. Lze předpokládat, že poháry měly větší objem (kolem 0,5 l) a že minimálně do 16. století při stolování mohly být určeny dvěma nebo více lidem najednou (*Beranová 1996*, 516).

7.7 Cedníky

Jako cedník označujeme specificky upravenou nádobu, většinou hrncovitých nebo mísovitých tvarů, která díky otvorům ve spodní části mohla sloužit k cezení tekutin od pevných předmětů, většinou potravin. V novověku se cedník nazýval také jako ced'ák, hrachovec, sýrák, tvarohák, zelňák nebo račák (*Scheufler 1972*, 30). Podle těchto názvů lze odvodit, že se cedníky mohly používat například na přípravu mléčné stravy (výroba sýrů, tvarohu), nebo na slévání vařeného hrachu. Cedník lze zařadit výhradně ke kuchyňské keramice, při stolování nemá užitku.

Cedníky se řadí k druhům keramiky, které se vyskytují poměrně zřídka. Je to dáno především faktem, že k jejich rozpoznání je potřeba nalézt spodní perforovanou část. Zbytek nádoby zastává běžného tvaru hrnců, případně mís (*Blažková 2013*, 211; *Měchurová 1997*, 65; *Sedláčková 2007*, 163). Perforovány nebyly pouze hrnce nebo mísy, ale také pokličky, jak dokládají nálezy ze studny ze Soběslavi a z tvrze Cuknštejn (*Krajčíc 1990*, obr. 5:A; *Hrubý 2004*, 326, obr. 17:15).

Cedníky mohly být vyrobeny přímo hrnčářem, nebo se pro výrobu cedníků využívaly hrnce, mísy nebo pokličky, které již ztratily svůj původní účel. Využití starších nádob je doloženo například v Konůvkách (*Měchurová 1997*, 65) nebo Lelekovicích (*Unger 1999*, 106, obr. 111). Takto upravené nádoby do formy cedníku představují tzv. terciárně využitou keramiku (*Čapek 2014*, 36).

V souboru se nachází celkem 10 fragmentů cedníků. Jeden pochází z vrstvy 1020 ze sondy 1/01, 3 byly získány v sondě 4/01 (SJ 4025, 4021 a 4020) a 6 zlomků pochází z blíže neurčeného kontextu ze sondy 5/01. Fragmenty ze sond 1/01 a 4/01 byly společně součástí výplně hospodářského stavení, odkrytého v rámci sond 1/01, 2/01, 4/01 a 5/01.

U zlomku cedníku 1-148 (Tab. 6) se nachází 5 kompletních otvorů o velikosti 3 mm a dalších 5 otvorů na lomu. Tvar celé nádoby není možné určit. Síla střepe dosahuje 5 mm. Nádoba byla zhotovena z jemně proplaveného keramického těsta a vypálena byla

redukčním způsobem do modrošedých (ocelových) odstínů. Vnější povrch byl vyleštěn (CB4011). Kruhové otvory prošly spolu s nádobou procesem vypalování, takže byly vytvořeny již hrnčářem a nikoliv až druhotně do poškozené nádoby.

Stejným technologickým postupem i s pomocí stejné keramické hmoty byly vytvořeny i tři fragmenty 4-827, 4-1808 a 4-2337 ze sondy 4/01 (Tab. 37:4-1808). U fragmentů 4-827 a 4-1808 je zachycen horní, poslední pás otvorů a to pouze na spodní části fragmentu. Zvláště na zlomku 4-1808 je viditelná maximální výduť nádoby. Z toho lze usuzovat, že otvory byly koncentrovány ve spodní polovině nádoby a že se pravděpodobně jednalo o hrnec. Otvory v této části dosahují průměru jen 2 mm. Naopak u fragmentu 4-827 není zachyceno žádné výraznější prohnutí a otvory zde dosahují až 4 mm. Pravděpodobně se jednalo o dvě odlišné nádoby.

Fragmentem 4-2337 je pak zachycena část dna cedníku. Jsou v něm dochovány 4 kompletní otvory (ø 3mm) a dalších 5 nekompletních. Na spodní straně se dochoval jeden otvor. Dno bylo výrazně odsazeno od spodní části nádoby a je pravděpodobné, že bylo k nádobě přidáno zvlášť.

Z 6 fragmentů cedníků ze sondy 5/01 náleží 4ks keramické třídě CB4011 a 2 příbuzné třídě CB4018, která se vyznačuje červenou barvou keramické hmoty na lomu. U fragmentu 5-98 byl zachycen náznak nasazení ucha na výduť. Otvory na tomto fragmentu dosahovaly velikosti až 5 mm.

Jak již bylo zmíněno, cedníky se používaly především k oddělování kapalné a tuhé části potravin. Využívány byly například při přípravě mléčných výrobků, jako jsou sýry a tvarohy. Na základě nálezové situace lze datovat studované cedníky zhruba do období od 2. poloviny 15. století do počátku 16. století. Nálezy cedníků známe jak z městského prostředí (např. *Procházka 1994*, 329; *Krajíc 1996*, 75; *Sedláčková 2007*, 163-164; *Matějková 2014*; 110), tak z vesnického (*Nekuda 1975*, 118, obr. 101:e; *Měchurová 1997*, 65; *Belcredi 2006*, 332, tab. XXIV:1) ale také z opevněných šlechtických sídel (*Unger 1999*, 106, obr. 111; *Hrubý 2004*, 326, obr. 17:15). Zajímavé jsou především nálezy z Češňovic u Českých Budějovic a ze Soběslavi, kde bylo možné rekonstruovat celé tvary nádob. V obou případech byl pro cedník využit běžný tvar hrnce. U cedníku z Češňovic měl cedník tvar menšího štíhlého hrnce o objemu 1,1 l (*Krajíc 1990*, 99, obr. 5:A; *Militký – Vařeka 1997*, 60, obr. 7:4).

7.8 Zásobnice

Zásobnice běžně řadíme mezi nádoby skladovací. Vyznačují se masivním, většinou kónickým tělem, silnými stěnami, výrazným obsahem tuhy v keramické hmotě a pro vrcholný středověk kyjovitě rozšířeným okrajem. Jejich výskyt datujeme již od mladší doby hradištní, tedy zhruba od přelomu 10. a 11. století. (Goš – Karel 1979, 163) a v téměř nezměněné podobě vydrží až do století 15. Využívány byly především pro skladování zemědělských produktů (obiloviny, luštěniny), ale také tekutin, jako třeba piva, medoviny nebo vody (Nekuda – Reichertová 1968, 63; Goš – Karel 1979, 163). Používány mohly být také pro skladování surovin pro řemeslnou výrobu, jak nám dokládá nález z usedlosti č. XI z levobřežního předměstí Sezimova Ústí, kdy nalezená zásobnice byla plná železa, určeného pro překování (Krajčic 2003, 32, obr. 36) nebo například při výrobě dehtu (Pleiner 1961, 209).

Díky práci J. Fröhlicha a M. Parkmana (Fröhlich – Parkman 2003, 169-173), kdy autoři sepsali k roku 2003 nálezy kompletně dochovaných kónických zásobnic v jižních Čechách, si můžeme udělat elementární představu o metrických vlastnostech jihočeských zásobnic. Výška 10 sepsaných zásobnic se pohybuje od 63 -72 cm se střední velikostí 67,5 cm, průměr okraje se pohybuje v rozmezí od 44 – 59 cm, průměrná hodnota pak činí 47 cm. Střední hodnota průměru den zásobnic je 25 cm. U zásobnic z Radešova a Netolic byla zjištěna také jejich váha, dosahující až 23 kg. Zásobnice z Netolic pak mohla uschovat až 32 kg obilí.

Celkově bylo v souboru z parcely domu čp. 23 evidováno 187 fragmentů zásobnic z 9 různých sond o celkové váze 29 680,9 g (průměr 160 g; medián 85 g) a průměrné síle střepeu 14,7 mm. Většinou se jednalo o atypické fragmenty z těla zásobnic (140 ks; 12 462 g), okrajů zásobnic je evidováno 39 (14 645 g) a fragmentů den 8 (2 573,9 g). Největší výskyt zásobnic náleží souvrství $\Sigma 4029$ z výplně odkryté stavby, kde bylo získáno 95 fragmentů zásobnic, což činí 51% ze všech nálezů. Celkově ze sondy 4/01 pochází 104 fragmentů ($\Sigma 4029$ - 95 \times ; 4013 - 1 \times ; 4033 - 2 \times , 4035 - 1 \times a 4036 - 5 \times). Výrazněji jsou zastoupeny také v sondě 6/01 (+ blok sond 6/7), odkud pochází 36 fragmentů ($\Sigma 6036$ – 18 \times ; $\Sigma 6020$ – 6 \times ; 6023 – 2 \times ; 6003 – 3 \times) a v sondě 3/01 s 22 fragmenty (3009 - 9 \times ; 3005/04 - 7 \times ; 3012 - 4 \times ; 3017 a 3014 - 1 \times). Ze sond 10/01 a 7/01 pochází shodně 7 fragmentů, ze sondy 1/01 6 ks, v sondě 11/01 byly 3 fragmenty a v sondě 8/01 jediný nález. Zásobnice se objevují v kontextech datovaných do různých

horizontů a lze tak usuzovat, že byly využívány v neměnné formě po celý vrcholný středověk.

Zastoupení keramických tříd odpovídá běžným zjištěním, že velkoobjemové zásobnice byly i v 15. století vyráběny tradiční technikou. Vysoký obsah tuhy lze sledovat po celou dobu výskytu silnostěnných zásobnic. Nejčastěji jsou zásobnice v souboru spojeny s keramickou třídou CB3004, která byla přítomna u 74 fragmentů (39%). Vyznačuje se vysokým obsahem neplastických zrn grafitu o velikosti až 2 mm, výraznou příměsí zrn hornin a písku (ojediněle zrna načervenalé horniny) a hnědou až načervenalou barvou vnějšího a vnitřního povrchu, na lomu je barva tmavě šedá. Druhou nejpočetnější KT je CB3013 (42ks; 22,5%), která se váže výhradně na silnostěnné zásobnice. Jedná se v podstatě o hrubější formu předchozí třídy, kdy výrazná zrna grafitu (až 3 mm) často vystupují na povrch. Výrazně jsou v keramické hmotě zastoupeny zrna hornin a písku (ojediněle zrna červené horniny). Jako u předchozí třídy i zde je vnější strana zbarvena do hnědočervených odstínů, vnitřní pak nese barvu tmavě šedou až černou. Obě třídy byly vypalovány v oxidačním prostředí.

Středozrná třída CB3004 s příměsí jemně až středně drcené tuhy je zastoupena 35 jedinci (18%) a keramická třída CB3002 pak 27 kusy (14%). Výjimečně se vyskytují fragmenty zásobnic s grafitovou keramickou třídou CB3001 (7ks), CB3007 (1ks) a CB3009 (1ks).

Soubor okrajů zásobnic obsahuje 39 různých fragmentů. Typologicky zařadit bylo možné pouze 31 evidovaných okrajů. Vyskytovaly se výhradně různé typy kyjovitých okrajů, nejčastěji pak Z. 12.1 (15 ks), tedy okraj kyjovitě rozšířený, krátkého typu s horní hranou zaoblenou a vodorovně seříznutou. Průměr okrajů se běžně pohybuje mezi 32 a 64 cm. Středová hodnota pak činí 48 cm.

Výjimku od běžných tvarů okrajů představují okraje 4-96 (Tab. 48), 4-754 (Tab. 27) a 4-905. Prvně jmenovaný zastupuje typ zásobnice vně vyhnutý, zesílený a dovnitř mírně skloněný (Z. 3.1). Průměr okraje dosahoval pouhých 32 cm. Pravděpodobně se jednalo o velký zásobní hrnec. Okraj byl získán z kontextu CB4036, kde se vyskytuje výrazněji keramika ze 13. a 14. století a pravděpodobně někam do tohoto období lze zařadit i tento okraj. Shodný tvar okraje byl získán například během výzkumu hradu Velešína, kde náleží keramice z počáteční fáze hradu (*Hejna 1985*, 57, obr. 10:38/73) nebo během výzkumu historického jádra města Vimperk (*Hrubý 2001*; 278, 287, obr. 3:29). U tohoto tvaru zásobnice se může na horní straně okraje vyskytovat kolek, jak je evidováno např. na Kolinecku (M. Pták, ústní sdělení). Podobné tvary velkých

zásobních hrnců s kolkem se často nachází na území Rakouska (např. *Scharrer 1994*, 131-150, taf. 3-5).

Druhý neobvyklý tvar okraje je zastoupen dvěma jedinci z vrstvy 4025 (zásyp stavby), velice pravděpodobně náležející jedné nádobě. Okraj zásobnic 4-754 a 4-905 (Tab. 27) je dovnitř zatažený zesílený a na horní straně zaoblený. Na vnějšku, 2 cm od hrany okraje, se nachází výrazná oblá podélná lišta. Průměr okraje zásobnice činí až 52 cm. Spolu s dalším materiálem ze zásypu stavby lze tento typ okraje datovat do druhé poloviny 15. a počátku 16. století.

„Zdobení“ zásobnic bychom měli spíše chápat jako funkční doplněk, nežli jako způsob vyjádření estetického citění a módy. Pověštinou neměly zásobnice reprezentativní funkci, ale čistě funkci skladovací, případně transportní (obchod). Případná úprava vnějšího povrchu, umístěná většinou v horní třetině nádoby, pak měla pomoci při manipulaci s velkou, těžkou zásobnicí. V souboru se nachází 39 evidovaných zásobnic s různou úpravou povrchu (24 okrajů, 15 atypických fragmentů z těla zásobnice). U 31 fragmentů (74 %) se nalézaly na vnějším povrchu v různém počtu a síle ryté linie - 16× silné (R. 1) a 13× slabší (R. 2). Ve dvou případech (již zmíněné 4-754 a 4-905) se vedle ryté linky objevila lišta obdélného průřezu, U okraje 1-597 byla rytá linie v kombinaci s nehtovitými vrypy. Na třech fragmentech se nachází vývalkovitá šroubovice a u dvou fragmentů je náznak silné ryté vlnovky. Tyto formy úpravy odpovídají běžným zjištěním (např. *Goš – Karel 1979*, 170-171).

Kvůli výše zmíněné funkčnosti výzdoby zásobnic se jeví okraj zásobnice 4-2265 (Tab. 42) velmi nezvykle. Na vnější straně kyjovitého okraje (CB3004) se nachází tři linie různě tvarované, nekvalitně provedené výzdoby (radélko?). První, nejbližší okraji, se nachází pás dvou rytých vlnovek. Druhý pás je tvořen linkou přecházející v kapkovitý? motiv. Poslední pás je složen z několika vlnovek ohraničených nahoře a dole linkou. V místech obloučku vlnovek se nachází vždy krátká rytá linka. Zdobení není příliš výrazné, pravděpodobně nešlo příliš kvalitně provést na hrubém tuhovém střepu. Celkově se svým provedením výzdoby vymyká fragment 4-2265 známým způsobům zdobení zásobnic. Důvod, proč výrobce zvolil takto netradiční a nepraktickou formu zdobení, není možné zjistit. Pokud vezmeme v úvahu, že do tohoto prostoru je lokalizovaná jedna z budějovických lázní, lze teoreticky předpokládat, že tato zásobnice mohla plnit nějakou funkci uvnitř prostoru lázně (schránka na tekutiny?), tedy v prostoru, kde by byla jistá zdobnost předmětů jistě vítanou vlastností.

Na třech fragmentech zásobnic (6-30, 6-180 a 6-186) ze sondy 6/01 se na vnější straně nachází vtačený reliéfní znak – kolek. Jako o způsobu označení zásobnice můžeme hovořit také v případě fragmentu 4-97 (Tab. 48) z vrstvy 4036 ze sondy 4/01, kde je na vnější straně pod okrajem vytvořen dvěma rytými rýhami kříž (Goš – Karel 1979, 173, obr. 3:1). Dochovaná délka ramen kříže je 75 a 73 mm. U kolků na fragmentech ze sondy 6/01 se ve dvou případech jedná o kolky doposud v Českých Budějovicích na zásobnicích neevidované (Čapek 2015, 210-211).

Na zásobnici 6-30 (Tab. 59) se nacházel kolek ve tvaru kruhu, složeného z dochovaných 3, původně snad ze 4 nebo z 5, vtačených trojúhelníků s vrcholy mířícími do středu pomyslného kruhu. Kolky podobného tvaru se častěji vyskytují na uchu nebo na vyloženém okraji hrnce (Nekuda – Reicherová 1968, 94-95, obr. 32:35; Nekuda 1985, 123, obr. 181:13; Čapek 2015, 212-213). Častý výskyt těchto značek na okrajích nádob je evidován v rakouském Podunají (např. Höllhuber 1977, 101, Tafel 1:5; Scharrer 1994, Taf. 3:14; Kaltenberger 2009, 882-893, Texttafel 43:SC 6). Jejich výskyt na těle zásobnice není příliš častý. Kolek stejného technologického provedení se sedmi trojúhelníky v kruhu se nacházel na fragmentu zásobnice z obce Kosmo na Prachaticku (Parkman 2010, 135, obr. 8:6).

Reliéfní kolek ze zásobnice 6-180 (Tab. 58) je tvaru čtvrceného kruhu (kruh s křížem), který byl v Českých Budějovicích opět evidován pouze na uchu hrnce (Čapek 2015, 212). Průměr kruhového kolků je 3 cm. Umístěn byl na těle zásobnicové tuhové nádoby (CB3003), přesněji na náznaku lišty obdélného tvaru. Podobný znak byl umístěn na zásobnici z Hájku u Bavorova (Fröhlich – Parkman 2003, 169, obr. 2) nebo na zásobnicích z Krašovic (Hejna 1964, 198). Celkově se jedná o běžnější značku (Goš – Karel 1979, 172).

Poslední evidovaná značka je tvaru mřížovaného kruhu Ko. 1.2. Na fragmentu z těla zásobnice 6-186 (Tab. 55) se nachází dva stejné mřížované kruhy v řadě vedle sebe. Kruhový kolek měl v obou případech průměr 3,5 cm. Jedná se o poměrně běžný typ značení. Zachycen byl v totožné podobě na okraji zásobnice, získané při výzkumu českobudějovické radnice (Čapek 2015, 210-211, obr. 5, obr. 10:1), na zásobnici z Češňovic (Militký – Vařeka 1997, 77, obr. 11:2), z Frymburku (Zavřel 1982, obr. 8.2) nebo Krašovic (Hejna 1964, 198, 204, obr. 25). Na zásobnici z usedlosti č. XI z levobřežního předměstí Sezimova Ústí se nacházejí pod okrajem tři tyto kruhové mřížované kolky (Krajíc 2003, 32, obr. 36).

Značení grafitových zásobnic se objevuje od 13. – 15. století. Smysl značení není doposud znám. Kolky byly umístěny většinou v horní třetině nádoby, výjimečně pak na horní hraně kyjovitého okraje (např. *Militký – Vařeka 1997*, 77, obr. 11:2). V souboru se objevuje pouze značení těla nádoby. Kolky na zásobnicích mohly odkazovat na jejich výrobce a tím zaručovat kvalitu výrobku. S touto interpretací je spjat písemný pramen z roku 1431, který nařizuje vídeňským hrnčířům značit kolkem (znak města nebo výrobce) ty nádoby, u kterých bylo při výrobě využito grafitu (*Nekuda – Reichertová 1968*, 96). Mohlo se také jednat o označení obsahu nádoby (*Čapek 2015*, 215), ale jak již bylo řečeno, přesná interpretace značených zásobnic není známá.

Celkově je zajímavá výraznější koncentrace fragmentů tuhových zásobnic, jednak v rámci zavážkového materiálu, obsaženého ve stavbě ze sondy 4/01, ale hlavně v blízkosti pyrotechnických zařízení. V této souvislosti lze uvažovat o využívání zásobnic při výrobní činnosti. Výraznější přítomnost je zarážející v kontextu s uvažovanou trvanlivostí zásobnic, navíc když byly často druhotně vyspravovány pro zvýšení životnosti (viz níže).

7.9 Reparační otvory v keramice

Během prováděné analýzy fragmentů stolní a kuchyňské keramiky byly evidovány tři fragmenty s reparačními otvory po vyspravování nádoby železným drátem nebo skobou. Reparace (zlidověle heftování) se prováděla u mechanicky poškozených nádob, u nichž primární funkce dovolovala provedení takového zásahu, případně bylo nutné změnit funkci vyspravené nádoby. Po reparaci totiž ztrácela nádoba velkou část své původní těsnosti a nemohla být dále používána pro uskladnění tekutin (pokud byla opravována větší část nádoby) nebo pro tepelnou úpravu potravy. Reparované nádoby tak většinou sloužily pro úschovu sypkého zboží, například obilovin. Nejčastější technika vyspravení nádoby spočívala ve vyvrtání dvou otvorů a následném stažení nádoby drátkem, skobou nebo organickým materiálem (*Buko 1990*, 175-177; *Čapek 2014*, 41-43).

Doklady reparace keramiky můžeme sledovat s větší či menší mírou po celou dobu keramického pravěku (více *Novák 2011*, 89-100). V raném středověku se reparační otvory objevují i u běžných keramických tvarů a to výhradně v prostou u ústí hrdla, méně pak na plecích a výdutích a jen výjimečně na spodních částech nádob (*Boháčová ed. 2003*, obr. 17a:4, 17c:1, 17e:4, 8; *Kuna – Profantová 2005*, 142). Ve vrcholném středověku se výskyt reparačních otvorů koncentruje výhradně na

fragmentech zásobnicových nádob (např. *Zatloukal 1999*, 198; *Boháčová – Špaček 2001*, 606; *Belcredi 2006*, 333; *Durdík – Fröhlich 2008*, 549). Nebude to dáno ani tak faktem, že by masivnější zásobnice byly více náchylné k poškození než běžná stolní a kuchyňská keramika (*Goš – Karel 1979*, 172), ale spíše pořizovací cenou těchto velkých nádob. Zvláště s příchodem rychle rotujícího kruhu a nástupem masové výrovy běžné redukční hrnčiny nebylo potřeba běžné zboží opravovat. Zásobnice byly stále vyráběny tradičním výrobním procesem z materiálu s výraznou příměsí tuhy a to i průběhu 14. - 15. století, což jistě zvyšovalo pořizovací cenu (*Nekuda – Reichertová 1968*, 63; *Čapek 2014*, 41-42). Pro středověkou domácnost bylo jistě ekonomičtější alternativou opravení staré poškozené zásobnice.

Doklad reparační nádob v archeologickém materiálu z parcely domu čp. 23 v Hroznové ulici zastupují tři fragmenty zásobnic. Ve dvou případech se jedná o okrajové části (1-597 a 6-184), v jednom případě o část těla (1-574). Fragmenty zásobnic 1-574 a 1-597 byly odkryty ve vrstvě 1015 v prostoru bloku mezi sondami 1/01 a 2/01.

U fragmentu 1-574 byly zachyceny dva reparační otvory o průměru 5 mm, v jednom z nich dodnes zůstal kus železného drátu. Na povrchu fragmentu nebyla zachycena žádná výzdoba. Síla střepe dosahovala v průměru 10 mm. Na základě technologických kvalit byl zlomek zařazen do keramické třídy CB3007.

Okraj zásobnice 1-597 (Tab. 3) nese pouze jeden reparační otvor o průměru 3,5 mm. Otvor je situován do mírného podélného prožlabení, projevujícího se ve vzdálenosti 40 mm od hrany okraje, a to po celé šíři fragmentu. Síla střepe v místě provrtání činí 12 mm. Jedná se o typ krátkého kyjovitě rozšířeného okraje lichoběžníkovitého průřezu s horní hranou prožlabenou. Na horní i dolní hraně zmiňovaného prožlabení jsou umístěny levotočivé nehtovité vrypy. Okraj zásobnice je zařazen do keramické třídy CB3004.

Okraj zásobnice 6-184 (Tab. 56) byl nalezen ve vrstvě 6009 sondy 6/01. Splepen byl ze dvou fragmentů. Po celém těle zásobnice se výrazně projevuje silná vývalkovitá šroubovice. Právě do druhého prožlabení šroubovice je umístěn reparační otvor o průměru 7,5 mm. Šíře otvoru naznačuje, že mohla být použita skobička místo drátu. Síla střepe dosahuje v místě perforace 19 mm. Profil okraje zásobnice náleží typu krátkého kyjovitě rozšířeného okraje s horní hranou vodorovně seříznutou. Fragment zásobnice byl zařazen do keramické třídy CB3013.

Reparované zásobnice ukazují na snahu o maximální využití zakoupeného předmětu. Ta byla dána především ekonomickým hlediskem. I po vyspravení mohla zásobnice, díky své stacionárně skladovací funkci, sloužit majitelům dalších několik let. Otázkou zůstává, kdo prováděl tyto jednoduché opravy. Základní opravy jistě zvládl majitel zásobnice sám, avšak na složitější reparační práce byla potřeba specializované osoby. Od 14. století v městském prostředí pracovali různě specializovaní kováři, mezi nimi i dráteníci, tedy výrobci drátů, kteří jistě dokázali vyspravit poškozenou nádobu (*Winter 1906*, 148; *Petráň 1985*, 703). Podomní dráteníci, specializující se na opravu běžné keramiky, se objevují až v období novověku (*Vondrušková 2012*, 13).

7.10 Kahany

Kahany jsou běžně chápány jako nízké nádoby miskovitého tvaru, často vybavené hubáčkovitou výlevkou, výjimečně pak s úchytkou či vertikálním ouškem. Většinou však byly drženy pouze za okraj. Řadíme je mezi technickou keramiku. Primární a v podstatě jedinou známou funkcí bylo osvětlování temných místností prostor. Jejich výskyt je znám od 13. století a po celý vrcholný a pozdní středověk došlo jen k minimální tvarové obměně. Kahany fungují na principu knotu nasávajícího palivo, většinou tuk. Využívány byly v běžném každodenním životě a to jak ve městech, vesnicích, šlechtických sídlech, tak také při podpovrchové těžbě (*Nekuda – Reichertová 1968*, 61; *Doležalová 2010*, 213-214).

Soubor keramiky z parcely domu čp. 23 obsahuje pět fragmentů (209,9 g), které je možné zařadit mezi kahany. Tři pocházejí z výplně odkryté stavby v sondě 4/01 (Σ4029), jeden z výplně výkopu recentní kanalizace v sondě 6/01 (vrstvy 6001/02/03) a jeden ze sondy 10 (10016).

Kahánek 4-1602 (Tab. 35) se dochoval v téměř kompletním stavu, chybí pouze část naproti výlevce, takže nelze určit, zda byl přizpůsoben k lepší manipulaci, například formou ouška. Průměr okraje kahánku dosahuje 11 cm. Dochována zůstala výrazná výlevka, která nese stopy po užívání (opálení). Okraj kahanu byl vodorovně vyložený dovnitř misky a na konci zaoblený. Výška kahánku dosahuje 3,5 cm. Průměr dna je 7 cm. Dno bylo klenuté a neslo stopy po odříznutí strunou. Kahánek náležel složením keramické hmoty a druhem výpalu KT CB4001. Podle typologie K. Doležalové, vytvořené na základě nálezů z Jihlavy a Starých hor u Jihlavy, náleží

kahánek 4-1602 typu II, tedy miskovitému kahanu s výraznou výlevkou pro knot (Doležalová 2010, 219, obr. 11).

U kahanu 4-664 (Tab. 27) lze určit celý profil, avšak zhruba 70% z původní velikosti chybí. Váha kahánku je 39,7 g. Na fragmentu byl zachycen náznak na výlevku, na které opět byly stopy po užívání. Tělo kahanu přechází plynule v oblouku ze dna až k dovnitř zataženému okraji, na konci mírně zesílenému (Ka. 2.1). Průměr okraje ani dna se nepodařilo změřit. Kahánek opět náleží keramické třídě CB4001.

Poslední fragment kahanu ze sondy 4/01 se dochoval ve formě okraje a těla s náznakem přechodu ve dno. Váha fragmentu 4-1584 (Tab. 35) je jen 17,9 g. Výlevka nebyla evidována. Průměr kahánku dosahoval až k 15 cm. Okraj kahanu je typu prostého a nahoře se mírně zužujícího a seříznutého (Ka. 1.1). Technologicky náleží keramické třídě CB3007. Všechny tři výše zmíněné fragmenty kahanů lze datovat do období mezi 2. polovinou 15. a počátkem 16. století.

Kahan 6-207 (Tab. 55) ze sondy 6/01 se dochoval pouze ve formě okraje a části těla. Váha kahánku dosahuje pouhých 8,9 g. Průměr okraje dosahoval maximálně 11 cm. Okraj je mírně zesílený a dovnitř oble zatažený (Ka. 2.1). U kahanu byla evidována keramická třída CB4007, která se vyznačuje redukčním výpalem, příměsí stříbřité slídy, ale hlavně leštěným ocelově namodralým povrchem. Fragment byl získán z vrstev spojených se zavázkou recentního kanálu a tak se jedná o tzv. terciární odpad.

Kahánek 10-33 (Tab. 16) ze sondy 10/01 se dochoval v téměř kompletním profilu. Váha fragmentu je 20,5 g. Mírně zesílený a dovnitř zatažený okraj (Ka. 2.1) měl původně průměr 14 cm. Makroskopicky zjištěné vlastnosti keramické hmoty odpovídají KT CB3015. Výlevka na kahanu nebyla zaznamenána. Vnitřní strana kahánku je očazena od používání.

Používání jednoduchých svítidel - kahanů bylo pravděpodobně pro člověka ve středověku každodenní záležitostí. Od 13. století slouží jako jedna z možností osvětlování temných místností. Vedle kahanů se používaly k osvětlování prostor jednoduché dřevěné louče napuštěné pryskyřicí, které mohly být zavěšeny do kovových loučníků (Richter 1982, 158, obr. 104a), keramické svícny na voskové svíčky, nebo kovové, ale i keramické lucerny, které si však mohli dovolit jen zámožní lidé (Petráň 1985, 670; Krajčíc 2006, 249). Jako palivo v kahánku mohl sloužit hovězí lůj a to jak surový, tak škvařený nebo parafín. Knotem mohly být zbytky textilie, kousky mechu nebo dřeva, ale také kousek choroše, což bylo ověřeno pomocí experimentu (Doležalová 2010, 218).

Keramické kahany se běžně nachází ve všech sociálních prostředích. Známe je z prostorů hradů a tvrzí (např. *Nekuda 1985*, 101-102, obr. 149; *Měchurová 1997*, 59, tab. XXXVI:6, XXXVII:8; *Brych 1998*, LXVI; *Unger 1999*; 88-89, obr. 94), prostředí vesnického (např. *Nekuda – Nekuda 1997*, 82, 85, obr. 138:4; *Belcredi 2006*, 334, TAB. XXIV:2,3) a samozřejmě městského (*Nekuda – Reichertová 1968*, 340, Tab. XXXVI: 1-5; *Krajíc 1990*, 99; *Frolík – Hazlbauer – Charvát – Šumberová – Tomášek 1999*, 19, 43, č. 204-506)

7.11 Miniaturní nádoby

Miniaturní nádoby jsou většinou chápány jako zmenšené kopie běžných tvarů, především pak hrnců a konvic. Při popisu jejich funkce v keramickém souboru je často zmiňováno možné využití malých nádob jakožto hraček pro děti, případně jako schránky pro cenné ingredience (např. *Měchurová 1997*, 64-65; *Unger 1999*, 110; *Belcredi 2006*, 334).

Ze souboru keramického materiálu lze do té kategorie zařadit minimálně 6 jedinců, zastoupené ve dvou případech malými hrnečky (4-662 a 4-835), ve dvou případech malými konvičkami s trubicovitou výlevkou (4-181 a 9-1) a po jednom zástupci jsou přítomny fragmenty drobné misky (4-1388) a pohárku (4-1190). U fragmentů 4-835, 4-1990 a 4-1388 lze hovořit o tzv. bílém zboží.

Mezi miniaturní nádoby lze jistě počítat hrnek 4-662 (Tab. 27) z kontextu 4025 s objemem zhruba 0,15 l. Více pozornosti mu bylo již věnováno výše v kapitole 7.1.

Druhý miniaturní hrnek 4-835 (Tab. 27) se dochoval pouze ve formě části okraje s hrdlem a plecí. Stejně jako předchozí hrnek, pochází tento okraj z vrstvy 4025 ze sondy 4/01. Tvar profilu okraje odpovídá typu H. 2.2, tedy okraji vně vyhnutému, zesílenému a vně zaoblenému s vnitřním prožlabením. Průměr okraje dosahoval maximálně 5 cm. Síla střepe se pohybovala kolem 3 mm.

Hrnek je zajímavý především použitou keramickou hmotou. V označení keramických tříd je uváděna jako CB3026, neboli tzv. bílé zboží. Jedná se vesměs o jemně plavenou hlínu bělavé barvy, vypalovanou tvrdým redukčním výpalem. Na okraji 4-835 je možné makroskopickým pozorováním postihnout příměs v podobě malých (0,5 mm) zrn kamínků červené barvy, které jsou občas znatelné na vnější straně. Na vnitřní straně jsou pak znatelné stopy po vytáčení.

Výzdobné prvky na nádobce evidovány nebyly, ale často se na podobných miniaturních hrnečcích objevuje výzdoba v podobě vývalkovité šroubovice, červeného

malování nebo polevy (*Klápště – Muk 1988*, 217, obr. 16:17, 18; *Klápště a kol. 2002*, 21, tab. 123:4; 144:3; 166:8).

Do specifické kategorie malých nádobek z bílého zboží náleží také okraj 4-1190 (Tab. 32), který svým profilem připomíná okraj poháru P. 2.1, tedy varianty vyšších i nižších okruží. Opět se dochovaly pouze části okraje a hrdla o váze 3,3 g. Síla střepeu je pouhé 3 mm. Průměr okraje dosahoval maximálně 4 cm. Stejně jako výše zmíněný hrnek, náleží podle makroskopicky pozorovatelných vlastností okraj 4-1190 ke keramické třídě CB3026. Ani u tohoto fragmentu není přítomna zratelná výzdoba.

Fragment okraje mističky 4-1388 (Tab. 32) lze také zařadit do kategorie miniaturních nádob. Okraj byl součástí výplně stavby v sondě 4/01, přesněji pak z vrstvy 4021. Stejně jako dva výše zmíněné fragmenty, i tento náleží k tzv. bílému zboží (CB4026). Okraj svým tvarem náleží k okrajům mis nezesílených a vodorovně seříznutých (M. 1.3). Průměr okraje dosahoval až ke 12 cm, ale výška misky se pohybovala maximálně 3 cm. Síla zlomku je 4 mm.

Výše popisovaná keramika se vymyká běžné keramice z města jednak velikostí a potom také použitým keramickým těstem. Oproti klasickým převážně šedomodrým keramickým nádobám představuje bílé zboží, zvláště u malých tvarů, nezvyklý pohled, který okamžitě zaujme lidské oko. Navíc se často na stěnách nádoby vykytovala výzdoba v podobě červeně malovaných linek, vývalkovité šroubovice, případně polevy. Pro České Budějovice představuje tato keramika drobných tvarů doklad importu. Místo výroby těchto drobným, kvalitně vypálených nádobek zůstává stále skryto (*Klápště a kol. 2002*, 21).

7.11.1 Konvičky

Dalším typem nádoby, který je běžně řazen k miniaturním nádobkám, jsou malé konvičky s trubicovitou výlevkou, zvané též hubáčky (např. *Radoměský – Richter 1974*, 65). Konvička mohla být doplněna o malé ucho, a to buď třmenové, nebo ucho vertikální páskové, umístěné naproti trubicovité výlevce. Funkce konviček zůstává stále neobjasněná. Nejčastěji jsou tyto malé nádoby spojovány s konzumací tekutin. L. Belcredi například připomíná podobnost konviček s dnešními lázeňskými nádobkami (*Belcredi 2006*, 334). U těchto nádobek lze uvažovat také o využití jako schránky pro vonné masti. Poměrně netradiční funkci přiřadil této skupině miniaturních nádobek J. Orna, který je považuje za formu lampiček, kdy v trubicovité výlevce by byl umístěn knot (*Orna a kol. 2011*, 49). V dnes již tradiční práci V. Nekudy a K. Reichertové jsou

keramické konvičky zařazeny mezi akvamania (Nekuda – Reichertová 1968, 331, Tab. XXVII: 2-4)

O jisté specifičnosti a ojedinělosti konviček vypovídá fakt, že často bývají glazované, a to již od 14. století (např. Procházka – Peška 2007a, 209, 211, 229; Fröhlich – Lhoták 2012, 23, obr. 2).

Nálezy z parcely neumožňují zařazení ke zmíněným typům a to z důvodu nedochování kompletního tvaru. V souboru se nacházejí dvě konvičky – 4-181 a 9-1.

Lépe dochovaná konvička 4-181 (Tab. 19) pochází z vrstvy 4029, tedy z výplně stavby vymezené zdmi 4018 a 1012. Konvička se zachovala v polovině svého tvaru. Okraj, ucho? a samotná trubicovitá výlevka se nedochovaly. Zbytek nádoby (výduť, spodní část a dno) se dochoval téměř nepoškozen. Na pleci konvičky je zachycen otvor odlomené trubicovité výlevky. Po technologické stránce náleží konvička keramické třídě CB4020. Ta je příbuzná s CB4011, kdy v obou případech je použito kvalitní, bílé, jemně plavené keramické těsto, vypalované redukčně do velmi tvrdého střepu. Vnější povrch je leštěním upraven do ocelové barvy. Na lomu a na vnitřní straně zůstal střep bílý. Jedná se o velmi kvalitní keramickou hmotu, která je často použita např. u džbánů a má napodobovat nepoměrně dražší cínové zboží (Orna a kol. 2011, 36).

Dochovaná výška konvičky je 6,5 cm a lze předpokládat, že nebyla o moc větší, například konvička z Bystřece je vysoká pouhých 7 cm a konvička ze Sušického muzea pak 7,7 cm (Belcredi 2006, 334; Fröhlich – Lhoták 2012, 22). Průměr dna je 4,5 cm. Dno nese stopy po odříznutí strunou. Výzdoba nebyla evidována, avšak již samotný způsob úpravy povrchu leštěním lze považovat za esteticky přijatelný.

Druhá konvička inv. č. 9-1 (Tab. 61) je zařazena do keramické třídy CB3007, která se vyznačuje středozrnným až hrubozrnným materiálem s příměsí středně hrubě drcené tuhy a stříbřité a zlatavé slídy. Středně tvrdý oxidační výpal zbarvil povrch fragmentu do hnědé barvy s načervenalým nádechem. Na lomu je znatelný „sendvičový efekt“. Tvar okraje je vně vyhnutý, mírně zesílený a na konci zaoblený. Okraj konvičky byl pravděpodobně velice zúžený, dosahující průměru jen kolem 3 cm. Přibližný tvar konvičky lze odvodit od podobných nálezů, např. z ZSV Bystřece, kde konvička dosahovala výšky 7 cm a průměr okraje 2,7 cm. U Bystřecké konvičky bylo k okraji připevněno třmenové ouško.

Keramické konvičky s trubicovitou výlevkou jsou stále poměrně vzácným tvarem, u kterého stále není známa přesná funkce. Pro nálezy z parcely domu čp. 23, kam je lokalizována jedna z českobudějovických lázní, je jistě lákavá představa užívání

těchto tvarů jako schránky pro vonné oleje. S ohledem na nálezovou situaci a na základě analogických nálezů lze obě nádoby datovat do druhé poloviny 15. století. Podobné konvičky s trubicovitou výlevkou byly již v Budějovicích objeveny (*Nekuda – Reichertová 1968*, 205, 331, Tab. XXVII:2). Často sloužily sekundárně jako schránka pro uložený poklad, jak dokládají nálezy například ze Sezimova Ústí, Květuše, Týna nad Vltavou, případně také ze Stojedína u Slavkova (*Radoměský – Richter 1974*, 98, obr. 73a-73b, 111, obr. 101, 114, obr. 111, 122-123, obr. 125; *Nekuda 1980*, 310, obr. 29). V 16. století bývaly konvičky pokryty světle hnědou polevou a jejich tělo bylo zdobeno radélkem. Takto zdobené konvičky známe například z Budislavic nebo Sušice (*Radoměský – Richter 1974*, 146, č. 173; *Fröhlich – Lhoták 2012*, 23, obr. 2). Z Plzně známe několik konviček se dvěma trubicovitými výlevkami (*Orna a kol. 2011*, 49). Nálezy konviček se nesoustředí výhradně do měst, ale známe je také čistě z vesnického prostředí, jak dokazuje již zmíněný nález z Bystřece (*Belcredi 2006*, 336, TAB. XXVII: 6).

7.12 Tzv. hrnčířská čepel

Během odkrývání sondy 4/01 byl ve vrstvě 4025 získán keramický fragment inv. č. 4-898 (Tab. 28), který bývá v literatuře interpretovat jako tzv. hrnčířská čepel. Jedná se o keramický zlomek nádoby, blížící se svým tvarem nepravidelnému trojúhelníku se zaoblenými rohy a s obroušenými hranami. Výraznější obroušení lze sledovat směrem ke vnější straně fragmentu. Jednotlivé strany dosahovaly velikostí 40, 35 a 30 mm. Síla střepe se pohybovala v průměru kolem 5,5 mm. Mírné prohnutí fragmentu naznačuje, že byl použit střep z výdutě nádoby. Na vnějším povrchu nebyly pozorovány žádné stopy výzdoby. Fragment, ze kterého byl předmět vyroben, spadá do keramické třídy CB4005, která byla zastoupena ve zkoumaném keramickém sortimentu nejčastěji.

Analogické nálezy známe například ze zaniklé vsi Konůvky, kde bylo nalezeno v prostoru feudálního sídla 280 kusů podobných keramických fragmentů, ze kterých se dodnes dochovalo jen 78 kusů (*Šaurová 1973*, 255, obr. 2, 3; *Měchurová 1997*, 66-67), nebo z hradu Lelekovice, odkud pochází 18 fragmentů (*Unger 1999*, 114-115, obr. 120).

Interpretace těchto specifických předmětů není dnes stále zcela jednoznačná. Často se lze setkat s tvrzením, že se jedná o středověkou formu hrnčířské čepele (*Hejna 1964*, 199-201; *Nekuda - Reichertová 1968*, 19; *Skružný 1974*, 157; *Šaurová 1973*, 252-256; *Vencl 1980*, 528-530; *Hejna 1983a*, 387). Automaticky tak bývají tyto předměty

spojovány s hrnčířkou výrobou, kdy jsou brány – jakožto součást výbavy hrnčíře – za její doklad na lokalitě. Podle výše jmenovaných autorů se mělo jednat o archaickou formu novověké hrnčířské čepele zvané „pírko“, která je známá z etnografických sbírek a ikonografických pramenů (*Scheufler 1959*, 162; *Smetánka 1967*, 106-108; *Smetánka 1968*, 553; *Scheufler 1972*, tab. VIII:a; *Skružný 1974*, 157; *Žegklitz 1985*, 151). Naopak kriticky se k problému tzv. hrnčířských čepelí staví např. Z. Měchurová, T. Durdík, M. Tymonová, J. Unger, L. Varadzin nebo R. Zatloukal. Většinou poukazují na chybějící jednoznačnou spojitost mezi nálezy těchto předmětů a výrobou keramiky, kdy naprosto postrádáme jejich nálezy na archeologicky doložených hrnčířských dílnách. Naopak jsou často nalézány na šlechtických sídlech (Konůvky, Chvojen, Lelekovice, Rokštej, Příběnice) nebo výjimečně v kláštřích (Jihlava), kde se samotná výroba keramiky nepředpokládá (*Durdík 1983*, 476-477; *Měchurová 1997*, 67; *Unger 1999*, 115; *Zatloukal 2000*, 62; *Varadzin 2010*, 19-20; *Tymonová 2014*, 159). Přesná funkce těchto obroušených fragmentů keramických nádob tak zůstává dosud skryta. Nesporná se jeví jejich spojitost s nějakým výrobním procesem, kdy byly používány k uhlazování plochy, například na úpravu kůží. Nabízí se také možnost využití v kuchyni, jako například při broušení nožů nebo při vyškrabávání zbytku jídel z hrnce (*Měchurová 1997*, 66-67; *Unger 1999*, 115).

„Hrnčířské“ čepele mohou sloužit jako příklad problematiky zánikových transformací a postdepozičních procesů působících na keramické nádoby. O takto reutilizovaném fragmentu lze hovořit jako o tzv. kulturním (terciárním) zbytku, tedy předmětu, který ztratil svoji primární funkci, byl určen k uložení do odpadního areálu, avšak byl používán dále v rámci kulturního chování (*Čapek 2010*, 21; *Čapek 2014*, 36-38). V tomto případě byl vybrán střep z rozbité nádoby, která byla určena k vyhození a využit jako pracovní nástroj. U těchto předmětů tak dochází k částečnému překrytí primárního účelu a s tím spojeného odloučení od zbytku původní nádoby a jejího přechodu z živé (systemické) kultury do archeologického kontextu (*Schiffer 2002*).

Jediný zástupce z parcely v Hroznové ulici k odhalení funkce těchto předmětů příliš nepřispěje. Makroskopickým pozorováním nebyly zjištěny takové stopy, které by napomohly k určení funkce předmětu. Také nálezové okolnosti nepomáhají s odhalením funkce. Čepel byla uložena ve vrstvě, která byla určena jako součást sekundárně přemístěného odpadního areálu (zavážkový a vyrovnávací materiál), čímž ztrácí značnou část své vypovídací hodnoty.

7.13 Shrnutí poznatků

Prezentovaný soubor keramiky představuje pouze jeden díl mozaiky z výbavy středověké domácnosti. Ačkoliv představují keramické fragmenty stolní a kuchyňské keramiky vždy hlavní podíl z nálezového souboru, zda měla keramika takové zastoupení také v životě obyčejného člověka, říci nedokážeme. Jaký byl podíl keramických nádob vůči nádobám dřevěným (skládané, soustružené a dlabané), cínovým nebo skleněným nemůžeme přesně posoudit. Například u dřevěných nádob se běžně předpokládá, že tvořily většinu běžného stolního vybavení domácnosti, ale máme jen omezené množství jejich nálezů. Je to dáno jednak nižší šancí na zachování organického materiálu mimo vlhké prostředí a také pravděpodobně racionálnější likvidací opotřebovaných dřevěných nádob, kdy bylo jistě efektivnější dřevěnou nádobu spálit (*Klápště a kol. 2002, 126*).

Z přítomné kuchyňské keramiky se nejčastěji vyskytovaly různé velké hrnce. Pro starší horizont zachycené pouze v okrajových částech, pro mladší pak v několika rekonstruovatelných tvarech. Většinou se jednalo o hrnce vejčitého tvaru s uchem, které mohly sloužit jak k přípravě potravy, tak jako skladovací nádoby. O malých hrnečcích s ouškem (tzv. koflík) lze pak uvažovat jako o stolním nádobí, sloužícímu pro konzumaci tekutých nápojů. Výrazně jsou zastoupeny keramické pokličky a to především zvonovitého tvaru, které chránily obsah hrnců a mís před znečištěním a částečně urychlovaly proces přípravy stravy. Při přípravě stravy a případně jejímu servírování na stůl sloužila většina zjištěných mís, které měly vodorovně vyložený okraj a kónické tělo. Do výbavy kuchyně lze jistě zařadit cedníky, které se zachovaly pouze ve formě perforovaných spodních částí nádob.

Přítomnost nějaké formy černé kuchyně v zaniklém domě čp. 23 lze dokázat pouze zprostředkovaně. Doklady vaření na otevřeném ohni (očazení) nesou některé fragmenty hrnců, především spodní části, trojnožek a také některé pokličky. Černá kuchyně bývala situována do prvního patra domu. V ní se nacházel zděný podstavec, na kterém se pracovalo s otevřeným ohněm. Spaliny a kouř bývaly odváděny dýmníkem do komína. Pro druhou polovinu 15. století nelze vyloučit, i díky nálezům souboru kachlových kamen, spojení černé kuchyně a přístupu do topeniště pro kachlová kamna (*Petráň 1985, 656, obr. 508, 653-654; Frolík – Hazlbauer – Charvát – Šumberová – Tomášek 1999, 18-19*).

K servírování stravy mohly sloužit v souboru objevené kónické mísy, kdy pro snazší manipulaci mohly být opatřeny uchem. Jídlo se pak jedlo z nižších keramických mís, ale pravděpodobně častěji byly používány nádoby ze dřeva, které se však nedochovaly (*Frolík – Hazlbauer – Charvát – Šumberová – Tomášek 1999*, 19, 37, č. 122). Servírování nápojů je doloženo nálezy džbánů různých velikostí. U menších, více zdobných, kvalitněji provedených a celkově reprezentativnějších džbánů lze předpokládat používání při stolování. Povrch těchto džbánek byl často vyleštěn do ocelově lesklé podoby, čímž se přibližoval svým vzhledem výrazně dražšímu cínovému zboží. Větší džbány pak mohly být využity pro nošení a rozlévání vody.

K samotné konzumaci nápojů se používalo zprvu snad nízkých keramických mís (*Beranová 1996*, 516) a od 2. poloviny 14. století pak častěji keramických pohárů. Samozřejmě že i tuto funkci po celou dobu jistě zastávaly ve větší míře nádoby ze dřeva, ale ty se v souboru nedochovaly a v menší míře skleněné a cínové nádoby. Keramickými nádobkami, ze kterých se pravděpodobně také pilo, jsou malé hrnečky s jedním uchem, zvané též koflíky. Zda měly své místo při stolování také nalezené konvičky, například na umívání rukou (*Petráň 1985*, 851), nebo zda se používaly jako hračky pro děti, či jako schránka pro vonné oleje, není doposud jisté.

Větší zásoby sypkých a pevných potravin, případně tekutin (voda, pivo) byly uchovávány ve vysokých, silnostěnných zásobnicích, většinou s kyjovitým okrajem. Pravděpodobně nebyly používány jen pro skladování viktualií (polotovary, nikoliv samotná jídla), ale jak dokládají nálezy v blízkosti pyrotechnických zařízení, tak v nich mohly být uloženy potřebné suroviny pro provoz pecí. Pravděpodobně kvůli vyšší pořizovací ceně přistupovali majitelé zásobnic v případě poškození k jejich reparacím.

Jediným doloženým typem osvětlovadel jsou keramické kahánky. Jejich používání bylo běžnou každodenní záležitostí. Je také možné, že již zmiňované konvičky mohly být využity jako lampičky, kdy knot by byl umístěn v trubicovité výlevce.

V souboru se také nachází miniaturní nádoby z bílého keramického těsta, které se vymykají zbytku souboru jak svojí velikostí, tak technologickým zpracováním a lze u nich předpokládat, že se jednalo o importy. Mohly být používány jako schránky pro cenné komodity (vonné oleje, koření, masti, atd.).

Velice omezujícím při určování funkce nádob a jejich počtu je způsob vzniku většiny kontextů. Ani u jednoho keramického souboru z parcel domu čp. 23 se nejedná o situaci primárního odpadu, případně zánikový horizont. Většinou se potýkáme se

soubory sekundárního a terciárního odpadu, u kterých dochází k výrazné ztrátě informací, které může soubor poskytnout.

Některé z nalezených předmětů je možné teoreticky spojit s provozem lázně, která bývá lokalizovaná do prostoru domu čp. 23. Především se jedná o džbány, kterými mohla být nošena voda, nebo jimi mohly lazebnice rozlévat hostům různé nápoje. Konzumovat nápoje mohli hosté z pohárů nebo koflíků. K tomuto účelu snad mohly také posloužit malé konvičky s trubicovitou výlevkou. Jako obsah miniaturních nádobek je možné si představit různé vonné oleje a masti, které byly nutnou součástí každé lázně. V prostoru lázně by se jistě neztratila větší zásobnice, například jako rezervoár pitné vody. Snad právě takto sloužila zásobnice netypicky zdobená radélkovou výzdobou. Vše je však čistě hypotetické. Všechny výše zmíněné předměty byly součástí závážky hospodářského stavení, které náleželo k domu čp. 23, a nebyly nalezeny v prostoru samotné lazebny.

8 Soubor pozdně středověkých kachlů

Během výzkumu sond 4/01 a 1/01 byl nalezen soubor pozdně gotických kachlů. Celkem bylo evidováno 185 fragmentů, z nichž zůstalo po slepení 49 jedinců určených jako pozdně gotické kachle (Tab. 77-80). Osm jedinců se dochovalo v nepoškozeném, nebo jen částečně poškozeném stavu. Dalších osm kachlů bylo možné kompletně nebo z větší části rekonstruovat do původní podoby. Všech 49 nálezů kachlů bylo situováno do prostoru zkoumané stavby v sondách 4/01 a 1/01, vymezené kamennými zdmi 4018 v sondě 4/01 a 1012 v sondě 1/01. V sondě 4/01 byly nálezy omezeny převážně do rozmezí vrstev 4020 – 4026. U těchto vrstev lze předpokládat vznik ve stejné době, případně v mírném časovém odstupu, což dokládá vzájemná slepitelnost fragmentů stolní a kuchyňské keramiky, objevené v rámci zmíněných vrstev. Hlavní výskyt pak spadá do vrstvy 4021, kde bylo nalezeno zmíněných 16 kompletních nebo částečně rekonstruovatelných kachlů. V sondě 1/01 náležely dva fragmenty do vrstvy 1020 a jeden fragment do vrstvy 1013. Celková váha objevených pozdně gotických kachlů dosahuje necelých 13 kg.

Na základě obecně přijímaného členění kachlů podle celkového tvaru, vytvořeného Z. Smetánkou (*Smetánka 1969*, 228-265; dále např.: *Richterová 1982*, 9-18; *Hazlbauer 1986*, 489-504; *Hazlbauer – Richter 1990*, 416-434; *Krajíc 1997*, 23-26; *Hazlbauer 1998*, 19-23; *Pavlík – Vitanovský 2004*, 12-14; *Orna 2005*, 9; *Tymonová 2011*, 20-22, 142-156) byly v souboru rozpoznány dva druhy kachlů – nádobkové a výklenkové.

8.1 Nádobkové kachle

Nádobkové kachle patří k výrobně nejjednodušším typům. Základní tvar byl vytáčen na rychle rotujícím kruhu. Následný tvar ústí (kruhový, trojúhelníkový, čtvercový, obdélný) byl zformován ručně hrnčářem podle žádosti odběratele na celkovou podobu kamen (více *Krajíc – Volf 1997*, 180-182). Nádobkové kachle fungovaly na principu teplometu, kdy uzavřené dno bylo vsazeno dovnitř kamen a tím se dostávalo do přímého kontaktu s ohněm či teplými plyny uvnitř kamen. Tím mohlo dojít k rychlému zahřátí kachle a následnému sálání tepla skrze otevřené ústí do místnosti. Výhodou tak je rychlý nástup primární funkce kamen – vyhřívání místnosti. Nevýhoda nádobkových kachlů přichází po vyhasnutí ohně v kamnech, kdy rychle ztrácí naakumulované teplo. Naproti tomu komorové kachle se zahřívaly déle, ale zato dokázaly do místnosti sálat naakumulované teplo delší dobu i po vyhasnutí ohně. (*Krajíc 1997*, 23; *Orna 2005*, 9).

Nádobkové kachle byly zastoupeny celkem 17 jedinci, kdy se osm nádobkových kachlů zachovalo kompletně nebo je bylo možné z větší části rekonstruovat (inv. č. 4-2415, 4-2717, 4-2718, 4-1741, 4-2759, 4-2787, 4-2800, 4-2801). Zbytek byl zachován ve formě fragmentu okrajové části nebo části těla. U celých tvarů byly dále rozlišeny kachle nádobkové se čtvercovým ústím a dva kachle s obdélným ústím. Při analýze nádobkových kachlů bylo využito popisného a metrického systému, vycházejícího ze studií, zaměřených na zpracování většího množství nádobkových kachlů. Především se jednalo o práce Z. Smetánky (*Smetánka 1969*, 233-238, tab. 1-4), J. Richterové (*Richterová 1982*, 9-11), Z. Hazlbauera s M. Richterem (*Hazlbauer – Richter 1990*, 416-434), R. Krajíce (*Krajíc 1997*, 23, obr. 13) a J. Orny (*Orna 2005*, 9-32). Evidovány tak byly údaje o keramické třídě, tvaru okraje, hloubce kachle, průměru ústí, ploše ústí, průměru dna a úhlech α_1 a α_2 , které určují v jakém úhlu je stěna kachle vůči jeho dnu. Měřena byla také váha kachle, a pokud byl kachel vybaven lištou, tak její vzdálenost od okraje. Zjištěné metrické údaje nádobkových kachlů shrnuje přiložená přehledová tabulka (*přehled 5*).

id. č.	inv. č.	KT	hloubka (mm)	ústí (mm)	plocha ústí (mm ²)	ø dna (mm)	Váha (g)	α_1, α_2 (°)
2439	4-2715	CB 4001	127	185×185	34 225	135	917	34,8°
2440	4-2717	CB 4005	153	196×195	38 220	100	1260,4	53,9°
2441	4-2718	CB 4005	153	195×195	38 025	105	1158	50,8°
2442	4-2741	CB 4005	158	200×191	38 200	106	1226,2	51,3°; 46,8°
2443	4-2759	CB 4005	153	202×199	40 198	105	1247,8	54,4°
2444	4-2787	CB 4005	157	196×189	37 044	103	1023,3	51,1°; 47,5°
2445	4-2800	CB 4005	102	200×101	20 200	76	543,1	nepočítáno
2446	4-2801	CB 4005	107	204×112	22 848	81	507,1	nepočítáno

Přehled 5. Popis základních morfologických, technologických a metrických vlastností nádobkových kachlů.

Z přiložené tabulky je možné rozpoznat, že se jednalo o kompaktní soubor nádobkových kachlů, pocházející pravděpodobně z jednoho otopného tělesa. Výjimku tvoří nádobkový kachel se čtvercovým ústím inv. č. 4-2715 (Tab. 77), který se odlišoval jak po morfologické, tak po technologické stránce. S hloubkou 127 mm a plochou ústí 34 225 mm² spadá kachel do kategorie krátkých středně hlubokých s velkým ústím (*Smetánka 1969*, 236-237, *Krajíc 1997*, 97). Jako jediný ze studovaných kompletních

kachlů má kachel 4-2715 vnitřní obvodovou lištu, která je vzdálena od ústí kachle 41 mm. Tvar okraje je prostý, vodorovně seříznutý. Dno kachle nese stopy po odříznutí strunou. Na dnu a spodní části těla kachle jsou ve vzdálenosti 50 mm ode dna znatelné stopy po zasazení do kamen v podobě zbytků omazu. Nádobkový kachel 4-2715 byl vyroben z odlišné keramické hmoty (CB 4001) nežli zbylé exempláře, které byly zhotoveny z keramické třídy CB 4005. Keramická třída CB4001 se vyznačuje tvrdým oxidačním výpalem, zbarvujícím kachel do hnědošedého odstínu a středozrnou až hrubozrnou keramickou hmotou, obsahující příměsy písku a křemene.

Zbytek nádobkových kachlů lze zařadit do kategorie řádkových nádobkových kachlů se čtvercovým (4-2717, 4-2718, 4-2741, 4,2759 a 4-2787) nebo obdélným (4-2800 a 4-2801) ústím (Tab. 77). Kachle se čtvercovým ústím je možné určit, podle hloubky těla a plochy ústí (průměrné hodnoty: hl.: 154,8 mm, pl. 38 337 mm²), jako hluboké kachle s velkým ústím (*Smetánka 1969*, 236-237; *Krajíc 1997*, 23; *Orna 2005*, 9). Tělo kachlů přechází plynule z hraněného profilu ústí ke kruhovému profilu u dna, kterého dosahuje ve spodní třetině kachle. Oproti kachlům se čtvercovým ústím dosahovaly nádobkové kachle s obdélným ústím zpravidla menší hloubky (102 a 107 mm), čímž by spadaly do kategorie středně hlubokých kachlů. Na základě plochy ústí je lze zařadit mezi kachle se středně velkým ústím. Delší strana ústí dosahuje v obou případech podobných hodnot jako zbytek nádobkových kachlů stejné keramické třídy. Kratší strana ústí pak dosahuje přibližně poloviny délky delší strany. Tyto kachle mohly sloužit spolu s necičkovitými kachly jako kachle rohové a vytvářet spolu s kachly se čtvercovým ústím tzv. cihlovou (gotickou), kdy na sebe svíslé spoje jednotlivých řad kachlů nenavazují. Taková vazba zlepšovala stabilitu samonosného kamnového tělesa. Tvar okraje nádobkových kachlů je vodorovně seříznutý a dovnitř zaoblený. U všech nádobkových kachlů (s výjimkou 4-2715) se na vnější stěně vyskytují široké, poměrně ploché záchytné šroubovice, které zlepšovaly upevnění kachle do těla kamen. Šroubovice pokrývá horní polovinu kachle. Naopak tyto kachle postrádají vnitřní obvodovou lištu.

U nádobkových kachlů se čtvercovým ústím byl také měřen úhel α_1 , případně α_2 v případě, že se délka stran ústí u kachle výrazněji rozcházela (tvar ústí se často blížil spíše nepravidelnému čtverci). Tyto úhly lze označit jako tzv. středové úhly kachle. Vyjádřené jsou vzájemným poměrem mezi průměrem kruhového dna, celkovou hloubkou a délkou ústí kachle. Získány jsou pomocí vzorce využívajícího různé metrické hodnoty kachle, jako například průměr dna, délku strany ústí a hloubku kachle

(*Hazlbauer – Richter 1990, 420-421, Krajíc 1997, 23*). Nádobkové kachle s pravoúhlým ústím mohly být použity při stavbě kamen jednak jako řádkové kachle v rovné stěně soklové části kamen, nebo jako kachle v nástavcové části kamen, která mohla být kvadratická, nebo polygonální. Středový úhel počítáme u nádobkových kvůli zjištění, zda mohly být použity v zalomené linii polygonálního nástavce. U kachle inv. č. 4-2715 byl změřen úhel $34,8^\circ$, což ukazuje na možnost, že kachel by mohl být součástí polygonu složeného ze 7-12 kachlů. U zbylých nádobkových kachlů byly naměřeny hodnoty pohybující se mírně přes hranici 50° s výjimkou dvou úhlů ($46,8^\circ$ a $47,5^\circ$) u kachlů s více nepravidelným ústím (4-2741, 4-2787). Z toho vyplývá, že tyto kachle mohly být použity v polygonálním nástavci složeném z 5 až 7 kachlů (*Hazlbauer – Richter 1990, 248*).

Vedle výše popsaných kompletních nebo z větší části rekonstruovatelných nádobkových kachlů bylo v souboru z Hroznové ulice čp. 23 evidováno dalších devět fragmentů, které lze určit jako nádobkové kachle. Celková váha u těchto kachlů dosahuje 473,9 g. V šesti případech pochází zlomek kachle ze sondy 4/01 (4× SJ 4025; 1× SJ 4021 a 1× SJ 4019), zbylé tři zlomky pocházejí ze sondy 1/01 (2× SJ 1020; 1× SJ 1013). Všechny fragmenty byly určeny na základě okrajové části (ústí) nádobkového kachle. U čtyř jedinců byla na vnější straně umístěna záchytná šroubovice (4-732, 4-772, 4-781 a 4-1741). Dva okraje měly na své vnitřní straně zbytky obvodové plastické lišty (4-2454 a 1-280). Fragmenty 4-732, 4-772, 4-775 a 4-781 lze ztotožnit z výše popisovaným souborem nádobkových kachlů, kdy se shodují jejich základní morfologicko – technologické znaky. U těchto kachlů byla evidována stejná keramická hmota CB4005 a stejný typ okraje – vodorovně seříznuté, uvnitř částečně zaoblené. Ztotožnění s výše popsaným souborem nelze vyloučit ani u exemplářů 1-225 a 1-780, kde také byly při jejich výrobě použity technologické postupy odpovídající keramické třídě CB4005, avšak odlišují se okrajem, který lze u prvního kachle charakterizovat jako okraj vodorovně seříznutý s výrazným ovalením na vnějšku a menším ovalením uvnitř, u druhého pak jako okraj vodorovně seříznutý a dovnitř zatažený (*Smetánka 1969, 238*).

Výraznější technologicko-morfologické rozdíly lze makroskopickým pozorováním sledovat u kachlů 4-1741 a 4-2454. U prvně jmenovaného odpovídá keramická hmota a načervenalé zbarvení povrchu keramické třídě CB3023. Na vnějším povrchu fragmentu kachle 4-1741 je umístěna záchytná šroubovice ve formě rytých rýh o maximální síle 2 mm. Okraj kachle je nahoře vodorovně seříznutý s ostrými hranami zaoblenými. Na kachly byly znatelné stopy očazení, způsobené používáním kachle

v kamnovém tělese. Druhý fragment (4-2454) se více blíží svými znaky kachly 4-2715. U kachle byla rozpoznána stejná keramická třída CB4001. Také okraj byl stejného tvaru – vodorovně seříznutý. Na vnitřní straně fragmentu leží ve vzdálenosti 35 mm obvodová lišta. Lze usuzovat, že fragment kachle 4-2454 a kachel 4-2715 pochází ze stejné várky výrobků.

8.2 Výklenkové kachle

Za výjimečný lze považovat soubor nezdobených výklenkových kachlů (Tab. 77-79), kterých se na parcelách 203/1 a 203/3 našlo v kompletním nebo v kompletně rekonstruovaném stavu sedm jedinců. V částečně dochovaném stavu (dochována min. 1/3 kachle) bylo nalezeno osm kusů. Mezi fragmenty pak bylo určeno dalších 14 výklenkových kachlů, zastoupených převážně okrajovými částmi. Celkem tak bylo zařazeno mezi výklenkové kachle 29 zkoumaných keramických předmětů. Společná váha určených výklenkových kachlů dosahuje 4 491 g. Všech 29 kachlů bylo nalezeno v rámci sondy 4/01. Kachle byly objeveny v různých stratigrafických kontextech. Do vrstvy 4026 lze zařadit osm nálezů, většinou se jedná o menší fragmenty okrajových částí nebo části těla kachle. Pouze kachel 4-524 bylo možné částečně zrekonstruovat do původní podoby. Ve vrstvě 4025 se nacházelo pět menších fragmentů. Jeden fragment byl získán ze stykové plochy mezi vrstvami 4026, 4025 a 4021. Nejvíce nálezů výklenkových kachlů pak pochází z vrstvy 4021, kde bylo evidováno celkem 15 exemplářů. Ačkoliv byly výklenkové kachle získány v rámci odlišných kontextů, lze říci, že se jedná o jeden soubor. U zmíněných vrstev je velice pravděpodobné, že vznikaly ve stejnou dobu, případně pouze s malým časovým rozestupem.

Výklenkové kachle se vyznačují obdélným ústím s horní a dolní částí kachle zakončenou víceméně rovnými polokruhovými ploškami, takže samotné tělo získává tvar uzavřeného půlválce (*Smetánka 1969, 243; Hazlbauer – Hedenreich – Lamr 2001, 393; Pavlík – Vitanovský 2004, 12*). U výklenkových kachlů v souboru z parcely domu čp. 23 naprosto chybí čelní vyhřívací stěna, takže fungují na podobném principu jako nádobkové kachle, kdy zadní část kachle je v přímém kontaktu s vytápěným prostorem a vnitřní část těla je otevřena do místnosti. U tohoto typu kachle není dodnes uspokojivě vyřešen problém užívané terminologie při klasifikaci kachle. Je to do jisté míry dáno nepříliš velkým zastoupením tohoto druhu kachle ve zkoumaných souborech gotických a raně novověkých kachlů. S. Smetánka zařazuje tyto kachle jako samostatný typ, nazvaný jako necičkovité kachle, který je morfologicky blízký výklenkovým kachlům

(zvané též nikové), s tím, že na prohnuté stěně bývá umístěn plasticky ztvárněný výjev (*Smetánka 1969*, 243). Toto zařazení přejímá ve své práci o kachlích ze sbírek Západočeského muzea v Plzni J. Orna (*Orna 2005*, 132). Setkat se však můžeme i s vymezením tzv. necičkovitých kachlů jako specifické skupiny nádobkových kachlů a to z důvodu chybějící vyhřívací komory a podobného funkčního principu (*Hazlbauer – Heidenreich – Lamr 2001*, 393; *Hrubý – Kypta 2007*, 426). V práci budu dále pracovat převážně s termínem výklenkové kachle, který nejvíce odpovídá tvarovému popisu kachlů.

Při analýze kompletně dochovaných nebo z větší části rekonstruovatelných výklenkových kachlů byly evidovány základní technologicko-metrické vlastnosti: keramická třída (nerozlišováno od KT používaných u kuchyňské a stolní keramiky), rozměry ústí kachle, celková plocha ústí, hloubka kachle a váha. Tyto prvky jsou popsány v příložené tabulce. Dále byl popisován typ okraje a technologické stopy vzniklé při výrobě či při používání kachlů (viz. *Přehled 6*).

id. č.	inv. č.	KT	ústí (mm)	plocha ústí (mm)	hloubka (mm)	váha (g)
454	4-524	CB4005	187×101	18 887	55	375,8
525	4-784	CB4005	? ×96	?	41	106,9
2447	4-2810	CB4005	180×93	16 740	43	241,8
2448	4-2819	CB4005	183×93	17 019	47	284
2449	4-2820	CB4005	180×92	16 520	56	347,6
2450	4-2821	CB4005	186×93	17 298	45	304
2451	4-2830	CB4005	179×91	16 289	48	367,2
2452	4-2832	CB4005	178×96	17 088	45	279,8
2453	4-2839	CB4005	190×106	20 140	54	445,6
2454	4-2841	CB4005	? ×94	?	48	273,1
2455	4-2842	CB4005	180×88	15 840	46	304,3
2456	4-2843	CB4005	180×90	16 200	42	261,3
2457	4-2844	CB4005	191×107	20 437	51	354,6
2458	4-2858	CB4005	? ×92	?	44	156,2
2459	4-2863	CB4005	? ×91	?	45	197,7

Přehled 6. Popis základních morfologických, technologických a metrických vlastností výklenkových kachlů.

Při pohledu na tabulku je zřejmé, že všechny výklenkové kachle, které se dochovaly minimálně v 1/3 své původní velikosti, byly vyrobeny ze středozrného materiálu s drobnou příměsí hornin křemíku a slídy, redukčně vypáleného do modrošedých odstínů (keramická třída CB 4005). Rozměry ústí se pohybovaly od 191 po 178 mm u delší strany ústí a mezi 101 a 88 mm u kratší strany ústí. Plochy ústí u výklenkových kachlů dosahují rozměrů od 15 840 mm² až po 20 437 mm². Nejnižší hloubka u těchto poloválcovitých kachlů činila 41 mm, zatímco u nejhlubšího kachle bylo naměřeno 56 mm. Okraje všech studovaných výklenkových kachlů jsou přímě, jednoduše vodorovně seříznuté bez viditelné další úpravy. To je z větší části dáno procesem výroby poloválcových výklenkových kachlů, kdy vytvořené válcové tělo bylo jednoduše rozříznuto v půli.

V souboru výklenkových kachlů z parcely domu čp. 23 je možné rozlišit dva typy kachlů, které se sice neliší velkými metrickými rozdíly, avšak na pohled rozpoznatelnými. Průměrná velikost stran obdélníkovitého ústí u menšího typu výklenkového kachle dosahuje 180×92 mm. Plocha ústí u menšího kachle pak dosahuje v průměru 16 624 mm² a průměrná hloubka 46 mm. K typu výklenkového kachle menších rozměrů lze přiřadit kachle 4-2810, 4-2819, 4-2820, 4-2821, 4-2830, 4-2832, 4-2842, 4-2843 a pravděpodobně také 4-784, 4-2841, 4-2858 a 4-2863. U druhého - masivnějšího typu - výklenkových kachlů dosahují průměrné hodnoty u délek stran obdélníkovitého ústí 189×104 mm, u jeho plochy pak 19 821 mm². Průměrná hloubka masivnějšího typu kachle činí 53 mm. Tento typ zastupují v souboru tři exempláře: 4-524, 4-2839 a 4-2855. Otázkou je, zdali se oba typy od sebe lišily pouze metrickými vlastnostmi, nebo jestli plnily v kachlových kamnech odlišné funkce (rohový kachel × řadový kachel). Možností také je, že velikostní rozdíly vznikly neintencionálně během výrobního procesu, například během výpalu a na umístění kachle v kamnovém tělese neměly zásadní vliv, pouze estetický. To bohužel nelze za současného stavu poznání problematiky polovalcových výklenkových kachlů rozhodnout. K podobnému rozčlenění výklenkových kachlů dospěly také P. Hrubý s J. Kyptou při popisu velmi podobného souboru výklenkových kachlů, získaného během výzkumu parcely domu čp. 27 v Českém Krumlově. Autoři byli schopni rozlišit užší typ obdélního kachle o velikostech stran ústí 120 a 240 mm s hloubkou cca 35 mm a širší typ s ústím dosahujícím rozměrů 140 a 215 mm a o hloubce 55 mm (*Hrubý – Kypta 2007*, 246, obr. 5-6).

Na výklenkových kachlích byly také pozorovány různé technologické a morfologické znaky vzniklé během výrobního procesu. U kachle 4-2842 lze na vnější straně poloválcové komory nalézt záchytné rýhy podobné těm, které se vyskytují u nádobkových kachlů. Také zde jistě sloužily k lepšímu uchycení kachle do tělesa kamen. Jako technologické stopy, vzniklé během výrobního procesu výklenkových kachlů, lze interpretovat kruhové otvory umístěné na horních stěnách, které byly zjištěny u exemplářů inv. č. 4-2810, 4-2819, 4-2830, 4-2843. Otvor na horní stěně má tvar půlkruhu, který má svůj pomyslný střed v místech středu horní hrany ústí. Otvor nebyl vytvořen sekundárně, například při vsazování kachle do kamen nebo při jeho vyjímání, ale již při samotné výrobě kachle, což dokládá fakt, že tyto otvory prošly stejným výpalem jako zbytek kachle. U dvou exemplářů (4-2820, 4-2821) je horní půlkruhová stěna mírně konvexně vypouklá. Výrobu na rychle rotujícím kruhu pak dokládá opačná – spodní – stěna kachle, na které se dochovaly stopy po odříznutí strunou, a to u kachlů 4-524, 4-2810, 4-2819, 4-2820, 4-2821, 4-2830, 4-2832, 4-2839, 4-2841, 4-2842, 4-2844, 4-2858. Všechny výše zmíněné znaky se také nacházely na výklenkových kachlích z maďarské lokality Galgahévíz (*Zsuzsa – Tibor 1992*, 108) nebo na kachlích z polského Slezska (*Dymek 1995*, 58, Tabl. VIIc).

Vedle kompletně dochovaných nebo z velké části rekonstruovaných výklenkových kachlů bylo v souboru keramiky rozpoznáno dalších 14 fragmentů, které bylo možné přiřadit k tomuto typu kachle. Z větší části se jednalo o okrajové části ústí kachle (11×), ve zbylých třech případech se jednalo o části těla kachle. Celková váha 14 fragmentů výklenkových kachlů činí 190,8 g. Metrické znaky, popisované u ostatních zástupců tohoto typu kachle, nebylo u zbytku souboru možné zjistit kvůli jejich stavu zachování. Sledovány tak byly alespoň jejich základní technologicko-morfologické vlastnosti. U evidovaných okrajových částí je vždy přítomný stejný typ okraje – přímý, vodorovně seříznutý. Makroskopicky pozorovatelné vlastnosti keramické hmoty odpovídají u většiny jedinců keramické třídy CB4005, tedy té samé, jako u zbytku souboru výklenkových kachlů. Pouze u fragmentů 4-2168 a 4-2226 byla určena keramická třída CB4002, která se vyznačuje výraznými příměsemi zrn hornin a písků a tvrdým oxidačním výpalem, zbarvujícím povrch do odstínů tmavě hnědošedé barvy. Morfologicky jsou tyto fragmenty totožné, pouze při výrobě bylo použito keramické těsto s výraznější příměsí ostřiv.

8.3 Zhodnocení souboru pozdně gotických kachlů

V rámci stavení odkrytého v sondách 1/01 a 4/01 byl vyzvednut soubor pozdně středověkých kachlů, skládající se z velkých nádobkových kachlů se čtvercovým a obdélným ústím a menších výklenkových kachlů s obdélným ústím. V souboru se nenacházejí žádné kachle komorové, baňkovité, případně nádobkové s trojúhelníkovitým ústím. Soubor je zastoupen výhradně kachly nejnižší cenové kategorie. Na většině kachlů není přítomen žádný výzdobný prvek, s výjimkou dvou nádobkových kachlů s vnitřní obvodovou lištou. K výrobě kachlů byla použita obyčejná hrnčířská hlína. Občas bývaly viditelné plochy nádobkových kachlů potírány zdobnými hlinkovými nátěry (*Tetour 2005*, 225), avšak ani to nebylo u zkoumaného materiálu pozorováno.

Nádobkové kachle bývají často zastoupeny v archeologickém materiálu z výzkumů středověkých lokalit, převážně pak měst a šlechtických sídel. V literatuře však bývá věnována pozornost spíše zdobeným kachlům komorových. Z publikovaných souborů nádobkových kachlů lze uvést například nálezy ze Sezimova Ústí (*Hazlbauer – Richter 1990*, 416-434; *Hazlbauer – Chotěbor 1990*, 361-383), Tábora (*Krajíc 1997*; *Krajíc a kol. 1998*, 183-184), Plzně (*Orna 2005*), Mostu (*Klápště – Muk 1988*, 222-228; *Klápšte a kol. 2002*, 26-28), Prahy (*Richterová 1982*), Křivoklátu (*Durdík – Hazlbauer 1991*, 279-300), Chanovic (*Tetour 2005*, 211-283) nebo Českého Krumlova (*Hrubý – Kypta 2007*, 423-434). Nezdobené výklenkové kachle jsou v archeologických nálezech poměrně vzácné, zvláště v českém prostředí. Jejich nálezy byly evidovány například v Mohelnici (*Hazlbauer – Hedenreich – Lamr 2001*, 393) nebo v Českém Krumlově (*Hrubý – Kypta 2007*, 423-434, obr. 5-6). V zahraničí známe výklenkové kachle například z Maďarska (*Zsuzsa – Tibor 1992*, 111, tab. III:2) nebo Polska (*Dymek 1995*, 244, Tabl. VIIc). Soubor lze datovat na základě morfologických vlastností a analogických nálezů rámcově do druhé poloviny 15. a počátku 16. století, čemuž neodporuje skladba keramického materiálu, nalezeného spolu s kachly.

Soubor kachlů byl nalezen ve vrstvách klasifikovaných jako vyrovnávací a zavážkový materiál. To znamená, že se nejedná o primární zanikovou situaci. Kachle se do nálezového celku dostaly jako sekundární odpad poté, co byly vyřazeny z běžného provozu. Na základě zjištěných technologicko-morfologických vlastností kachlů lze říci, že se soubor skládal z kachlů, pocházejících minimálně ze dvou otopných těles. Kvůli nálezovým okolnostem ztrácíme řadu informací, které mohl soubor přinést.

Například již není možné zjistit přesné určení objektu nebo místa, kde mohla kamna plnit svoji funkci. Jen obtížně lze určit původní počet kachlů a vzhled otopného tělesa. První kachlová kamna jsou zastoupena pouze jedním kompletním kachlem (4-2715) a jedním fragmentem okraje (4-2454). Oproti zbytku souboru se tyto exempláře odlišovaly výraznými morfologicko-technologickými vlastnostmi. Odlišné vlastnosti oproti zbytku souboru byly sledovány také u fragmentu 4-1741, avšak u tohoto jedince není možné rozhodnout, zda byl součástí již zmíněného kamnového tělesa nebo zda pocházel z dalšího objektu. Zbylých 43 určených kachlů pocházelo s největší pravděpodobností z jediného kamnového tělesa.

Při popisu možného tvaru kamnového tělesa můžeme vycházet z již provedených stavebních rekonstrukcí gotických a raně novověkých kachlových kamen. Rekonstrukce vytvořené na základě archeologických nálezů známe například ze Sezimova Ústí (*Hazlbauer – Chotěbor 1990*, 361-383; *Hazlbauer 1991*, 209-218;), Tábora (*Krajíc 1997; Krajíc a kol. 1998*, 183-184), Melic na Vyškovsku (*Michna 1981*, 333-360), Rabí (*Hazlbauer – Vitanovský – Volf 1994*, 415-429) nebo Lipnici (*Kocman – Hazlbauer 2002*, 499-519). Jako za jednu z možných variant konstrukce kachlových kamen, složených z kachlů výklenkových a nádobkových, je možné považovat rekonstruovaná gotická kamna, postavená v muzeu v Mohelnici (*Hazlbauer – Heidenreich – Lamr 2001*, 387-402). Zde autoři pracovali s podobnou typovou skladbou kachlů, jaká se nachází ve zkoumaném materiálu. Zvláště na soklové části kamen je vidět možné použití nezdobených výklenkových kachlů ve skoseném nároží v kombinaci s nádobkovými kachly se čtvercovým ústím, použitých jako řádkové kachle ve zbytku těla (*Hazlbauer – Heidenreich – Lamr 2001*, obr. 5, obr. 6:3, obr. 9). Pro rekonstrukci dvou stěn soklu kamen bylo použito 40 kusů nádobkových kachlů se čtvercovým ústím (jedna stěna 4×5) a pouhé 4 kachle výklenkové v nároží. Pro nástavec kamen byly použity komorové kachle. Jako pravděpodobnější varianta možné podoby kamen se jeví kresebná rekonstrukce kamen na základě nálezů kachlů z maďarské lokality Galgahévíz, kde byla kombinace nádobkových a výklenkových kachlů použita pro vytvoření tzv. cihlové (gotické) vazby. Výklenkové kachle zde sloužily jako kachle rohové. Díky zachovanému výmazu mezi kachly bylo možné přesně určit způsob vytvořené rohové vazby mezi kachlem nádobkovým a výklenkovým. Ve vzniklé mezeře mezi nádobkovým a výklenkovým kachlem mohla být umístěna zdobená hliněná lišta. Pro nástavec byly použity pouze kachle nádobkové se čtvercovým ústím (*Zsuzsa –*

Tibor 1992, 126-129, obr. 4-8). Spojené kachle s původním omazem a ozdobnou lištou se dochovaly také v polské Nise (*Dymek 1995*, 58, tabl. VII:c).

Jaká tedy mohla být podoba kamen, vystavěných z kachlů získaných během výzkumu parcely čp. 23? Pro stavbu soklu a nástavce bylo pravděpodobně využito pouze nádobkových kachlů se čtvercovým a obdélným ústím a kachlů výklenkových. U nádobkových kachlů se čtvercovým ústím bylo pomocí výpočtu středového úhlu zjištěno, že mohly být použity jak v soklové části jako řádkový kachel, tak i v nástavcové polygonální zalomené linii. V souboru se dochovalo pouhých pět kusů. Výskyt dvou dochovaných nádobkových kachlů s obdélným ústím naznačuje možnost jejich využití na krajích linie, kde by pomáhaly vytvořit tzv. gotickou vazbu kachlů. U výklenkových kachlů se běžně předpokládá, že byly použity výhradně jako kachle rohové, případně nárožní (*Zsuzsa – Tibor 1992*, 106; *Hazlbauer – Heidenreich – Lamr 2001*, 393), avšak výrazné početné zastopení (min. 14 jedinců) v souboru navozuje otázku, zda nebyly použity například v rovné linii v kombinaci s kachly nádobkovými, případně pro výstavbu nástavcové části kamen. Že výklenkové kachle nemusely být použity nejen jako rohové kachle, ale mohla z nich být postavena celá kamna, nám dokládají dobová zobrazení od Albrechta Dürera z roku 1498 a Bartelha Behama z roku 1524 (obr. 4). Jako nejpravděpodobnější se jeví tvar a konstrukce kamen, kterou znázornili více zmínění maďarští autoři výzkumu kachlových kamen z Galgahévízu (obr. 5). Kvůli řadě dílčích otázek však zůstane původní tvar kamen prozatím skryt. I tak představuje soubor pozdněgotických kachlů z parcely čp. 23 zajímavý náhled do hmotné kultury méně majetných obyvatel města, kteří si nemohli dovolit bohatě zdobená kamna s reliéfními komorovými kachli. Místo toho zvolili oku méně lahodící, ale stejně funkční alternativu.

Ačkoliv tato kachlová kamna nepředstavovala vrcholnou uměleckou produkci pozdněgotického kamnářství, pro jejich majitele přinášela výrazný civilizační progres, především v otázce kultury bydlení. V běžném měšťanském prostředí se kachlová kamna začala výrazněji objevovat až v průběhu 15. století, pro předchozí století jsou kachlová kamna, především pak kamna s reliéfními kachly, vázána pouze na nejvyšší společenské prostředí, především do obytným místností hradů, tvrzí a klášterů (*Měřínský 1990*, 22; *Hazlbauer 2003*, 157; *Brych 2004*, 8; *Pavlík – Vitanovský 2004*, 9). Pro své majitele přinášela kachlová kamna úplně nový způsob a kvalitu obývání. Oproti krbu se zvýšila efektivita vytápění a zároveň snížila spotřeba paliva. U krbu dosahuje odhadovaná tepelná ztráta hodnoty až 85%, u kachlových kamen jen 30-40%. Oproti

krbu dochází u kachlových kamen k cirkulaci vzduchu ve vytápené místnosti. Teplý vzduch stoupal vzhůru ke stropu místnosti a prouděním k protilehlé stěně se postupně ochlazoval, klesal k podlaze a vracel se zpět ke kamnům. Tímto procesem došlo postupně k rovnoměrnému vyhřátí celé místnosti (*Krajč 1996, 20; Hazlbauer 1998, 27; Pavlík – Vitanovský 2004, 9*). Uzavřením topeniště do topné komory, tedy mimo samotné obývané prostory, došlo k výraznému omezení možnosti vzniku požáru. V měšťanském domě byla kamny vytápěna především hlavní obytná místnost - světnice. Díky odstranění dymného provozu a potřeby manipulace se dřevem, mohlo dojít k výrazným změnám v kultuře bydlení. Mohlo dojít ke zvětšení oken, objevují se v těchto místnostech dřevěné obkaldy, malované nebo vyřezávané stropy, zvýšené využívání látek a podobně (*Petráň 1985, 637-639; Frolik – Hazlbauer – Charvát – Šumberová – Tomášek 1999, 18*). U domu čp. 23 je možné uvažovat o hypotéze, že objevená kachlová kamna mohla být umístěna v prostoru lázně a nikoliv obytné světnice avšak nálezové okolnosti nemohou tuto domněnku potvrdit.

8.4 Renesanční kachle

Soubor archeologického materiálu, vedle souboru pozdně středověkých kachlů, obsahoval větší množství kachlů datovaných rámcově do přelomu 16. a 17. století. Během výzkumu bylo získáno 146 fragmentů kachlů, po slepení zůstal počet na 127 kusech. Celková váha souboru renesančních kachlů činí 8 308,5 g. Jejich fragmenty byly nalézány v rámci pěti sond situovaných v severozápadní části parcely. Nejvíce fragmentů (celkem 62) pochází z problematické sondy 5/01 u které bohužel postrádáme jak kresebnou dokumentaci stratigrafických situací, tak kontextové listy. Podle sáčků, ve kterých byly nálezy uloženy, lze kachle umístit do vrstev 5012 (58 nálezů) a 5002 (4 nálezy). Druhý největší počet renesančních kachlů pochází ze sondy 8/01, kde bylo nalezen 59 fragmentů. Zde náleželo 8 fragmentů vrstvě 8011 a 51 fragmentů sloučeným vrstvám 8004-8007. V dalších třech sondách byl výskyt renesančních kachlů v jednotkách kusů. Ze sondy 4/01 pochází 3 fragmenty, situované ve vrstvě 4011, která se nalézala na vnější straně odkrytého stavení. V sondách 7/01 a 11/01 byl evidován výskyt po jediném kuse, a to ve vrstvách 7007-7009 a 11002. Fragmenty pocházely většinou z vrstev spojených s objektem novověké vápenky, která se nacházela v sondách 4/01, 5/01, 7/01 a 8/01.

Ve většině případů se jednalo o kachle komorové se zdobenou čelní vyhřívací stěnou. Podle technologických vlastností bylo možné rozlišit dva druhy kachlů. Oba

byly vypalovány oxidačně do režné, světle hnědé (okrové) barvy. Část kachlů byla na vnější straně pokryta světle zelenou netransparentní glazurou. Podle funkce byly rozlišeny kachle řadové komorové se čtvercovou čelní vyhřívací stěnou a kachle římsové.

U neglazovaných komorových kachlů byla rozpoznána výzdoba v podobě cherubínů, umístěných v rozích čelní vyhřívací stěny. Středová část nebyla kompletně dochována, ale na základě fragmentů lze předpokládat, že měla podobu prostého konkávního medailonu (např. *Brych 2004*, 202, č. kat. 525). U glazovaných komorových kachlů se na čelní vyhřívací stěně vyskytovala ornamentální výzdoba nejčastěji ve formě rostlinných motivů. U římsových kachlů byla výzdoba ve formě tzv. listovce (*Menoušková – Měřínský edd. 2008*, 141, 152, č. 497). Soubor podobného složení (technologické vlastnosti, výzdoba) pochází například z výzkumu městské parcely v Sedlčanech (*Dohnal – Koucký 2000*, 371-375).

Celkově soubor pozdně renesančních kachlů představuje běžnou kachlovou produkci, kterou lze datovat do přelomu 16. a 17. století.

9 Mazanice

V rámci sondy 3/01 bylo vyzvednuto 11 kusů mazanice, které indikují přítomnost dřevohliněné konstrukce zaniklé požárem. Všechny kusy pocházejí ze stratigrafické jednotky 3036. Spolu s mazanici byl ve vrstvě 3036 nalezen jediný fragment keramické nádoby, který nebylo možné blíže zařadit a tudíž ani datovat. S ohledem na celkovou situaci v sondě 3/01 lze tuto vrstvu datovat do přelomu 13. a 14. století (kapitola 6.3).

Při posuzování jedenácti kusů mazanice byly částečně využity metodické postupy, používané při analýze velkého počtu nálezů mazanice. O vytvoření základního principu při kvantitativním zhodnocení nálezů mazanice ze středověkých situací se zasadili především P. Vařeka, který vytvořil formalizovaný databázový systém MAZANICE (*Vařeka 1992*, 105-109; *1995*, 59-64) a M. Tetour s formalizovanou databází KLASIMA (*Tetour 2008*, 1013-1035). Vedle zmíněných teoretických studií se objevují i praktické práce (např. *Vařeka 2000*, 285-300; *2005*, 250-258 ; *2013*, 207-236; *Dudková – Orna - Netolický 2014*, 221-239). Samozřejmě kvůli nízkému počtu nalezené mazanice jsou možnosti určení typu původní konstrukce velmi omezené, ne-li nemožné.

Pro základní popis nálezů mazanice z parcely domu čp. 23 byly použity právě výše zmíněné deskriptory vytvořené P. Vařekou (*Vařeka 1995*, 59-64). Deskripční systém M. Tetoura je pro potřeby základního popisu mazanice příliš komplexní. Na jednotlivých fragmentech tak byla sledována struktura (materiál – málo kompaktní, středně kompaktní, velmi kompaktní; výpal; barva; makroskopicky sledovatelné příměsi), metrické vlastnosti, u kterých se zjišťovala váha a plošný rozměr, měřený na čtvercové tabulce o stranách od 1 do 18 cm (12 kategorií). Nejlepší informací přináší otisky dřevěných konstrukcí v mazanici. Ty jsou popisovány pomocí alfanumerických kódů, kde velké písmeno označuje skupinu (druh otisknutého konstrukčního prvku – kuláč, prut, tesaný prvek, atd.), malé písmeno podskupinu (druh otisku – např. jednostranný, dvoustranný) a číslice jednotlivé skupiny, varianty a subvarianty určující charakteristiku otisku a tvar zlomku (*Vařeka 1995; 2005*, 250).

Sledovaný soubor z parcely domu čp. 23 lze považovat za poměrně kompaktní. Celková váha souboru dosahuje 1 853,8 g. Průměrná váha jednoho fragmentu pak činí 168,5 g. Plošný průměr se pohyboval mezi 9 a 100 cm², v průměru 47,5 cm². Technologické vlastnosti jsou u všech fragmentů stejné. Při neintencionálním výpalu dosáhly mazanice střední tvrdosti, kdy se jen obtížně lámou. Barva povrchu dosahuje

světle hnědých až načervenalých odstínů. Složení materiálu je velmi kompaktní s minimálním obsahem organických příměsí. Naopak je možné makroskopicky sledovat vysoký obsah příměsí křemene, zlatavé a stříbřité slídy a červené horniny.

Z jedenácti kusů mazanice byl otisk konstrukce nebo jiná úprava povrchu evidován u pěti kusů. U dvou fragmentů se jednalo o úpravu vnější strany hlazením, kdy dochována byla pouze jedna strana (Ja1.2.1). U exempláře inv. č. 3-3M dosahoval rozsah dochovaného hlazení cca 100 cm², u exempláře 3-9M pak 25 cm². Tři fragmenty mazanice nesly stopy po otisku prutu. Na fragmentu 3-5M se dochovaly dva krátké, souběžné otisky prutů (Ha2.2.4) o šířce 5 mm a délce 15 mm. Na tomto fragmentu je také patrný otisk prstu. Mazanice 3-6M nese stopy po čtyřech prutech (šířka mezi 4 – 6 mm), které se různě kříží (Hc). Na fragmentu 3-10M je zachycen pouze jediný otisk prutu o síle 3 mm (Ha1.1). Zbýlých šest fragmentů mazanice spadá do kategorie 0 s neurčitelnými znaky (3-1M; 3-2M; 3-4M; 3-7M; 3-8M; 3-11M).

Z dochovaných znaků není možné určit přesnou podobu dřevohlinité konstrukce, ze které jednotlivé fragmenty mazanice pocházejí. Díky výraznější koncentraci na jednom místě u fragmentu 3-6M lze uvažovat o formě hustého výpletu například u pyrotechnického zařízení, nebo u stěny.

10 Kovové předměty

Kovové předměty, získané během výzkumu parcely 203/1 a 203/3, nebyly z časových důvodů v rámci diplomové práce podrobeny důkladnější analýze. Část určitelných kovových předmětů byla analyzována a konzervována v Husitském muzeu v Táboře již v roce 2005. Expertní posudek prováděl R. Krajíc, konzervaci nálezů F. Janda. Určení a metrický popis kovových předmětů vychází převážně z této zprávy (*Krajíc 2005*), zařazení typologické a prostorové bylo provedeno v rámci diplomové práce autorem.

Z provedeného posudku vyplývá, že studované předměty byly převážně středověkého stáří. Nejčastěji se jednalo o předměty vyrobené ze železa, část pak byla z barevných kovů, kdy převažuje jako použitý materiál měď. V souboru kovů byly zastoupeny jak hotové výrobky, tak i předměty dokládající výrobní činnost, zvl. strusky. K analýze bylo postoupeno 88 kovových předmětů, z nichž bylo možné funkčně zařadit 45 předmětů. Určené kovové výrobky byly dále rozčleněny do následujících kategorií: stavební kování, jezdecká výbava, výbava domácnosti a předměty z barvených kovů.

10.1 Stavební kování

Z hotových výrobků byly nejčastěji zastoupeny součásti stavebního kování. Mezi ně řadíme předměty, které plnily funkci spojovací, připevňovací, uzavírací a bezpečnostní (*Krajíc 1991, 323; 2003, 61*). Do kategorie stavebního kování tak lze zařadit 34 předmětů, určených jako hřebíky (4 určení nejistá). Většinou se jednalo o nekompletní, silně poškozené fragmenty hřebíků ve formě dřívku obdélného tvaru. Přesněji bylo možné určit pouze 13 jedinců. Do kategorie uzavíracích mechanismů pak lze zařadit nálezy dvou klíčů.

10.1.1 Hřebíky

Mezi určenými hřebíky byl nejčastěji zastoupen typ IIIa (tzv. hřebík s křídlovitou hlavou) podle členění R. Krajíce, vytvořeného na základě souboru železných předmětů uložených v Husitském muzeu v Táboře (*Krajíc 1991, 323-324, obr. 2; 2003, 63-68, obr. 71*). Jedná se o hřebík s horizontální plochou nebo mírně vypouklou hlavici, která byla rovnoměrně roztepána do stran. Hlavice hřebíku měla při pohledu z vrchu zpravidla obdélný tvar. Tělo hřebíku bylo vždy hraněné a to obdélného nebo čtvercového profilu. Hřebík byl vyráběn z železného prutu požadované délky, na jednom konci zahroceném, na druhém našťipnutém a rozevřeném. Takto vzniklá „křídélka“ pak byla za tepla kováním zarovnána (*Šaurová 1978, 562*).

U osmi zjištěných exemplářů typu III byla naměřena dochovaná délka pohybující se mezi 44 – 115 mm. Dřík byl vždy hraněný obdélného profilu o velikosti stran mezi 6×2 – 7×6 mm. Hlavice vždy plochá s délkou roztepaní pohybující se mezi 16 – 10 mm, šířka „křídélek“ byla většinou shodná s nejdelší stranou profilu dříku. U jednoho hřebíku byla o 2-3 mm zúžena. Váha se pohybovala v závislosti na stavu zachování mezi 3,2 – 16,3 g.

Dalším typem hřebu, zastoupeným v analyzovaném souboru kovů, byl hřebík s plochou kruhovou hlavou, označený v typologii R. Krajíce jako typ I (*Krajíc 1991*, obr. 2; *2003*, 64, obr. 71). Pro tento hřebík je typická horizontální plochá hlavice, která může být pravidelná (kruhová, čtvecová), nebo nepravidelná (oválná, obdélná). Profil těla dříku může být hraněný (obdélný nebo čtvercový tvar), nebo kruhový (*Krajíc 2003*, 66; *Nekuda 1985*, 149). Díky svému praktickému tvaru, který se v modifikované verzi používá dodnes, lze uvažovat o značně variabilním využití takového hřebíku.

V souboru z parcely domu čp. 23 se nacházejí dva částečně zachované hřebíky typu I. Oba měly plochou kruhovou hlavici a nekompletní dřík. Zachovaná délka hřebíků dosahovala 37 mm a 50 mm.

Za ozdobný hřebík z nábytku nebo dvěří lze označit masivní železný výrobek s dochovanou horní polovinou dříku o rozměrech 8×3 mm a délkou 18 mm. Dřík přechází v rozměrnou mírně vypouklou hlavu obdélného tvaru o rozměrech 30×15 mm. Zachovaná část hřebu váží 13,4 g. Získán byl v zásypu 1. fáze stavení ve vrstve 4026.

Dalším rozpoznávaným tvarem hřebíku byl typ IV podle členění R. Krajíce (*Krajíc 1991*, obr. 2; *2003*, 66, obr. 71), jenž se vyznačuje horizontální křídlovitou hlavicí, která je výrazně excentricky nasazena na patu hraněného dříku. Hlavice typu IV bývá většinou plochá. Vedle spojovacích nebo upevňovacích funkcí mohly být tyto hřebíky používány jako háčky (*Krajíc 2003*, 66). Jediný exemplář tohoto typu v souboru dosahoval délky 55 mm. Dřík byl obdélného profilu o velikosti 5×3 mm. Plochá jednokřídlá hlavice měřila při pohledu z vrchu 10×5 mm.

Mezi hřebíky byl rozpoznán i jeden exemplář tzv. „šindeláku“ (Tab. 81:9), který je ve výše zmíněné typologii označen jako typ Vc (*Krajíc 1991*, obr. 2; *2003*, 67, obr. 71). Tento typ hřebíku byl osazen vertikální, lopatkovitě rozšířenou hlavicí, jejíž tvar se mohl značně lišit (vzpřímeně vertikální, ohnutá, háčkovitá, zavínutá). Hlavice byla ke dříku nasazena většinou excentricky. Hraněný dřík bývá masivnější nežli hlavice. Profil dříku má většinou obdélný tvar. Používány byly převážně k upevňování dřevěné destičkovité střešní krytiny neboli šindele, ale využity mohly být i jinak (*Krajíc 2003*,

67; Šaurová 1978, 561-562). Hřebík získaný ve vrstvě 4020 sondy 4/01, tedy v navážce stavby, dosahoval délky 57 mm. Měl vertikální hlavici o rozměrech 3×2 mm, ostrý hrot a kvadratický průřez dřívku o 2×1 mm.

Během výzkumu středověkých lokalit představují hřeby téměř vždy nejpočetnější skupinu kovových předmětů. Větší soubory hřebů byly nalezeny například při výzkumech měst Sezimova Ústí (*Krajíc 1991*, 324; *2003*, 63-73), Hradištku u Davle (*Richter 1963*, 212-214; *Richter 1982*, 178), zaniklých vesnic se šlechtickými sídly Mstěnic (*Nekuda 1985*, 148-151), Konůvek (*Šaurová 1978*, 560-566; *Měchurová 1997*, 118-120), Bystřec (*Belcredi 2006*, 352) nebo hradech Tepenec (*Burian 1979*, 21-31) a Vizmburk (*Hejna 1983b*, 492).

Datace samotných hřebíků bez nálezového kontextu či dalších, chronologicky citlivějších, předmětů je téměř nemožná. Jejich funkční tvar, používaný již od středohradištního období (např. *Klíma 1975*, 140-150), se do nedávné doby téměř nezměnil. U nalezených hřebíků byla sledována větší koncentrace pouze v sondě 4/01, kde bylo z celkového počtu 34 hřebíků evidováno 16 jedinců (9 × SJ 4021, 3 × SJ 4020, 1 × SJ 4019, 1 × SJ 4007, 1 × SJ 4033 a 1 × SJ 4026). Výraznější zastoupení hřebíků ve vrstvách 4026, 4021, 4020 a 4019 není překvapivé, vezmeme-li v potaz charakter jejího vzniku, kdy hřebíky mohly být součástí stavebního kování starší fáze stavby. Minimálně část původní stavby byla použita jako vyrovnávací a závazkový materiál. V dalších sondách byly hřebíky nalézány spíše ojediněle: sonda 10/01 čtyři jedinci (3 × SJ 10010, 1 × SJ 10001,04,12); sonda 7/01 tři jedinci (2 × SJ 7005, 1 × SJ 7009); sonda 1/01 dva jedinci (1 × SJ 1020, 1 × SJ 1005-08); po jednom hřebu v sondách 5/01 (SJ 5008), 6/01 (SJ 6017), 11/01 (SJ 11001,06). U těchto nahodilých nálezů hřebů lze konstatovat, že se do archeologického kontextu dostaly formou ztráty či odhození (při ztrátě své primární funkce) během každodenního provozu domácnosti.

10.1.2 Klíče

Do kategorie stavebního kování můžeme zařadit i nálezy dvou klíčů (*Krajíc, 1991; 2003*, 61; *Nekuda 1985*, 154). U prvního exempláře (Tab. 81:2) byla nalezena silně zkorodovaná spodní část klíče s dřívkem a prolamovanou bradou. Délka fragmentu dosahovala 74 mm a váha 15,6 g. Dvakrát prořezávaná brada se dochovala ve velikosti 30×25 mm. Na základě technologicko-morfologického uspořádání fragmentu lze usuzovat, že se jednalo o klíč otočný, ale stav zachování neumožňuje bližší typologické zařazení.

Téměř kompletně dochovaný druhý klíč (Tab. 81:4) lze také zařadit mezi klíče otočné, přesněji jako typ VIIa dle typologie vytvořené R. Krajícem (*Krajíc 1991*, obr. 9, 10; *2003*, 69). Klíč byl vyroben z jednoho kusu železného drátu plného průřezu. Oko klíče mělo kosočtvercový tvar o velikosti 40×40 mm. Na jednom konci bylo oko zakončeno trnem dlouhým 13 mm, na druhém plynule přecházelo v hraněný dřík, který měl rozměry 5×5 mm a délku 92 mm. Vícenásobně prolamovaná brada klíče, ze které se zachovalo pouze torzo o velikosti 28×26 mm, byla na dříku odsazena o délku trnu. Celková délka klíče dosahovala 150 mm, váha pak 21,2 g. Klíč byl nalezen v prostoru sondy 3/01 v kontaktní ploše mezi vrstvalmi SJ 3009 a SJ 3007.

Otočné klíče byly součástí složitějších bezpečnostních mechanismů sloužících k uzamíkní dveří či truhel. Podle tvaru dříku klíče lze rozpoznat, zda byl zámek vybaven vodícím trnem (dutý dřík) nebo vodícím otvorem (plný dřík) (*Krajíc 2003*, 91). Oba nálezy z parcely domu čp. 23 byly osazeny plným dříkem. Středověké klíče s kosočtvercovým okem se někdy označují jako tzv. „gotické“ (*Richter 1961*, 96-101; *Petráň 1985*, 700-701). Používány byly běžně v období v průběhu 13. – 15. století, jak dokládají četné archeologické nálezy, např. ze Sezimova Ústí (*Drda 1978a*, 18, tab. XII: 5-8; *Krajíc 1991*, 332-333; *2003*, 87-99, obr. 32:13078), Chrudimi (*Frolík – Sigl 1998*, 94, obr. 224) Mostu (*Klápště a kol. 2002*, 125, tab. 174:12), Hradišťka u Davle (*Richter 1961*, obr. 26; *1963*, obr. 63; *1982*, 172-178 obr. 125), Mariánské louky u Děčína (*Velimský 1991*, obr. 29:2), Bystřece (*Belcredi 1988*, obr. 3:d, e; *2006*, 345-348, tab. XXXIV), Nedakonic (*Žákovský 2011*, obr. 5), Pfaffenshlagu (*Nekuda 1975*, 145, obr. 141:7), Konůvek (*Měchurová 1995*, 178-179, tab. XII; *1997*, 115-117, tab. LIX) nebo Sitna (*Labuda 1999*, obr. 5: 2, 3).

10.2 Jezdecká výbava

Mezi kovovými předměty byla evidována jedna ostruha. Ostruhy, náležející k výbavě jezdce na koni, primárně sloužily jako pomůcka při ovládní koně, avšak jejich nošení se časem stalo spíše módním doplňkem a symbolem majetnosti a rytířství, kdy samotná přítomnost jezdeckého zvířete již nebyla nutná (*Měchurová 1997*, 150; *Krajíc 2003*, 118). Ostruha byla objevena ve vrstvě 4021 sondy 4/01. Z ostruhy se zachovalo pouze její torzo. Chybí přední části ramen, na kterých by měly být upínací otvory pro kožené řemínky. Plochá ramena ostruhy se sbíhají v pravidelném oblouku, z vrchu připomínajícího písmeno U. Podélné prohnutí ramen nelze přesně určit kvůli chybějící přední části, ale zdá se, že nebylo příliš výrazné. Styčná plocha ramen se

trojúhelníkovitě transformuje ve výraznou patku. Ze spodní části styčné plochy ramen vychází válcovitý trn o délce 40 mm. Trn byl zakončen vidlicí pro uchycení hvězdice, ze které se zachovala část se šesti trny o průměru 25 mm. Dochovaná délka ramen dosahovala 60 mm, jejich šířka pak 74 mm. Celkově tak torzo ostruhy měří 112 mm. Váha torza ostruhy činí 24,4 g. Tvar ramen ostruhy ze zkoumané parcely se nejvíce blíží typu IVc/1, případně IVc/5 dle typologie ostruh vytvořené R. Krajícem (*Krajíc 2003*, 122-123, obr. 104), trn s vidlicí pak náleží skupině 5, která představuje trny s vidlicí o délce mezi 30 – 80 mm (*Krajíc 2003*, 123, obr. 105).

Na základě typologicko-morfologického třídění lze ostruhu z parcel 203/1, 203/3 rámcově datovat do 15. století s možným přesahem do století 16. (*Slivka 1980*, 250-251; *Koošová 2004*, 536, 539), čemuž neodporuje keramický materiál získaný z vrstvy 4021, kde byla ostruha získána. Podobné ostruhy byly nalezeny například při výzkumech Sezimova Ústí (*Krajíc 2003*, 122-123), Lelekovic (*Unger 1999*, 127-129, obr. 143: 1), Vildštejna (*Durdík – Frolík 1993*, 61, obr. 15:2), Lichnice (*Frolík 2002*, 403, Obr. 3:3), Šariše (*Slivka 1980*, 275, obr. 13:3) nebo vesnického domu ve Mstěnicích (*Nekuda – Nekuda 1997*, 86, 91, obr. 145:2).

10.3 Výbava domácnosti

Z předmětů, spadajících do kategorie výbavy domácnosti, byly v souboru železných předmětů rozpoznány tři artefakty. Přesněji se jednalo o dva nože (oba se zachovaly ve velmi fragmentárním stavu) a železný kovaný hrot.

10.3.1 Nože

Nože definujeme jako ruční nástroje denní potřeby s jednobřitou čepelí a s rukojetí. Rukojeť bývala řešena většinou formou řapu, k němuž byla pomocí nýtů připevněna dřevěná nebo kostěná střenka. Méně často se objevovaly nože s trnovým řapem. Právě na základě použitého typu rukojeti rozdělil R. Krajíc nálezy nožů ze Sezimova Ústí do dvou typů (*Krajíc 2003*, 204-205). Oba uváděné typy nožů se vyskytovaly po celý vrcholný středověk. Občas jsou nože s trnovým řapem považovány za chronologicky starší a výskyt nožů s plochým řapem naopak dominující v mladších obdobích (*Nekuda 1985*, 161). Ale například soubor ze Sezimova Ústí ukázal, že vývoj obou typů probíhal kontinuálně. Nože s trnovým řapem byly ve 13. století sice oblíbenější, ale nikoliv jediný druh nožů (*Krajíc 2003*, 205). Nože se používaly hlavně k řezání či krájení, jen výjimečně k bodání a sekání, avšak z celkového hlediska patří nože mezi

nejuniverzálnější předměty spojené s každodenní činnosti (např. úprava jídla), řemeslnou výrobou, nebo pokud se jednalo o masivnější kusy, tak jako militarie.

Oba fragmenty nožů z parcely 203/1 a 203/3 se dochovaly ve velmi torzovitém stavu. Z prvního nože (Tab. 81:8), objeveného ve vrstvě 7006 sondy 7/01, se zachoval plochý řap se zdobenou kostěnou střenkou. Z čepele se dochovalo pouze 30 mm. Kostěná střenka je připevněna k plochému řapu třemi bronzovými nýty. Na obou stranách střenky se nachází totožná vrtaná výzdoba, která je situována vždy kolem nýtů. U nýtu nejbliže k čepeli jsou 4? vrtané kruhy o průměru 1,5 mm. U druhého osm kroužků, které jsou kolem nýtu rozmístěny ve tvaru kosočtverce. U posledního nýtu je dvanáct malých otvorů (ø 1,5 mm) a čtyři větší o průměru 2,5 mm. Mezi prvním a druhým nýtem je uprostřed vyvrtán kruhový otvor o průměru 1,5 mm, mezi druhým a třetím pak větší kruh (ø 2,5 mm) s třemi svislými rýhami (značka výrobce?). Tvar rukojeti je mírně lichoběžníkovitý. Střenka dosahuje délky 66 mm, šířky 10-20 mm a síly 12,5 mm. Na přechodu řapu v čepel je patrná korozí připevněná objímka ze žlutého kovu. Celková délka fragmentu dosahuje 110 mm. Nuž s obdobně zdobenou kostěnou rukojetí byl nalezen v jímce ve Filištínské ulici čp. 40/1 v Chrudimi (*Frolík – Sigl 1998*, 98, č. 245), kde byl datován do 16. století.

Z druhého nože se dochovaly dva fragmenty čepele, jejichž společná délka činí 43 mm, šířka 15 mm a váha 10,2 mm. Fragmenty byly získány z vrstvy 7005, sondy 7/01.

10.3.2 Kovaný hrot

V souboru kovových předmětů z parcely domu čp. 23 lze nalézt také železný kovaný hrot. Objevený byl v sondě 4/01 ve vrstvě 4013. Předmět se skládá z tuleje a plochého hrotu. Hrot se na konci plynule zužuje do špičky. Délka hrotu dnes dosahuje 80 mm. Z tuleje se dochovalo pouze torzo o délce 65 mm a maximálním průměru 25 mm. Tulej nebyla dovřena, takže neobjímala násadu nástroje kompletně. Celková délka předmětu dosahuje 145 mm a váha 52,7 g. Hrot byl vůči dřevěné násadě umístěn excentricky. Přesnou funkci předmětu není dnes možné určit, ale není vyloučeno, že se jednalo o železný hrot dřevěných vidlí.

10.4 Předměty z barevného kovu

Vedle železných předmětů jsou součástí souboru kovů z parcely domu čp. 23 také předměty vyrobené z kovů barevných, především pak z mědi. Přesněji se podařilo určit

například jednodílnou přezku, náprstek, nákončí nebo plechovou objímku. Vedle toho obsahoval soubor několik slitků z barevného kovu a blíže neurčitelné měděné plechy.

Nalezená plechová objímka je vytvořena z měděného plechu stočeného do válce o průměru 35 mm a délky 35 mm. Na jedné straně předmět poznamenaný čtyřmi kolmými zářezy o délce 15 mm. Váha měděné objímky dosahuje 13,3 g. Objímka byla ukončena kruhovým otvorem. Přesná funkce objímky, odkryté ve vrstvě 4019 sondy 4/01, však nebyla zjištěna.

V bloku mezi sondami 6/01 a 7/01 (SJ 6028) byl nalezen subtilní měděný pásek o celkové délce 60 mm, šířce 15 mm a váze 3,8 g. Síla měděného pásku dosahovala maximálně 1 mm. Na konci každé strany je pásek opatřen dvěma otvory o velikosti 3 mm. Jedna strana se za těmito otvory náhle ozdobně zužuje do hrotu. Na předmětu nebylo sledováno žádné výraznější zdobení. Určení přesné původní funkce není u tohoto předmětu možné. Velice pravděpodobné se jeví používání předmětu jakožto měděného nákončí opasku. Předmět bychom tak mohli určit jako součást či ozdobu oblečení (*Drda 1978a*, 20; *Měchurová 1989*, 475; *Měchurová 1997*, 128-130). Do stejné kategorie lze zařadit měděný plíšek, který mohl sloužit jako nášivka na oblečení, či spodní část cvoku. Jedná se o subtilní plíšek v podobě kruhu se středovou stlačenou kružnicí a centrálním kruhovým otvorem o průměru 1 mm. Průměr celého předmětu je 12 mm a váha menší než 1 g.

Jako součást oblečení lze také určit přezku z barevného kovu. Přezky byly používány k zapínání kožených řemíků na oděvu, nebo mohly sloužit jako součást koňského postroje. Datace přezek je vcelku složitá, kvůli průběžnému výskytu od 13. do 16. století (*Brych 1998*, LXXI; *Belcredi 2006*, 362). Přezka nalezená v sondě 4/01 náležela do stratigrafické jednotky 4020. Jedná se o jednodílnou přezku lichoběžníkovitého tvaru o rozměrech 34×20 mm, vyrobenou z blíže neurčeného barevného kovu (bronz?). K jedné straně přezky je stále napojena plechová obdélná destička se čtyřmi otvory pro našití k pásku, která se dochovala o velikosti 25×28 mm. Středová jehla přezky se nedochovala. Váha i s plechem dosahuje 8,2 g. Na základě nálezových situací lze přezku datovat do přelomu 15./16. století. Stejný tvar má železná přezka, objevená v prostoru mstěnického dvora (*Nekuda 1985*, 163, obr. 216:m).

V sondě 4/01, přesněji pak ve vrstvě 4017, byl nalezen drobný předmět, určený jako náprstek, který sloužil jako ochrana prstu při ručním šití. Na základě tvaru, způsobu výroby, rozmístění vpichů, ale i různých výzdobných prvků nebo značek výrobců je možné náprstky celkem přesně datovat. Nalezený náprstek byl vyroben ze

žlutého kovu, pravděpodobně mosazi. Na spodní části je podél celého obvodu náprstku drobná rýha. Vpichy jsou rozmístěny přes celý povrch spirálovitě od zmíněné rýhy až po špičku. Na začátku spirály je umístěna značka výrobce. Výška a průměr náprstku dosahují shodné velikosti 15 mm. Díky vpichům rozmístěným ve spirále, tvaru a výrobní značce lze určit, že náprstek byl vyroben v Norimberku mezi rokem 1537 a počátkem 17. století. Norimberk byl již od středověku znám jako hlavní producent náprstků, které se z tohoto města vyvážely do celé Evropy. Umisťovat značky na náprstky začali norimberští výrobci od roku 1537, kdy si vytvořili vlastní cech výrobců náprstků (*Beaudry 2007, 94*). Podobné náprstky byly nalezeny při výzkumu historického domu čp. 226 v Mostě (*Klápště a kol. 2002, 125, tab. 174: 6*), Sezimova Ústí (*Drda 1978a, 15, tab. VII:10*), Chrudimi (*Frolík – Sigl 1998, 98, č. 254*), Vizmburku (*Petráň 1985, 860, obr. 763*) nebo při výzkumu domu zbrojního písaře na Pražském hradě (*Blažková-Dubská 2007, 37, fig. 23: 1*).

10.5 Doklady výrobní činnosti

Zajímavým se může jevit objev několika kusů masivní strusky, která by mohla napomoci s odhalením přesné funkce pyrotechnických zařízení, objevených v sondách 6/01 a 7/01. Bohužel, u žádné strusky nebyla provedena podrobnější metalografická analýza, která by pomohla určit, zda se jedná o strusku vzniklou při technologickém zpracování železa (hutnění, kovářské práce) nebo zda pochází z procesů spojených se zpracováním barevných kovů.

Nálezy strusek pocházejí jak z prostoru sond 6/01 a 7/01, kde jsou lokalizovány tři pyrotechnická zařízení, tak i mimo tento prostor ze sondy 1/01. Do prostoru sondy 1/01, přesněji pak vrstvy 1008 se mohla struska dostat spolu s vyrovnávacím a zavážkovým materiálem.

Spojení nalezených strusek s výrobními objekty je zřejmé a dává možnost odhalit jejich původní funkci. Avšak všechny potřebné analýzy (např. *Malý – Rous 2001, 67-87; Vránová – Vrána – Moník 2014, 639-647*) by si vyžádaly vysoké náklady, a tak mi nezbývá než lakonicky zhodnotit nález strusek, že se spolu s odkrytými pecemi jedná o doklad výrobní činnosti spojené se zpracováním blíže neurčitého kovu. Přesné určení funkce pecí tak nadále zůstane neodhaleným tajemstvím.

10.6 Zhodnocení souboru kovových předmětů

Výše popisované železné předměty nepředstavují kompletní soubor kovových nálezů, získaných během výzkumu parcely domu čp. 23 v Hroznové ulici. V souboru se nacházejí další předměty, které však nebylo možné kvůli svému stavu zachování přesně určit. Většinou se jednalo o blíže neurčitelné fragmenty železných drátů/hřebíků. Rozpoznané předměty pak nepředstavují komplexní pohled do kovové hmotné kultury středověkých měšťanů, ale pouze drobnou sondu, ukazující jednotlivé drobné užitkové předměty používané během každodenního provozu domácnosti, ale také doklady výrobní činnosti.

Ve středověku platilo železo za cennou surovinu a tak se lidé snažili s touto surovinou zacházet hospodárně a poškozené a nefunkční předměty, pokud to bylo možné, recyklovat. Pokud se na zkoumaném prostoru neodehrály náhlé zničující situace (požáry, vojenské zásahy), podobné těm v Hradištku u Davle (*Richter 1963*, 200-219; *1982*) nebo v Sezimově Ústí (*Drda 1978a*, 7-44; *Krajíc 1996*, 73-136; *Krajíc 2003*), tak bývají v souborech kovů zastoupeny především předměty drobné nebo mechanicky poškozené, které se po ztrátě své primární funkce ztratily, nebo byly vyhozeny do odpadního areálu. Právě do takové kategorie spadá soubor kovů ze zkoumané parcely. Podobná skladba kovových předmětů byla zjištěna například během výzkumu středověkého Mostu čp. 226 (*Klápště – Muk 1988*, 229-230; *Klápště a kol. 2002*, 125-126, tab. 174), Brna z čp. 10 (*Sedláčková 2007*, 187-199) a z Pekařské ulice (*Procházka 1990*, 99-109), Českého Brodu (*Frolík 1998*; 388), Tábora (*Drda 1978b*, 85) nebo Plzně (*Široký a kol. 2008*, 300-301).

V souboru kovů z parcely domu čp. 23 se nachází převážně předměty chronologicky vcelku necitlivé (hřebíky, klíče, nože, nákončí, kovový hrot). Přesněji chronologicky zařadit můžeme ostruhu, datovanou do poloviny 15. století a náprstek z druhé třetiny 16. století.

Ač nepříliš početné, pomohou nám kovové předměty nahlédnout do běžného života a vybavení měšťanů. Nalezené hřeby byly povětšinou součástí stavby odkryté v sondách 1/01, 2/01, 4/01 a 5/01. Mezi zastoupenými tvary, které většinou mají universální užití a nelze je blíže funkčně zařadit, se vykytovaly dva hřeby, které svými specifickými tvary umožňují přesněji určit jejich využití. Ve vrstvě 4020 v sondě 4/01 se nacházel tzv. šindelák, indikující možné využití dřevěných šindelů jako střešní krytiny. Jediný nález „šindeláku“ samozřejmě nepotvrzuje střechu plnou šindelů, ale

nabízí jednu z možných variant vzhledu stavení. Druhým výraznějším hřebem je masivní hřebík, který mohl sloužit jako ozdoba dveří nebo nábytku. Takovéto hřeby nemusí plnit čistě spojovací funkci, ale v kombinaci s dalšími kovovými předměty, například spolu s ozdobně kovanými závěsy, dodávají nábytku, potažmo dveřím potřebnou bytelnost. Vedle praktické funkce navíc nabývá okovaný nábytek/dveře estetického a dekorativního účelu.

Potřebu lidí chránit svůj těžce nabytý majetek lze doložit dvěma nálezy klíčů. V obou případech se jednalo o klíče otočné. Lépe dochovaný klíč měl oko ve tvaru kosočtverce, které plynule přecházelo v plný, hraněný dřík. Na konci dříku se nacházela prořezávaná brada. Tyto klíče mohly být používány jak pro zámky přenosné, tak pro zámky neprenosné. Jak bylo výše zmíněno, nálezy klíčů nejsou v městském prostředí něčím neobvyklým. Je to jistě dáno potřebou chránit svůj majetek v městském prostředí, kde žilo větší množství lidí různého charakteru. Jistě i takových, kteří se nebáli přilepšit si ke svému majetku za pouhých „pět minut strachu“. Zamykány mohly být celé stavby pomocí zámku na dveřích, nebo jen menší nábytek, jako třeba skříně nebo truhlice.

Zajímavým, avšak ve městském prostředí nikoliv ojedinělým, je nález ostruhy v zásypu odkrytého stavení. Ostruhy bývaly pro středověké období běžně chápány jako výsadní výbava bojovníka na koni – rytíře. Sloužily jako doklad majetnosti a urozenosti majitele. Pro rytíře měly důležitou symbolickou roly při pasování do stavu, kdy vedle poklepání mečem na rameno a předáním nového meče je důležitým aktem připínání ostruh (Koóšová 2004, 544). Výsadní používání ostruh bojovníky na koni platilo především v období raného středověku a do jisté míry i ve vrcholném středověku. Symbolická hodnota ostruh nadále zůstala, ale již nebyly výsadně majetkem bohatého rytíře, ale staly se doplňkem jezdce na koni, a to v různém sociálním prostředí. Dokládají to například četné nálezy z levobřežního předměstí Sezimova Ústí nebo ze zaniklé středověké vesnice Bystřec (Krajíc 2003, 118-126; Belcredi 2006, 370). Stále však platí, že se ostruhy nacházejí hlavně na sídlech šlechty. Nálezy ostruh na Slovensku z 15. století, kam chronologicky spadá jediný nález ze studované parcely, byly nejvíce nalézány na hradech (51,2%), následovány nálezy z městského prostředí (22%) a jen 7,3% pochází z vesnického prostředí (Koóšová 2004, 536, graf 12).

Ostruhy vrcholného a pozdního středověku je nutné chápat ve dvou rovinách, symbolické a praktické. V symbolické rovině se ostruhy ujímají atributu rytířství a majetnosti majitele. Nutně se nevztahují jen na rytíře, ale stávají se módním doplňkem,

kde není vyžadováno vlastnictví koně (*Měchurová 1995*, 168). Důležitý je především vzhled ostruhy.

V praktické rovině se ostruhy ujímají role funkčního doplňku majitele jízdního zvířete. Důležitá je především funkčnost ostruhy usnadňující ovládání koně, nikoliv sociální prostředí. Obě roviny se v myšlení lidí prolínají a jde jen obtížně rozlišit, kterou z nich vlastník ostruh upřednostňoval.

K běžnému vybavení domácnosti můžeme zařadit především fragmenty dvou nožů. Nože patří mezi nejjednodušší nářadí a díky své univerzálnosti lze předpokládat jejich téměř každodenní využití. Větší kusy nožů mohly sloužit jako zbraně nebo jako řemeslnické nástroje. U menších, běžnějších lze jen těžko určit přesnější možné využití. U nalezeného nože se zdobenou kostěnou střenkou lze uvažovat jako o noži stolovacím, který byl využíván při konzumaci stravy.

Nalezené předměty z barevných kovů můžeme většinou zařadit mezi předměty osobní a předměty domácí vybavy. Že lidé ve středověku věnovali svému šatstvu jistou péči, nám dokládá především náprstek, který usnadňoval práci s jehlou.

Čistě výrobní procesy, které na zkoumané parcele probíhaly, jsou zastoupeny nálezy strusek. Avšak bez potřebných analýz není možné blíže specifikovat k jakému řemeslu se vztahují.

11 Nálezy mincí

Během výzkumu se podařilo najít celkem 5 ražeb mincí nízké nominální hodnoty, které chronologicky spadají do období od poloviny 14. století až do roku 1572. Soubor mincí byl podroben odborné analýze prostřednictvím J. Militkého (příloha 15.1). Všechny pět mincí bylo nalezeno v rámci sond 1/01 a 4/01, přesněji tři v sondě 4/01 a dvě mince v sondě 1/01. Mince byly situovány v různých stratigrafických kontextech, ale vždy byly zastoupeny v rámci výplně stavby odkryté v sondě 1/01, 2/01, 4/01 a 5/01.

Mince, jakožto chronologicky citlivý artefakt, mohou posloužit k určení absolutního stáří keramických nálezů, avšak nelze se vždy spoléhat na důvěryhodnost mincovního nálezu. Zvláště pokud se jedná o dataci kontextu založené na jediné minci. V takovém případě je nutné přistoupit k problému kriticky. Mince se mohla dostat do kontextu jako intruze (Čapek, 2010, 30). Problém může představovat i intencionální tezaurace měny, kdy mince mohly být uloženy s více jak stoletým rozdílem od jejich ražby a běžné doby užívání (např. Militký 2000, 693). Spolehlivěji se jeví nálezy depotu mincí ukládaných do keramických schránek. Na základně takto deponovaných keramických nádob, u kterých lze celkem přesně určit doba uložení, je možné postihnou základní vývojové tendence keramických tvarů a typů v průběhu různých období. O vytvoření typologie keramických tvarů, založené na nálezech depotů mincí, se zasloužili především P. Radoměský, K. Reichertová a M. Richter pro Čechy (Reichertová 1959, 246-256; Richter 1959, 4-22; Radoměský – Richter 1974, 57-157) a R. Nekuda pro území Moravy a Slezska (Nekuda 1980, 389-450).

Lze říci, že nalezené drobné nominály náležejí, z numizmatického hlediska, mezi běžně se vyskytující mince. Většina byla na území Českých Budějovic již zaznamenána. Podobně jako u mincí nalezených na parcele v Mostě čp. 226 (Klápště a kol. 2002, 126), lze říci, že se mince do nálezového kontextu nedostaly intencionálním uložením/vyhozením, ale spíše jednotlivými ztrátami. Pravděpodobnost ztráty různých předmětů je závislá na jejich hodnotě, velikosti a na místě (povrchu), kde se daný předmět ztratil (Schiffer 2002, 32-33). U mincí o nižší nominální hodnotě pak lze očekávat menší snahu o jejich znovunalezení, nežli u mincí o vyšší hodnotě. Všechny pět mincí bylo nalezeno v prostoru stavby, odkryté v sondách 1/01 a 4/01, přesněji pak v rámci vrstev, které jsou tvořeny závážkovým a vyrovnávacím materiálem. Nejedná se tak o jejich původní místo uložení.

12 Životní styl měšťanů na základě archeologických dokladů

Při hodnocení možného způsobu života českobudějovických měšťanů na základě výše vyhodnocených dokladů hmotné kultury je na místě zvýšená obezřetnost. Značně limitující při vytváření jakýchkoliv závěrů je způsob vzniku studovaného materiálu a také samotný fakt, že nebyl odhalen původní obytný prostor, ale pouze zadní trakt parcely. U nejpočetnější a nejlépe dochované části souboru, tedy materiálu z prostoru hospodářského stavení, se s největší pravděpodobností jedná o zavážkový materiál zahloubeného objektu sekundárního a částečně také terciárního charakteru, nikoliv odpad primární nebo odpad *de facto*. Proto jsou předkládané závěry spíše hypotézami, zvláště co se týče prostorového uspořádání. Cestu k uceleným závěrům ovlivňuje také fakt, že výrazná absence jednoho typu předmětu v nálezovém souboru, například předmětů ze skla nebo dřeva, nemusela vždy znamenat skutečnou absenci v kultuře živé (Klápště a kol. 2002, 197).

S vědomím značných omezení, způsobených hlavně problematikou vzniku archeologických kontextů a nekompletností nálezového souboru se pokusím alespoň o základní rekonstrukci životního stylu měšťanů, spojených se zkoumanou parcelou. Většinu poznatků jsem již přednesl v kapitolách předchozích, zde je prezentováno jejich obecné shrnutí.

První fáze osídlení se vyznačovala především volným zacházením s odpadem, kdy se v zadní části parcely kumulovaly výraznější odpadové vrstvy. Na severo-západní straně parcely byl zachycen negativ lehčí křivé stavby, jejíž funkci ani přesnější strukturu se nepodařilo určit. Již od počátku zde probíhala výrobní činnost spojená s pyrotechnickými zařízeními. Studna byla na parcele nalezena pouze jediná a to datovaná do přelomu 15. a 16. století. V předchozích obdobích mohli zde žijící měšťané získávat vodu z blízké řeky, kterou měly díky nedaleké Rybářské bráně v dosahu. Minimálně od roku 1377 se na tomto prostoru, pravděpodobně na místě dnešního domu čp. 23, nacházela jedna z českobudějovických lázní. Zásobení lázně vodou tak muselo být poměrně náročnou každodenní činností, kdy bylo potřeba transportovat větší množství vody z nedaleké řeky (vzdálenost zhruba 20-30 m). K transportu vody se velice pravděpodobně využívalo dřevěných věder, jejichž doklady však z parcely postrádáme, ale jejich používání je i pro 13. století doložené (např. Richter 1982, 192; Klápště a kol. 2002, 127).

Z dokladů hmotné kultury je možné do nejstaršího období zařadit výhradně nálezy keramických hrnců, které s největší pravděpodobností sloužily jako kuchyňské nádoby. Jedná se převážně o keramiku tuhovou, oxidačně pálenou. Z dalších doložených nádob, známe nižší keramické misky, které se mohly používat jak pro přípravu potravy, tak pro její konzumaci. Nelze vyloučit, že nízké misky sloužily pro požívání nápojů (Beranová 1996, 516). Potřebu uskladňovat větší množství komodit dokládají četné nálezy silnostěnných tuhových zásobnic.

Z kontextu přelomu 13. a 14. století lze doložit potřebu zdejších obyvatel chránit svůj majetek, což dokládá nález celého otočného klíče. Zda se jednalo o klíč k zámku pevnému nebo přenosnému nelze zjistit. Ve spojitosti s lázní, která snad již zde působila, lze uvažovat o potřebě chránit oblečení a cennosti návštěvníků lázně, které byly uloženy v šatně. Krádeže v lázních byly po celý středověk závažným problémem a lidé při snaze vyhnout se nepříjemnostem často chodili do lázně ze svých domovů již polonazí, nebo jen lehce zakrytí (Křížek 2002, 105).

Život obyvatel domu čp. 23 jistě výrazně ovlivnila výstavba městské hradby. Dostavěna byla někdy na počátku 14. století. Pro většinu obyvatel města přinášela nově vybudovaná hradba pocit bezpečí, vymezovala pro ně svět uvnitř hradeb od světa mimo ně, vytvářela správní hranic a umožňovala kontrolu nově přichozích. Navíc symbolizovala význam nově založeného města. Pro majitele přilehlé parcely však znamenala jisté omezení. Často docházelo k opravám či přestavbám hradeb, kdy taková výrazná stavební činnost jistě ovlivňovala běžný život majitelů přilehlých parcel. Například velký úsek hradeb, jeho součástí byl patrně i odkrytý úsek, musel být na konci 14. století v podstatě zcela nově přestavěn (Kovář 2006, 20-23; 2015, 91).

Pro období 2. fáze osídlení (1. pol. 14. – 1. pol. 15. století) postrádáme výraznější stopy jak movitého tak nemovitého charakteru. Do této doby lze zařadit jednu ze tří pecí, které se na parcele našly. I v malém počtu keramických nálezů lze postihnout základní změny ve výrobním postupu. Oproti předchozímu období se více objevuje keramika tenkostěnná, vytáčená na rychle rotujícím kruhu. Upouští se od využívání tuhy jako příměsi. Více se prosazuje hrnčina obsahující mírnou příměs slídy. Postupně začíná převládat redukčně vypalovaná keramika modrošedých odstínů, která po celé 15. století dominuje. Z keramických tvarů převládá hrnec, který sloužil výhradně k přípravě stravy a skladování komodit. K zakrývání hrnců se začalo využívat pokliček zvonovitého tvaru s úchytkou. K přípravě a servírování jídla se nově používají mísy s vodorovně vyloženým okrajem a kónickým tělem.

Nejvýrazněji se v archeologickém materiálu projevila 3. fáze osídlení. Nálezy z této fáze jsou datovány do průběhu 2. poloviny 15. století a počátku 16. století. Pro toto období lze dům čp. 23 a provoz lázně na základě písemných pramenů spojit s lazebnicí Martou, dcerou Jana Šikla a Markéty. Činnost provozovala od roku 1488 až do roku 1514, kdy byl ve spojitosti s domem a lázní jmenován přízeněný Štěpán Pirchinger (Kovář 1996, 17).

V zadní části parcely bylo v této době vystavěno hospodářské stavení se zahloubenými prostory (sklep?). Nová stavba se „opírala“ o hradební zeď a tak lze předpokládat, že v této době již nedocházelo k výraznějším úpravám hradby. Výstavbu prvotní fáze objektu lze datovat do poloviny 15. století. Na počátku 16. století došlo z neznámých důvodů k přestavbě původní stavby, kdy byly základy rozšířeny jižním směrem o 1 m. Při této úpravě byl původní zahloubený prostor zavezen odpadním materiálem s výraznou příměsí stolní a kuchyňské keramiky a souborem pozdně gotických kachlů.

Právě soubor kachlů lze považovat za jeden z nejvýraznějších dokladů civilizačního pokroku, který způsobil výraznou změnu v životním stylu měšťanů. Prvotní kachlová kamna se objevují již ve 12. století v alpských zemích, především v jižním Německu a Švýcarsku (Tauber 1980, 345-359). Odtud se šíří prostřednictvím klášterů do části Evropy severně od Alp. Trojdílná kachlová kamna (podstavec, sokl, nástavec) známe od 14. století, největší rozvoj kachlových kamen přichází až v 15. a 16. století (Hazlbauer 1998, 28).

Nalezené kachle nepatří svým zpracováním ani typem přítomných druhů k vrcholům kamnářství pozdní gotiky, ale svým majitelům kamna z těchto kachlů sloužila jistě stejně dobře jako kamna s kachly s nejpropracovanějšími výzdobnými motivy. Nalezené nádobkové a výklenkové kachle pracovaly na principu teplometu, kdy se rychle zahřály, rychle sálaly teplo a tím plnily svoji primární funkci, ale oproti kamnům z komorových kachlů rychleji po vyhasnutí ohně vystydly.

Přesné místo dobové instalace nalezených kachlových kamen není možné za dané situace určit. Zvláště pokud neznáme kompozici původního středověkého domu čp. 23. Řešení takové otázky je velice složité i při téměř kompletním souboru kachlů i s dochovanými spojovacími částmi (výmaz), a se známou podobou původního domu (Krajč 1997, 17). Přitom provozní místo a účel kamen jsou hlavními faktory pro možné řešení původní podoby kamen (Hazlbauer 2003, 161). S notnou dávkou opatrnosti lze snad uvažovat o umístění kamen v hlavní obytné místnosti měšťanského domu, světnici.

Ta se většinou nacházela v prvním patře (*Petráň 1985, 653*). Kamna pak byla vytápěna z vedlejší místnosti. U tohoto souboru kachlových kamen nelze vyloučit ani možnost jejich umístění do prostor lázně, ale takové tvrzení není možné prokázat.

Z výbavy kuchyně jsou v souboru doloženy především keramické nádoby – hrnce a koflíky různých velikostí, mísy s kónickým tělem, trojnožky/pánve, cedníky a zvonovité pokličky. Pro skladování většího množství potřebných komodit sloužily velké, silnostěnné zásobnice, případně zásobní hrnce. U hrnců lze předpokládat především využití při tepelné přípravě potravy a při skladování viktualií. Velikostní spektrum bylo velice variabilní. Převládaly však hrnce středních velikostí. Vejčitý tvar těla byl uzpůsoben k přípravě potravy u otevřeného ohně přiložením hrnce ze strany k ohni (*Štajnochr 2004, 801-802*). Dokladů o takovém používání je však v souboru minimálně (očazení, opotřebením vnitřního povrchu, usazeniny). Hrnce byly většinou vybaveny páskovým uchem pro usnadnění manipulace. Výzdoba byla tvořena nejčastěji různě tvarovaným geometrickým radélkem, případně rytou rýhou. Zmíněné keramické nádoby z výbavy kuchyně byly většinou tvrdě redukčně vypálené do modrošedých odstínů. Olovnatá glazura se vyskytovala u minimálního počtu zjištěných jedinců. Keramika, s výjimkou velkých tuhových zásobnic, byla již vyráběna výhradně na rychle rotujícím kruhu.

Podobná zjištění, co se týče technologie výroby a způsobu výzdoby, lze pozorovat i u keramiky stolní. Do této kategorie lze zařadit džbány různé velikosti, poháry, konvičky a nízké misky. Jaké měly zastoupení dřevěné, nebo skleněné nádoby se nepodařilo zjistit. Dřevěné nádoby nejsou v souboru zastoupeny vůbec, skleněné pouze dvěma silně opalizovanými fragmenty (číše?). Používání dřevěného a skleněného nádobí bylo v tomto období již poměrně běžné (např. *Krajíc a kol. 1998, 212; Klápště a kol. 2002, 93-111, 126-128*). U menších džbánek byla pozorována snaha hrnčíře úpravou povrchu navodit dojem dražšího cínového zboží. Takové předměty jsou nazývány skeumorfy (*Orton – Tyers – Vince 1993, 28-29*).

Vedle kuchyňské a stolní keramiky můžeme za doklady o stravování považovat nálezy nožů, především pak nůž se zdobenou kostěnou stříenkou lze zařadit mezi vhodné přibory. Dalším dokladem stravování jsou osteologické nálezy, které však nebyly v rámci diplomové práce podrobeny důkladnější analýze. Pro 15. století lze předpokládat výraznější zastoupení vepřového masa, následované v oblíbenosti turem (*Klápště a kol. 2002, 174*). O skladbě užívaných druhů rostlin můžeme uvažovat pouze zprostředkovaně. Z parcely domu čp. 23 totiž nepochází žádný vhodný archeobotanický

materiál, ale opřít se můžeme o studie pojednávající o výplních jímek a studen z Českých Budějovic (*Pokorný – Kočár – Jankovská – Militký – Zavřel 2002, 813-836; Čapek – Chvojka – Kodýtková – Beneš – Houfková – Myšková 2015, 227-252*). Pro vrcholný středověk se v nálezech objevuje běžná skladba užitkových rostlin. Z obilnin se jedná o pšenici, proso, ječmen, žito, u ovocných a zeleninových plodin je často doložen jahodník, ostružiník, jabloň, švestka ale také fíkovník nebo okurka. Oblibu kořeněných jídel dokládají nálezy kopru, kmínu nebo koriandru. Takové nálezy odpovídají předpokládané stravě středověkého člověka, kdy v oblíbě byly především chléb, hrách, maso, sýr, kaše a ovoce. Strava středověkého člověka byla jistě velice pestrá, jak dokládají nejstarší kuchařky z počátku 16. století (*Petráň 1985, 827-854; Krajíc a kol. 1998, 212, 214*).

Jediným doloženým způsobem, jak obyvatelé domu čp. 23 osvětlovaly potmělé místnosti, bylo pomocí keramických kahánek. Zda používaly louče, lucerny nebo svícny s voskovými svíčkami není možné doložit.

Mezi předměty osobní výbavy lze pokládat především různé kovové nálezy. Například nález ostruhy, který však nemusí automaticky dokládat vlastnictví koně, ale mohlo se jednat o módní doplněk k běžnému oblečení. Jako součást obleku lze určit měděnou přezku. Do běžné výbavy domácnosti patří náprstek, který pomáhal při šití a vyspravování oblečení.

Samotné řemeslo, kterým se místní obyvatelé živili, tedy lázeňství, je velmi obtížně ve studovaném souboru prokázat. Usnadnění zásobení vodou jistě přinesla studna, vybudovaná koncem 15. století. Ze studny bohužel postrádáme jakékoliv nálezy. S provozem lázně můžeme pouze hypoteticky spojovat některé běžné předměty. Například k rozlévání vody či různých nápojů byly pravděpodobně používány džbány různých velikostí. Návštěvníci lázně mohli konzumovat nápoje z pohárů, koflíků a snad i z malých konviček. V prostoru lázně je možné si představit přítomnost zásobnice jako rezervoáru na vodu nebo jako schránky na nápoje. V souboru se nachází jeden fragment okraje tuhové, silnostěnné zásobnice, který byl nezvykle zdobený pomocí radélka. U takové zásobnice je vedle primární skladovací funkce možná jistá reprezentativnost. Ve všech těchto případech je však možnost potvrzení hypotéz mizivá.

Archeologicky získaný materiál celkově přináší náhled do způsobu života měšťanů, žijících na okrajové části historického jádra města a to zvláště pro období druhé poloviny 15. století. Bohužel podrobnější zhodnocení lázeňského povolání není na základě studovaného materiálu možné.

13 Závěr

Při studiu archeologického materiálu a s ním spojených nálezových situací z parcely domu čp. 23 bylo možné zachytit několik různých vývojových fází osídlení. Prokázáno bylo osídlení parcely již v brzké době po založení města Českých Budějovic, které se projevilo především výraznější kumulací odpadových vrstev, a provozem pece neznáme funkce. Se závěrem této fáze je spojena výstavba odkrytého úseku opevnění. Ve 14. století dochází ke změně ve způsobu v zacházení s odpadem, což se projevuje v chybějícím archeologickém materiálu. Nejvýrazněji byla zachycena 3. fáze a to hlavně díky výplni hospodářského stavení, odkrytého v jižní části výzkumu. Z prostoru stavby byl získán bohatý soubor keramických fragmentů a železných předmětů z 2. poloviny 15. a počátku 16. století.

Na základě studia kuchyňské a stolní keramiky bylo možné postihnout proměny hmotné kultury (technologické, morfologické a druhové), provázející společenské změny v rozmezí 13. a počátku 16. století. Díky bohatým nálezům keramických nádob se podařilo alespoň částečně rekonstruovat život ve středověkém domě. Avšak kvůli způsobu jejich uložení a kvůli neznalosti původního rozložení domu čp. 23 nebylo možné vytvořit podrobnější zhodnocení.

Do analýzy byly zahrnuty také nálezy kovů a mincí. Jedná se o předměty ztracené či odhozené po ztrátě své funkce. U ztracených předmětů se jedná hlavně o drobné předměty, u odhozených se jedná o předměty mechanicky poškozené.

Významným prvkem nálezového souboru jsou nádobkové a především výklenkové kachle, které sic nezdobené přináší nejlepší náhled do způsobu života obyvatel parcely. Ačkoliv není možné určit přesné místo jejich instalace v domě, lze říci, že pro své majitele znamenaly významný civilizační pokrok v kultuře bydlení.

Některé z předmětů v souboru by si jistě zasloužily podrobnější samostatnou studii. Jedná se především o soubor výklenkových kachlů, ale také nález kamenné koule ze sondy 8/01 je velice zajímavým předmětem, kterému se však nedostalo požadované pozornosti.

I když se mi nepodařilo výrazněji prokázat spojení studovaných archeologických předmětů s lázeňským řemeslem a i možnosti zhodnocení životního stylu měšťanů jsou kvůli nálezovým okolnostem omezené, doufám, že práce přináší další dílek do skládačky, na jejímž konci bude komplexní poznání života českobudějovických měšťanů ve středověku.

14 Seznam literatury a pramenů

- Andreas, P. 2005:* Českobudějovické cechovnictví XVI. století, Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 42, 174-198.
- Beaudry, M. C. 2007:* Findings: The Material Culture of Needlework And Sewing. New Haven.
- Belcredi, L. 1988:* Užití kovu ve středověké osadě. Výsledky dosavadního archeologického výzkumu zaniklé středověké osady Bystřec, *Archaeologia historica* 13, 459-485.
- 2006: Bystřec. O založení, životě a zániku středověké vsi - Archeologický výzkum zaniklé středověké vsi na Dražanské vrchovině. Brno. [Kniha].
- Beranová, M. 1996:* K otázce nádob na pití ve 13. a první polovině 14. století, *Archeologické rozhledy* 48, 515-519.
- Blažková-Dubská, G. 2007:* House of the armoury scribe at Prague Castle, *Studies in postmedieval archeology* 2, 9-42.
- Blažková, G. 2013:* Vývoj raně novověké kuchyňské a stolní keramiky v Čechách na základě souborů z Pražského hradu, *Památky archeologické* 104, 183-230.
- Boháčová, I. ed. 2003:* Stará Boleslav. Přemyslovský hrad v raném středověku. *Mediaevalia archaeologica* 5. Praha.
- Boháčová, I. – Špaček, J. 2001:* Soubor keramiky z počátku vrcholného středověku ze Staré Boleslavi, *Archeologie ve středních Čechách* 5, 599-621.
- Brych, V. 1998:* Hmotná kultura středověké tvrze v Čechách. In: Svoboda, L. et al: *Encyklopedie českých tvrzí I.* Praha, XLVII-LXXXIII.
- 2004: Kachle doby gotické, renesanční a raně barokní. Výběrový katalog Národního muzea v Praze. Praha.
- Břeň, D. – Kašpar, V. – Vařeka, P. 1995:* K problematice počítačového zpracování středověké keramiky (databáze KLASIFIK), *Archeologické fórum* 4, 36-41.
- Buko, A. 1990:* *Ceramika Wczesnopolska. Wprowadzenia do badań.* Wrocław - Warszawa - Kraków - Gdańsk - Łódź.

- Burian, V. 1979: Rozbor nálezů hřebů z hradu Tepence u Jílového a kartouzky v Dolanech (1340-1425), Zprávy Krajského vlastivědného muzea v Olomouci 218, 21-31.*
- Bůžek, V. – Dvořák, J. – Novotný, M. – Rameš, V. – Sak, R. 1996: Historický vývoj města Českých Budějovic. In: Historický atlas měst České republiky sv. 3. Praha.*
- Čapek, F. J. 1981: Pasovští na Budějovicku v roce 1611, Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 18, 1-9.*
- Čapek, L. 2010: Depoziční a postdepoziční procesy středověké keramiky na parcelách Českých Budějovic (Případová studie z domu čp. 16). Plzeň.*
- *2012: Město České Budějovice a jeho zázemí ve vrcholném středověku, Archaeologia historica 37, 143-164.*
 - *2014: Archeologické transformace v městském prostředí. Nepublikovaná disertační práce na Katedře archeologie FF Západočeské university v Plzni.*
 - *2015: Hrnčířské značky a kolky na středověké keramice z městské radnice a domu čp. 16 z Českých Budějovic, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 28, 201-225.*
- Čapek, L. – Čekalová, M. – Říha, J. 2013: Středověká keramika z Českých Budějovic a možnosti jejího archeometrického studia, Archaeologia historica 38, 525-542.*
- Čapek, L. – Richterová, J. – Vladař, J. 2014: Středověká a novověká keramika z archeologického výzkumu tvrze v Řešanicích okr. Plzeň-Jih), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 27, 247-279.*
- Čapek, L. – Chvojka, O. – Kodýtková, K. – Beneš, J. – Houfková, P. – Myšková, E. 2015: Středověká odpadní jímka domu čp. 7 v Krajinské ulici v Českých Budějovicích ve výsledcích rozboru artefaktů a environmentálních analýz, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 28, 227-252.*
- Čechura, J. 1984: Počátky královského města Českých Budějovic, Jihočeský sborník*

- historický 53, 57-67.
- 1986: Historická analýza údajů ke stavební činnosti v bývalém dominikánském kostele v Českých Budějovicích do konce 13. století, *Památky a příroda* 11, 397-402.
- Čechura, J. – Razím, V. 1988: K některým aspektům vývoje půdorysu a opevnění Českých Budějovic do počátku 15. století, *Památky a příroda* 13, 407-415.
- Dohnal, M. – Fröhlich, J. 2000: Výzkum parkánu u kasáren v Písku (Vyhodnocení souboru novověké keramiky), *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 13, 155-184.
- Dohnal, M. – Koucký, K. 2000: Analýza části novověkých nálezů z archeologického výzkumu městské parcely v Sedlčanech, okr. Příbram, *Archeologie ve středních Čechách* 4, 359-382.
- Doležalová, K. 2010: Středověké keramické lampy v Jihlavě a na Starých Horách u Jihlavy, *Stříbrná Jihlava - Acta rerum naturalium XXX*, 213-222.
- 2015: Výzkumy vrcholně a pozdně středověké keramiky na území České republiky se zaměřením na deskripční systémy a třídění keramiky podle technologie výroby, *Acta Fakulty filozofické Západočeské univerzity* 7/2, 39-66.
- Dragoun, Z. 1997: Specifický typ poháru z pražských nálezů, *Archaeologia historica* 22, 321-329.
- Drda, M. 1978a: Soubor nálezů ze Sezimova Ústí, *Husitský Tábor* 1, 7-44.
- 1978b: Archeologický výzkum čp. 279 v Táboře, *Archeologické rozhledy* 30, 76-86.
- Drda, M. – Mazurkiewiczová, E. 1982: Archeologický výzkum čp. 161 v Táboře, *Archeologické rozhledy* 34, 45-55.
- Dudková, V. – Orna, J. – Netolický, P. 2014: Špitální areál sv. Máří Magdalény v Plzni, *Archaeologia historica* 39, 221-239.
- Durdík, T. 1983: Hospodářské objekty a doklady výroby na hradech v povodí Berounky

- a severním Podbrdsku, *Archaeologia historica* 8, 471-478.
- 1999: *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*. Praha.
- Durdík, T. – Fröhlich, J. 2008*: Výzkum v lapidáriu v jižním křídle píseckého hradu, *Castellologica bohémica* 11, 543-551.
- Durdík, T. – Frolík, J. 1993*: Hrad Vildštejn na Chrudimsku, *Castellologica bohémica* 3, 47-72.
- Durdík, T. – Hazlbauer, Z. 1991*: Pozdně gotické a renesanční kachle ze severního parkánu horního hradu na Křivoklátě I. část, *Castellologica bohémica* 2, 279-300.
- Durdík, T. – Kašpar, V. 2000*: Forma na odlévání dělových koulí z hradu Vimperku. *Castellologica bohémica* 7, 293-307.
- Dymek, K. 1995*: *Średniowieczne i renesansowe kafle śląskie*. Wrocław.
- Effenberková, P. 2003*: Záchraný archeologický výzkum v Masné ulici v Českém Krumlově, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 16, 221-237.
- Ernée, M. 2004*: Gotické a renesanční kamnové kachle z hradu a zámku v Českém Krumlově, *Castellologica bohémica* 9, 251-268.
- Ernée, M. – Hankýř, V. – Maryška, M. 2004*: Výsledky přírodovědných analýz gotických kamnových kachlů z Českého Krumlova, *Památky archeologické*, 175-222.
- Ernée, M. – Vařeka, P. 1998*: Die Graphittonkeramik des 13. Jahrhunderts in Südböhmen und Prag. In: L. Poláček (Hrsg.), *Frühmittelalterliche Graphittonkeramik in Mitteleuropa. IV Internationale tagungen in Mikulčice*. Brno, 217-230.
- Ernée, M. – Vařeka, P. – Zavřel, P. 1997*: Nové doklady osídlení 13. století na Českokrumlovsku, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 10, 41-57.
- Fröhlich, J. 1984*: Vápenictví na Strakonicku a Písecku, In: *Zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami*. Brno, 78-88.

- 1999: Osídlení východního okraje Píseckých hor ve 13. století, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 12, 73-83.
 - 2009a: Archeologické nálezy dýmek v jižních Čechách, Zlatá stezka 16, 175-183.
 - 2009b: Písecká předměstí ve středověku (s doklady mariánského a svatokateřinského kultu), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 22, 157-175.
- Fröhlich, J. – Jiřík, J. – Pták, M. 2011: Nové archeologické doklady vesnického osídlení na Písecku ve 13. století, Archeologie ve středních Čechách 15, 577-598.*
- Fröhlich, J. – Koppová, E. 1995: Výzkum středověké studny čp. 118 a 119 v Písku, Jihočeský sborník historický 54, 3-8.*
- Fröhlich, J. – Lhoták, J. 2012: Několik drobných středověkých a novověkých archeologických nálezů ze Sušice a otázka předlokačního osídlení, Archeologie západních Čech 3, 21-27.*
- Fröhlich, J. – Luks, V. 2011: Archeologické doklady z tvrzí a zaniklé vsi Holešice na Písecku, Archeologie ve středních Čechách 15, 957-967.*
- Fröhlich, J. – Parkman, M. 2003: Nález středověké zásobnice v Hájku u Bavorova, Zlatá stezka 10, 169-173.*
- Frolík, J. 1998: Archeologický výzkum městského opevnění v Českém Brodě v roce 1997, Archeologie ve středních Čechách 2, 385-394.*
- 2002: Nálezy z obléhání hradu Lichnice v letech 1428-1429, Castellologica bohemica 8, 399-408.
- Frolík, J. – Sigl, J. 1998: Chrudim v pravěku a středověku. Obrázky každodenního života. Chrudim.*
- Frolík, J. – Tomášek, M. 2003: Soubor pozdně středověké keramiky z výplně zaniklé studny č.p. 108 v Kutné Hoře, Archeologie ve středních Čechách 7, 735-758.*
- Frolík, J. – Hazlbauer, Z. – Charvát, P. – Šumberová, R. – Tomášek, M. 1999: Čáslav,*

místo pro život. Svědectví archeologie. Čáslav.

Goš, V. 2007: Loštice. Město středověkých hrnčírů. Opava.

Goš, V. – Karel, J. 1979: Slovanské a středověké zásobnice severní Moravy, Archeologické rozhledy 31, 163-175.

Gregerová, M. - Hložek, M. 2008: Keramická petrografie loštické hrnčiny, Geologické výzkumy na Moravě a ve Slezsku 15, 86-89.

Gregerová, M. a kol. 2010: Petroarcheologie keramiky v historické minulosti Moravy a Slezska. Brno.

Gregerová, M. – Procházka, R. 2007: K současnému stavu petrografického výzkumu brněnské keramiky 12.-13. století ve vztahu k distribuci surovin. Přehled výzkumů 48, 271-299.

Havlice, J. 2001: Archeologický výzkum v Hroznové ulici v Českých Budějovicích, Výroční zpráva Státního památkového ústavu v Českých Budějovicích 2001, 172-175

– 2010: Hrad Vítkův Kámen - archeologický výzkum v hradním donjonu v roce 2004, Castellologica bohemia 12, 529-544.

Hazlbauer, Z. 1986: Příspěvek k technologii výroby pozdně středověkých reliéfních kachlů, Archaeologia historica 11, 489-504.

– 1991: Rekonstrukce gotických kamen z nádobkových kachlů, získaných archeologickým výzkumem v Sezimově Ústí, Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 28, 209-218.

– 1998: Krása středověkých kamen. Odras náboženských idejí v českém uměleckém řemesle. Praha.

– 2003: Vývoj stavební podoby a funkce kachlových kamen ve středověku a raném novověku, Svorník 1, 153-168.

Hazlbauer, Z. – Chotěbor, P. 1990: Stavební rekonstrukce dvou vrcholně gotických kamen ze Sezimova Ústí, Archaeologia historica 15, 361-383.

- Hazlbauer, Z. – Richter, M. 1990: Dva hromadné nálezy gotických nádobkových kachlů v Sezimově Ústí, Archeologické rozhledy 42, 469-472.*
- Hazlbauer, Z. – Heidenreich, M. – Lamr, J. 2001: Stavební rekonstrukce pozdně gotických kachlových kamen v Muzeu Mohelnice, okr. Šumperk, Archaeologia historica 26, 387-402.*
- Hazlbauer, Z. – Vitanovský, M. – Volf, P. 1994: Stavební rekonstrukce pozdně gotických kamen na hradě Rabí, okr. Klatovy, Archaeologia historica 19, 415-429.*
- Hejna, A. 1964: Krašovice - příspěvek k výzkumu středověké vesnice v Čechách, Památky archeologické 55, 178-221.*
- *1983a: Příspěvek ke studiu malých opevněných sídel doby přemyslovské v Čechách, Památky archeologické 74, 366-436.*
 - *1983b: Kovový nálezový inventář z hradu Vizmburk, k.ú. Havlovice, o. Trutnov, Archaeologia historica 8, 491-501.*
 - *1985: Archeologický výzkum v areálu hradu Velešína, o. Český Krumlov, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 2, 43-70.*
 - *1987, Zhodnocení keramických nálezů z výzkumu v Příběnicích, k. ú. Malšice, o. Tábor, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 4, 37-53.*
- Hereit, P. 2012: Nález osídlení ze 13. století v Mimově (okres Domažlice), Archeologie západních Čech 3, 28-35.*
- Hlaváček, I. 1971: Český panovník a jižní Čechy v době předhusitské, Jihočeský sborník historický 42, 1-18.*
- Höllhuber, A. 1977: Die Reichensteiner Töpfermarkensammlung. In: Jahrbuch des Oberösterreichischen Musealvereins. Linz, 83-120.*
- Holub, P. 2010: Vrcholně středověká vápenka z Panské ulice v Brně, Archaeologia technica 22, 134-138.*
- Hrdlička, L. – Richter, M. – Smetánka, Z. 1966: Výzkum v Sezimově Ústí v r. 1965, Archeologické rozhledy 18, 663-680.*

- Hrubý, P. 2001: Archeologické výzkumy v historickém jádru města Vimperk, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 14, 275-294.*
- *2004: Archeologické výzkumy tvrze Cuknštejn u Nových Hradů v letech 2000-2001, Castellologica bohemia 9, 305-334.*
- Hrubý, P. - Kypka, J. 2007: Pozůstatky pozdně středověkých kachlových kamen z parcely domu čp. 27 v Českém Krumlově (Příspěvek k poznání vazeb mezi českou, uherskou a švýcarskou kamnářskou produkcí), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 20, 423-434.*
- Huml, V. 1977: K nálezům středověké studny v Praze 2, Jindřišské ulici čp. 906/907, Archeologické rozhledy 29, 204-210.*
- *1997: K nálezům studny v areálu kostela sv. Michala na Starém Městě pražském, Archaeologia pragensia 13, 183-199.*
- Charvátová, K. 1976: Kutnohorské poháry, Archeologické rozhledy 28, 522-529.*
- Chvojka, J. 1969: Oslavy čtyřstého výročí založení českobudějovické mincovny, Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 6, 76-77.*
- Janoušek, B. 1954: K otázce Českých Budějovic v protihabsburském odboji roku 1547, Jihočeský sborník historický 23, 83-93.*
- Jánská, E. 1977: K nálezům středověkých studní, Staletá Praha 8, 165-196.*
- Juřina, P. – Zavřel, J. 2011: Vápenka před branou svatého Bendikta. In: Forum urbes medii aevi VI - surovinová základna a její využití ve středověkém městě. Brno, 176-183.*
- Kaltenberger A. 2009: Keramik des Mittelalters und der Neuzeit in Oberösterreich, Band 1, Grundlagen. Linz.*
- Kašpar, V. - Vařeka, P. 1995: Záchraný archeologický výzkum v Petřské ulici čp. 1136/11 v Praze 1. Archeologické rozhledy 47, 657-675.*
- Kavka, F. 1965: Městské hospodářství Českých Budějovic v letech 1496-1570, Jihočeský sborník historický 34, 31-58.*

- Klápště, J. 1983: Studie o středověké studni z Mostu, Památky archeologické 74, 443-492.*
- Klápště, J. a kol. 2002: Archeologie středověkého domu v Mostě (čp. 226). Mediaevalia archaeologica 4. Praha-Most.*
- Klápště, J. – Muk, J. 1988: Studie o středověkém domě z Mostu (čp. 226), Památky archeologické 79, 199-240.*
- Klápště, J. – Kyncl, J. – Kyncl, T. 2000: Dendrochronologie mostecké studny 1/80 a předpokládaný objektivní archeologické datace, Archeologické rozhledy 52, 679-687.*
- Klíma, B. jr. 1975: Rozbor hřebů z velkomoravského hradiště v Mikulčicích, Archeologické rozhledy 27, 140-150.*
- Kocman, F. – Hazlbauer, Z. 2002: Stavební rekonstrukce gotických kachlových kamen na hradě Lipnici n. Sázavou, okr. Havlíčkův Brod, Archaeologia historica 33, 499-519.*
- Kochan, Š. 2012: Dřevěné středověké artefakty z Jihlavy, Archaeologia historica 37, 767-795.*
- Kolařík, V. – Peška, M. 2006: Středověké vápenické pece z Moravského náměstí v Brně, Archaeologia technica 17, 30-42.*
- Koóšová, P. 2004: Ku klasifikácii vrcholnostredovekých ostroh z územia Slovenska (12.-15. storočie), Archaeologia historica 29, 523-547.*
- Köpl, K. 1901: Urkundenbuch der Stadt Budweis in Böhmen. 1 díl. Praha.*
- Kos, P. 2001: Výzkum středověké vápenky v Mokré u Brna, Archeologia technica 13, 3-8.*
- Kovář, D. 1996: Lázeňství na Českobudějovicku. České Budějovice.*
- 2006: Královská pevnost na jihu Čech. Z minulosti českobudějovických hradeb. České Budějovice.
 - 2015: Fundatio civitatis. Zrození královského města Českých Budějovic. České

Budějovice.

Kovář, D. – Koblasa, P. 2005: Ulicemi města Českých Budějovic. Názvy českobudějovických veřejných prostranství v minulosti a dnes. České Budějovice.

Krajíc, R. 1988: Příspěvek k dějinám osídlení Tábora ve 13. a 15. století (výzkum čp. 261 v Truhlářské ulici), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 5, 109-116.

– *1989: Výzkum středověké studny v Soběslavi, okr. Tábor (i. Nálezové okolnosti a deskripce materiálu), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 6, 79-123.*

– *1990: Výzkum středověké studny v Soběslavi, okr. Tábor (II. Analýza souboru kuchyňské a stolní keramiky), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 7, 97-120.*

– *1991: Stavební železo a uzavírací mechanismi na vrcholně středověkých lokalitách Táborska, Archaeologia historica 16, 323-342.*

– *1996: Příspěvek k opevnění a zástavbě středověkého Sezimova Ústí (Archeologický výzkum v Bydlinského ulici v letech 1990-1991), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 9, 73-136.*

– *1997: Středověká kachlová kamna v Táboře (Archeologický výzkum v Křížkově ulici čp. 28). Tábor.*

– *2003: Sezimovo Ústí - archeologie středověkého poddanského města. 3. Kovárna v Sezimově ústí a analýza výrobků ze železa 1. Praha.*

– *2005: České Budějovice - Hroznová ulice 2003 (expertní posudek pro F. Jandu). Nepublikovaný strojopis ÚOP České Budějovice.*

– *2006: Keramická lucerna z Tábora. Příspěvek k dějinám středověkých a raně novověkých svítidel, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 19, 247-258.*

– *2009: Voda a odpady jako privátní i komunální problém městských aglomerací. Doklady z města Tábora od 13. do 18. století, Památky archeologické 100, 261-300.*

Krajíc, R. a kol. 1998: Dům pasíře Prokopa v Táboře. Tábor.

- Krajíc, R. – Volf, P. 1997: Poznámky k technologii středověkých kachlů a stavbě historických kachlových kamen. In: Krajíc, R. 1997: Středověká kachlová kamna v Táboře (Archeologický výzkum v Křížkově ulici čp. 28). Tábor.*
- Krůťová, M. 2003: Transformační procesy a problém intruzí v archeologii, In: Šmejda, L. – Vařeka, P. (red.), Sedmdesát neústupných let. Plzeň, 99-120.*
- Křížek, V. 2002: Obrazy z dějin lázeňství. Praha.*
- Kubák, J. 1973: Topografie města Českých Budějovic 1540-1800. České Budějovice.*
- Kuča, K. 1996: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1. díl, svazek A-G. Praha.*
- Kuna, M. – Profantová, N. 2005: Počátky raného středověku v Čechách - Archeologický výzkum sídelní aglomerace kultury pražského typu v Roztokách. Praha.*
- Kuthan, J. 1971: Zvíkovský purkrabí Hirzo. Příspěvek k dějinám kolonizace jižních Čech, Československý časopis historický 19, 711-725.*
- *1975: Gotická architektura v jižních čechách - zakladatelské dílo Přemysla Otakara II. Praha.*
- Květina, P. 2002: Příspěvek k otázce formativních procesů archeologického materiálu, In: Pavlů, I. (ed.). Bylany Varia 2, 21-38.*
- Labuda, J. 1999: Pozoruhodné nálezy z hradu Sitne pri Bankej Štiavnici, Archaeologia historica 24, 217-230.*
- Libal, D. - Muk, J. 1969: Domy a opevnění v Českých Budějovicích v gotice a renesanci. In: Minulost a současnost Českých Budějovic. České Budějovice, 57-74.*
- Macháček, J. 2001: Studie k velkomoravské keramice. Metody, analýzy a syntézy, modely. Brno.*
- Majer, J. 2004: Rudné hornictví v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Obrazy z dějin hornictví. Praha.*

- Malý, K. – Rous, P. 2001: Ověření výpovědních možností strusek z Jihlavska a Havlíčkobrodsko, Archaeologia historica 21, 61-87.*
- Matějková, K. 2014: Keramický sortiment turnovských domácností. Možnosti zpracování keramických souborů z městských souvrství, Archaeologia historica 39, 89-117.*
- Meduna, P. 1997: Značka na nádobě - nebo naopak? In: Kubková, J. (edd.): Život v archeologii. Sborník příspěvků věnovaných Miroslavu Richterovi a Zdeňku Smetánkovi. Praha, 451-452.*
- Měchurová, Z. 1989: Nálezy bronzových předmětů ze zaniklé středověké osady Konůvky (okr. Vyškov), Archaeologia historica 14, 473-488.*
- *1995: Železné předměty ze zaniklé středověké vsi Konůvky na Slavkovsku (okr. Vyškov), Acta Musei Moraviae. Scientiae sociales LXXX, 141-197.*
- *1997: Konůvky - zaniklá středověká ves ve Ždánickém lese: srovnávací analýza nálezového fondu ze zaniklé středověké vsi Konůvky, kat. Heršpice, okr. Vyškov. Brno.*
- Menoušková, D – Měřínský, Z. edd. 2008: Krása, která hřeje. Výběrový katalog gotických a renesančních kachlů Moravy a Slezska. Uherské Hradiště.*
- Merta, J. 1980: Výzkumy vápenných pecí. In: Sborník ze semináře Zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami. Brno, 30-55.*
- Měřínský, Z. 1969: Přehled typů loštické keramiky, jejich vývoj a datování, Vlastivědný věstník moravský 21, 89-105.*
- *1990: Provoz a vybavení domácnosti ve vyšším sociálním prostředí (měšťanstvo a šlechta) na základě archeologických pramenů. Archaeologia historica 15, 19-42.*
- Michna, P. J. 1981: Gotická kachlová kamna z hradu Melic na Vyškovsku. Pokus o rekonstrukci, Archaeologia historica 6, 333-360.*
- Militký, J. 1995: Archeologické výzkumy v Českých Budějovicích, Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 32, 77-85.*

- 2000: Dva pozdně středověké depoty mincí z východních Čech (Nález Kostelecké Horky a Choceň), *Archeologické rozhledy* 52, 688-697.

- Militký, J. – Vařeka, P. 1997: Češnovice: Archeologický výzkum středověké a novověké vesnice na Českobudějovicku I. Pozdně středověký dům v usedlosti čp. 13., Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 10, 58-59.

- Militký, J. – Zavřel, P. 1994: Archeologické výzkumy v historickém jádru Českých Budějovic v roce 1993, In: Klápště, J. – Vařeka, P. (Edd.): Mediaevalia Archaeologica Bohemica 1993 - Památky archeologické, Supplementum 2, 219-221.*

- Nechvátal, B. 1976: Středověká studna v Plzni - Solní ulici. Archeologické studijní materiály* 12. Praha.

- Nekuda, R. 1980: Korpus středověké keramiky datované mincemi z Moravy a Slezska, Archaeologia historica* 5, 389-450.

- Nekuda, R. – Nekuda, V. 1997: Mstěnice. Zaniklá středověká ves u Hrotovic 2. Dům a dvůr ve středověké vesnici. Brno.*

- Nekuda, V. 1975: Pfaffenschlag. Zaniklá středověká ves u Slavonic - Příspěvek k dějinám středověké vesnice. Brno.*

- 1985: Mstěnice: zaniklá středověká ves u Hrotovic 1. Hrádek - tvrz - dvůr - předsunutá opevnění. Brno.

- Nekuda, V. – Reichertová, K. 1968: Středověká keramika v Čechách a na Moravě. Brno.*

- Neustupný, E. 1996: Poznámky k pravěké sídlištní keramice, Archeologické rozhledy* 48, 490-509.

- 2007: *Metoda archeologie. Plzeň.*

- Nováček, K. 2000: Středověký dům v Plzni. Archeologický výzkum parcely v Sedláčkově ulici 1 (čp. 187), Sborník Západočeského muzea v Plzni - Historie* 15, 5-66.

- 2003: Rezidualita v městských souvrstvích, In: Šmejda, L. - Vařeka, P. (eds.), *Sedmdesát neústupných let. Plzeň*, 131-146.

- Nováček, K. a kol. 2010: Kladrubský klášter 1115-1421. Osídlení - architektura - artefakty. Plzeň.*
- Nováček, K. – Tetour, M. 2003: Možnosti využití databázových systémů pro zpracování keramického materiálu. Formalizovaná deskriptivní databáze KLASIKER.*
- Novák, M. 2011: K otázce reparací pravěké Keramiky, Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity M16, 89-100.*
- Opravil, E. 1964: Středověké jámy a studny, Archeologické rozhledy 16, 219-224.*
- Orna, J. 2005: Gotické a renesanční kachle ve sbírkách Západočeského muzea v Plzni. Plzeň.*
- Orna, J. a kol. 2011: Keramická produkce města Plzně v období 14. a 15. století. Plzeň.*
- Orton, C. – Tyers, P.A. – Vince, A. 1993: Pottery in Archaeology. Cambridge.*
- Pajer, J. 1983: Počátky novověké keramiky ve Strážnici. Strážnice.*
- Parkman, M. 2010: Počátky obce Kosmo na Prachaticku, Zlatá stezka 17, 127-139.*
- Pavlík, Č. – Vitanovský, M. 2004: Encyklopedie kachlů v Čechách, na Morave a ve Slezsku. Ikonografický atlas reliéfů na kachlích gotiky a renesance. Praha.*
- Petráň, J. 1985: Dějiny hmotné kultury I/1, I/2. Praha.*
- Pícka, J. – Tetour, M. 2005: Vícov u Přeštic (okr. Plzeň-Jih). Středověké osídlení při kostele sv. Ambrože, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 18, 179-210.*
- Pleiner, R. 1961: Středověké dehtárny v Krásné doliňě u Rakovníka, Archeologické rozhledy 13, 197-200, 202-213, 217-218.*
- Pletzer, K. 1971: Odpor Českých Budějovic proti Rožmberkům v letech 1453-1457, Jihočeský sborník historický 40, 190-204.*
- *1991: České Budějovice. Královské město na jihu Čech. České Budějovice.*
 - *1994: Počet obyvatel a národnostní poměry v Č. Budějovicích před r. 1526, Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 31, 9-14.*
 - *2000: Zhoubný požár Českých Budějovic roku 1641, Výběr. Časopis pro*

historii a vlastivědu jižních Čech 37, 97-109.

Pokorný P. – Kočár, P. – Jankovská, V. – Militký, J. – Zavřel, P. 2002: Archaeobotany of the High Medieval town of České Budějovice, *Archeologické rozhledy* 54/4, 813-836.

Preusz, M. 2010: Hmotná kultura raně novověkého měšťanského domu na příkladu hromadného nálezu ze studny domu čp. 55 na Latránu v Českém Krumlově, *Nepublikovaná diplomová práce FF JU v Českých Budějovicích.*

– *2015:* Novověké dýmky z Českých Budějovic. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 28, 307-335.

Procházka, R. 1988: Archeologické prameny ke středověkému Brnu, *Z nových výzkumů 1983-1987, Archaeologia historica* 13, 83-95.

– *1990:* Kovové předměty z výbavy středověkého měšťana z výzkumu v Brně - Pekařské ulici, *Archaologia historica* 15, 99-109.

– *1994:* Brněnská stolní a kuchyňská keramika 2. pol. 14. století - počátku 15. století, *Pravěk NŘ* 4/1994, 323-344.

Procházka, R. – Himmelová, Z. 1995: Příspěvek k vývoji středověké zástavby tzv. Velkého Špalíčku v Brně, *Archaeologia historica* 20, 233-245.

Procházka, R. – Peška, M. 2007a: Základní rysy vývoje brněnské keramiky ve 12. - 13./14. stol., *Přehled výzkumů* 48, 143-232.

– *2007b:* Deskripční systém brněnské keramiky. Příloha 1, *Přehled výzkumů* 48, 234-270.

Pták, M. 2012: Značky na dnech středověkých keramických nádob v jihozápadních Čechách. Nálezy v kontextu raně a vrcholně středověkého osídlení na okrese Klatovy. Rukopis magisterské diplomové práce Archeologického ústavu FF JU v Českých Budějovicích.

Radoměský, P. 1976: Nález mincí z 15. století v Králově Dvoře u Berouna. Praha

Radoměský, P. – Richter, M. 1974: Korpus české středověké keramiky datované mincemi, *Sborník Národního muzea v Praze, Řada A, Historie* 27, 2-4, 57-171.

- Reichertová, K. 1959: Středověká keramika datovaná mincemi, Památky archeologické 50, 246-256.*
- *1965: Středověká keramika ze Sezimova Ústí, Tábora a Kozího Hradku. Příspěvek ku chronologii a tvraosloví středověké keramiky. Praha.*
- Richter, M. 1959: Keramika 12. až počátku 14. století v Čechách datovaná poklady mincí, Časopis národního muzea v Praze 128, 4-22.*
- *1961: K počátku tak zvaných gotických klíčů, Sborník Československé společnosti archeologické při ČSAV 1, 91-101.*
 - *1963: Výzkum opevněné středověké osady v Hradištku u Davle, Archeologické rozhledy 15, 200-219.*
 - *1982: Hradištko u Davle. Městečko ostrovského kláštera. Praha.*
- Richter, M. – Hrdlička, L. 1965: Výzkum v Sezimově Ústí v roce 1964, Archeologické rozhledy 17, 655-668.*
- Richter, M. - Krajíc, R. 2001: Sezimovo Ústí. Archeologie středověkého poddanského města 2. Levobřežní předměstí - archeologický výzkum 1962-1988. Praha.*
- Richterová, J. 1982: Středověké kachle. Praha.*
- *1995: K historii parcely a domu čp. 568, Ovocný trh 17, Praha 1-Staré Město, Archaeologia historica 20, 53-64.*
- Rulf, J. 1997: Intruze keramiky. Příspěvek ke kritice pramenů, Archeologické rozhledy 49, 439-461.*
- Sakařová, J. 1990: Z obsahu středověké studny v Nymburce, Archaeologia historica 20, 453-454.*
- Sedláčková, J. 2007: Česká 10. Brněnská městská parcela do poloviny 14. století v odrazu hmotné kultury. Nепublikovaná diplomová práce Masarykova universita.*
- Scharrer, G. 1994: Ein Töpferofen aus Amsstetten, NÖ, Beiträge zur Mittelalterarchäologie in Österreich 10, 131-150.*

- Scheufler, V. 1959:* Hrnčířství soběslavských blat, *Český lid* 46, 162-173.
- 1972: Lidové hrnčířství v českých zemích. Praha.
- Schiffer, M. B. 2002:* Behavioral Archeology. New York.
- Skalník, M. 2015:* Dělostřelectvo v době třicetileté války. Nepublikovaná diplomová práce Masarykova universita.
- Skružný, L. 1974:* Příspěvek k vývoji hrnčířských cechů a hrnčířských pracovních nástrojů, *Český lid* 61, 155-175.
- Slivka, M. 1980:* Středověké hutnictvo a kováčstvo na východnom Slovensku. 2. část, *Historica Carpatica* XI, 218-283.
- Smetánka, Z. 1967:* Nejstarší hrnčířské čepele v Čechách, *Český lid* 54, 106-108.
- 1968: Technologie výroby českých kachlů od počátku 14. do počátku 16. století, *Památky archeologické* 59, 543-578.
- 1969: K morfologii českých středověkých kachlů, *Památky archeologické* 60, 228-265.
- Šaurová, D. 1973:* Nejstarší hrnčířské čepele a rydla, *Vlastivědný věstník moravský* 25, 252-256.
- 1978: Hřeby z výzkumu zaniklých Konůvek, *Archeologické rozhledy* 30, 560-566.
- Široký, R. 2000:* Pitná, užitková a odpadní voda v českých městech ve středověku a raném novověku, stav a perspektivy archeologického poznání, *Památky archeologické* 91, 345-410.
- Široký, R. – Kočár, P. – Hlaváč, J. – Kaštovská, K. – Kostrouch, F. – Kyncl, J. – Militký, J. – Pokorný, P. – Postránecká, K. – Schneiderwinklová, P. 2008:* Příkop středověkého opevnění města Plzně. Archeologický a environmentální výzkum v prostoru zaniklé Pražské brány. In: *Forum urbes medii aevi 5: městské fortifikace ve vrcholně středověkých zeměpanských městech střední Evropy*, 272-311.

- Šmejda, L. 1999:* K hmotné kultuře Vysokého Mýta ve středověku, *Mediaevalia archaeologica* 1. Praha, 157-180.
- Štajnochr, V. 2004:* Hrnce pro tepelné zpracování pokrmů. *Studia funkční novověké keramiky, Archeologie ve středních Čechách* 8, 801-851.
- 2005: Džbány. *Studia funkcí novověké keramiky, Archeologie ve středních Čechách* 9, 729-778.
 - 2006: Mísy. *Studia funkcí novověké keramiky, Archeologie ve středních Čechách* 10, 959-1046.
- Tauber, J. 1980:* Herd und ofen im Mittelalter. *Unterduchungen zur Kulturgeschichte a, archäologischen Material vrnehmlich der Nordwestschweiz (9.-14. Jahrhundert)*. Olten.
- Tetour, M. 2005:* Pozdně gotické a goticko-renesanční kachlová kamna ze zámku Chanovice, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 18, 211-283.
- 2008: Stavební mazanice - interpretační možnosti a limity, *Archeologie ve středních Čechách* 12, 1013-1035.
- Tymonová, M. 2011:* Gotické a renesanční kachle ze slezských hradů. *Nepublikovaná disertační práce Masarykova universita. Brno.*
- 2014: Výroba kamnářské keramiky v Českých zemích a dílna v Opavě, *Archaeologia historica* 39, 155-175.
- Unger, J. 1999:* Život na lelekovickém hradě ve 14. století. Brno.
- Vaniček, V. 2002:* Velké dějiny zemí Koruny české sv. III. 1250-1310. Praha.
- Varadzin, L. 2004:* Značky na dnech keramických nádob ve středověku. In: *Studia mediaevalia Pragensia* 5. Praha, 165-199.
- 2007: Značky na dnech keramických nádob ze Staré Boleslavi, *Archeologické rozhledy* 59, 59-79.
 - 2010: Hrnčířská výroba ve východní části střední Evropy 6.-13. století v archeologických pramenech, *Archeologické rozhledy* 67, 17-71.

- Vařeka, P. 1992: Mazanice - středověký stavební materiál v archeologických pramenech a problematika jeho interpretace, Sborník Společnosti přátel starožitností 3, 105-109.*
- *1995: Nálezy mazanice v archeologických strukturách - deskriptivní systém a databáze MAZANICE, Archeologické fórum 4, 59-64.*
 - *1998: Proměny keramické produkce vrcholného a pozdního středověku v Čechách, Archeologické rozhledy 50, 123-137.*
 - *2000: Nálezy mazanice z Hradce u Němčtic. In: Michálek, J. – Lutovský, M. (edd.). Hradec u Němčtic. Sídlo halštatské a raně středověké nobility. Strakonice-Praha, 285-300.*
 - *2005: Mazanice. In: Kuna, M. – Profantová, N. (eds.), Počátky raného středověku v Čechách. Archeologický výzkum sídelní aglomerace kultury pražského typu v Roztokách. Praha, 250-258.*
 - *2013: Příspěvek k podobě vesnického domu ze sklonku středověku na Českobudějovicku. Soubor mazanic s otisky konstrukcí z Češňovic, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 26, 207-236.*
- Velimský, T. 1991: Město na louce - archeologický výzkum na Mariánské louce v Děčíně 1984-1989. Děčín.*
- Vencl, S. 1980: K poznání méně nápadných artefaktů, Archeologické rozhledy 32, 521-534.*
- Vencl, S. 2001: Souvislosti chápání pojmu "nálezový" celek v české archeologii, Archeologické rozhledy 53, 592-614.*
- Vích, D. 2010: Středověká studna ve Vraclavi, Archeologické rozhledy 62, 348-358.*
- Vlkolínská, I. 2012: K problematice značek na dnách nádob z Nitry-Lupky, Archaeologia historica 37, 235-250.*
- Volf, M. 1964: Válka v jižních Čechách v zimě a na jaře roku 1618-1619, Jihočeský sborník historický 30, 24-34, 102-114.*
- Vondrušková, A. 2012: Drátenictví. Praha.*

- Vránová, V. – Vrána, J. – Moník, M. 2014:* Doklady zpracování železa na hradě Tepenci, *Archaeologia historica* 39, 639-647.
- Vyšohlíd, M. 2009:* Keramické dýmky v archeologických nálezech a jejich vypovídací možnosti, *Archeologie ve středních Čechách* 13, 965-1000.
- Wagner, E. 2005:* Třicetiletá válka 1618-1648. Praha.
- Winter, Z. 1906:* Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v 14. a v 15. století. Praha
- Zápotocký, M. 1978:* Středověká keramika ze severočeského polabí. Morfologie a relativní chronologie, *Památky archeologické* 69, 171-238.
- Zatloukal, R. 1999:* Zpráva o archeologickém výzkumu ve Žďáře nad Sázavou, trať Staré město v letech 1996-1999. In: *Mediaevalia archaeologica* 1, 193-207.
- 2000: Archeologické doklady hrnčířství ve 13. až první polovině 16. století, *Archeologia technica* 11, 60-74.
- Zavřel, P. 1982:* Středověké osídlení ve Frymburku, Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 19, 27-28.
- 1992: Objev středověké (?) studny v Českých Budějovicích. Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 29, 187-188.
- 1997: České Budějovice, Hroznová ul. 7/62, Výzkumy v Čechách 1993-1995, 29.
- Zsuzsa, M. – Tibor, S. 1992:* Késő középkori szemeskályha Galgahévíz-Szentandrásparton, *Ház és ember* 8, 103-138.
- Žákovský, P. 2011:* Zhodnocení kovových artefaktů z Nedakonic. Příspěvek k lokalizaci husitského Nového Tábora, *Archaeologia historica* 36, 485-521.
- Žegklitz, J. 1985:* Vybavení hrnčířské dílny v 15. - poč. 17. století v Čechách, *Muzejní a vlastivědná práce* 23, 146-155.
- Žemlička, J. 1998:* "Právo nucené směny" při zakládání středověkých měst, *Český časopis historický* 96, 502-531.
- 2011: Přemysl Otakar II. Král na rozhraní věků. Praha.

14.1 Seznam použitých programů

ArcMap 10.1

Corel DRAW X6

Corel PHOTO-PAINT X6

MS Office 2010

IBM SPSS Statistics 23

14.2 Seznam obrazových a kresebných příloh

Obr. 1. Vyznačení parcel 203/01 a 203/03, kde probíhal v roce 2001 záchranný výzkum.

Obr. 2. Vlevo iluminace z Jenského kodexu (1490-1510) znázorňující mnichy v lázni (převzato z <http://www.manuscriptorium.com>). Vpravo kresba Albrechta Dürera z roku 1496 – Ženská lázeň (převzato z <http://www.albrecht-durer.org/>).

Obr. 3. Zobrazení Rybářské brány. Vlevo veduta Karla Würbse z roku 1850, zachycující spolu s bránou i část hradební zdi odkryté během výzkumu. Vpravo kresba Hugo Ullika z roku 1872, zachycující bránu před zbořením. Zde již městská hradba chybí (převzato z *Kovář 2006*).

Obr. 4. Vlevo kresba Albrechta Dürera Sen doktora z roku 1498 (převzato z <http://www.albrecht-durer.org/>) a vpravo dřevorytina Bartela Behama z roku 1529 (převzato a upraveno z <http://www.zeno.org/>).

Obr. 5. Kresebná rekonstrukce kachlových kamen z lokality Galgahévíz, Maďarsko (převzato z *Zsuzsa – Tibor 1992*, 129, obr. 8).

Tab. 1. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstvy 1019, 1015.

Tab. 2. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1015.

Tab. 3. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1015.

Tab. 4. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1020.

Tab. 5. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1020.

Tab. 6. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1020.

Tab. 7. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1020.

Tab. 8. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1020.

Tab. 9. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1020.

Tab. 10. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1020.

Tab. 11. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1013.

Tab. 12. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstvy 1009, 1011.

Tab. 13. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstvy 1005, 1008 a 1008-1005.

Tab. 14. Výběr keramiky ze sondy 3/01, vrstvy 3017, 3012.

Tab. 15. Výběr keramiky ze sondy 3/01, vrstvy 3009.

- Tab. 16.** Výběr keramiky ze sondy 3/01, vrstva 3005-3004.
- Tab. 17.** Výběr keramiky ze sondy 3/01, vrstvy 3005-3004.
- Tab. 18.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4011.
- Tab. 19.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4029.
- Tab. 20.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4028.
- Tab. 21.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4026.
- Tab. 22.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4026.
- Tab. 23.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4026.
- Tab. 24.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4026.
- Tab. 25.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4026.
- Tab. 26.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4025.
- Tab. 27.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4025.
- Tab. 28.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4025.
- Tab. 29.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4023
- Tab. 30.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4022.
- Tab. 31.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.
- Tab. 32.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.
- Tab. 33.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.
- Tab. 34.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.
- Tab. 35.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.
- Tab. 36.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.
- Tab. 37.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.
- Tab. 38.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.
- Tab. 39.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021 – celé nádoby.
- Tab. 40.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.
- Tab. 41.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.
- Tab. 42.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4020.
- Tab. 43.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4019.
- Tab. 44.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4017.
- Tab. 45.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstvy 4016, 4013.
- Tab. 46.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4036.
- Tab. 47.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4036.
- Tab. 48.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4036.
- Tab. 49.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstvy 4035, 4034.
- Tab. 50.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4033.
- Tab. 51.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstvy 4009/08, 4007, 4006.
- Tab. 52.** Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4004.
- Tab. 53.** Výběr keramiky ze sondy 5/01, vrstva 5012.
- Tab. 54.** Výběr keramiky ze sondy 5/01, vrstvy 5012, 5011.
- Tab. 55.** Výběr keramiky ze sondy 6/01, vrstvy 6009, 6001-6003.
- Tab. 56.** Výběr keramiky ze sondy 6/01, vrstva 6009.
- Tab. 57.** Výběr keramiky ze sondy 6/01, vrstvy 6030, 6025 a 6023.
- Tab. 58.** Výběr keramiky ze sondy 6/01, vrstvy 6022, 6020, 6017 a 6013.
- Tab. 59.** Výběr keramiky ze sondy 6/01, vrstvy 6034, 6033.

- Tab. 60.** Výběr keramiky ze sondy 6/01, vrstvy 6036, 6035.
- Tab. 61.** Výběr keramiky ze sondy 7/01, vrstvy 7007-7009.
- Tab. 62.** Výběr keramiky ze sondy 7/01, vrstvy 7005, 7009 a 7016.
- Tab. 63.** Výběr keramiky ze sondy 7/01, vrstvy 7002.
- Tab. 64.** Výběr keramiky ze sondy 7/01, vrstvy 7002.
- Tab. 65.** Výběr keramiky ze sondy 8/01, vrstvy 8008, 8011, 8007-8004.
- Tab. 66.** Výběr keramiky ze sondy 8/01, vrstvy 8007-8004.
- Tab. 67.** Výběr keramiky ze sondy 9/01.
- Tab. 68.** Výběr keramiky ze sondy 10/01, vrstvy 10018, 10017, 10016, 10015, 10014.
- Tab. 69.** Výběr keramiky ze sondy 10/01, vrstvy 10012, 10011, 10010.
- Tab. 70.** Výběr keramiky ze sondy 10/01, vrstva 10010.
- Tab. 71.** Výběr keramiky ze sondy 10/01, vrstvy 10008, 10004, 10001, 10002, 10012.
- Tab. 72.** Výběr keramiky ze sondy 11/01, vrstva 11007.
- Tab. 73.** Výběr keramiky ze sondy 11/01, vrstva 11007.
- Tab. 74.** Výběr keramiky ze sondy 11/01, vrstva 11005.
- Tab. 75.** Výběr keramiky ze sondy 11/01, vrstva 11005.
- Tab. 76.** Výběr keramiky ze sondy 11/01, vrstvy 11003/11004, 11002, 11001/11006.
- Tab. 77.** Soubor nádobkových kachlů ze sondy 4/01.
- Tab. 78.** Soubor výklenkových kachlů ze sondy 4/01.
- Tab. 79.** Soubor výklenkových kachlů ze sondy 4/01.
- Tab. 80.** Soubor výklenkových kachlů ze sondy 4/01.
- Tab. 81.** Výběr kovů z parcel ppč. 203/01 a 203/03. 1. – hřebík s jednokřídlou hlavou; 2. – fragment otočného klíče; 3. – náprstek; 4. – klíč typu VIIa; 5. – ostruha; 6. – přezka; 7. – nákončí; 8. – kostěná střenka nože; 9. – šindelák.

15 Přílohy

15.1 Zpráva o numismatickém zpracování souboru mincí

(PhDr. Jiří Militký, Ph.D.)

Vypracována v Praze dne 1. 3. 2003

Sonda 4/2001, vrstva 4019, 19. 7. 2001:

ČECHY

Jiří z Poděbrad (1458-1468)

mincovna: *Kutná Hora* AR peníz z let 1460-1468

Av.: v hladkém kruhu český korunovaný lev s hřívou složenou ze dvou řad půlměsíčků (4+4) Rv.: hladký

Lit.: *Radoměřský 1976*, 122, č. ID:21.

1. 0,38/0,282 g; 14,5/15,1 mm; výrazný dvojráz, vylomený okraj

Sonda 1/2001, vrstva 1008, 16. 7. 2001:

ČECHY

Maxmilián II. (1564-1576)

mincovna: *Kutná Hora*, mm. Jiří Šatný (1568-1573)

AR bílý peníz 1572

Av.: ve dvojitém perlovci korunovaný český lev doprava, MAXIS(EC)VN I57Z

Rv.: hladký

Lit.: *Halačka 1987/1*, 121, jako č. 206.

2. 0,24/0,205 g; 13,2/- mm; vylomený okraj, prohnutý

Sonda 4/2001, vrstva 4022, 25.7.2001:

DOLNÍ RAKOUSY Albrecht III. (1365-1395)

mincovna: *Vídeň*

AR 1/2feník se čtyřrázem z let 1388-1395

Av.: v trojpásmu rakouský štítek s břevnem, kolem v ligaturách a zkratkách AL-BER-TUS, v úhlech trojpásmu gotické lístky

Rv.: hladký

Lit.: *Koch 1994*, 312, č. Fb2, jako T. 83:Fa2; *Radoměřský 1976*, 131, č. VI:6.

3. 0,40/0,085 g; 16,9/17,0 mm; olámaný

Sonda 1/2001, koruna zdi 1012, 12. 7. 2001:

HALS - LEUCHTENBERG, hrabství

Jan III. (1430-1443), Ludvík I. (+1485) a Fridrich VII. (+1487)

mincovna: *Hals*

AR feník se čtyřrázem z let asi 1440-1460

Av.: v trojpásmu štítek s břevnem, kolem písmena h-l-s, v úhlech trojpásmu

půlměsíčky Av.: hladký

Lit.: *Koch 1994*, 340-341, č. Fd7g, T. 93:Fd7g; *Radoměřský 1976*, 157, č. XL4

4. 0,47/0,428 g; 13,3/14,6 mm

Sonda 4/2001, vrstva 4021, 24. 7. 2001:

NEPŘÍŘAZENÁ NAPODOBENINA VÍDEŇSKÉHO FENIKU

asi 1. polovina 15. století

mincovna: ?

AR fenik se čtyřrázem

Av.: v tenkém nedotaženém trojpásmu erbovní štítek s břevnem, vlevo G (?),

nahoře a vpravo (?), dole v úhlu trojpásmu bez značky

Rv.: hladký

Lit.: *Koch 1978* -

5. 0,35/0,275 g; 13,6/12,6 mm; zprohýbaný

ZHODNOCENÍ

Soubor mincí z Hroznové ulice (parc. č. 203/1, 203/3) reprezentuje celkem 5 ražeb. Jde výhradně o drobné nominály - peníz a bílý peníz pro české ražby a fenik a 1/2fenik u ražeb cizích. Z chronologického hlediska jsou zde zastoupeny mince od poslední čtvrtiny 14. století do roku 1572. Teprve vyhodnocení archeologických situací může osvětlit, v jakém období byly mince archeologizovány (k jejich ztrátě mohlo dojít se značným časovým odstupem od doby jejich ražby). Také výsledky archeologického výzkumu musí prokázat, do jaké míry mince korespondují se zjištěním osídlením sledované parcely.

Z numismatického hlediska jde o mince zcela běžně se vyskytující v archeologických situacích, konkrétně na území Českých Budějovic již byla většina z nich registrována. Zajímavější je mince č. 5 - blíže nepřřířazená napodobenina vídeňského feniku, tzv. beischlag. Tyto nebyly dosud jednoznačně interpretovány a většina z nich zatím zůstává také nepřřířazena (srovnej. *Koch 1978*). Sledovaná kolekce mincí rozhojňuje materiálůvou základnu pro studium struktury oběživa v pozdně středověkých až raně novověkých Českých Budějovicích.

LITERATURA:

Halačka, I. 1987: Mince zemí koruny České. 1. díl. Kroměříž.

Koch, B. 1978: Über Nachprägungen zu österreichischen Münzen in der ersten Hälfte des 15. Jahrhunderts. Numismatische Zeitschrift 92, 21-30.

- 1994: Corpus Nummorum Austriacorum (CNA). *Band I. Mittelalter. Wien.*

Radoměřský, P. 1976: Nález mincí z 15. století v Králově Dvoře u Berouna. 2. vydání (doplněný reprint 1. vydání z roku 1967). ČNS Praha.

15.2 Typáře a keramické třídy

(převzato z Čapek 2014, upravil autor)

15.2.1 Typáře okrajů keramických nádob

OKRAJE HRNCŮ

Skupina 1

- H. 1.1. – vně vyhnutý, nezesílený, nahoře zaoblený (prostý)
- H. 1.2. – jednoduše profilovaný, nezesílený, okraj svisle nebo šikmo seříznutý
- H. 1.3. – jednoduše profilovaný, šikmo seříznutý, vlastní okraj nahoře mírně vytažený
- H. 1.4. – vlastní okraj směrem dolů mírně protažený
- H. 1.5. – vně vyhnutý, vlastní okraj dolů i nahoru protažený

Skupina 2

- H. 2.1. – vně vyhnutý, zesílený, vlastní okraj zaoblený
- H. 2.2. – vně vyhnutý, zesílený, vlastní okraj vně zaoblený, uvnitř prožlabený
- H. 2.4 – vně vyhnutý, zesílený, šikmo seříznutý
- H. 2.5. – vně vyhnutý, zesílený, šikmo seříznutý a podříznutý (střečovitý)
- H. 2.6. – vně vyhnutý, zesílený, šikmo nebo kuželovitě seříznutý

Skupina 3

- H. 3.1. – výrazně zesílený, dovnitř mírně vytažený a zevnitř prožlabený, vně výrazně konvexní
- H. 3.2. – oble vytažený, nezesílený
- H. 3.4. – vzhůru vytažený, směrem vzhůru se zužující, nezesílený
- H. 3.5. – vzhůru oble vytažený, zesílený, dovnitř mírně skloněný
- H. 3.6. – vzhůru vytažený, směrem nahoru se zužující s oblou lištou nebo hranou
- H. 3.7. – vzhůru vytažený, obdélného průřezu, svislý nebo mírně vykloněný s oblou lištou nebo hranou (tzv. „římsovitý“)

Skupina 5

- H. 5.1. – vzhůru svisle vytažený, nezesílený, na konci šikmo seříznutý.

Skupina 12

- H. 12.1. – vně vyhnutý, ústí směrem nahoru mírně zesílené, okraj mírně podžlabený
- H. 12.2. – vně vyhnutý, ústí směrem nahoru výrazně zesílené, okraj podžlabený

- H. 12.3. – vně vyhnutý, okraj náhle oble zesílený („ovalený“)
- H. 12.4. – vně vyhnutý, okraj ovalený s výrazným podžlabením
- H. 12.5. – vně vyhnutý, okraj ovalený s vnitřním prožlabením
- H. 12.6. – vně vyhnutý, zesílený, vlastní okraj přehnutý a podžlabený
- H. 12.7. – vně vyhnutý, zesílený, vlastní okraj dovnitř výrazně přehnutý
- H. 12.8. – vně vyhnutý, vlastní okraj mírně zesílený a dovnitř stočený („zavinutý“)

Skupina 13

- H. 13.1. – okraj vodorovně vyložený, nezesílený, šikmo seříznutý
- H. 13.4. – ústí okraje vodorovně vyložené, vlastní okraj přehnutý
- H. 13.5. – ústí okraje vodorovně vyložené, vlastní okraj mírně zesílený a nahoru vytažený
- H. 13.8. – okraj vodorovně vyložený, vlastní okraj mírně přehnutý a zužující se

Skupina 14

- H. 14.2. – ústí šikmo vně vyhnuté, okraj „kyjovitě“ zesílený a vodorovně nebo šikmo seříznutý
- H. 14.3. – ústí šikmo vně vyhnuté, okraj „kyjovitě“ zesílený, nahoře prožlabený

Skupina 17

- H. 17.1. – okruží vzhůru vytažené, uvnitř a vně prožlabené
- H. 17.2. – okruží mírně zakloněné, vně prožlabené, odsazené nebo s lištou
- H. 17.3. – okruží svislé, ploché, nevýrazně odsazené
- H. 17.4. – okruží šikmé, ploché, nevýrazně odsazené a uvnitř prožlabené
- H. 17.6. – okruží šikmé, vyšší, vně prožlabené
- H. 17.8. – okruží vzhůru vytažené, prožlabené z vnější i vnitřní strany (tzv. nepravé okruží)

OKRAJE DŽBÁNŮ

Skupina 1

- D. 1.1. – vysoké okruží s lištou
- D. 1.2. – nízké okruží s lištou

Skupina 2

D. 2.1. – vysoké okruží výrazně profilované, nahoře zaoblené

D. 2.2. – nízké okruží výrazně profilované, nahoře zaoblené

D. 2.3. – nízké okruží výrazně profilované, nahoře zaoblené

OKRAJE POHÁRŮ

Skupina 1

P. 1.1. – skupina svislých, mírně zesílených okrajů

Skupina 2

P. 2.1. – varianty nižších i vyšších okruží

OKRAJE MÍS A MISEK

Skupina 1

M. 1.1. – okraj symetricky rozšířený, nahoře oblý

M. 1.3. – okraj dovnitř mírně oble zatažený

M. 1.4. – okraj mírně asymetricky rozšíření, dovnitř mírně zatažený a vodorovně seříznutý

M. 1.6. – okraj zesílený, vně vytažený a na konci zaoblený

Skupina 3

M. 3.1. – okraj mírně kyjovitě rozšířený, nahoře prožlabený

M. 3.3. – okraj nezesílený, vně mírně vyhnutý

Skupina 8

M. 8.1. – okraj oble vodorovně vyložený

M. 8.2. – ústí vodorovně vyložené, vlastní okraj rozšířený a seříznutý

M. 8.3. – ústí vodorovně vyložené, vlastní okraj rozšířený a mírně vzhůru vytažený

M. 8.4. – ústí vodorovně vyložené, vlastní okraj nahoře i vně prožlabený

M. 8.5. – ústí vodorovně vyložené, vlastní okraj zesílený (ovalený) a uvnitř prožlabený

M. 8.6. – ústí vodorovně vyložené, vlastní okraj zesílený (ovalený) a uvnitř prožlabený

Skupina 9

M. 9.1. – ústí okraje zesílené a přehnuté

OKRAJE TROJNOHÝCH PÁNVÍ

Skupina 1

PA. 1.2 – okraj zesílený, vodorovně seříznutý, nahoře prožlabený

Skupina 2

PA. 2.1. – okraj mírně vzhůru vytažený, nahoře zaoblený

OKRAJE KAHANŮ

Skupina 1

KA. 1.1 – okraj prostý, nahoře se mírně zužující nebo seříznutý

Skupina 2

KA. 2.1. – okraj zesílený a dovnitř mírně zatažený

OKRAJE POKLIC

Skupina 1

PO. 1.1. – okraje zvonovitých poklic nezesílených

PO. 1.2. – okraje zvonovitých poklic, mírně zesílených

PO. 1.3. – okraje zvonovitých poklic, svisle nebo šikmo seříznutých

PO. 1.4. – okraje zvonovitých poklic, nezesílených, vlastní okraj mírně vzhůru vytažený

Skupina 2

PO. 2.1. – okraje zvonovitých poklic, vlastní okraj zesílený, mírně vzhůru vytažený

PO. 2.2. – okraje zvonovitých poklic, vlastní okraj ovalený

PO. 2.3. – okraje zvonovitých poklic, vlastní okraj zesílený a odsazený hranou

PO. 2.4. – okraje zvonovitých poklic, vlastní okraj mírně rozšíření a zaoblený

PO. 2.5. – okraje zvonovitých poklic, vlastní okraj rozšířený a seříznutý

Skupina 3

PO. 3.1. – okraje zvonovitých poklic, vlastní okraj nezesílený a směrem dolů mírně přehnutý

PO. 3.2. – okraje zvonovitých poklic, vlastní okraj zesílený a směrem dolů mírně přehnutý

PO. 3.3. – okraje zvonovitých poklic, vlastní okraj zesílení a směrem dolů výrazně přehnutý

PO. 3.4. – okraje miskovitých poklic, vlastní okraj zesílený

Skupina 4

PO. 4.1. – okraje zvonovitých poklic, vlastní okraj nezesílený a mírně vodorovně vyložený

PO. 4.2. – okraje zvonovitých poklic, vlastní okraj zesílený a vodorovně vyložený

PO. 4.3. – okraje zvonovitých poklic, vlastní okraj nezesílený a výrazně vodorovně vyložený

Skupina 5

PO. 5.1. – okraje zvonovitých poklic, vlastní okraj zesílený a vně prožlabený

PO. 5.2. – okraje zvonovitých poklic, vlastní okraj „kyjovitě“ zesílený a prožlabený

PO. 5.3. – okraje zvonovitých poklic, vlastní okraj zesílený a dole prožlabený

Skupina 6

PO. 6.1. – okraje plochých poklic, vlastní okraj vzhůru vytažený, vně prožlabený

PO. 6.2. – okraje plochých poklic, zesílených a seříznutých

PO. 6.3. – okraje plochých poklic, vlastní okraj ovalený

PO. 6.4. – okraje plochých poklic, vlastní okraj vzhůru vytažený

PO. 6.5. – okraje plochých poklic, vlastní okraj zesílení a dovnitř skloněný

OKRAJE ZÁSObNIC

Skupina 3

Z. 3.1. – vně vyhnutý, zesílení dovnitř mírně skloněný

Skupina 9

Z. 9.1. – okraj kyjovitě rozšířený, krátkého typu a lichoběžníkovitého průřezu, nahoře vodorovně seříznutý

Skupina 10

Z. 10.1. – okraj kyjovitě rozšířený, krátkého typu, nahoře zaoblený

Skupina 11

Z. 11.1. – okraj kyjovitě rozšířený, krátkého typu, nahoře zaoblený

Skupina 12

Z. 12.1. – okraj kyjovitě rozšířený, krátkého typu, nahoře zaoblený a vodorovně seříznutý

Skupina 14

Z. 14.1. – okraj kyjovitě rozšířený, krátkého typu a lichoběžníkovitého průřezu, nahoře vodorovně seříznutý

Skupina 15

Z. 15.1. – okraj kyjovitě („palicovitě“) rozšířený, krátkého typu, zaoblený

Skupina 16

Z. 16.1. – okraj kyjovitě rozšířený, dovnitř zahnutý, na vnější straně s lištou

Skupina okrajů H.1

H.1.1

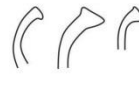
H.1.2

H.1.3

H.1.4

H.1.5

H.2.1

Skupina okrajů H.2

H.2.2

H.2.4

H.2.5

H.2.6

Skupina okrajů H.3

H.3.1

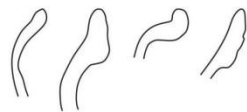
H.3.2

H.3.4

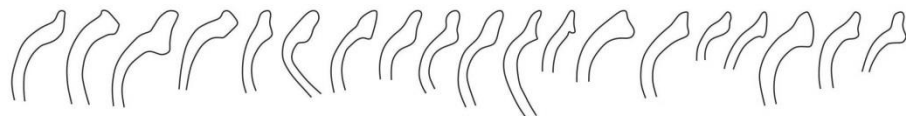
H.3.5

H.3.7

H.3.6

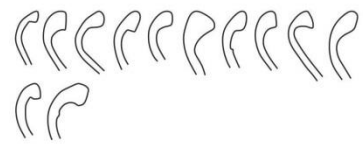

Skupina okrajů H.12

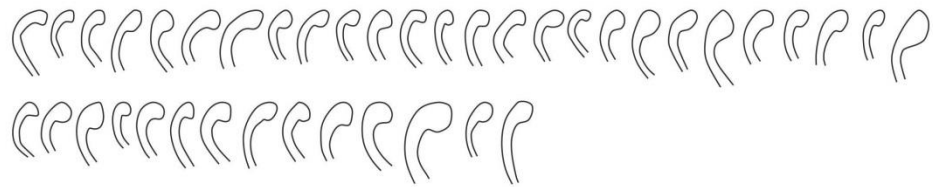
H.12.1

H.12.2

H.12.3

H.12.4

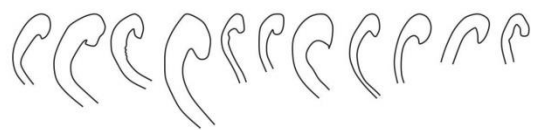
H.12.5

H.12.6

H.12.7

H.12.8

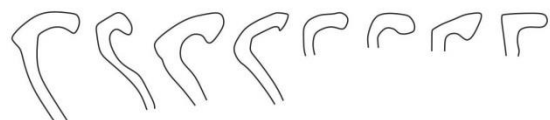

Skupina okrajů H.13

H.13.1

H.13.4

H.13.5

H.13.8

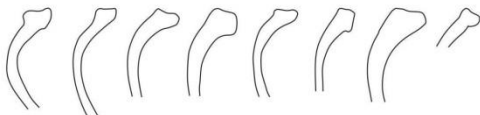

Skupina okrajů H.14

H.14.2

M.14.3

Skupina okrajů H.5

H.5.1

Skupina okrajů H.17

H.17.1

H.17.2

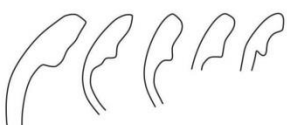
H.17.3

H.17.4

17.6

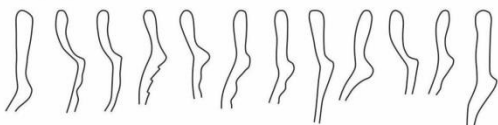

H.17.8

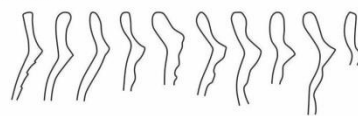

Skupina okrajů D.1

D.1.1.

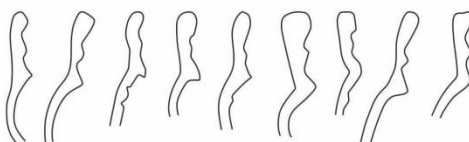

D.1.2

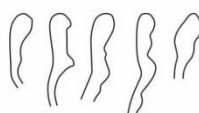

Skupina okrajů D.2

D.2.1

D.2.2.

D.2.3

Okraje lahví

L.1.1

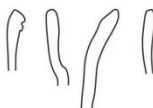

L.2.1

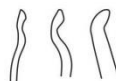

Okraje pohárů

P.1.1

P.2.1

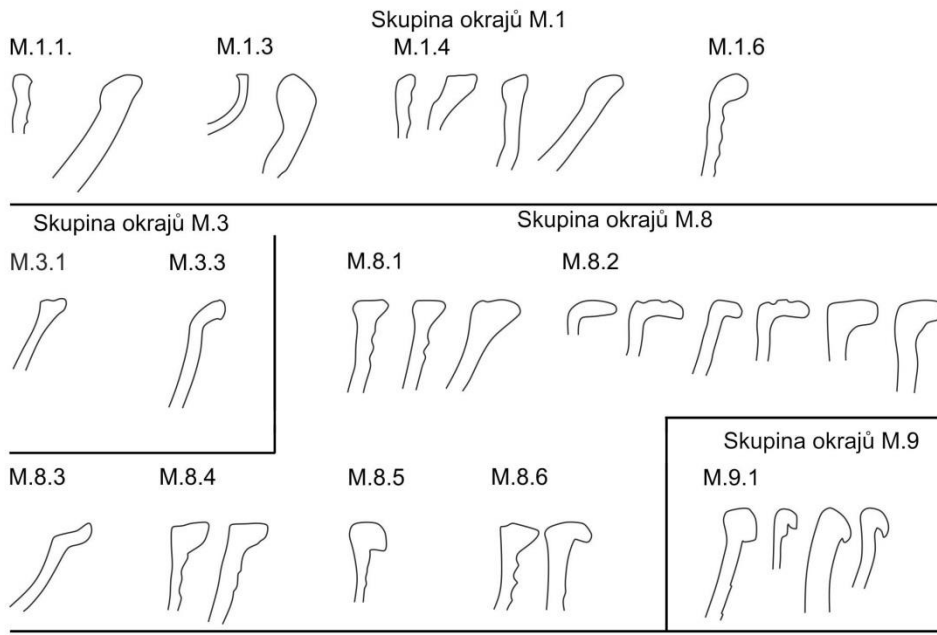
Okraje pánaví

Pa.1.2

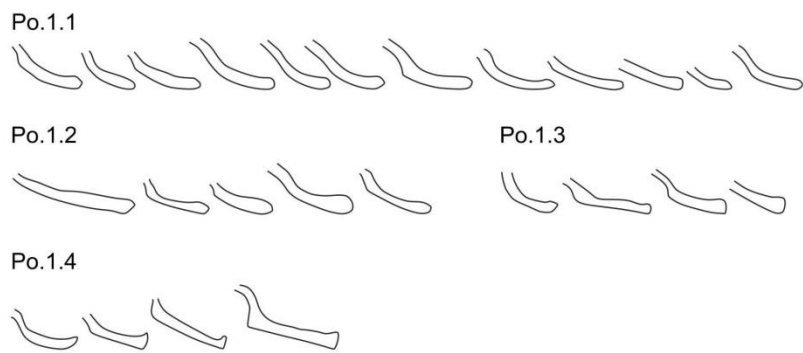

Pa.2.1

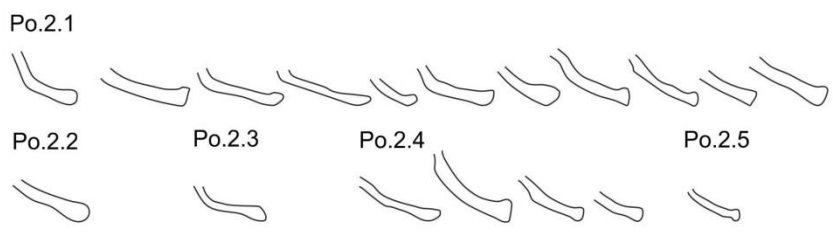

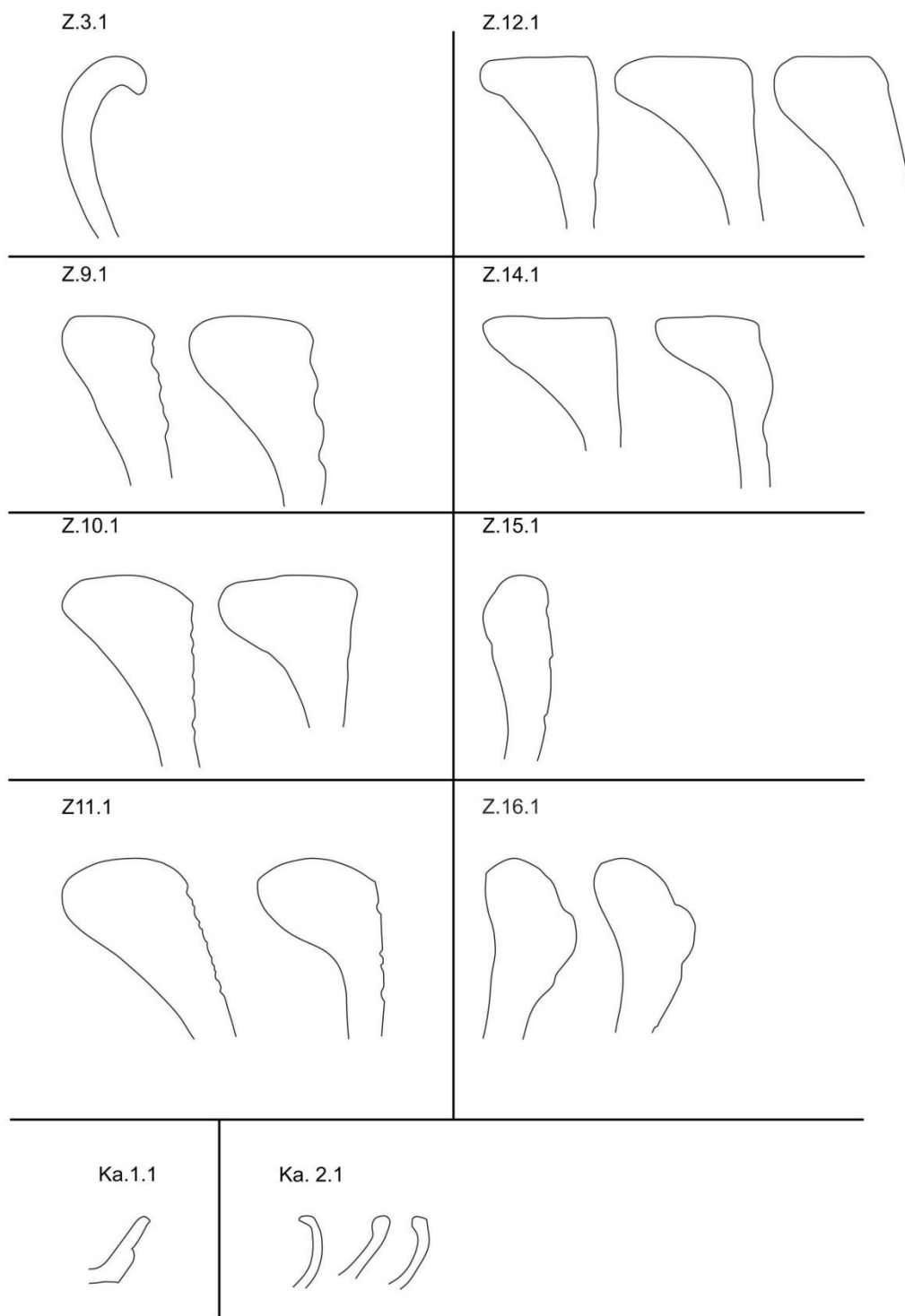

Skupina okrajů Po.1

Skupina okrajů Po.2

15.2.2 Typář výzdoby

Skupina: rytá

R. 1 – rytá (rýhy o šířce > 2 cm), jeden a více širších rytých rýh

R. 2 – rytá (rýhy o šířce < 2 cm), jeden a více rytých užších rýh (šroubovice)

- R. 3 – stupňovitá šroubovice
- R. 4 – široká vývalková šroubovice
- R. 5 – hřebenová šroubovice
- R. 6 – úzká vývalková šroubovice, obdélného průřezu
- R. 7 – rytá, dva a více rytých rýh z toho některé přes sebe
- R. 8 – jednoduchá a zdvojená vlnice
- R. 9 – jednoduchá, zdvojená nebo vícenásobná vlnice a ryté rýhy

Skupina: vrypy, vseky, vpichy

- V. 1 – šikmé pravotočivé a levotočivé nehtovité vrypy často na ostrém lomu hrdla a plece
- V. 2 – nepravidelné a horizontální nehtovité vrypy často na ostrém lomu hrdla a plece
- V. 4 – kruhové vpichy

Skupiny: kolky na zásobnicích

- KO. 1 – kruhové mřížované kolky
- KO. 2 – geometrické kolky

Skupina: kolkovaná (radélka)

- K. 1 – jeden i více pásů obdélníkových radélek
- K. 2 – dva a více pásů čtverečkových radélek
- K. 3 – nepravidelná polygonální radélka
- K. 4 – jeden a více pásů trojúhelníkových radélek
- K. 5 – jeden pás lomených radélek
- K. 6 – kombinace obdélníkových a trojúhelníkových radélek
- K. 8 – srdcovitá radélka
- K. 10 – kruhová radélka a jejich kombinace
- K. 11 – kosočtverečková radélka
- K. 12 – křížovitá radélka (ondřejský kříž)
- K. 13 – jeden i více pásů vlnicovitých radélek
- K. 14 – jeden i více řádků obloučků orientovaných nahoru nebo dolů
- K. 15 – radélko ve tvaru stylizované rozviliny

Skupina: lišty

L. 1.1 – lišta obdélného průřezu, mírně prohnutá

L. 1.2 – lišta obdélného průřezu

L. 1.3 – lišta drobného oblého průřezu

Skupina: keramické značky

ZN. 1 – jeden a dva soustředné kruhy

ZN. 3 – nepravidelné mřížované značky

ZN. 5 – nepravidelně paprscité značky

ZN. 6 – značky ve tvaru písmena B (?)

Skupina: kombinace rytá/vrpy

RV. 1.1 - 10 – kombinace nehtovitých vrypů a jedné nebo dvou rytých ryt

Skupina: kombinace rytá/kolky

RK. 1.0 - 14 – kombinace obdélníkovitých radélek a rytých rýh (užší ryté šroubovice)

RK. 1.15 - 17 – kombinace čtverečkových radélek a rytých rýh (užší ryté šroubovice)

RK. 1.18 – kombinace nepravidelně lichoběžníkovitých radélek a rytých rýh

RK. 1.18 - 19 – kombinace různě skládaných radélek a rytých rýh

RK. 1.20 - 21 – kombinace lomených radélek a rytých rýh

RK. 1.24 - 25 – kombinace půlměsícovitých nebo střechovitých radélek a rytých rýh

RK. 2.1 - 3 – kombinace nepravidelně polygonálních radélek a rytých rýh

RK. 2.6 - 12 – kombinace kosočtverečných radélek a rytých rýh

RK. 3.1 – kombinace pásu vlnicovitých radélek a rytých rýh

RK. 4.1 - 6 – kombinace jednoho nebo více pásů ostře lomených vlnicovitých radélek a rytých rýh

RK. 5.1 - 3 – kombinace pásu obloučkovitých radélek a rytých rýh

RK. 6.1 – kombinace skládaných obdélníkovitých a křížovitých radélek a rytých rýh

RK. 8.1 - 3 – kombinace geometrických radélek a rytých rýh

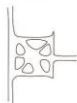
R.1.1	R.1.2	R.1.3	R.1.4	R.1.5	R.1.6	
R.2.1	R.2.2	R.2.3	R.2.4	R.2.5		
R.3.1	R.3.2	R.3.3	R.3.4	R.3.5	R.3.6	R.3.7
R.4.1	R.4.2	R.4.3	R.4.4	R.4.5	R.5.1	R.6.1
R.7.1	R.7.3	R.7.4	R.8.1	R.8.2	R.8.3	
R.9.1	R.9.9					
V.1.1	V.1.2	V.1.4	V.1.5	V.1.6	V.1.7	V.1.8
V.2.1	V.2.2	V.2.4	V.2.5	V.2.6	V.4.1	V.4.2
RV.1.4	RV.1.5	RV.1.9				

Značky

Zn. 1.2

Zn. 10

Zn. 13

Kolky

Ko. 1.2

Ko. 3.1

Ko.4.1

Mazanice

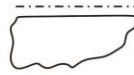
Ha1.1

Ha2.2.4

Ja1.2.1

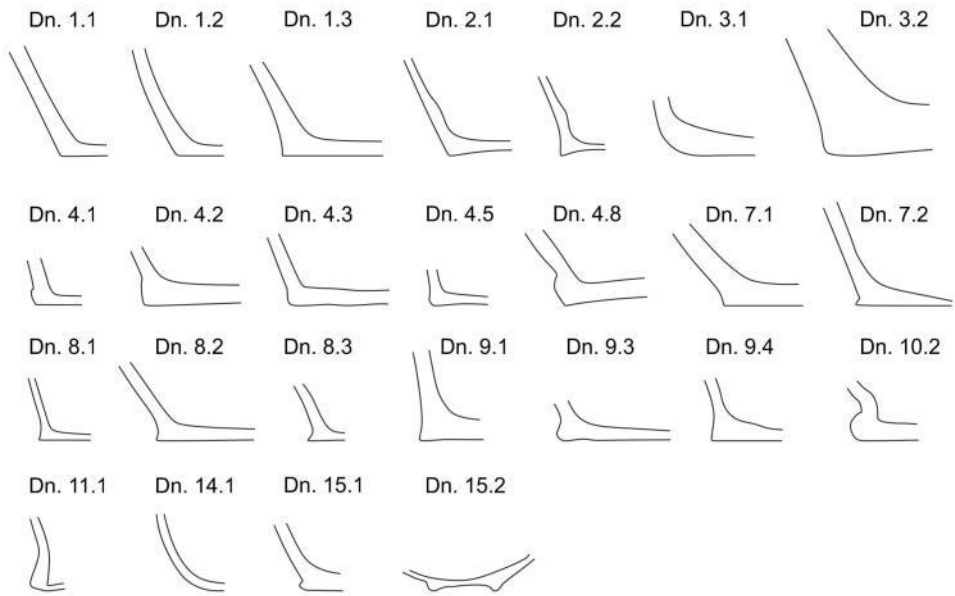
Radélka (K.), kombinace ryté a radélkové výzdoby (RK.)

K.1.1 	K.1.2 	K.1.3 	K.1.4 	K.1.5 	K.1.9 	K.2.1 	K.2.2 	K.2.3
K.2.6 		K.3.1 	K.3.2 	K.3.3 		K.4.1 	K.4.2 	K.4.3
K.5.1 		K.6.1 	K.6.2 		K.8.1 		K.10.1 	K.10.2
K.11.1 	K.11.3 	K.11.4 	K.11.8 		K.12.3 	K.12.4 	K.12.11 	
K.13.4 	K.13.5 	K.13.6 		K.14.1 	K.14.2 	K.14.3 		K.15.1
RK.1.1 	RK.1.2 	RK.1.3 	RK.1.4 	RK.1.6 	RK.1.10 	RK.1.15 	RK.1.16 	RK.1.17
RK.1.20 	RK.1.21 	RK.1.25 		RK.2.1 	RK.2.2 	RK.2.6 	RK.2.8 	RK.2.11
RK.2.12 		RK.3.1 		RK.4.1 	RK.4.2 	RK.4.3 	RK.4.4 	RK.4.5
RK.4.6 		RK.5.1 	RK.5.2 	RK.5.3 		RK.6.1 		RK.8.3

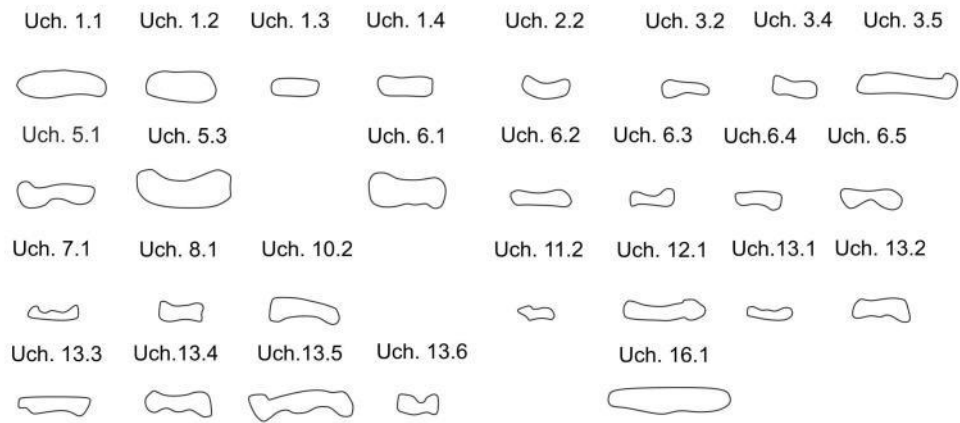
Lišty

L.1.1 	L.1.2 	L.1.3 	
--	--	--	--

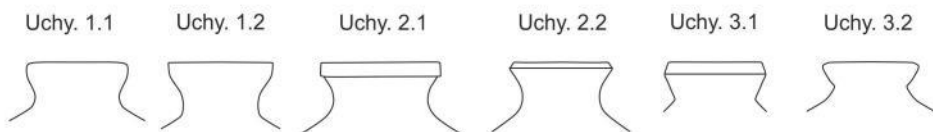
Dna

Ucha

Úchytky

15.2.3 Deskripce keramických tříd

Slovní popis makroskopicky určitelných vlastností keramických tříd (převzato z Čapek 2014, upravil a doplnil autor)

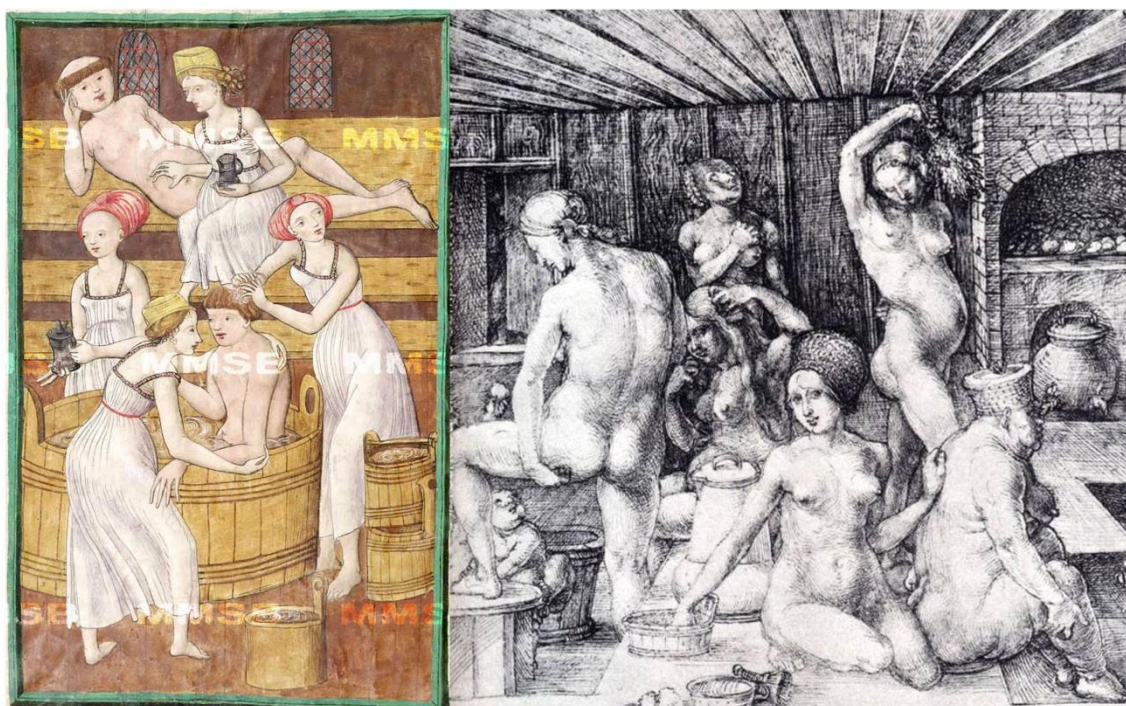
CB3001	<p>Středoazrný (0,5 – 1,5 mm); středně tvrdý oxidační výpal; příměsi (ostřivo): jemně až středně hrubě drcená tuha – vystupuje na povrch (zrnka do 1 mm), ojediněle zrnka hornin a písku (do 1 mm) vystupují na povrch, jemná stříbřitá slída (0,5 mm); barva vnějšího povrchu tmavě šedá až černá, barva na lomu tmavě šedá až černá, barva vnitřního povrchu tmavě šedá až černá; vnější povrch jemně drsný, vnitřní povrch krupičkovitý; na dnech stopy po spojovacím válku. Pozn.: někdy stopy ručního hnětení ve spodní části nádob</p>
CB3002	<p>Středoazrný (0,5 – 1,5 mm) až hruboazrný (1,5 – 2,5 mm); středně tvrdý oxidační výpal; příměsi (ostřivo): středně hrubě drcená tuha – zrnka tuhy krupičkovitě vystupující na povrch (do 2 mm), zrnka hornin a písku (do 2 mm) ojediněle vystupují na povrch, jemná stříbřitá slída (0,5 mm); barva vnějšího povrchu odstíny hnědošedé až tmavě hnědošedá, barva na lomu středně šedá, barva vnitřního povrchu odstíny šedohnědé a hnědé; vnější povrch hladký (někdy poslídovaný), vnitřní povrch kрупičkovitý až hrubý; stopy podsýpky na dnech, ojediněle otisk kruhu?</p>
CB3003	<p>Hruboazrný (1,5 -2,5 mm); středně tvrdý oxidační výpal; příměsi (ostřivo): zrna neplastického grafitu (do 2 mm), které výrazně vystupují na povrch, zrnka hornin a písku (do 2 mm), ojediněle vystupují na povrch, ojediněle zrnka načervenalé horniny, barva vnějšího povrchu hnědá místy načervenalá; barva na lomu šedá, barva vnitřního povrchu šedá nebo hnědá; vnější i vnitřní povrch velmi drsný; stopy podsýpky na dnech. Pozn.: neplastický grafit.</p>
CB3004	<p>Středoazrný (0,5 – 1,5 mm); středně tvrdý oxidační výpal; stopy profilujícího obtáčení; příměsi (ostřivo): jemně až středně drcená tuha, zlomky tuhy krupičkovitě vystupují na povrchu – zejména na vnitřní straně, zrnka hornin a písku (do 2 mm) nevystupují většinou na povrch, výrazná příměs slídy (0,5 mm); barva vnějšího povrchu tmavě hnědošedá až šedohnědá, barva na lomu tmavě šedá, barva vnitřního povrchu světlejší šedá nebo světlejší hnědošedá; vnější povrch hladký, vnitřní povrch jemně drsný; na dnech stopy po odříznutí nožem? Pozn.: plastická tuha.</p>
CB3005	<p>Středoazrný (0,5 – 1, 5 mm); středně tvrdý oxidačně-redukční výpal?; příměsi (ostřivo): malá příměs jemně drcené tuhy jen ojediněle vystupují zrnka tuhy na povrch (do 1 mm) - patrně zejména na vnitřní straně, zrnka hornin a písku (1 – 2 mm) mírně vystupují na povrch na vnitřní straně, zrnka hrubé zlatavé slídy (až do 1 mm); barva vnějšího povrchu tmavě šedá až černá, nestejně zbarvení na lomu (1/3 tmavě hnědá, 2/3 tmavě šedá až černá (tuhová vrstvička), 3/3 světle hnědá); barva vnitřního povrchu světle nebo tmavě hnědá; vnější povrch hladký, vnitřní povrch jemně drsný až krupičkovitý; stopy podsýpky na dnech.</p>
CB3006	<p>Středoazrný (0,5 – 1,5 mm; tvrdý oxidační výpal; stopy po hlazení vnitřní stěny; příměsi (ostřivo): příměs plastické tuhy i neplastického grafitu, zrnka tuhy vystupují krupičkovitě na povrch (do 1 mm), zrnka hornin a písku do (1 mm) místy vystupují na povrch, ojediněle jemná stříbřitá slída; barva vnějšího povrchu světle šedohnědá, barva na lomu tmavě šedohnědá, barva vnitřního povrchu hnědá; vnější povrch výrazně krupičkovitý, vnitřní povrch jemně drsný. Pozn.: plastická tuha i neplastický grafit</p>
	<p>Středoazrný (0,5 – 1,5 mm), místy hruboazrný (1,5 – 2,5 mm); středně tvrdý oxidační výpal; příměsi (ostřivo): středně hrubě drcená tuha, ojediněle vystupují</p>

CB 3007	na povrch (do 1 mm), zrnka hornin a písku (do 2 mm), které ojediněle vystupují povrch, hrubá zlatavá slída (do 1 mm); barva vnějšího povrchu hnědá (načervenalý nádech), barva na lomu tmavě šedá černá (sendvičový efekt), barva vnitřního povrchu hnědá až světle hnědá ; vnější povrch hladký (hrubě hlazený?), vnitřní povrch jemně drsný. Pozn. plastická tuha
CB3008	Středoazrný (0,5 -1,5 mm); středně tvrdý oxidační výpal; stopy profilujícího obtáčení; příměsi (ostřívo): středně hrubě drcená tuha (nelze odlišit podíl tuhy a hlinité hmoty), zrna písku a hornin (do 1 mm), většinou nevystupují na povrch, výrazná příměs hrubé zlatavé i stříbřité slídy (do 1 mm); barva vnějšího povrchu hnědá , barva na lomu tmavě hnědošedá , barva vnitřního povrchu tmavě šedá až černá ; vnější povrch hladký , vnitřní povrch jemně drsný . Pozn.: plastická tuha
CB3009	Středoazrný (0,5 – 1,5 mm); měkky až středně tvrdý oxidační výpal; příměsi (ostřívo): jemně drcená tuha (nelze rozlišit podíl tuhové a hlinité hmoty), zrnka tuhy patrné na vnějším povrchu (do 1 mm), zrnka hornin a písku (do 1 mm), které zpravidla nevystupují na povrch; engoba vnější strana z jemně plavené hlíny z příměsí tuhy , barva vnějšího povrchu šedá až hnědošedá ; barva na lomu tmavě hnědá až černá (tuhová vrstva) – nestejně probarvení; barva vnitřního povrchu světle hnědá ; vnější povrch hladký , vnitřní povrch jemně drsný. Pozn.: plastická tuha i neplastický grafit
CB3010	Jemnoazrný (0,1 – 0,5 mm); středně tvrdý oxidační výpal; příměsi (ostřívo): jemně drcená tuha , ojediněle zrnka hornin a písku (do 1 mm) – většinou nevystupují na povrch, jemná slída (do 0,5 mm); engoba – vrstva jemně plavené hlíny s příměsí tuhy (jednostranná často i oboustranná), stopy spojování s válků; barva vnějšího povrchu světle hnědá až okrová (načervenalý nádech), barva na lomu středně šedá , barva vnitřního povrchu světle hnědá až hnědošedá ; vnější povrch hladký , vnitřní povrch hladký někdy jemně drsný; stopy jemně podsýpky na dnech.
CB3011	Středoazrný (0,5 – 1,5 mm); tvrdý oxidační výpal; stopy spojování s válků a stopy profilujícího obtáčení; příměsi (ostřívo): jemně až středně hrubě drcená tuha , četná zrnka hornin a písku (1-2 mm) – ojediněle vystupují na povrch, jemná slída (0,5 mm); barva vnějšího povrchu tmavě hnědošedá , barva na lomu tmavě šedá , barva vnitřního povrchu šedá ; vnější povrch hladký, vnitřní povrch jemně drsný až krupičkovitý. Pozn.: plastická tuha
CB3013	Hruboazrný (1,5 – 2,5 mm), někdy až velmi hruboazrný (nad 2,5 mm); měkky až středně tvrdý oxidační výpal; příměsi (ostřívo): zrna neplastického grafitu (většinou do 3 mm, někdy i více) – vystupují výrazně na povrch na vnitřní i vnější straně, zrnka hornin a písku (do 3 mm) – ojediněle na povrch, zrnka cihlově červené horniny (do 3 mm) ojediněle vystupují na povrchu, jemná slída (0,1 mm); barva vnějšího povrchu světle hnědá, hnědá až šedohnědá , barva na lomu šedohnědá , barva vnitřního povrchu tmavě šedá až černá ; vnější povrch hladký (někdy upravovaný a hrubě hlazený), vnitřní povrch jemně drsný. Pozn.: třída se váže na velké zásobnice, časté stopy přepálení (oxidační přezah?).
CB3014	Středoazrný (0,5 – 1,5 mm); středně tvrdý až velmi tvrdý oxidační výpal; stopy profilujícího obtáčení; příměsi (ostřívo): zrna grafitu (do 1 mm) ojediněle vystupují na povrch, ojediněle zrna hornin a písku (do 1 mm), které ojediněle vystupují na povrch, příměs hrubé stříbřité slídy (do 1 mm); barva vnějšího povrchu, barva na lomu a barva vnitřního povrchu světlá, místy okrová ; povrch vnějšího a vnitřního povrchu hladký až jemně drsný . Pozn. neplastický grafit
CB3015	Středoazrný (0,5 – 1,5 mm), středně tvrdý oxidační výpal, stopy profilujícího obtáčení, příměsi (ostřívo): zrna grafitu (do 1 mm) vystupují četně na povrch zejména na vnitřní straně, ojediněle zrna hornin a písku, většinou nevystupují na povrch, ojediněle zrnka načervenalé horniny , příměs středně hrubé stříbřité slídy, barva vnějšího povrchu šedá až hnědošedá , barva na lomu šedohnědá , barva vnitřního povrchu tmavě šedá až černá , vnější a vnitřní povrch hladký, stopy podsýpky na dnech.
CB3016	Středoazrný (0,5 – 1,5 mm); tvrdý oxidační výpal ; příměsi (ostřívo): zrnka hornin a písku (do 2 mm) místy vystupují na povrch, ojediněle hrubá stříbřitá i zlatavá slída (do 1 mm); barva vnějšího povrchu světlá okrová až žlutě krémová ,

	barva na lomu světle šedá – světle šedé jádro, barva vnitřního povrchu světlá okrová až žlutě krémová – stopy očazení; vnější povrch hladký až jemně drsný, vnitřní povrch jemně drsný; stopy podsýpky na dnech.
CB3018	Hrubozrný (1,5 – 2,5 mm); tvrdý oxidační výpal, stopy popraskání; příměsi (ostřivo): keramické hmota je silně prostoupena zrny hornin a písku (do 3 mm), které vystupují místy na povrch, jen velmi ojediněle se objevují zrna grafitu ; barva vnějšího povrchu světle šedohnědá , barva na lomu světle šedá , barva vnitřního povrchu světle šedohnědá ; vnější a vnitřní povrch hrubý krupičkovitý; stopy podsýpky na dnech. Pozn. „hrubá oxidační“
CB3019	Středozrný (0,5 – 1,5 mm) až hrubozrný (1,5 – 2,5 mm); stopy profilujícího obtáčení, tvrdý oxidační výpal, příměsi (ostřivo): středně hrubě drcená tuha , zrnka grafitu jsou patrná na vnějším povrchu (do 1 mm), ojediněle velká zrna hornin a písku (do 3 mm) v keramické hmotě, zrnka vystupují na povrch, příměs jemně drcené stříbřité slídy; barva vnějšího povrchu světle hnědošedá , barva na lomu světle šedá , barva vnitřního povrchu světle hnědošedá často i červená ; vnější a vnitřní povrch hladký.
CB3020	Středozrný (0,5 – 1,5 mm); stopy profilujícího obtáčení; tvrdý redukční výpal ; příměsi (ostřivo): zrnka hornin a písku (do 1 mm) ojediněle vystupující na povrch; zrnka grafitu (kolem 0,5 mm) místy vystupující na vnitřním povrchu; výrazná příměs středně hrubě drcené stříbřité slídy, zejména na vnějším povrchu; barva vnějšího povrchu tmavě hnědo-černá (ocelový lesk), barva na lomu tmavě šedá , barva vnitřního povrchu šedá ; vnější povrch hladký , vnitřní povrch jemně drsný .
CB3021	Středozrný (0,5-1,5 mm)„ tvrdý redukční výpal ; stopy profilujícího vytáčení; příměsi (ostřivo): zrnka hornin a písku do 1 mm krupičkovitě vystupující na povrch ojediněle stříbřitá slída; barva vnějšího povrchu tmavě šedá , barva na lomu světle šedá ; barva vnitřního povrchu světle šedá , vnější povrch jemně drsný ; vnitřní povrch jemně drsný až krupičkovitý .
CB3022	Středozrný (0,5-1,5 mm)„ tvrdý oxidační výpal , zrna hornin a písku vystupují krupičkovitě na povrch; ojediněle hrubá stříbřitá slída; barva vnějšího povrchu šedá až světle šedá , barva na lomu světle hnědá , barva vnějšího povrchu tmavě šedá až černá ; vnitřní i vnější povrch drsný.
CB3023	Středozrný (0,5-1,5 mm) až hrubozrný (1,5 – 2,5 mm); tvrdý oxidačně-redukční výpal; příměsi (ostřivo): zrna hornin a písku čteně vystupující n a povrch; barva vnějšího povrchu okrová , barva na lomu světle šedá až tmavě šedá ; barva vnitřního povrchu okrová ; vnější povrch jemně drsný až hrubý krupičkovitý, vnitřní povrch jemně drsný až hrubý krupičkovitý, afinita s CB3025 Pozn.: „protoredukční“
CB3025	Středozrný (0,5 – 1,5 mm); tvrdý oxidačně-redukční výpal; stopy profilujícího vytáčení; příměsi (ostřivo), zrnka tuhy (do 1 mm) krupičkovitě vystupující na povrch, příměs jemně drcené stříbřité slídy; barva vnějšího povrchu načervenalá , barva vnitřního povrchu tmavě šedá , barva vnitřního povrchu načervenalá ; vnější povrch hladký až jemně drsný , vnitřní povrch hladký až jemně drsný, afinita s CB3023 .
CB3026	Středozrný (0,5 – 1,5 mm); tvrdý oxidační výpal ; stopy profilujícího vytáčení; příměsi (ostřivo): zrnka hornin a písku ojediněle vystupující na povrch; barva vnějšího povrchu bílá krémová , barva na lomu bílá , barva vnitřního povrchu bílá ; vnější a vnitřní povrch hladký .
CB3027	Jemnozrný (0,1 – 0,5 mm); tvrdý redukční výpal ; stopy profilujícího vytáčení; příměsi (ostřivo): zrnka hornin a písku (0,5 mm) jen ojediněle vystupující na povrch; barva vnějšího povrchu světle bílošedá , barva na lomu šedá , barva vnitřního povrchu světle až středně šedá ; vnější povrch velmi hladký („leštěný“), vnitřní povrch hladký až jemně drsný.
CB3028	Středozrný (0,5 – 1,5 mm); oxidační výpal; příměsi (ostřivo): zrna hornin a písku krupičkovitě vystupující na povrch; barva vnějšího povrchu hnědá , barva na lomu světle hnědá , barva vnitřního povrchu hnědá ; vnější a vnitřní povrch jemně drsný
CB3030	Jemnozrný (0,1 – 0,5 mm); středně tvrdý oxidační výpal; stopy profilujícího obtáčení; příměsi (ostřivo): keramická hmota z jemně plavené hlíny bez viditelných příměsí zrn písku a hornin či tuhy , ojediněle příměs stříbřité a

	zlatavé slídy ; barva vnějšího povrchu světlá (stopy přepálení?), barva na lomu tmavě šedohnědá , barva vnitřního povrchu tmavě šedohnědá ; vnější povrch hladký až velmi hladký, vnitřní povrch hladký. Pozn.: „jemná“ – import?
CB4001	Středo zrnňý (0,5 – 2,5 mm), místy až hrubo zrnňý (1,5 – 2,5 mm); tvrdý oxidační výpal, stopy hlazení vnitřního povrchu; příměsi (ostřivo): zrna hornin a písku (2 – 3 mm), ojediněle vystupují na povrch; barva vnějšího povrchu šedá až modrošedá , barva na lomu světle hnědá , barva vnitřního povrchu světle šedá až světlá .
CB4002	Hrubo zrnňý (1,5 – 2,5 mm); tvrdý redukční výpal; příměsi (ostřivo): zrnka hornin a písku (do 3 mm) částečně vystupují na povrch , ojediněle hrubá slída (do 1 mm); barva vnějšího povrchu tmavě hnědošedá , barva na lomu světle šedohnědá (nestejně probarvení), barva vnitřního povrchu tmavě šedá ; vnější i vnitřní povrch hrubý.
CB4003	Jemno zrnňý (0,1 – 0,5 mm); středně tvrdý redukční výpal; příměsi (ostřivo): ojediněle zrnka hornin a písku do 1 mm nevystupující na povrch, jemná slída (0,1 mm); barva vnějšího povrchu černá , barva na lomu tmavě šedá až černá , barva vnitřního povrchu černá ; vnější i vnitřní povrch hladký, někdy „leštěný“ z jedné strany , ojediněle oboustranně; stopy podsýpky?
CB4004	Středo zrnňý (0,5 – 1,5 mm); středně tvrdý redukční výpal; příměsi (ostřivo): četná zrnka hornin a písku (do 2 mm), téměř nevystupují na povrch, ojediněle slída (do 0,5 mm); barva vnějšího povrchu tmavě hnědošedá , barva na lomu světle šedá , barva vnitřního povrchu hnědošedá až tmavě hnědošedá ; vnější i vnitřní povrch hladký.
CB4005	Středo zrnňý (0,5 – 1,5 mm); tvrdý redukční výpal; příměsi (ostřivo), zrnka hornin a písku (do 2 mm), které téměř nevystupují na povrch, jen ojediněle příměs hrubé slídy; barva vnějšího povrchu odstíny modrošedé , barva na lomu světle šedá až hnědošedá , barva vnitřního povrchu odstíny modrošedé ; vnější povrch hladký až jemně drsný , vnitřní povrch hladký až jemně drsný; stopy po odříznutí strunou.
CB4006	Středo zrnňý (0,5 – 1,5 mm); tvrdý redukční výpal; příměsi (ostřivo), zrnka hornin a písku (do 2 mm) téměř nevystupují na povrch; barva vnějšího povrchu tmavošedá až černá , barva na lomu světle bílošedá , barva vnitřního povrchu světle bílošedá ; vnější a vnitřní povrch jemně drsný; stopy po odříznutí strunou.
CB4007	Středo zrnňý (0,5 – 1,5 mm); tvrdý redukční výpal; profilující obtáčení; příměsi (ostřivo), zrnka hornin a písku (do 2 mm), téměř nevystupují na povrch; barva vnějšího povrchu tmavě modrošedá (ocelově modrá), barva na lomu světle šedá , barva vnitřního povrchu modrošedá ; vnější povrch velmi hladký „leštěný“ , vnitřní povrch jemně drsný nebo hladký ; stopy po odříznutí strunou.
CB4010	Jemno zrnňý (0,1 – 0,5 mm); velmi tvrdý výpal; profilující obtáčení; příměsi (ostřivo): zrnka hornina písku (do 1mm), nevystupující na povrch; barva vnějšího povrchu bílošedá až světle hnědošedá , barva na lomu světle šedá , barva vnitřního povrchu, bílošedá přecházející do modrošedého odstínu ; vnější povrch hladký, vnitřní povrch hladký až velmi hladký.
CB4011	Jemno zrnňý (0,1 – 0,5 mm) téměř celistvý střep ; velmi tvrdý výpal; příměsi (ostřivo): naprosto ojediněle zrnka písku (do 0,5 mm); barva vnějšího a vnitřního povrchu modrošedá (ocelový nádech) , barva na lomu bílá až šedobílá ; vnější povrch velmi hladký (leštěný?) , vnitřní povrch velmi hladký; stopy po odříznutí strunou.
CB4014	Jemno zrnňý (0,1 – 0,5 mm) až středo zrnňý (0,5 – 1,5 mm); redukční výpal; příměsi (ostřivo): zrnka hornin a písku jen ojediněle vystupující na povrch; barva vnějšího povrchu světle až středně šedohnědá , barva na lomu šedá ; barva vnitřního povrchu tmavě modrošedá ; vnější a vnitřní povrch hladký až jemně drsný. Pozn.: stopy černého malování vnějšího povrchu.
CB4015	Jemno zrnňý (0,1 – 0,5 mm); redukční výpal; stopy profilujícího vytáčení; příměsi ojediněle zrnka hornin a písku d 0,5 mm nevystupující na povrch jen ojediněle příměs stříbřitě slídy, na vnějším povrchu vrstva engoby ze světlé, jemně plavené hlíny ; barva vnějšího povrchu světle hnědá až okrová, barva na lomu tmavě šedá, barva vnitřního povrchu tmavě modrošedá; vnější povrch velmi hladký („leštěný“), vnitřní povrch hladký.

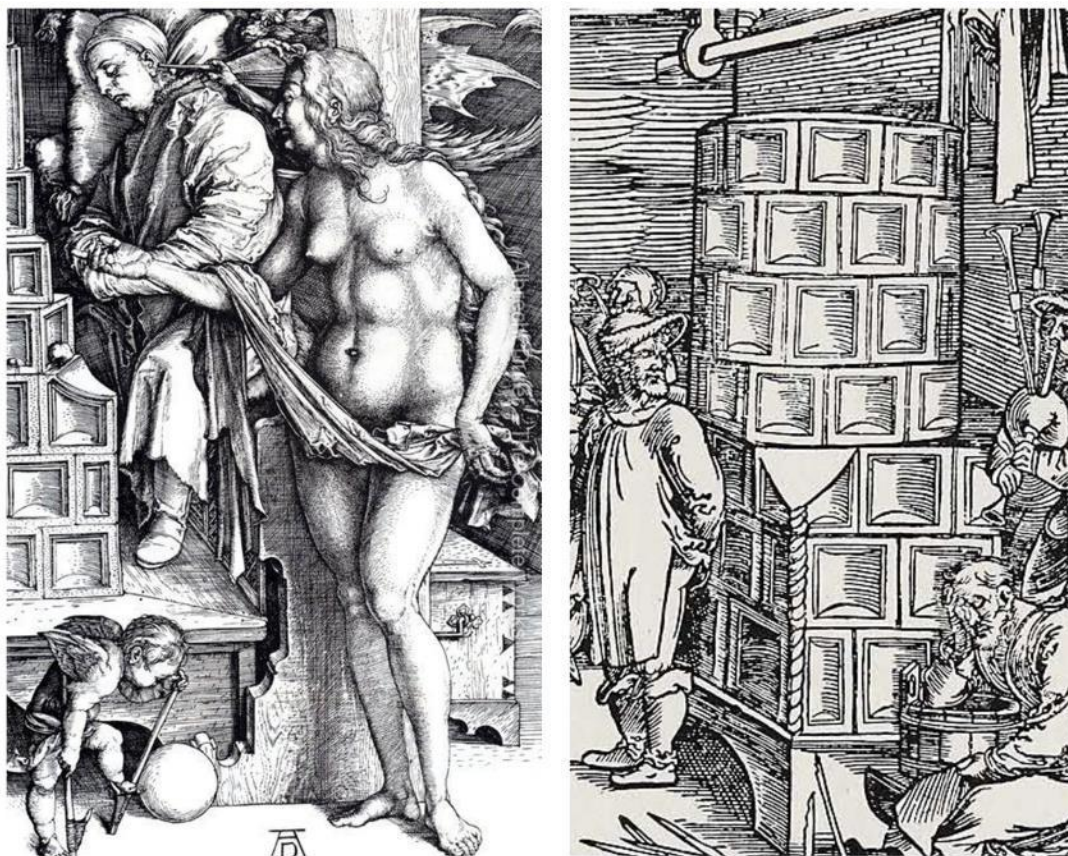
CB4017	Hrubozrný (1,5 – 2,5 mm); tvrdý oxidačně redukční výpal; příměsí (ostřivo): zrna hornin a písku do 2 mm místa vystupující na povrch ; barva vnějšího povrchu světle šedá až bílá , barva na lomu světle šedá , barva vnitřního povrchu světle šedá ; vnější povrch hladký, vnitřní povrch hrubý krupičkovitý .
CB4018	Středozrný (0,5 – 1,5 mm) až hrubozrný (1,5 – 2,5 mm); středně tvrdý oxidační výpal; příměs zrna hornin a písku (do 0,5 mm) téměř nevystupují na povrch, ojediněle jemná slída; vnější povrch tmavě šedý až černý , na lomu hnědočerný , na vnitřní straně světle hnědý až načervenalý ; vnější a vnitřní povrch hladký.
CB4019	Středozrný (0,5 – 1,5 mm); tvrdý redukční výpal; zrna hornin a písku (do 1 mm) nevystupují na povrch; příměs jemně stříbřité slídy; barva vnějšího povrchu tmavě modrošedá (ocelový nádech) , barva na lomu okrová až cihlově červená , barva vnitřního povrchu šedá ; vnější povrch velmi hladký (leštěný) , vnitřní povrch hladký.
CB4020	Jemnozrný (0,1 – 0,5 mm); tvrdý redukční výpal; zrna hornin a písku (do 0,5 mm) nevystupují na povrch; příměs jemně stříbřité slídy; barva vnějšího povrchu tmavě modrošedá (ocelový nádech) , barva na lomu a vnitřního povrchu světle šedá až bílá ; vnější povrch velmi hladký až leštěný , vnitřní povrch hladký.
CB5001	Jemnozrný (0,1 – 0,5 mm); velmi tvrdý slinutý výpal; příměsí (ostřivo): ojediněle zrna písku (do 1 mm), které jen ojediněle vystupují na povrch; barva vnějšího, vnitřního povrchu a barva na lomu světle červenohnědá až cihlově červená ; vnější a vnitřní povrch hladký; na vnitřním povrchu transparentní olovnatá hnědá poleva .
CB5002	Jemnozrný (0,1 – 0,5 mm); velmi tvrdý oxidační výpal; příměsí (ostřivo): jen ojediněle zrnka písku (do 0,5 mm), které nevystupují na povrch; barva vnějšího povrchu světle hnědá až okrová , barva na lomu bílošedá , barva vnitřního povrchu bílošedá ; vnější povrch hladký, vnitřní povrch hladký; na vnitřním, někdy i na vnějším povrchu transparentní světle zelená, tmavě zelená; žlutozelená olovnatá poleva .
CB5003	Jemnozrný (0,1 – 0,5 mm); tvrdý oxidačně-redukční výpal; příměsí (ostřivo): ojediněle zrnka písku (do 0,5 mm), které jen ojediněle vystupují na povrch; barva vnějšího povrchu okrově hnědá (načervenalá) , barva na lomu světle hnědá; barva vnitřního povrchu okrově hnědá (načervenalá) až tmavě hnědošedá; vnější a vnitřní povrch hladký; na vnitřním povrchu transparentní světle hnědá až tmavě hnědá nebo zelenohnědá olovnatá poleva .
CB5004	Jemnozrný (0,1 – 0,5 mm); tvrdý oxidační výpal; příměsí (ostřivo): ojediněle zrnka písku do (do 0,5 mm), které jen ojediněle vystupují na povrch; barva vnějšího povrchu světle hnědá okrová (načervenalá), barva na lomu světle šedá , barva vnitřního povrchu světle hnědá; vnější i vnitřní povrch hladký; na vnějším i vnitřním povrchu zeleno hnědá olovnatá poleva , na vnějším povrchu většinou netransparentní.
CB5020	Jemnozrný (0,1 – 0,5 mm); tvrdý oxidační výpal; příměsí (ostřivo): bez viditelných příměsí; barva vnějšího povrchu bílá , barva na lomu bílá , barva vnitřního povrchu bílá ; vnější a vnitřní povrch hladký; na vnitřním povrchu světle žlutá transparentní glazura .
CB5023	Slinutý ; tvrdý redukční výpal; bez viditelných příměsí (ostřivo); barva vnějšího a vnitřního povrchu šedá (?) , vnější a vnitřní povrch velmi hladký ; na vnějším a vnitřním povrchu hnědá netransparentní glazura .

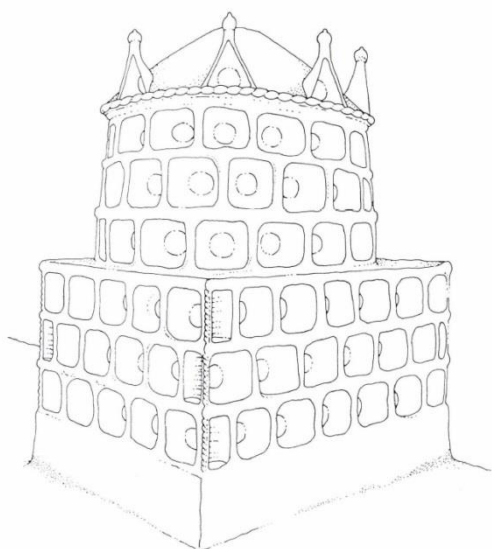
Obr. 2 Vlevo iluminace z Jenského kodexu (1490-1510) znázorňující mnichy v lázni (převzato z <http://www.manuscriptorium.com>). Vpravo kresba Albrechta Dürera z roku 1496 – Ženská lázeň (převzato z <http://www.albrecht-durer.org/>).

Obr. 3 Zobrazení Rybářské brány. Vlevo veduta Karla Würbse z roku 1850, zachycující spolu s bránou i část hradební zdi odkryté během výzkumu. Vpravo kresba Hugo Ullíka z roku 1872, zachycující bránu před zbořením. Zde již městská hradba chybí (převzato z Kovář 2006).

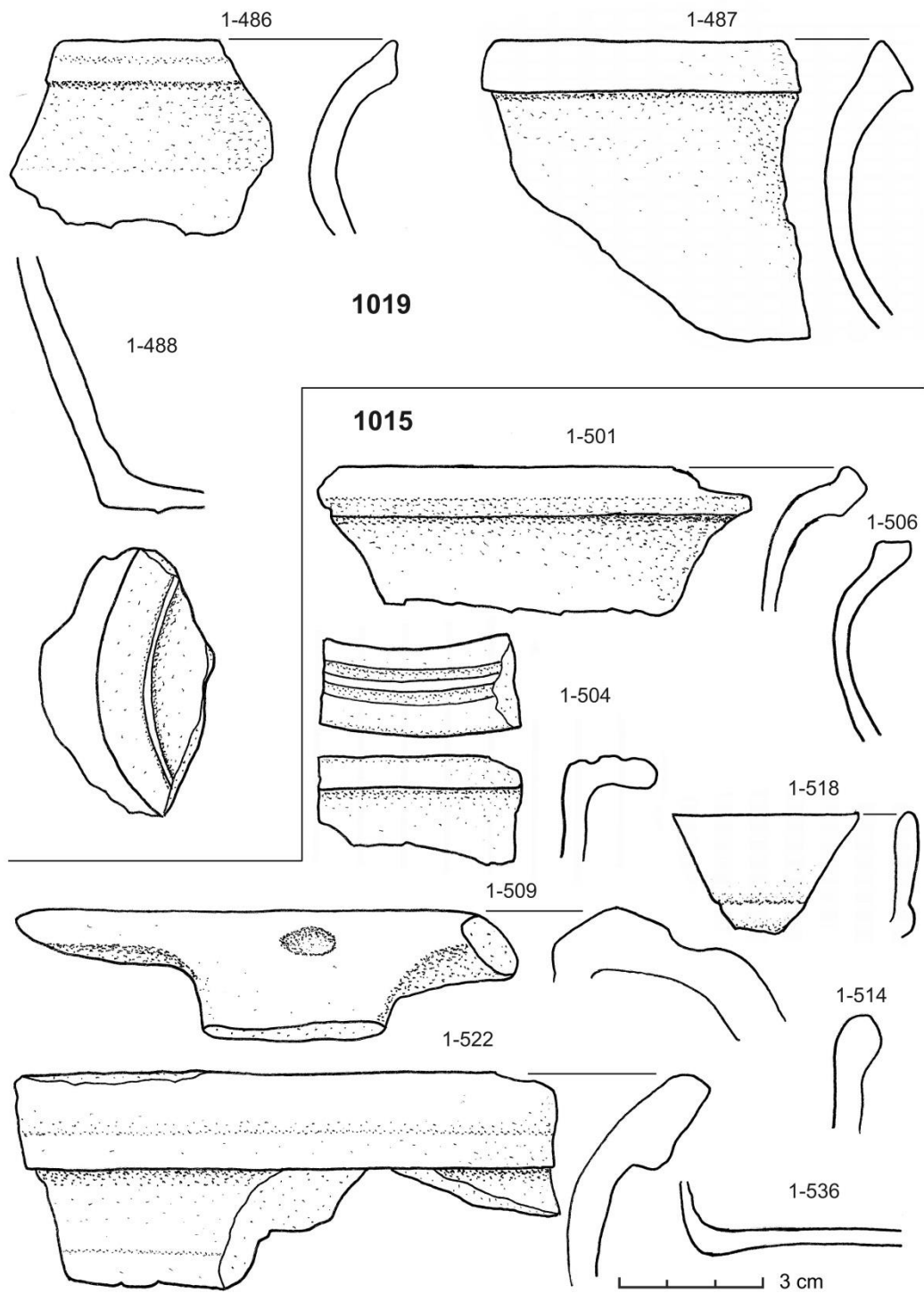
Obr. 4 Vlevo kresba Albrechta Dürera Sen doktora z roku 1498 (převzato z <http://www.albrecht-durer.org/>) a vpravo dřevorytina Bartela Behama z roku 1529 (převzato a upraveno z <http://www.zeno.org/>).

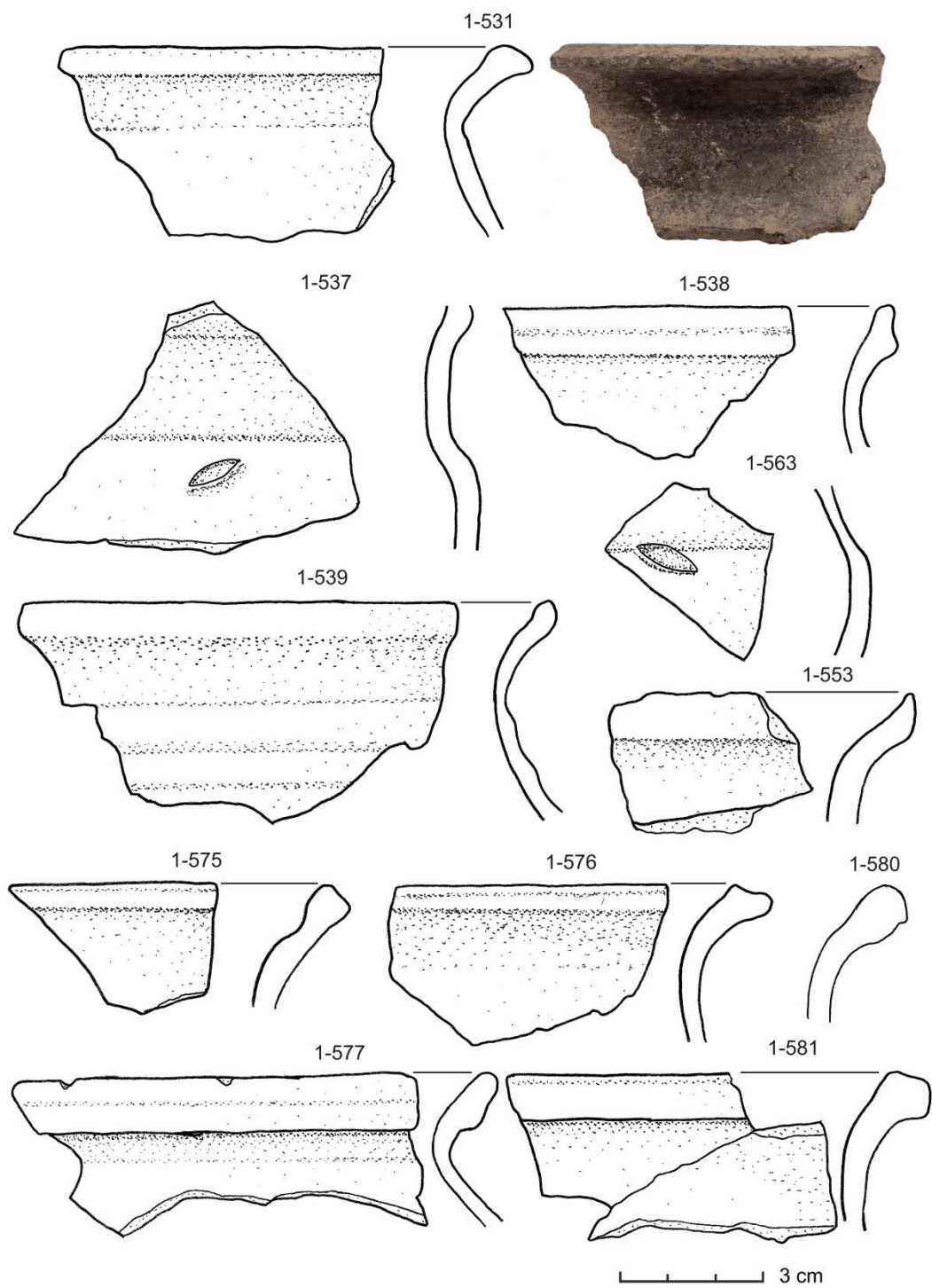
Obr. 5 Kresebná rekonstrukce kachlových kamen z lokality Galgahéviz, Maďarsko (převzato z *Zsuzsa – Tibor 1992*, 129, obr. 8).

15.4 Kresebná dokumentace

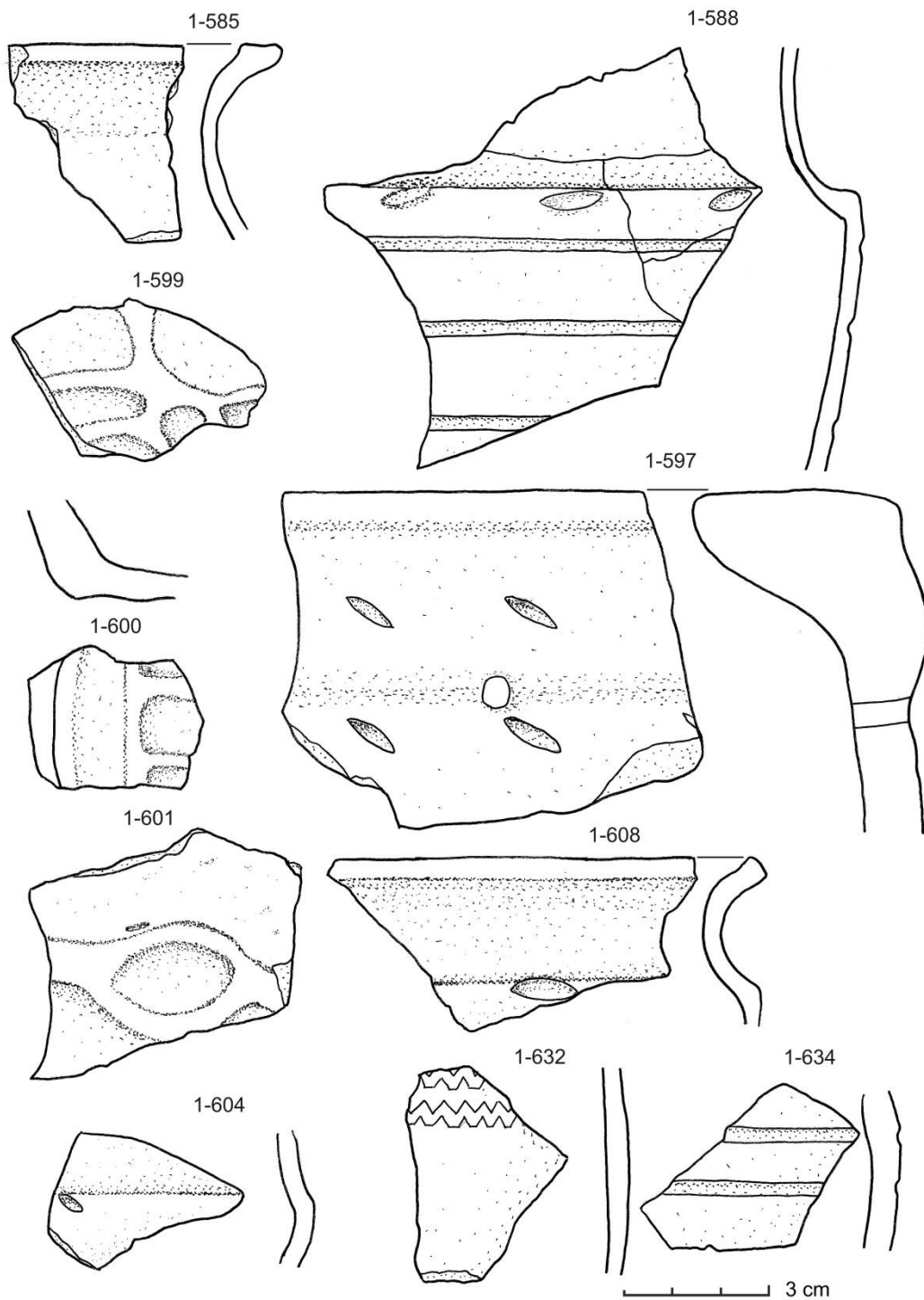
Kresba a foto autor.

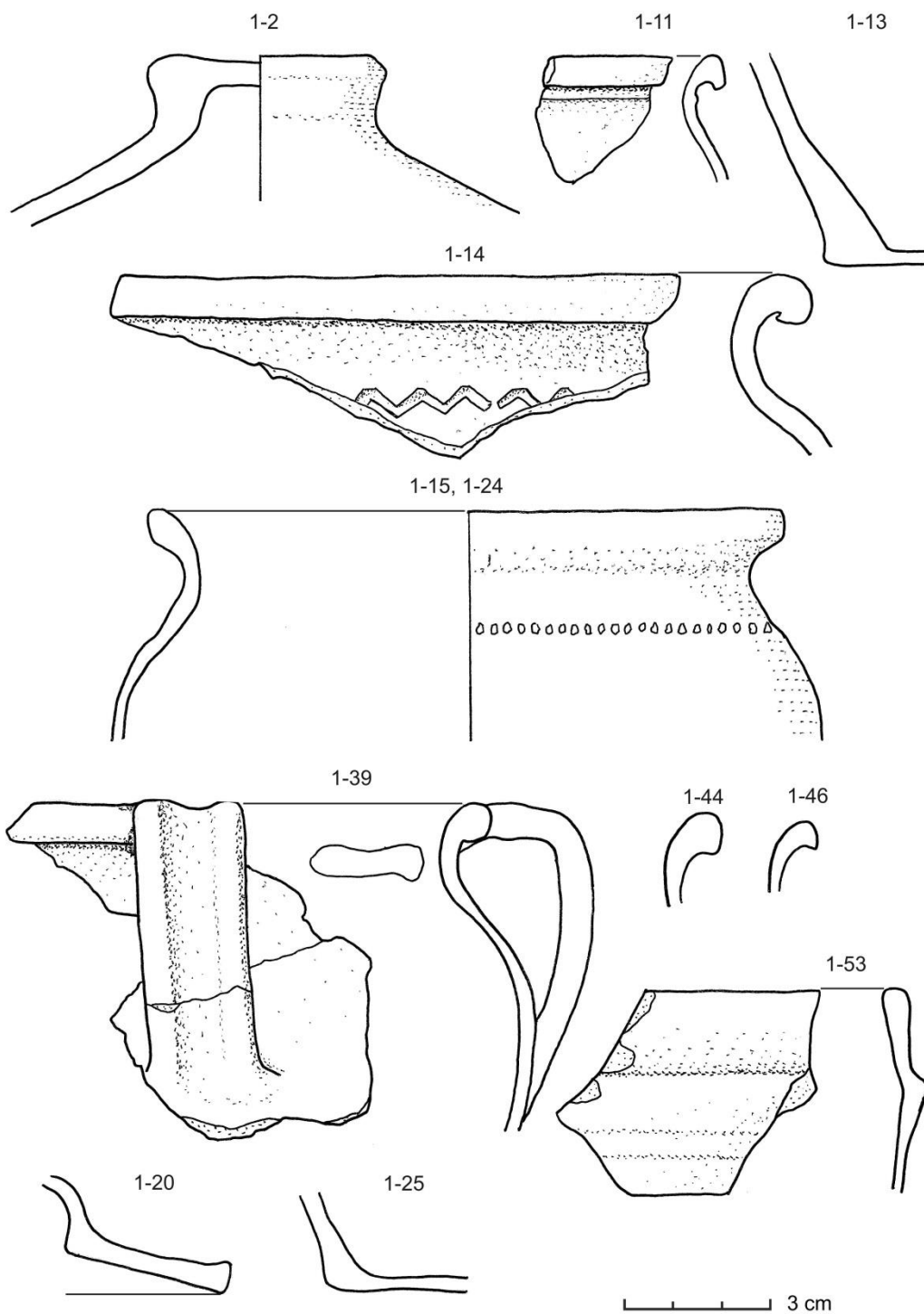
Tab. 1. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstvy 1019, 1015.

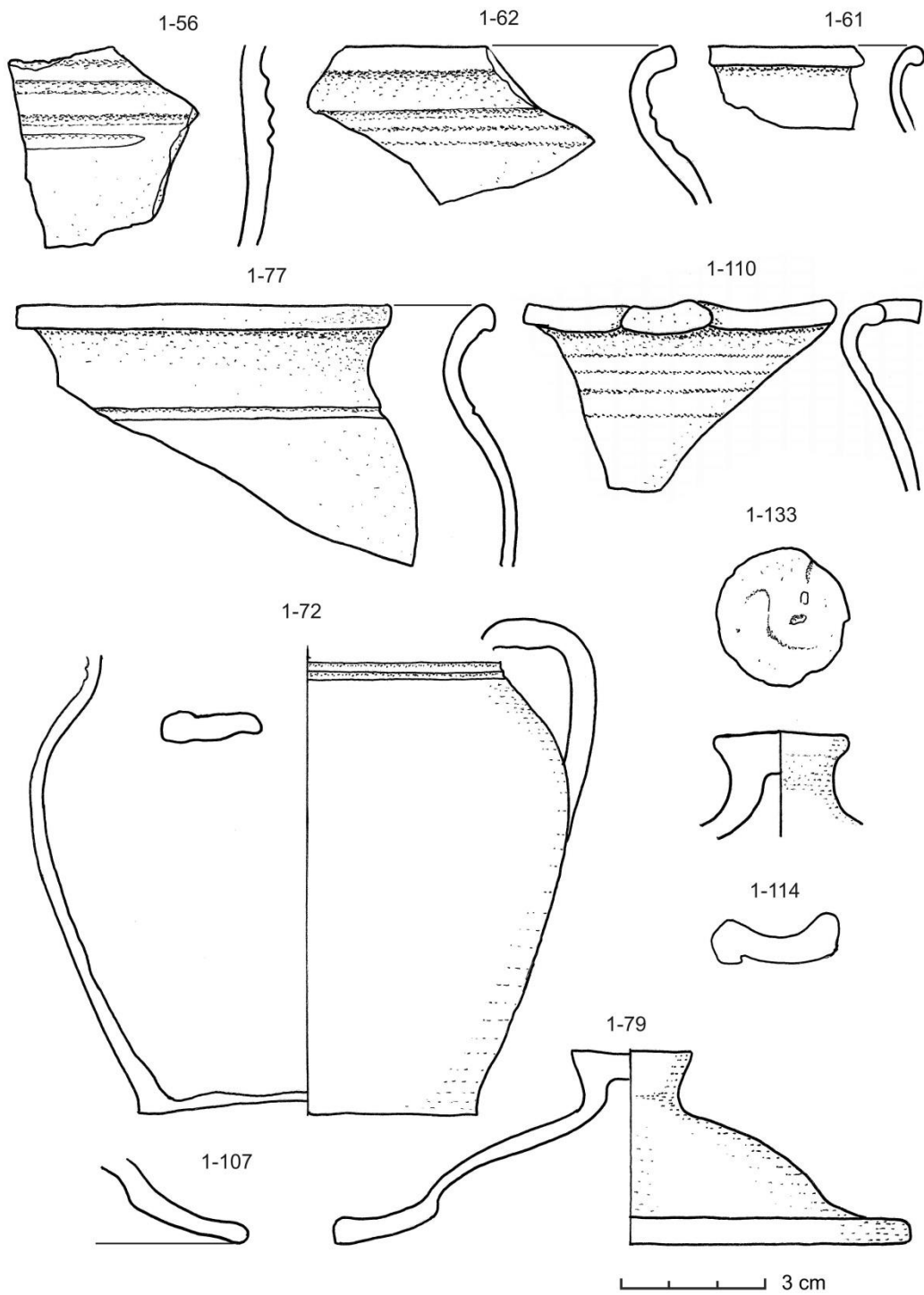
Tab. 2. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1015.

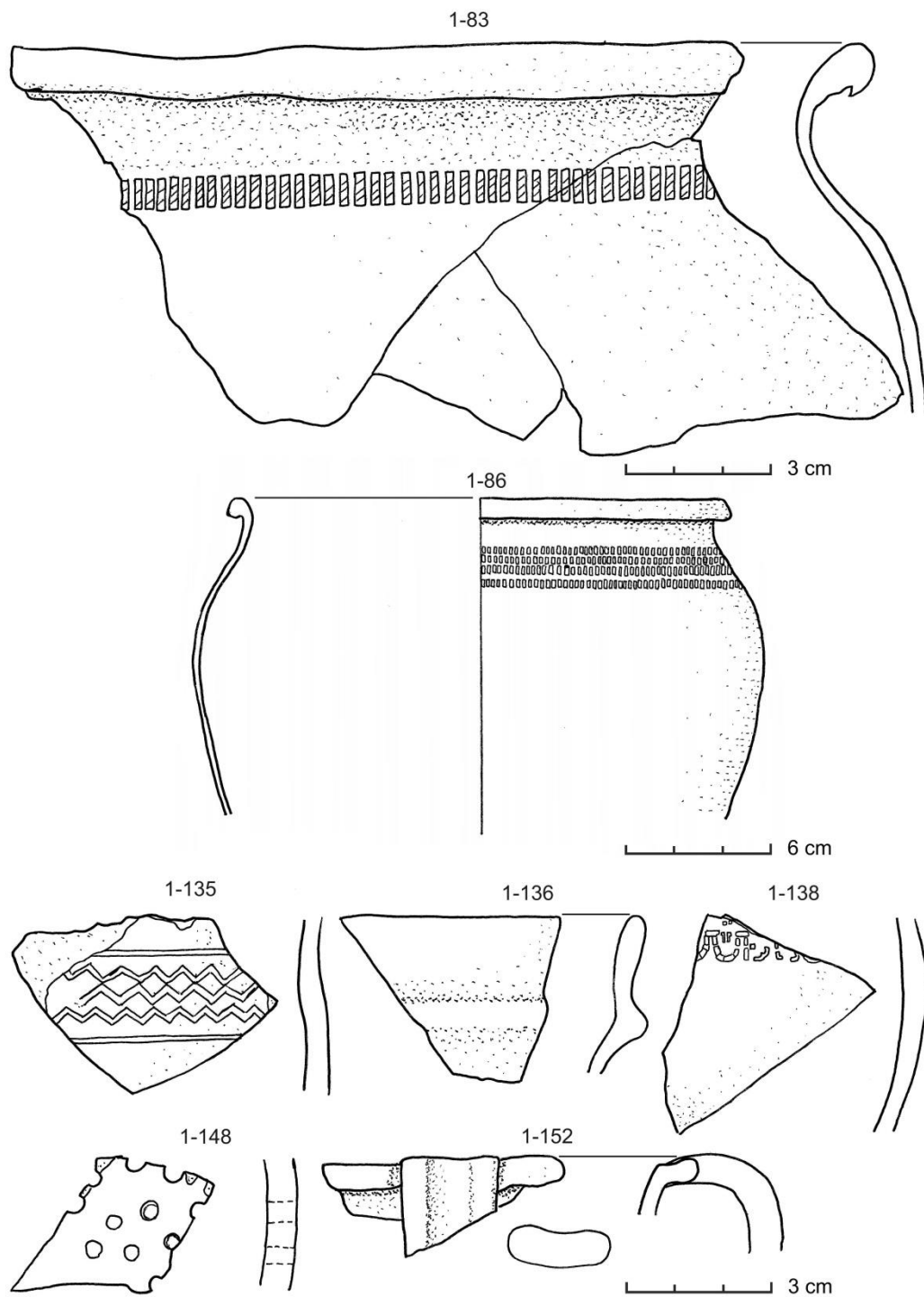
Tab. 3. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1015.

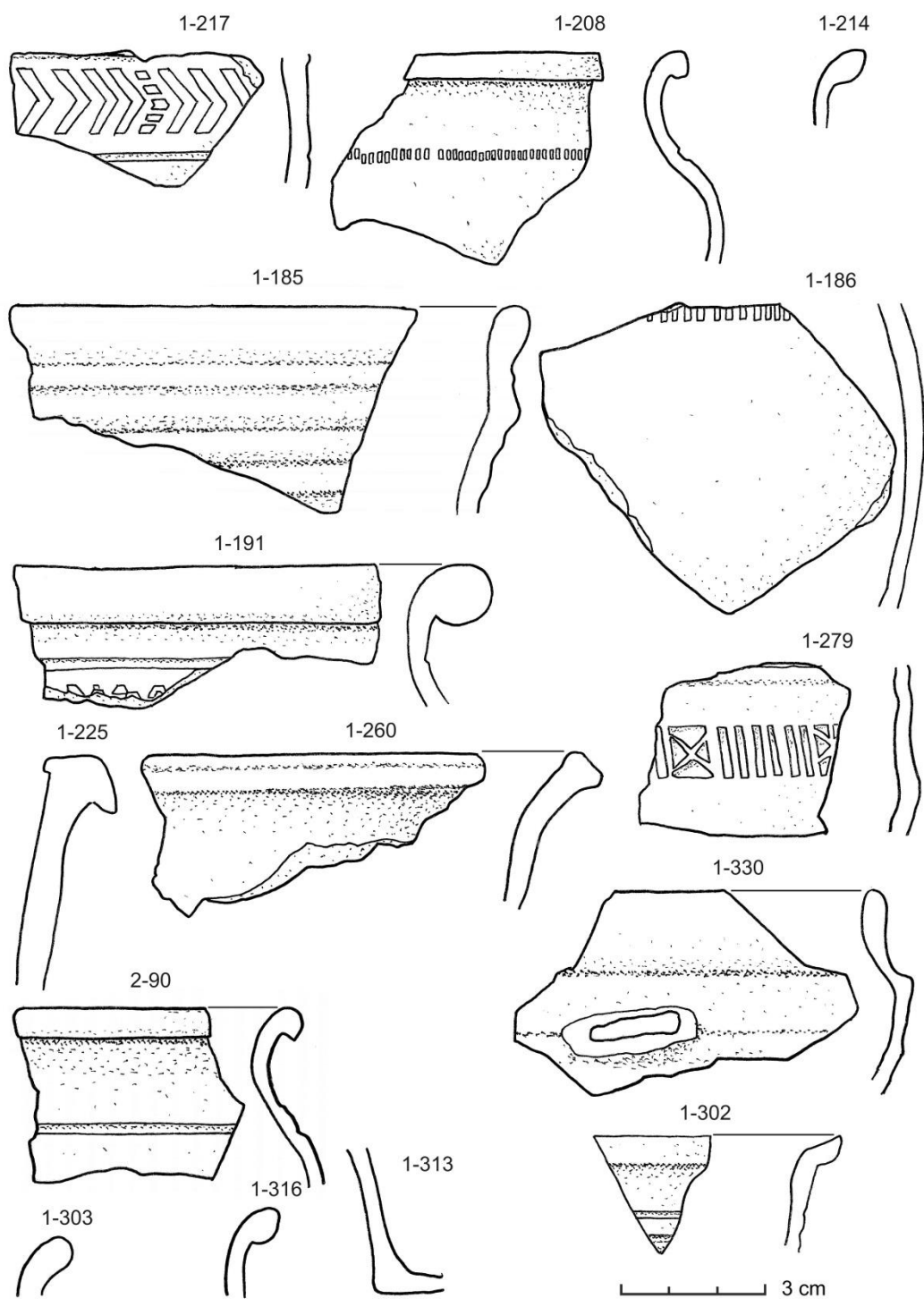
Tab. 4. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1020.

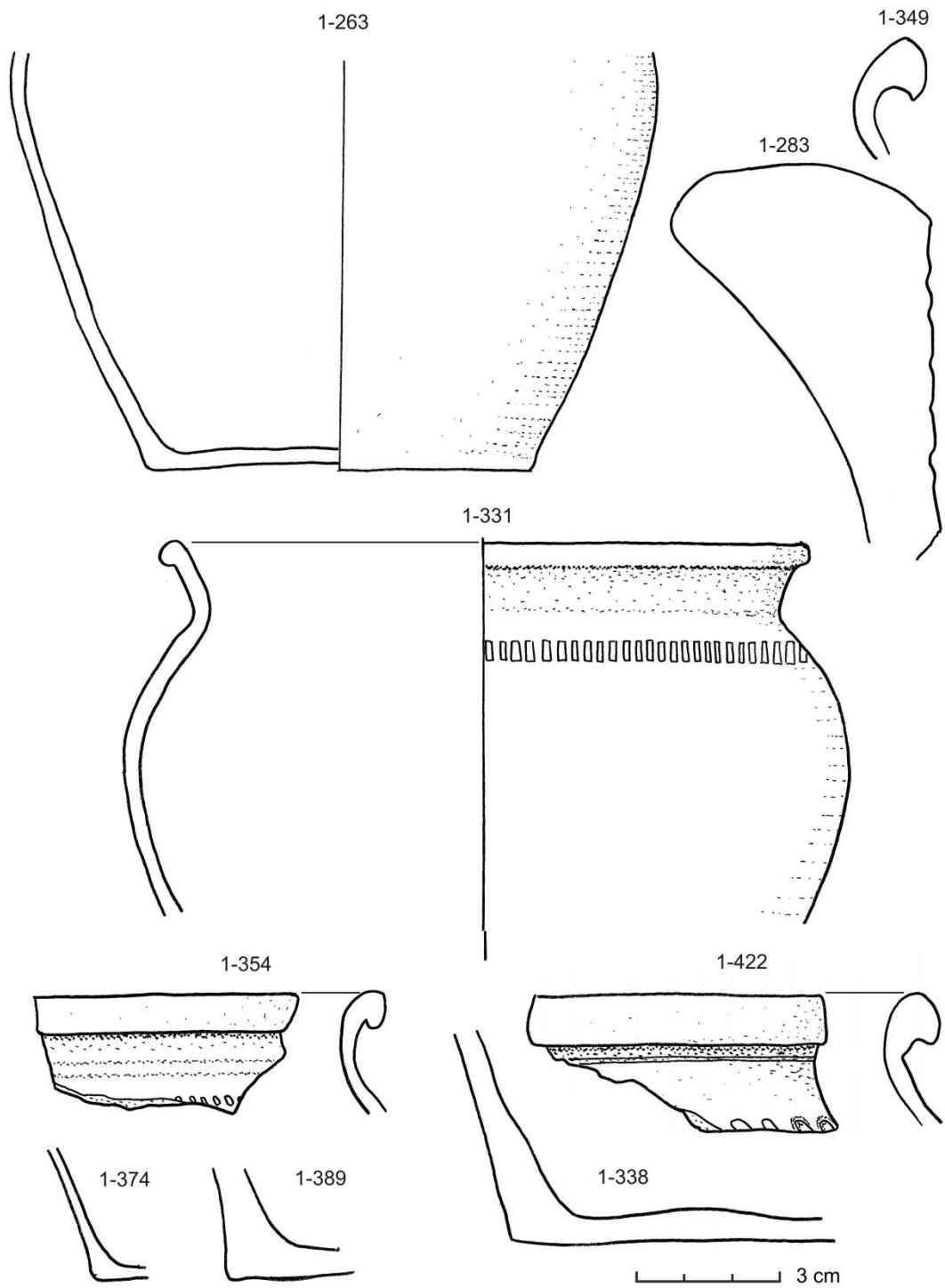
Tab. 5. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1020.

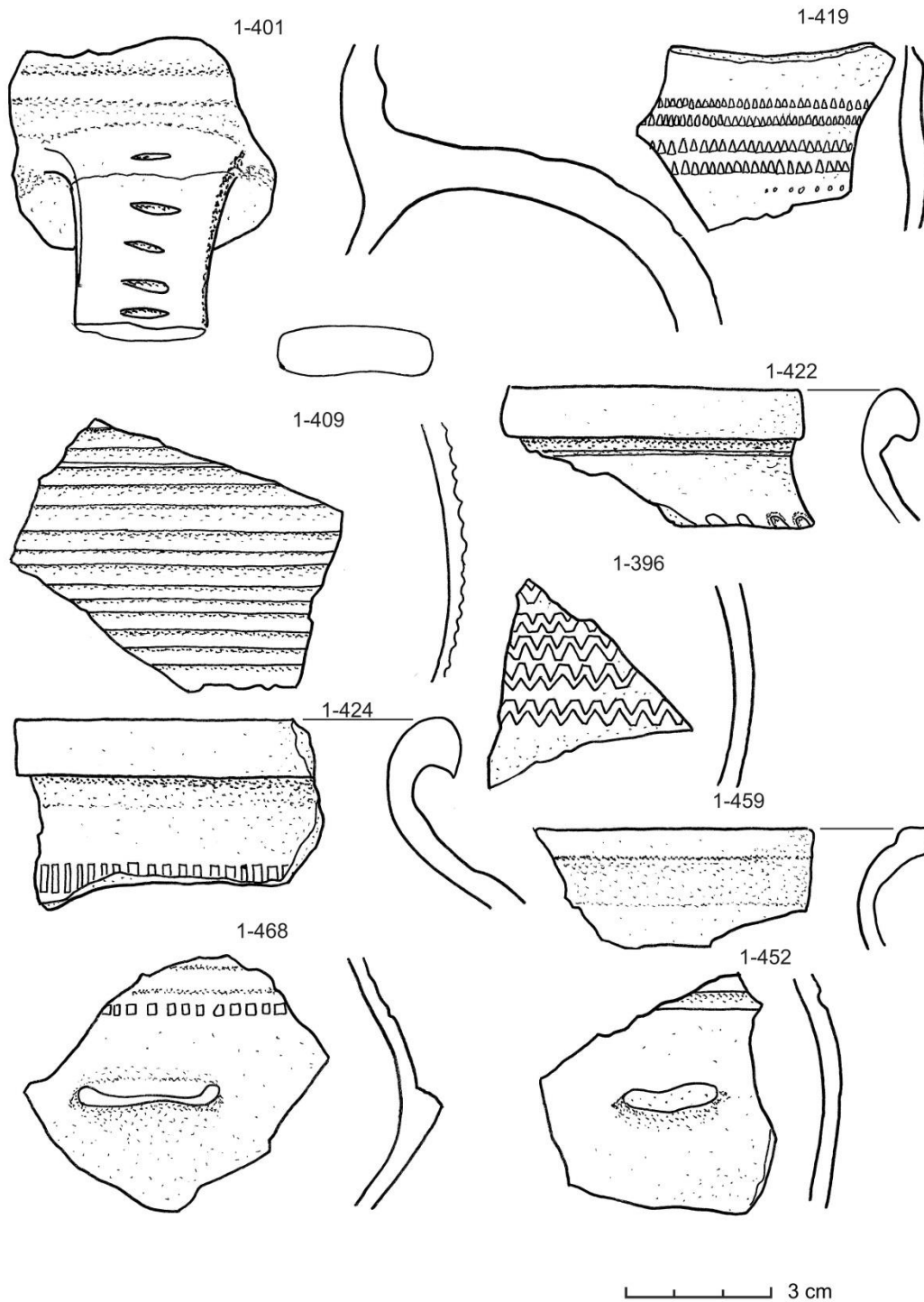
Tab. 6. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1020.

Tab. 7. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1020.

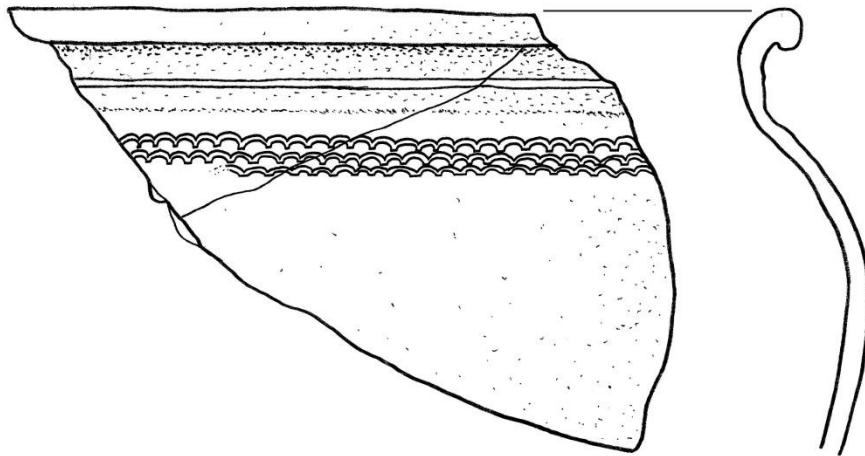

Tab. 8. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1020.

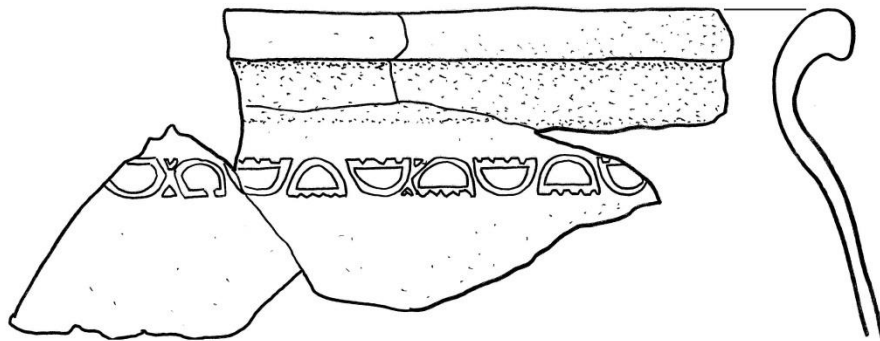

Tab. 9. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1020.

1-335

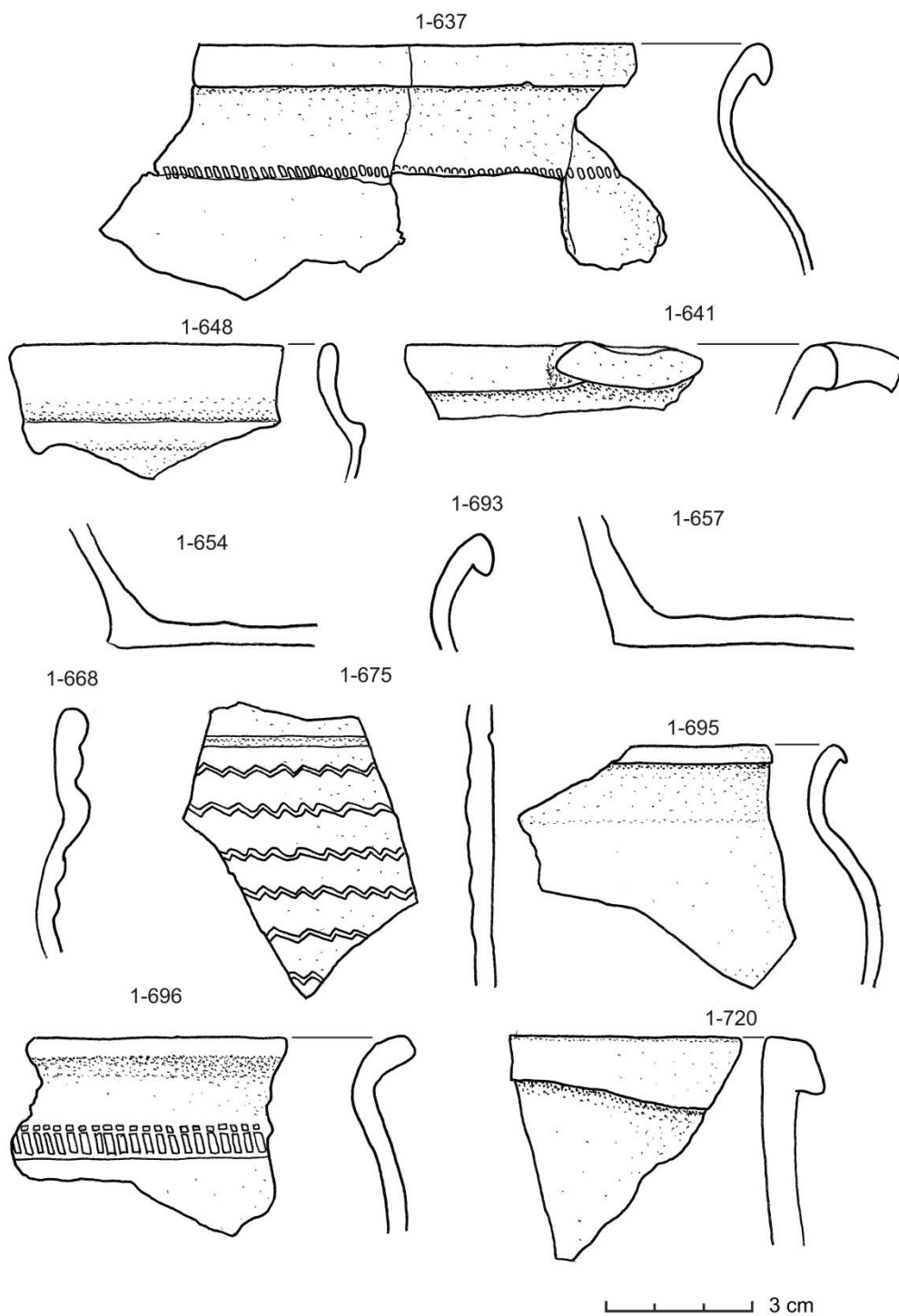

1-445

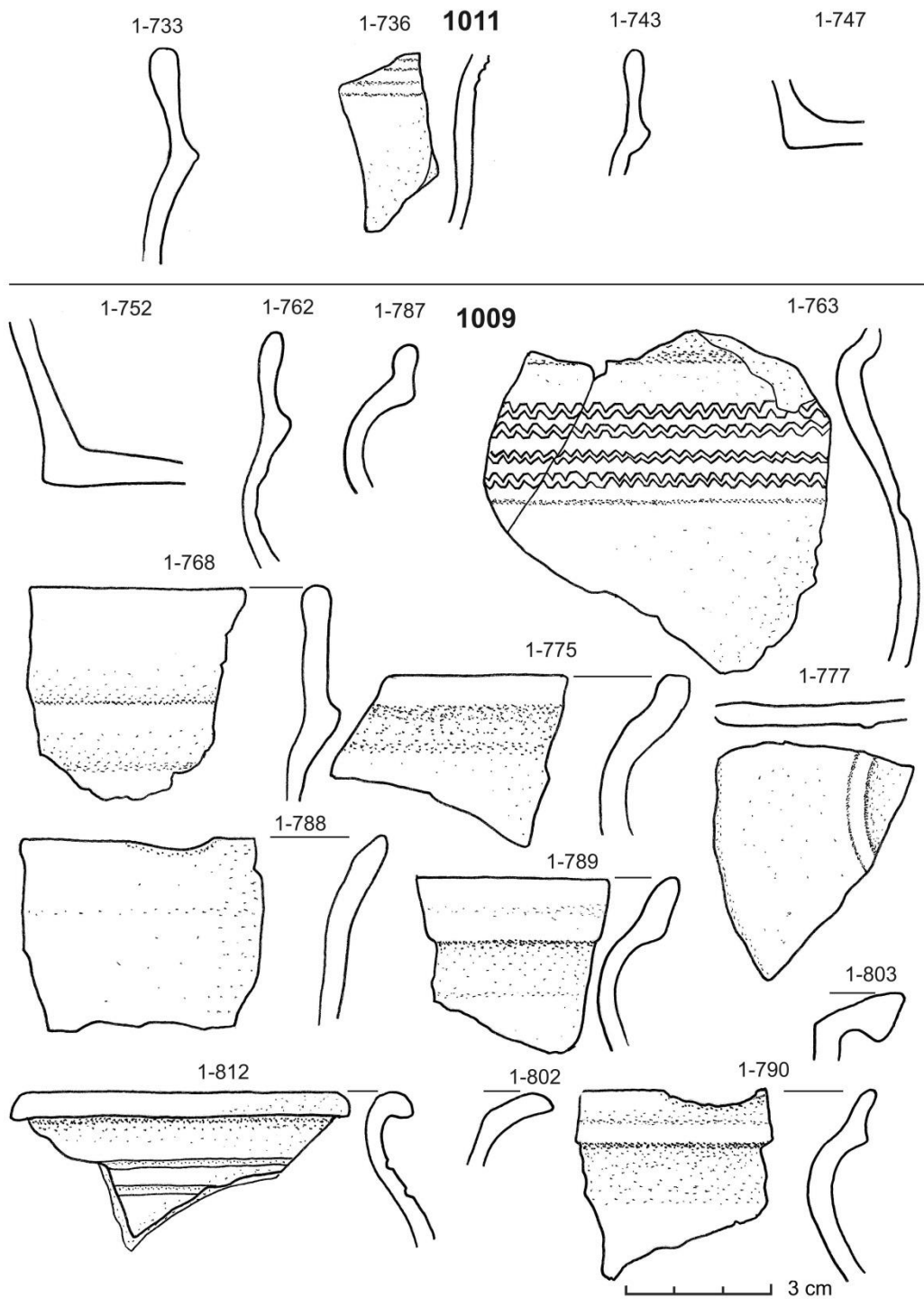

3 cm

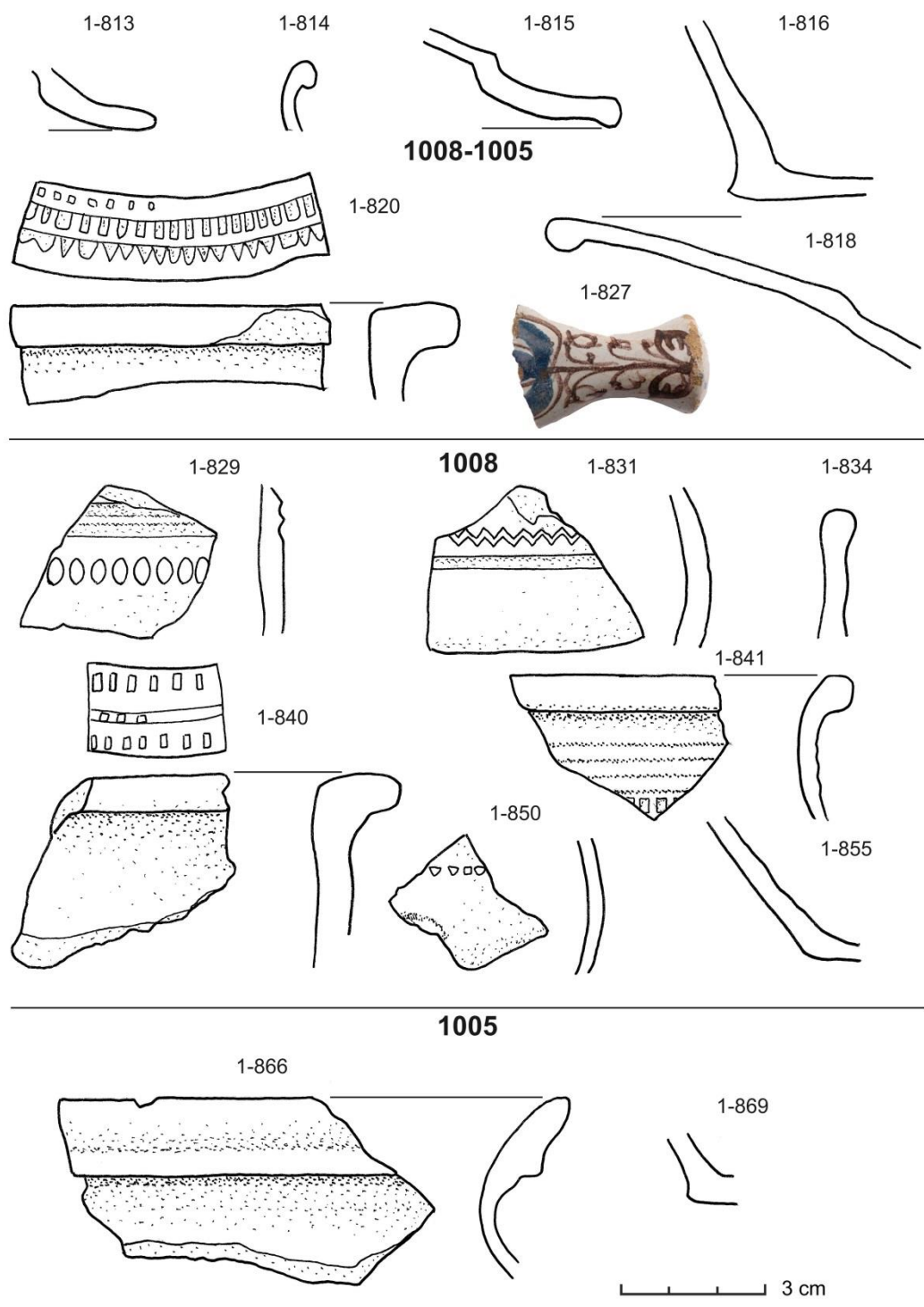
Tab. 10. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1020.

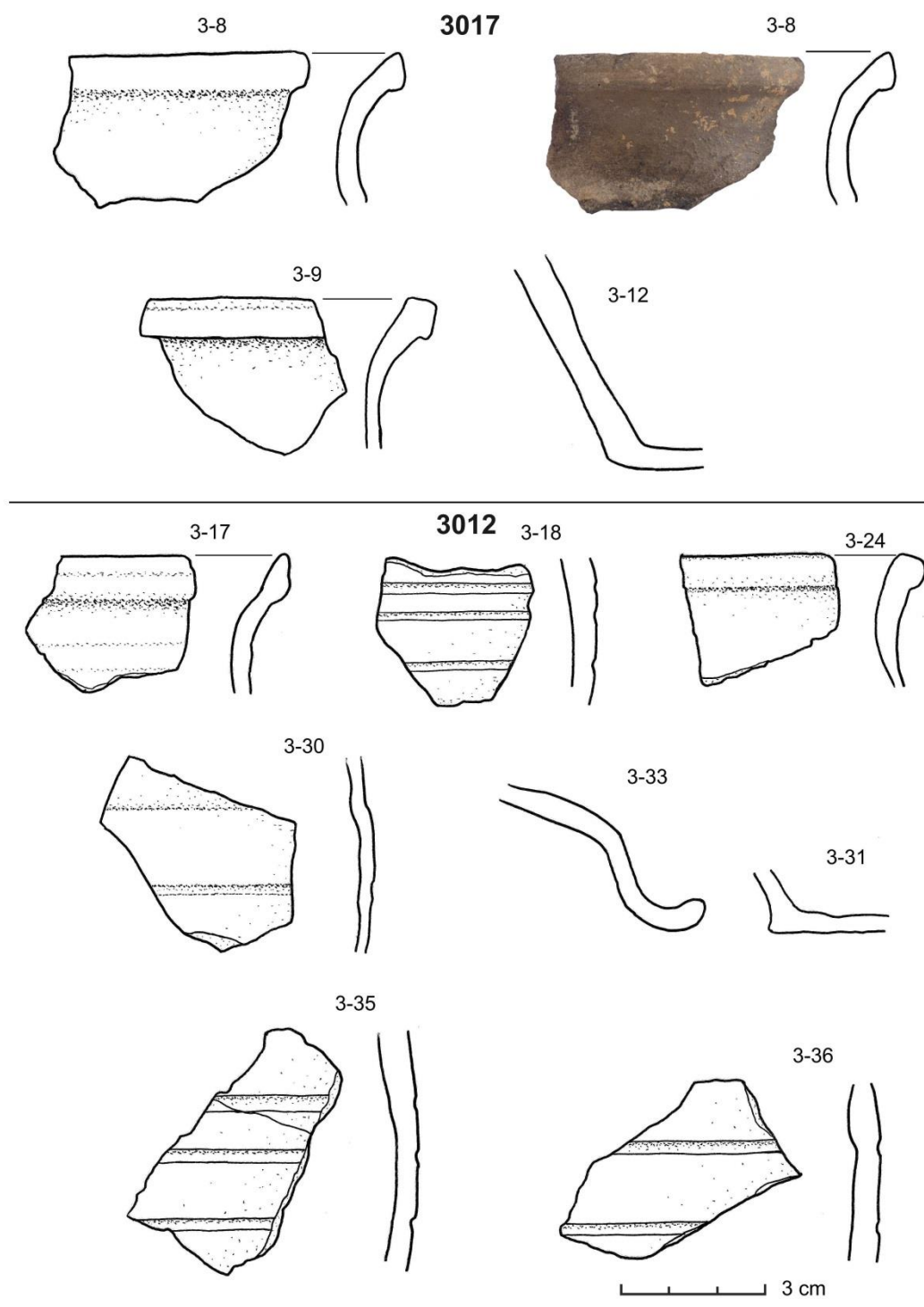
Tab. 11. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstva 1013.

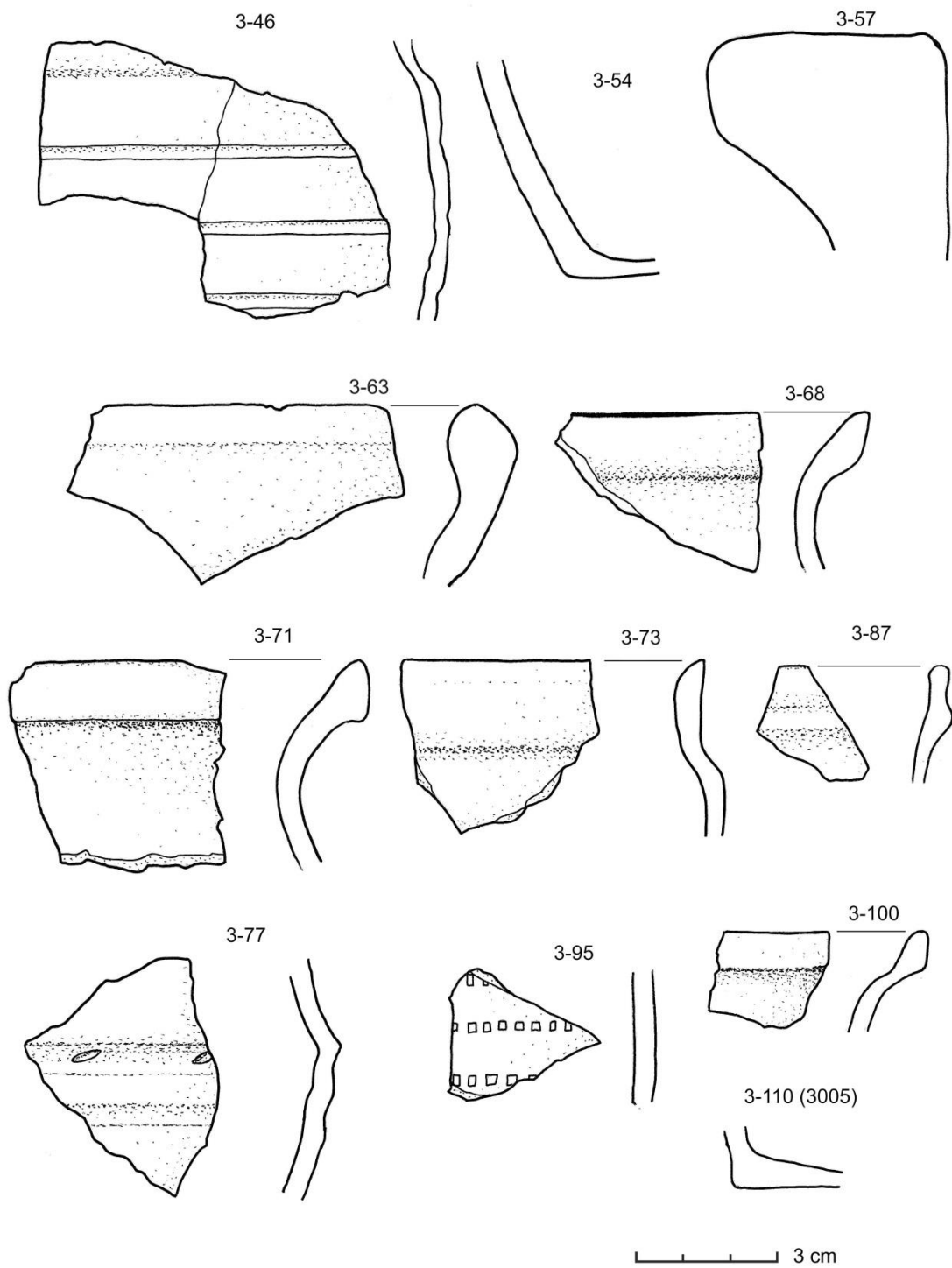
Tab. 12. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstvy 1009, 1011.

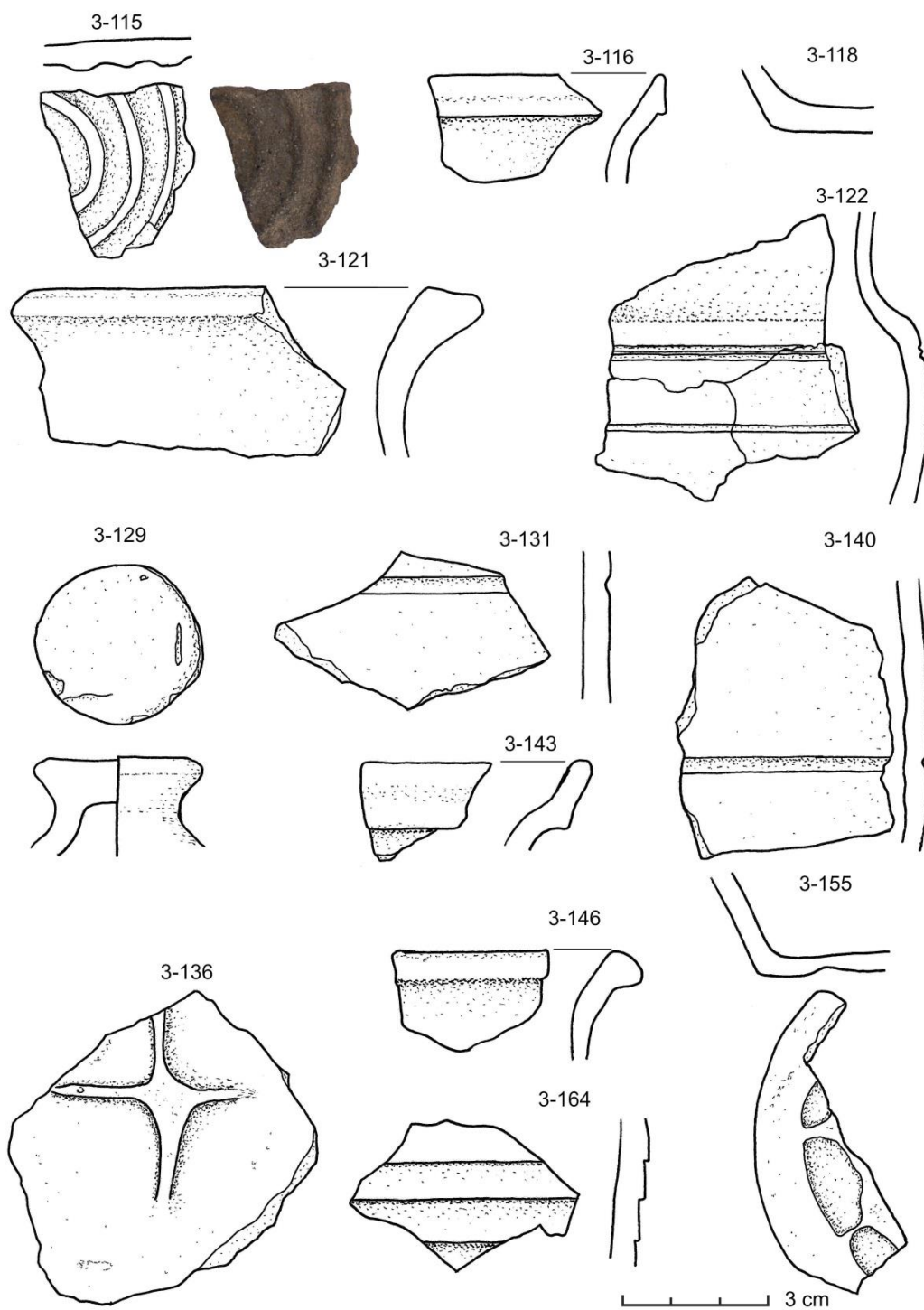
Tab. 13. Výběr keramiky ze sondy 1/01, vrstvy 1005, 1008 a 1008-1005.

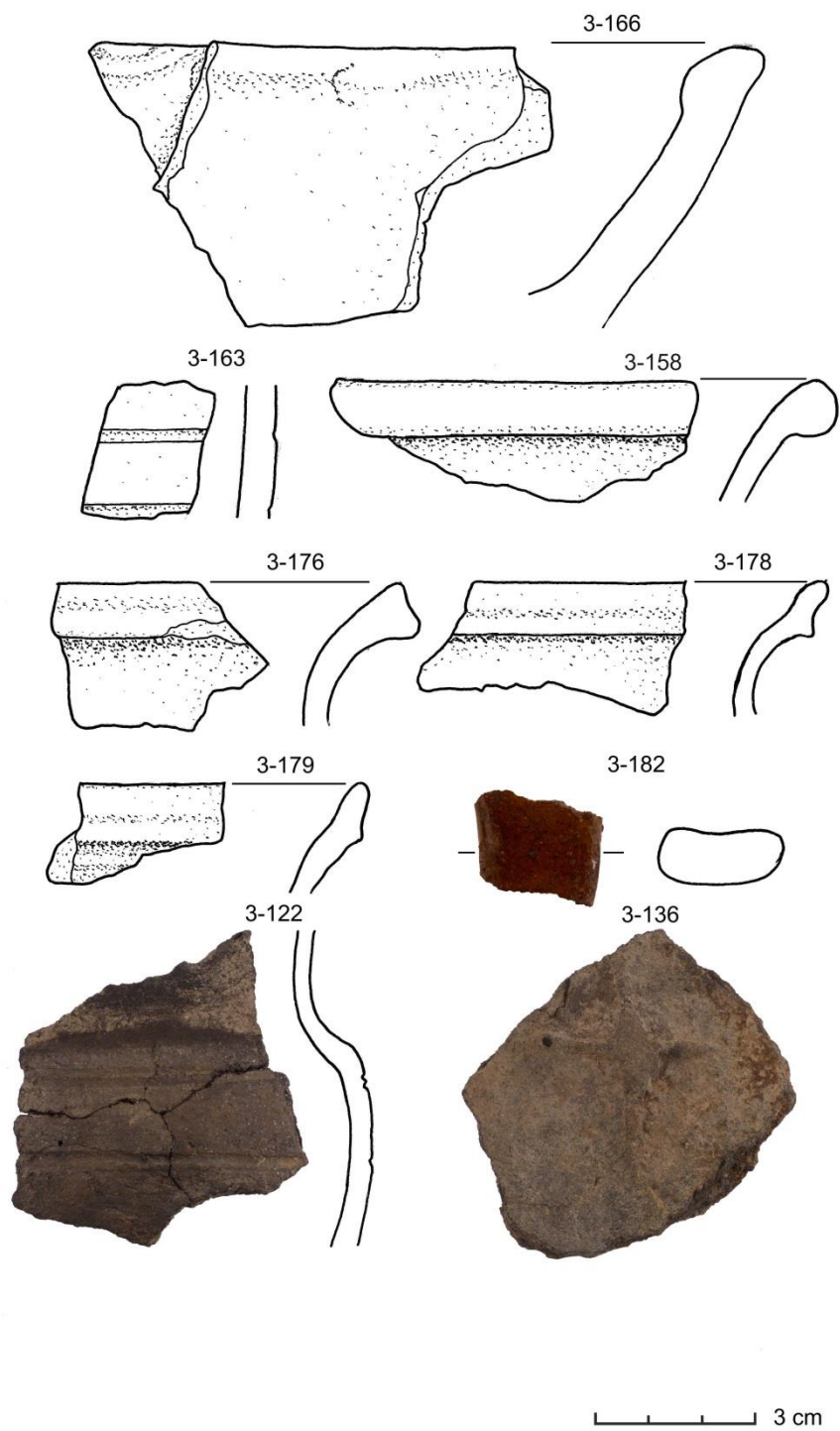
Tab. 14. Výběr keramiky ze sondy 3/01, vrstvy 3017, 3012.

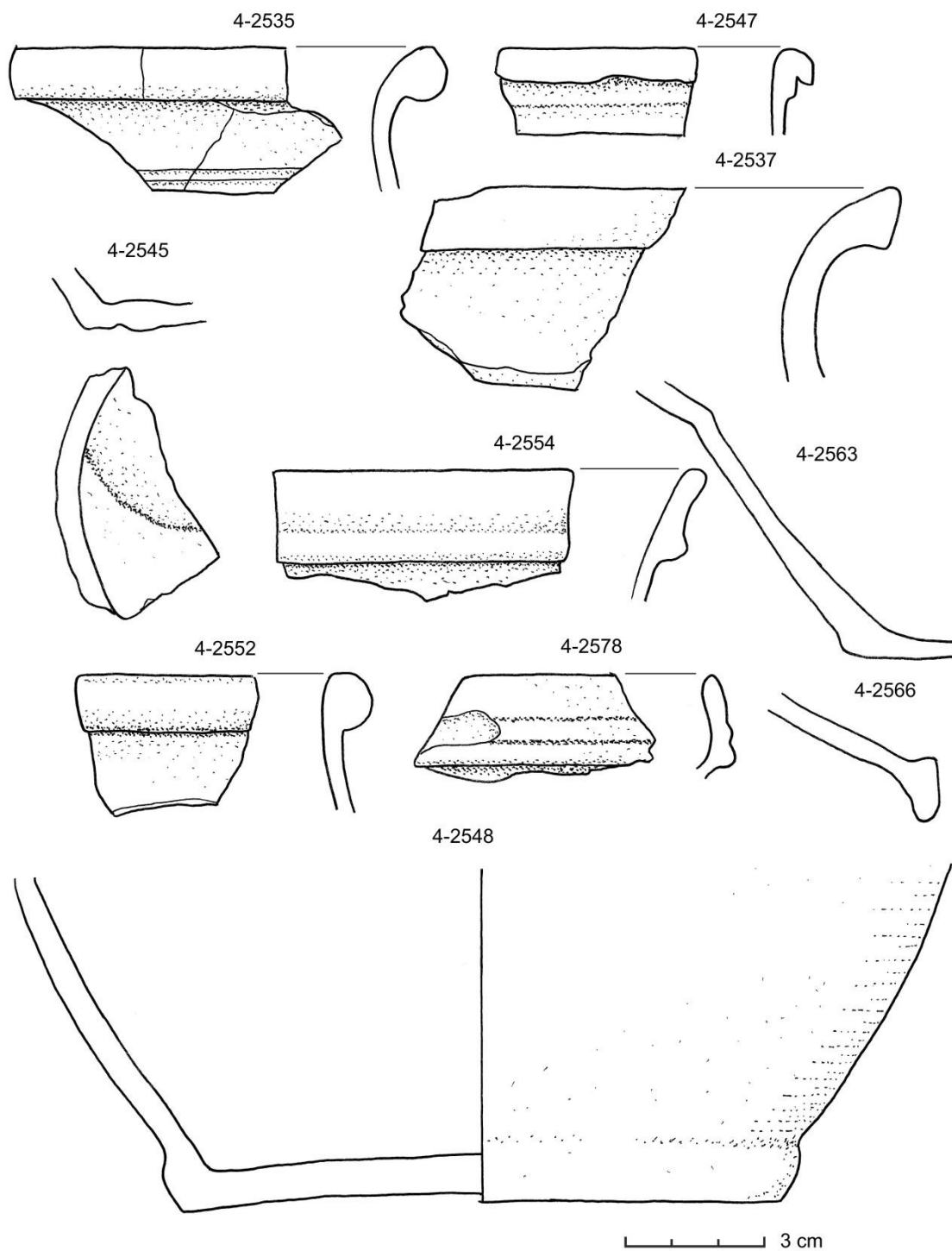
Tab. 15. Výběr keramiky ze sondy 3/01, vrstvy 3009.

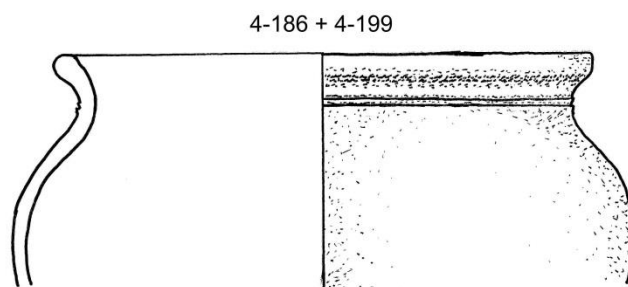
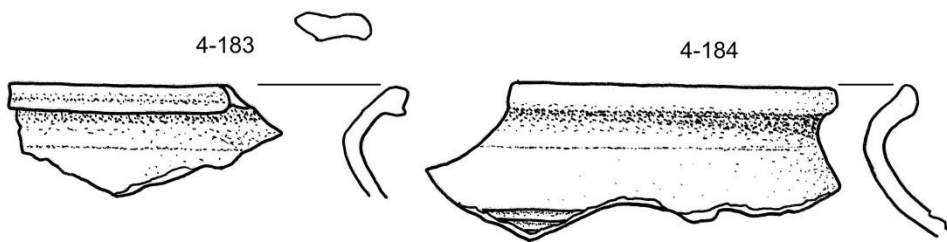
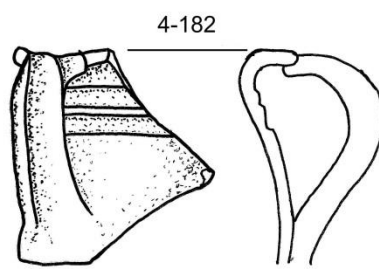
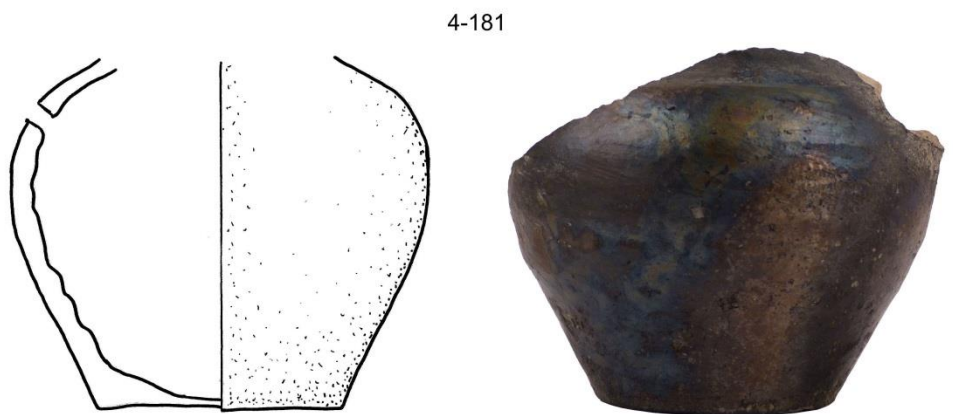
Tab. 16. Výběr keramiky ze sondy 3/01, vrstva 3005-3004.

Tab. 17. Výběr keramiky ze sondy 3/01, vrstvy 3005-3004.

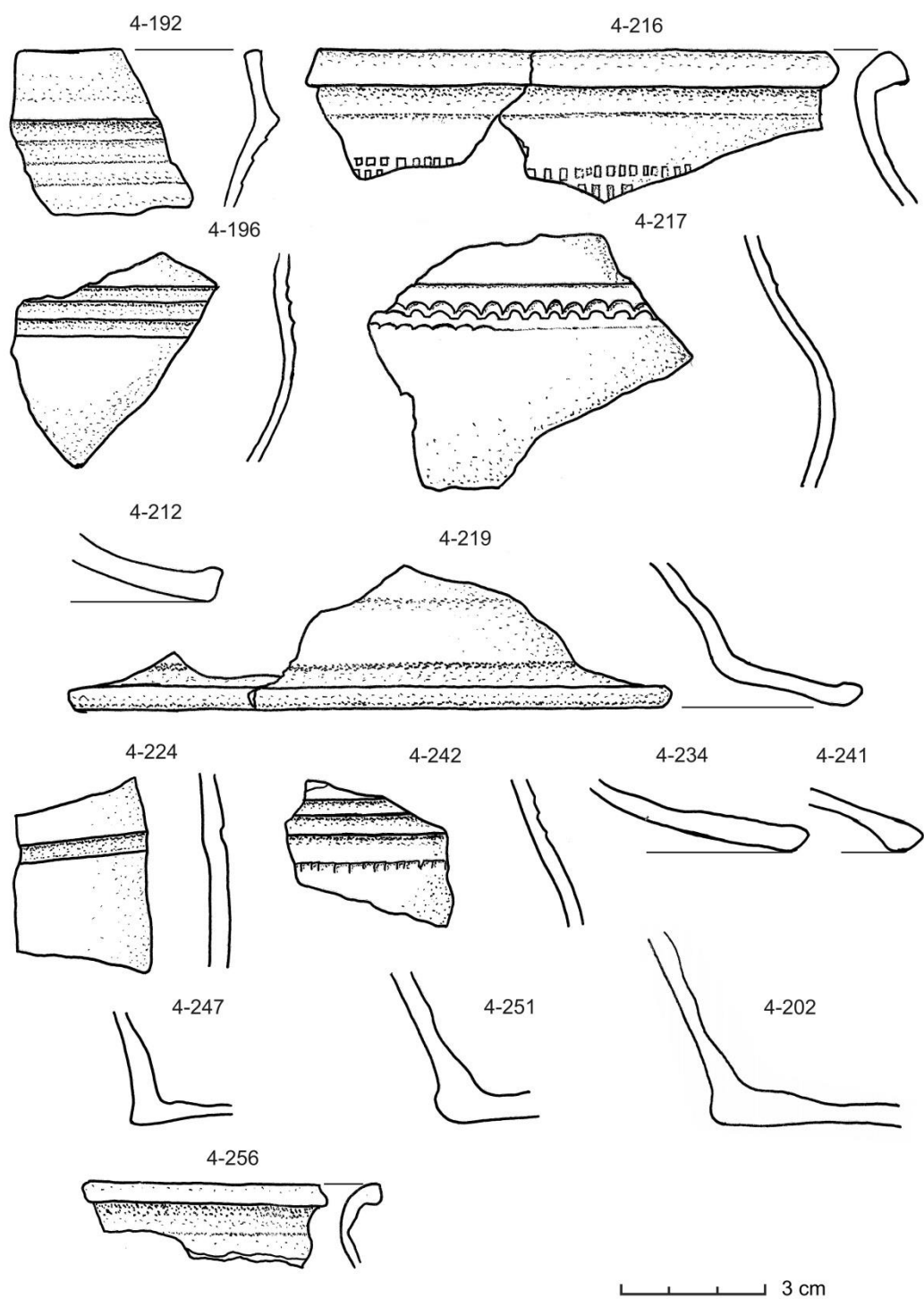

Tab. 18. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4011.

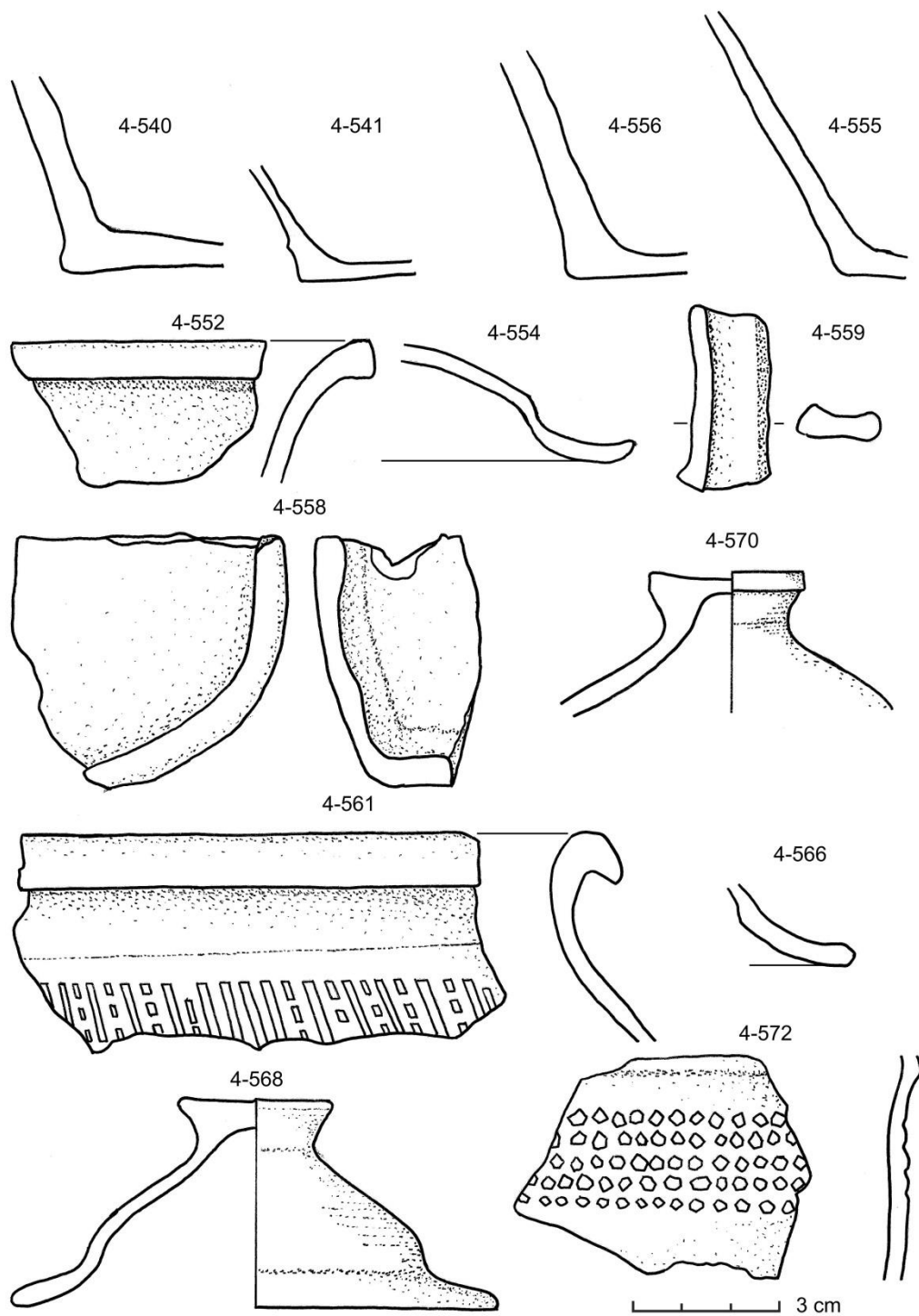

3 cm

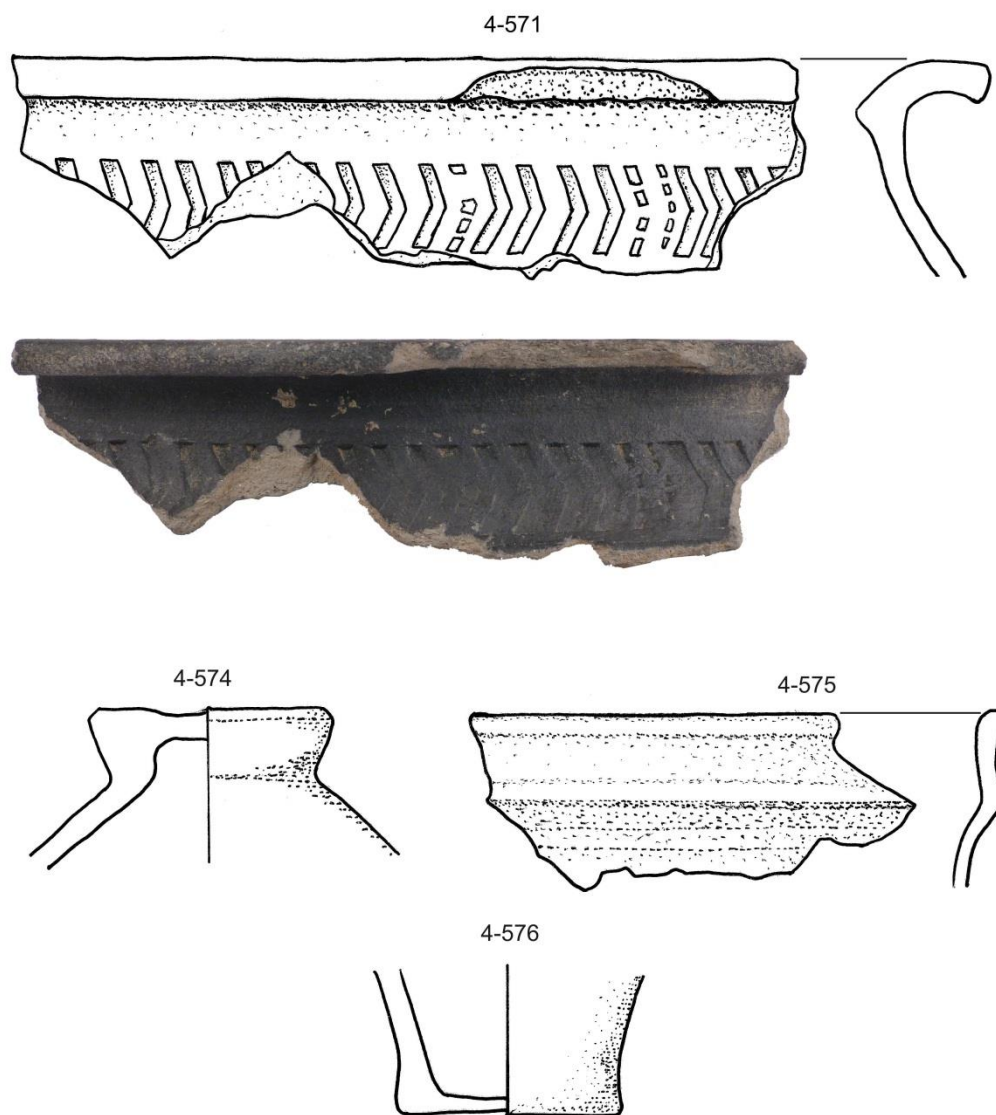
Tab. 19. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4029.

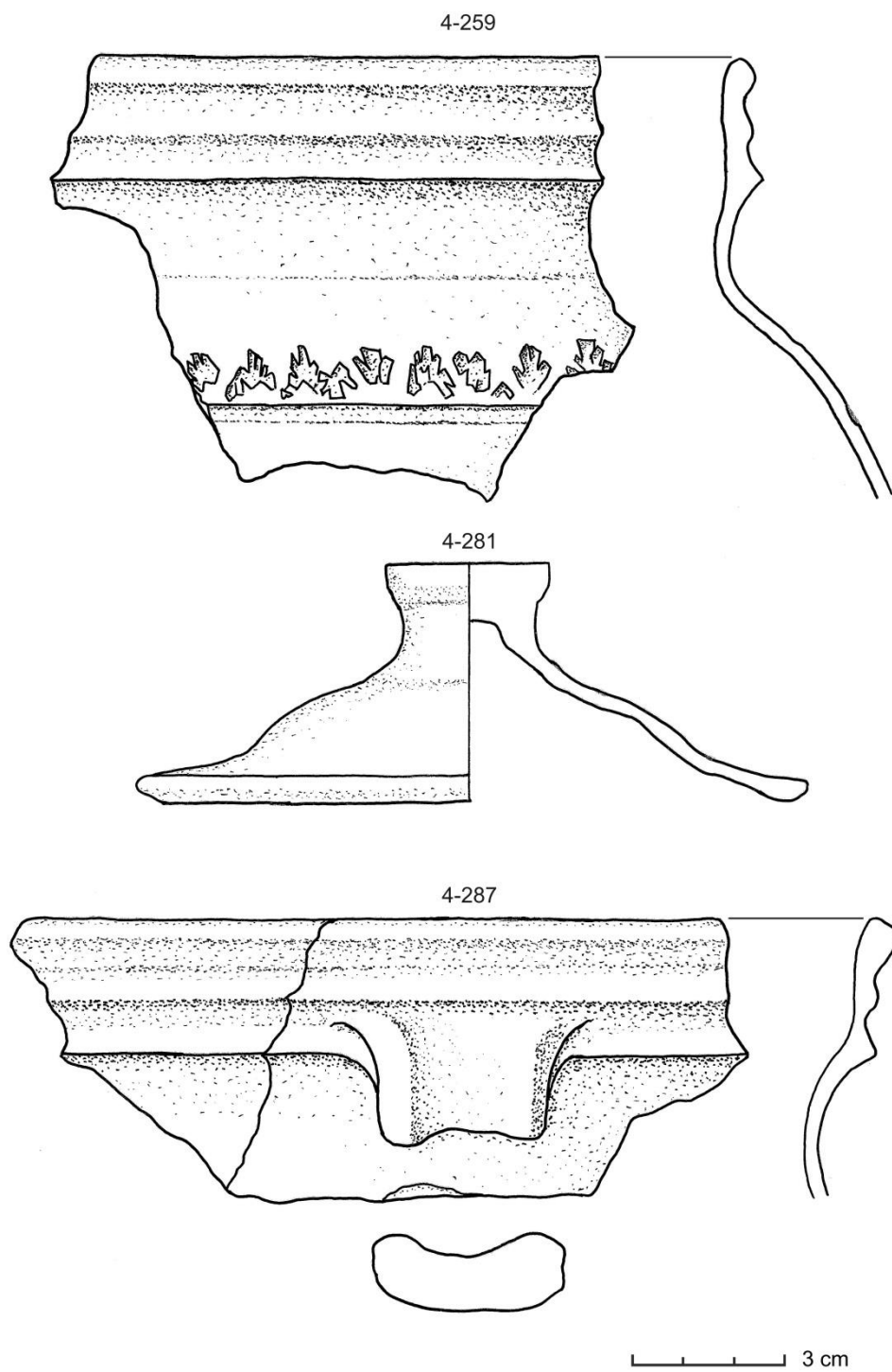
Tab. 20. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4028.

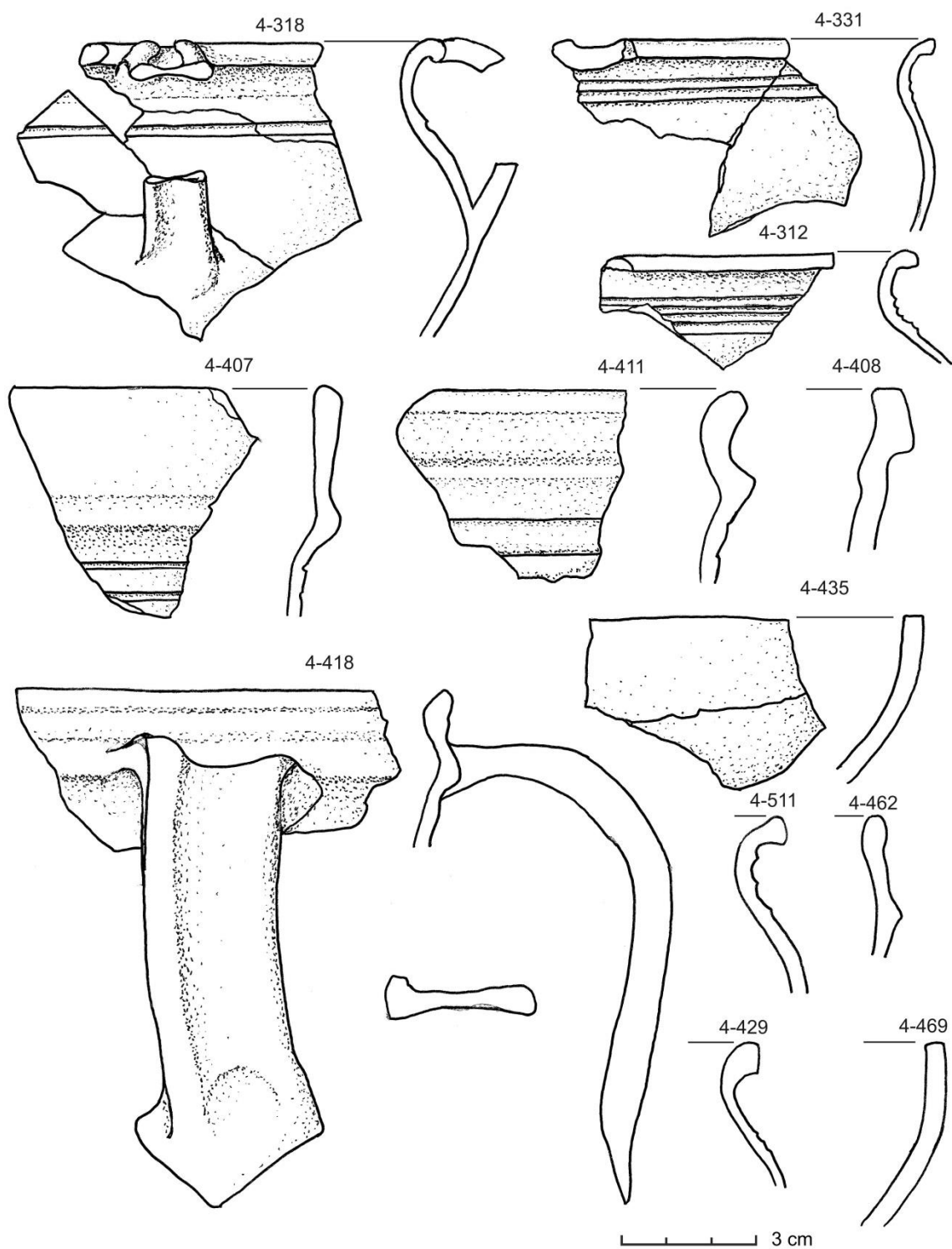
Tab. 21. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4026.

Tab. 22. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4026.

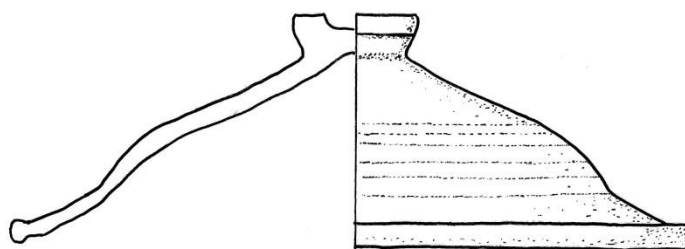

Tab. 23. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4026.

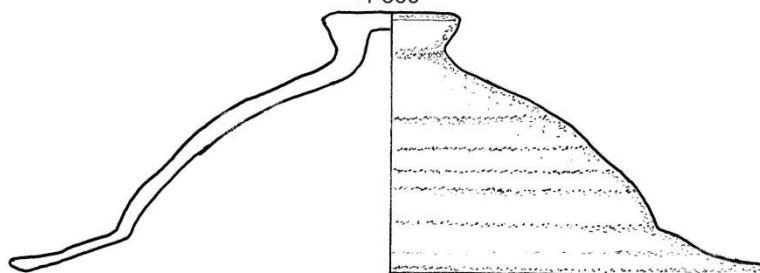

Tab. 24. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4026.

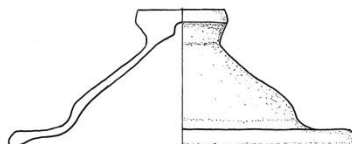
4-298

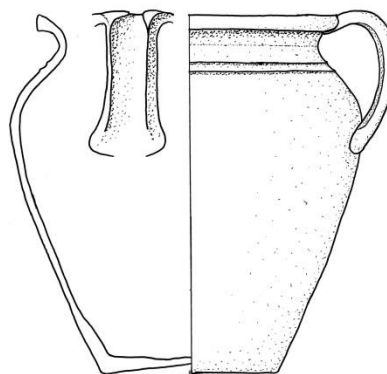
4-366

4-371

4-509

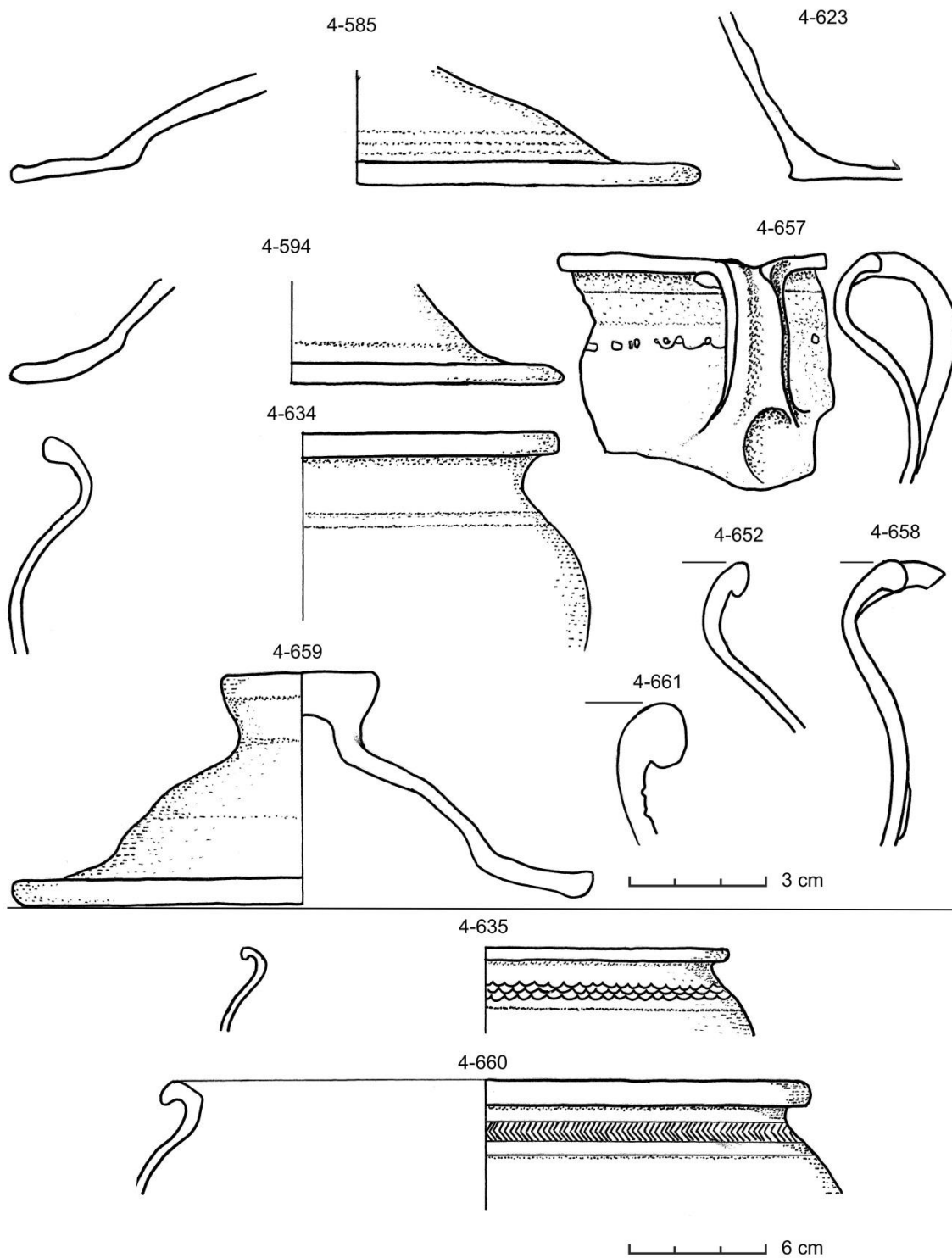

4-517

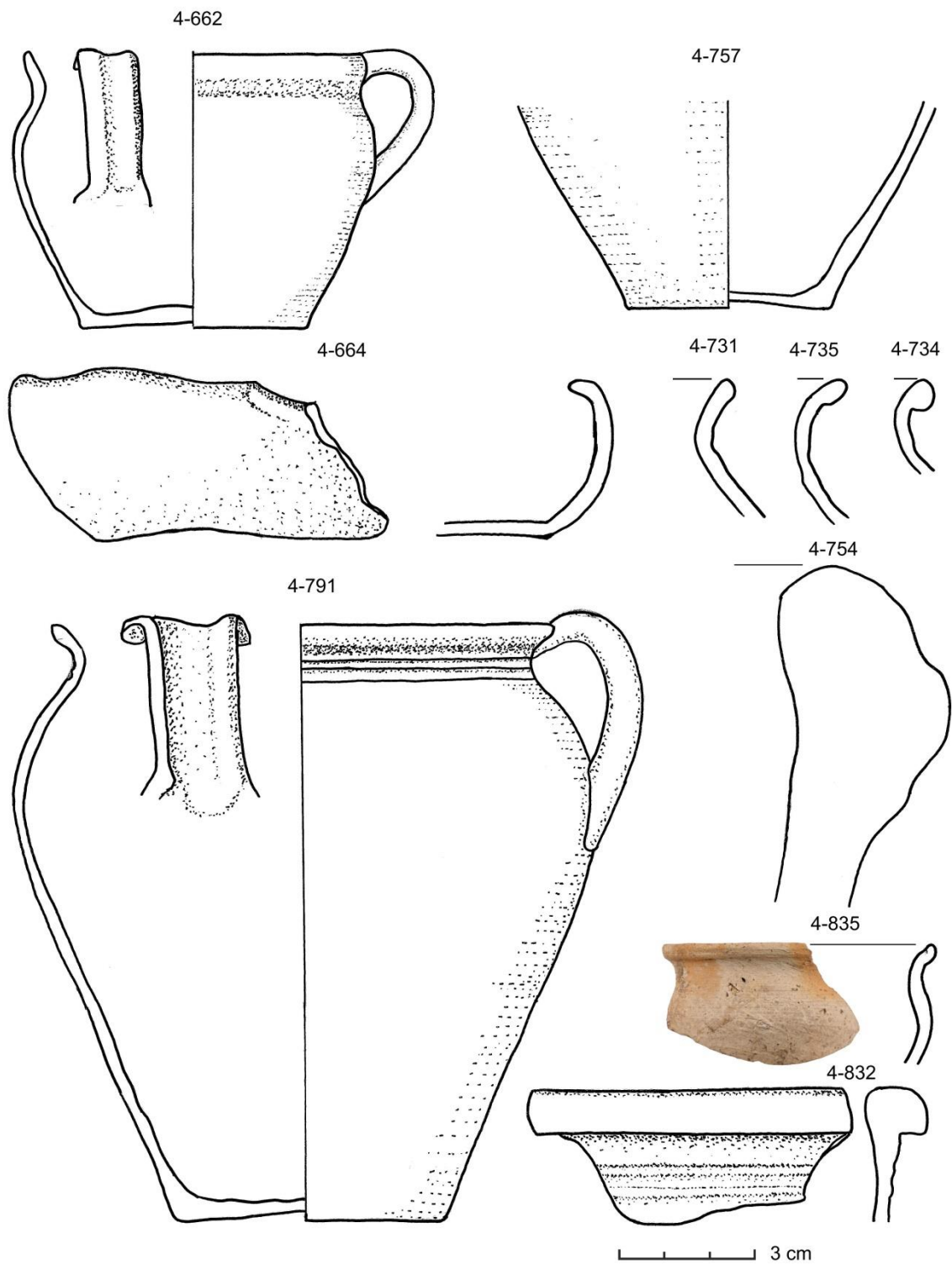

6 cm

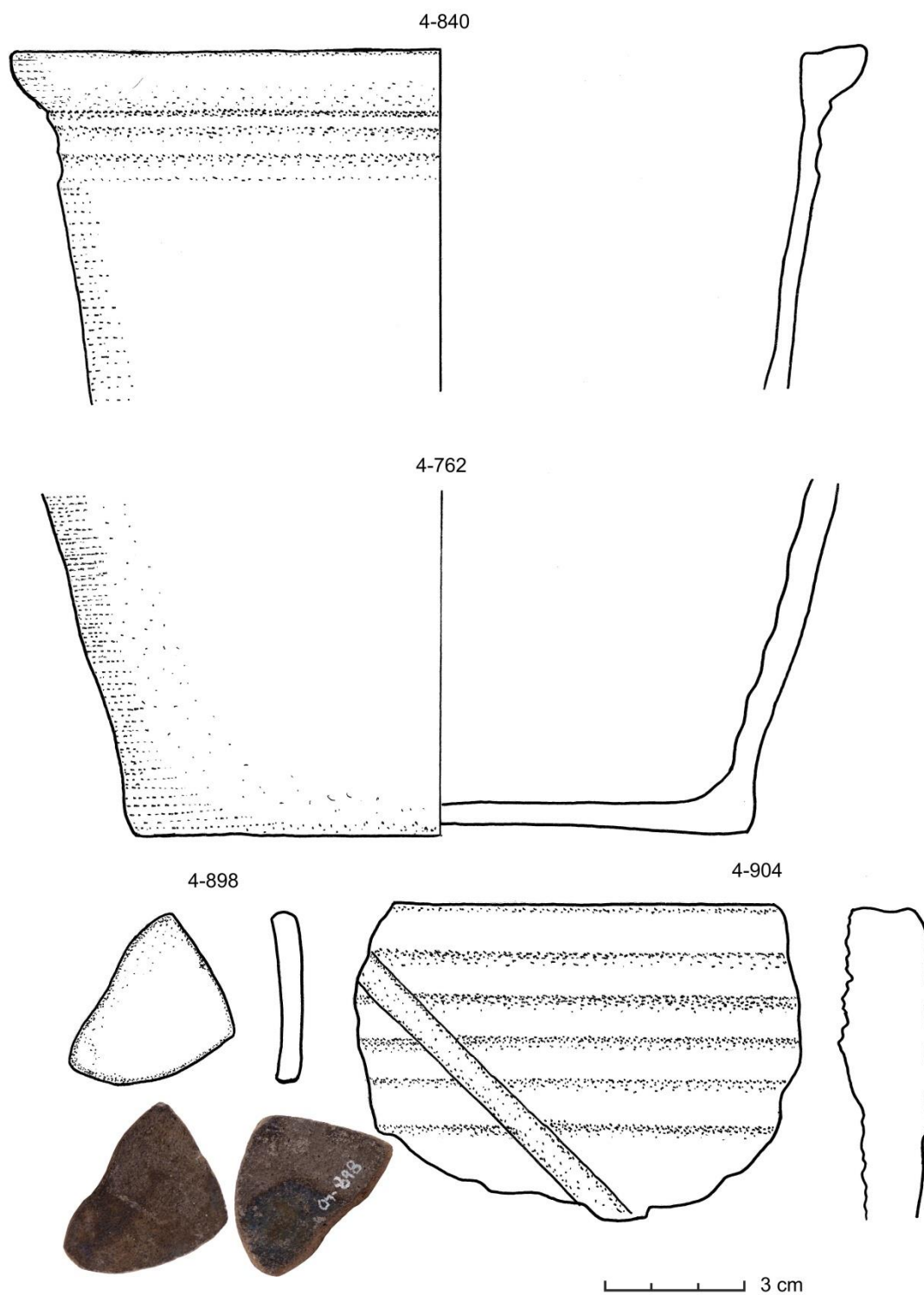
Tab. 25. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4026.

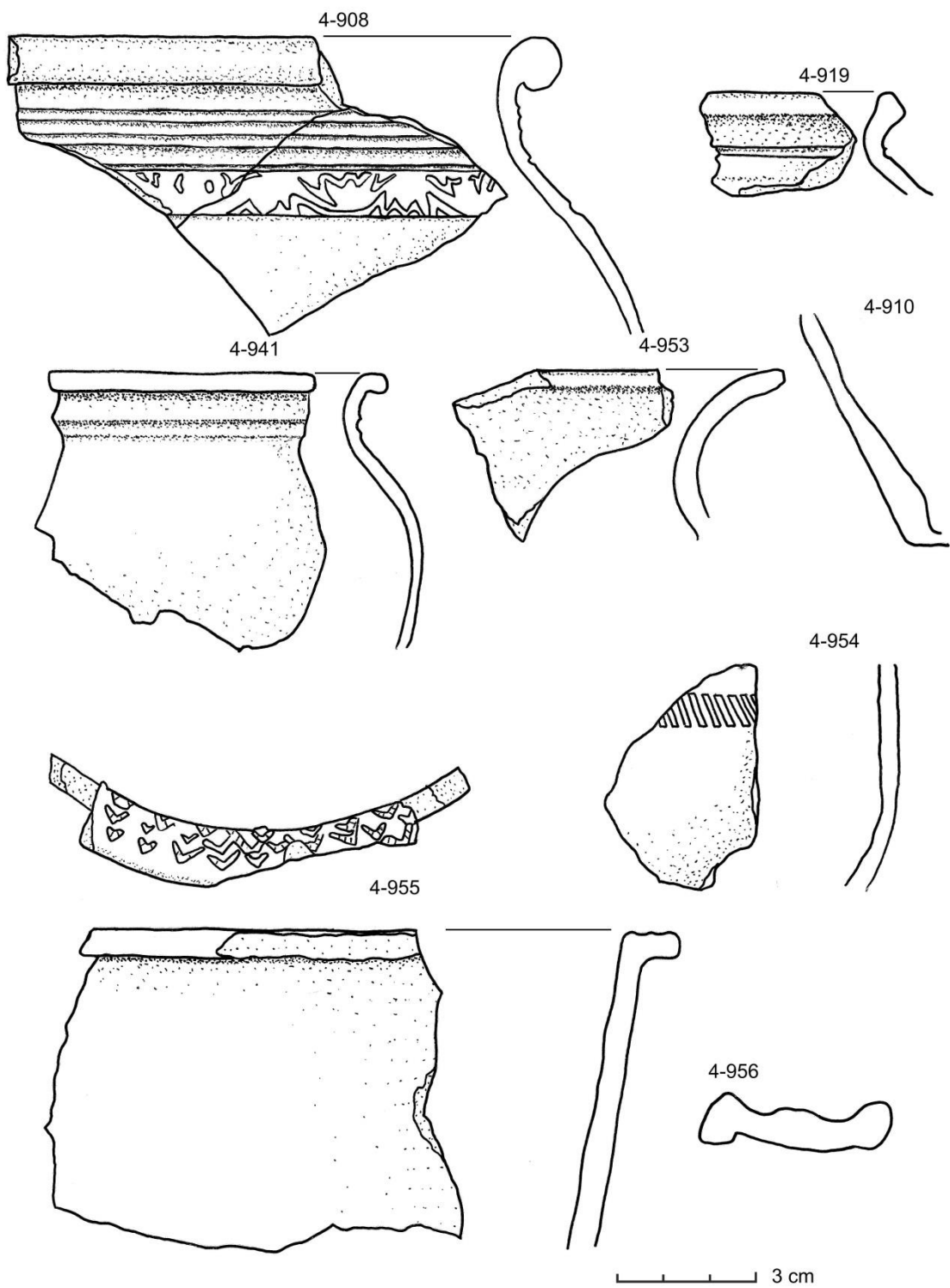
Tab. 26. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4025.

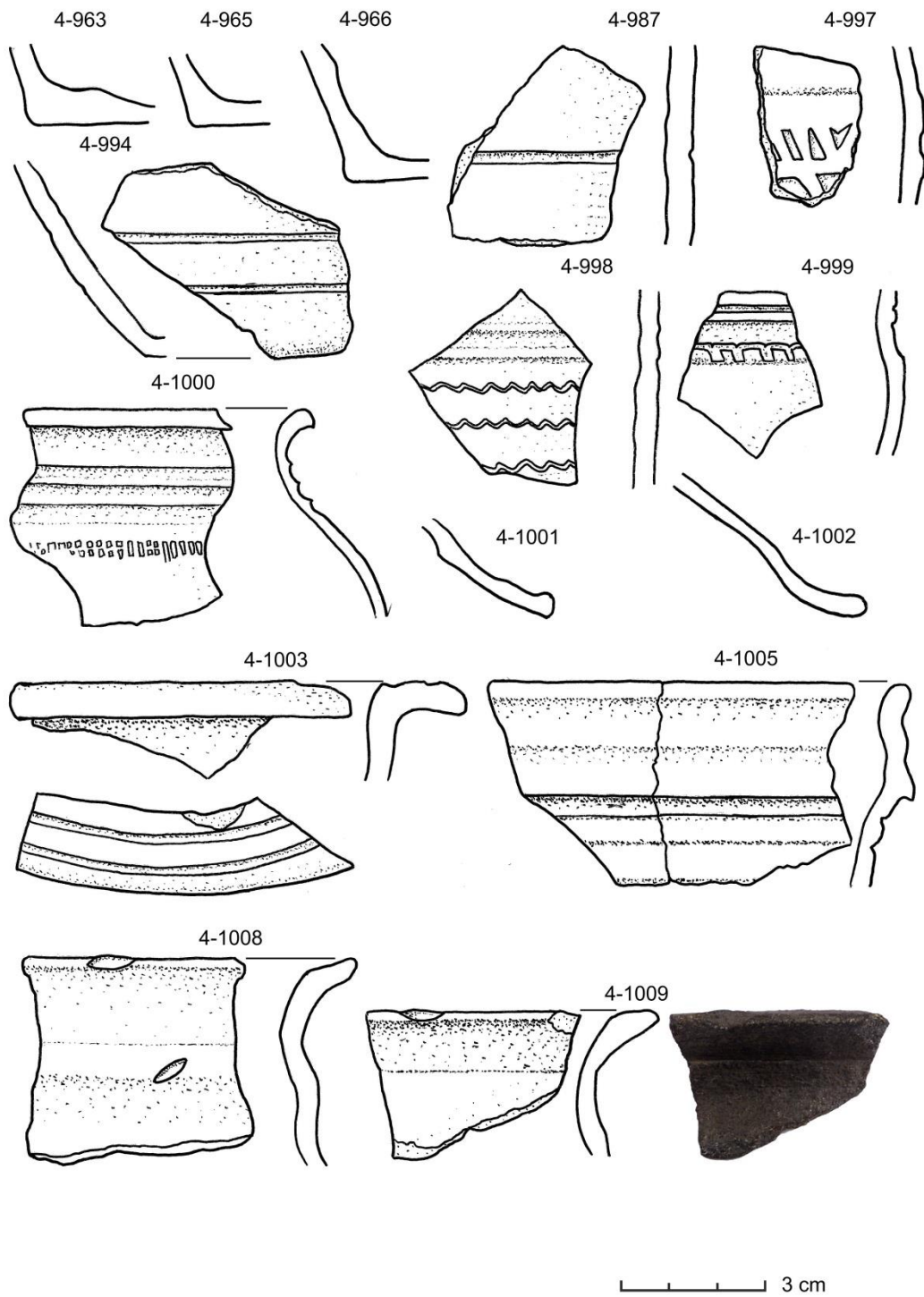
Tab. 27. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4025.

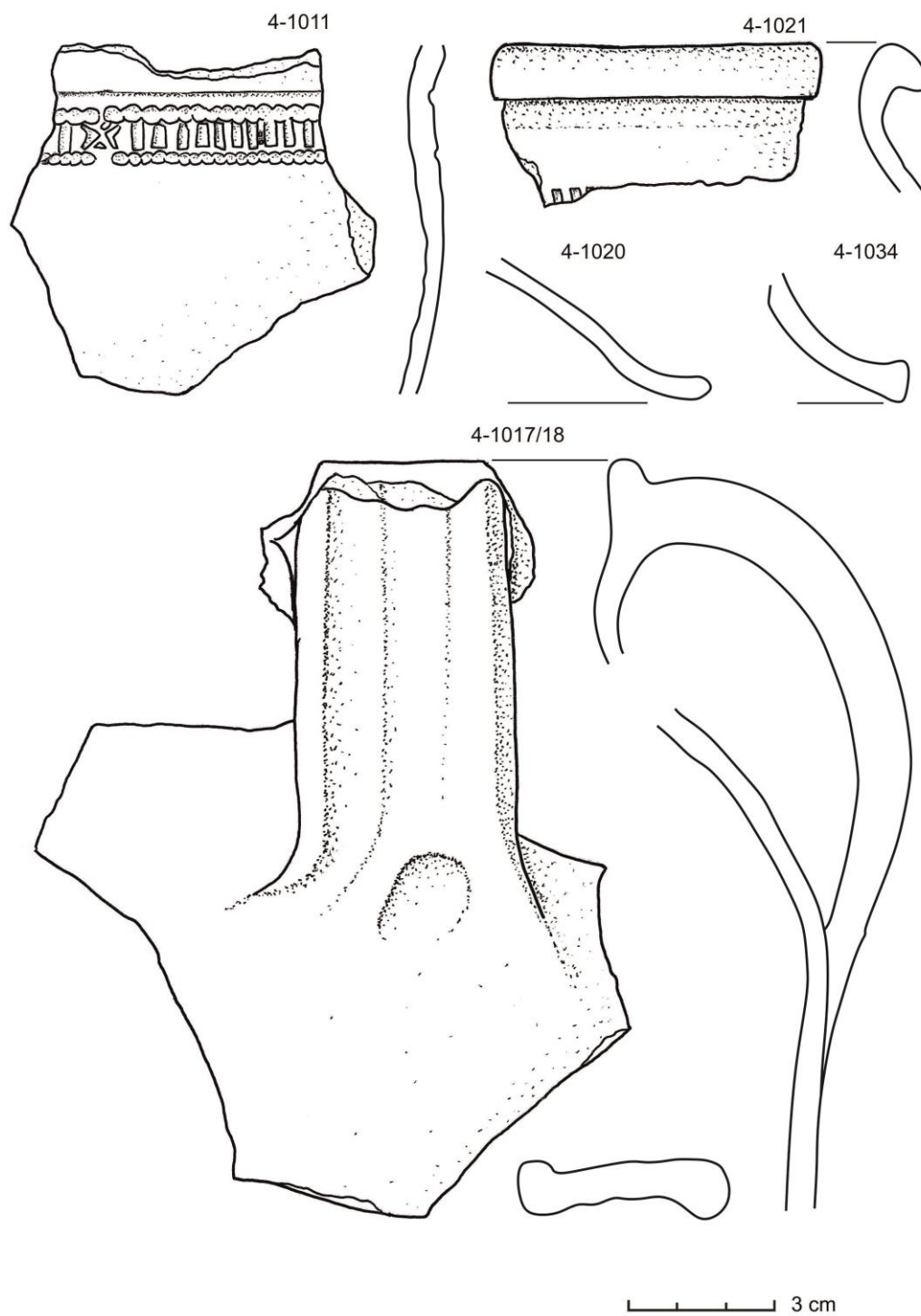
Tab. 28. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4025.

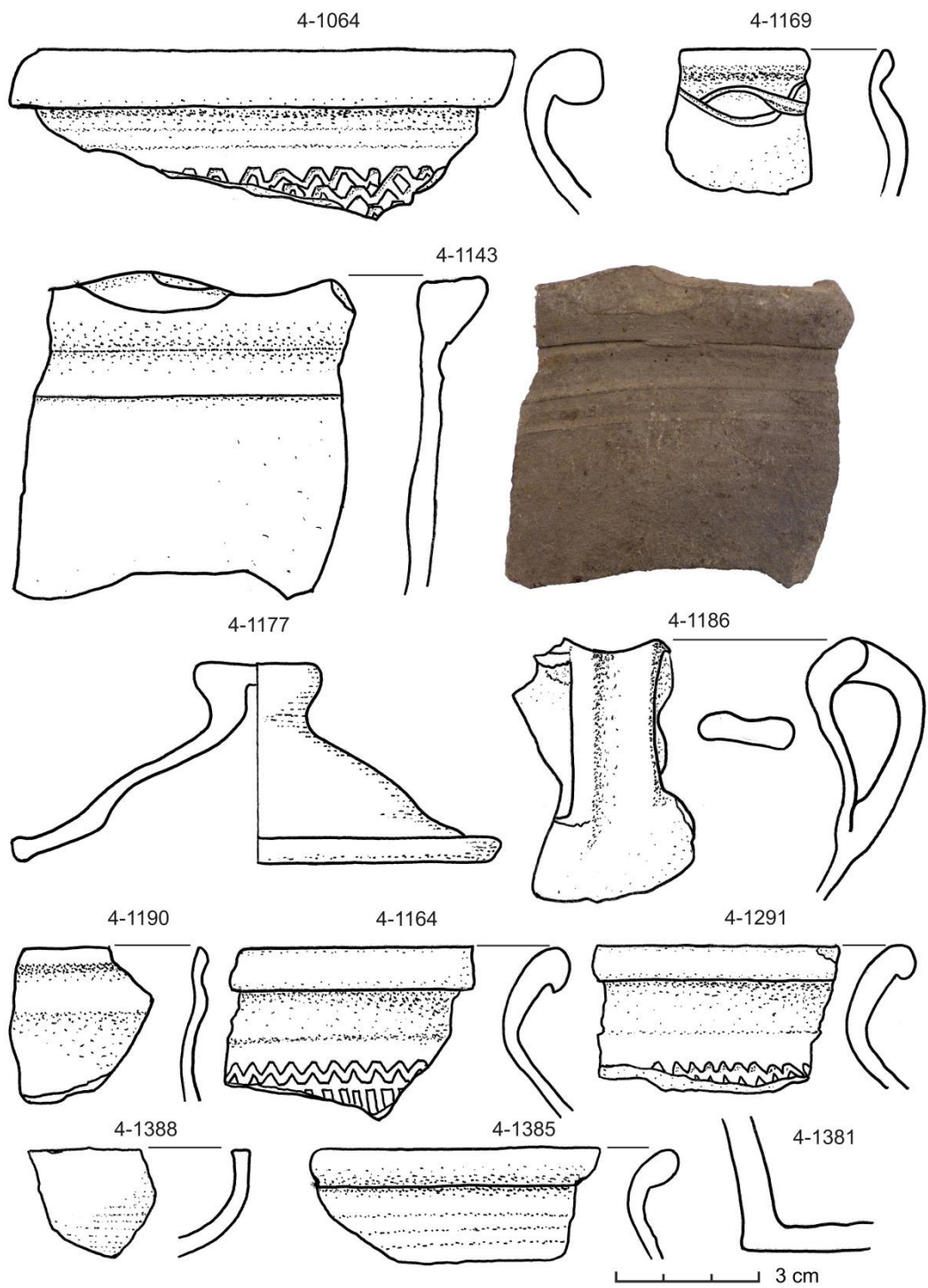
Tab. 29. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4023

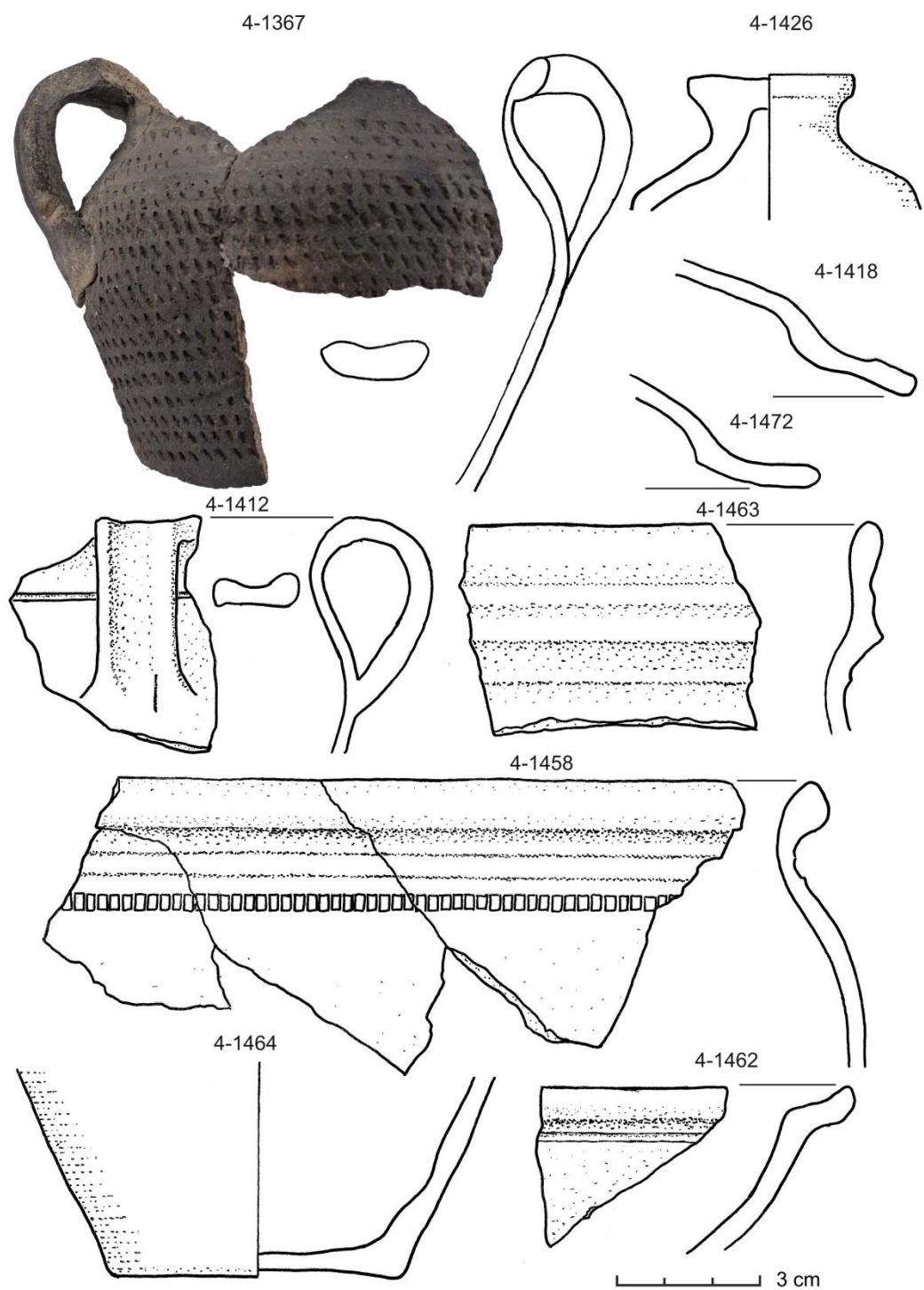
Tab. 30. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4022.

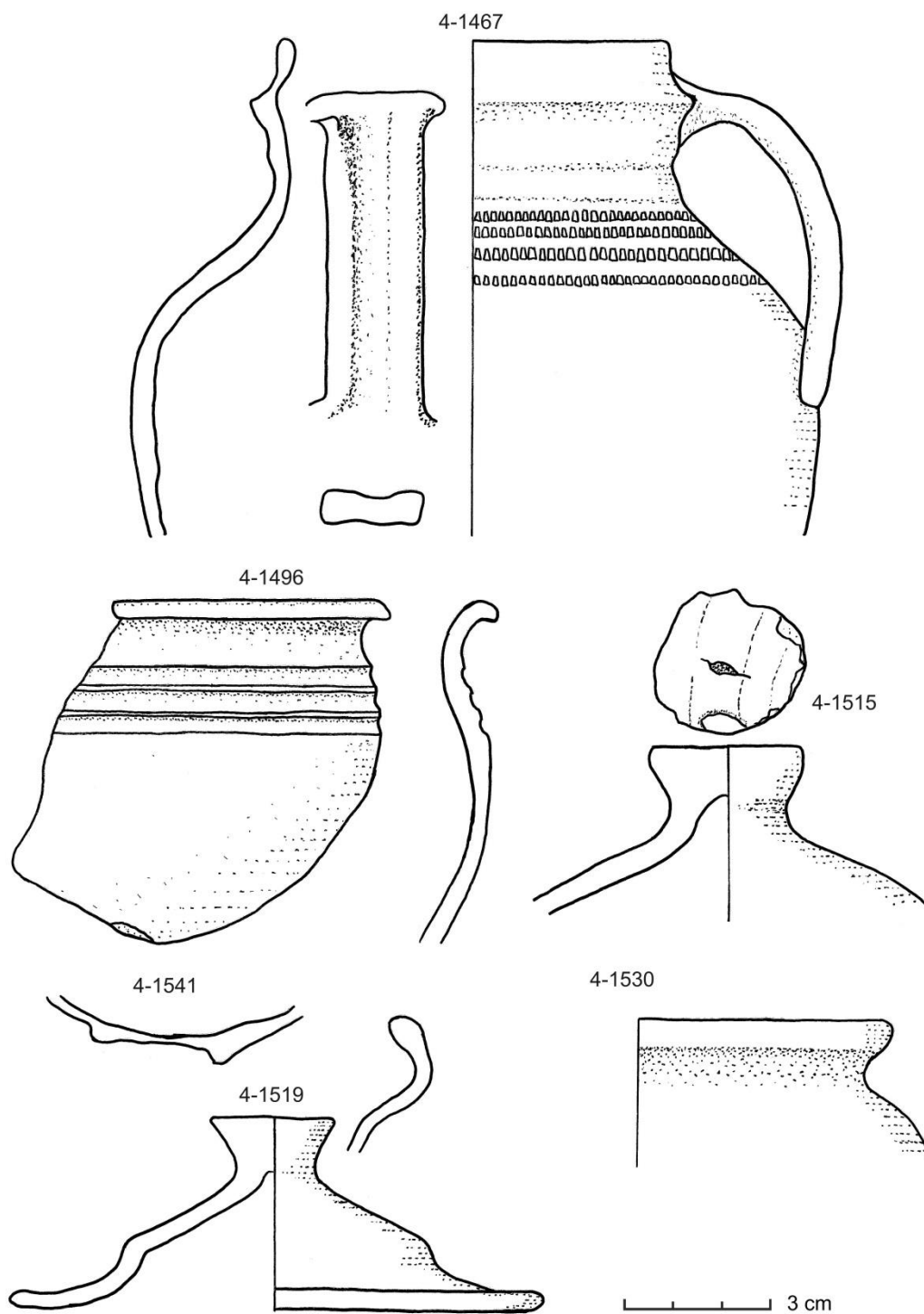
Tab. 31. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.

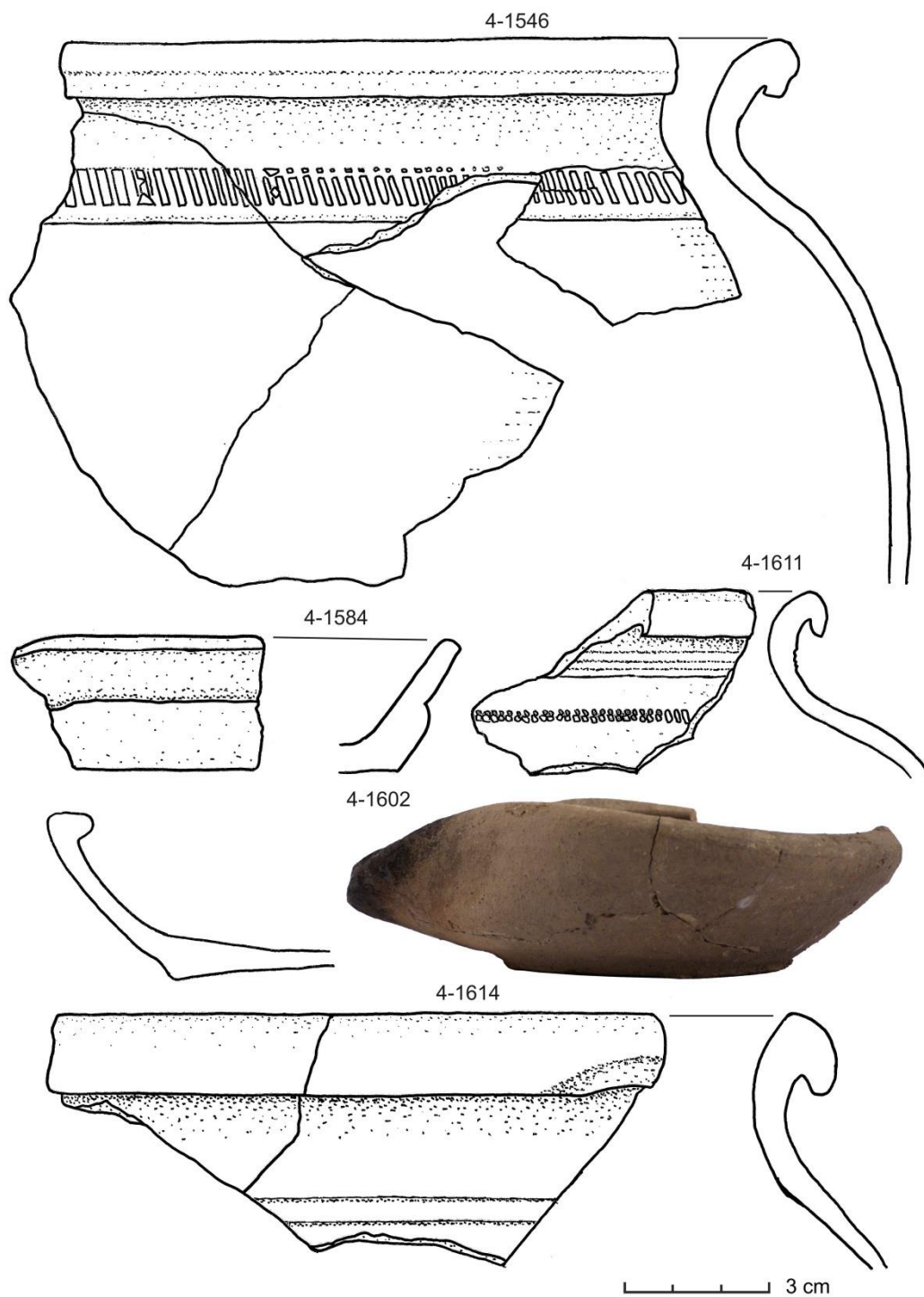
Tab. 32. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.

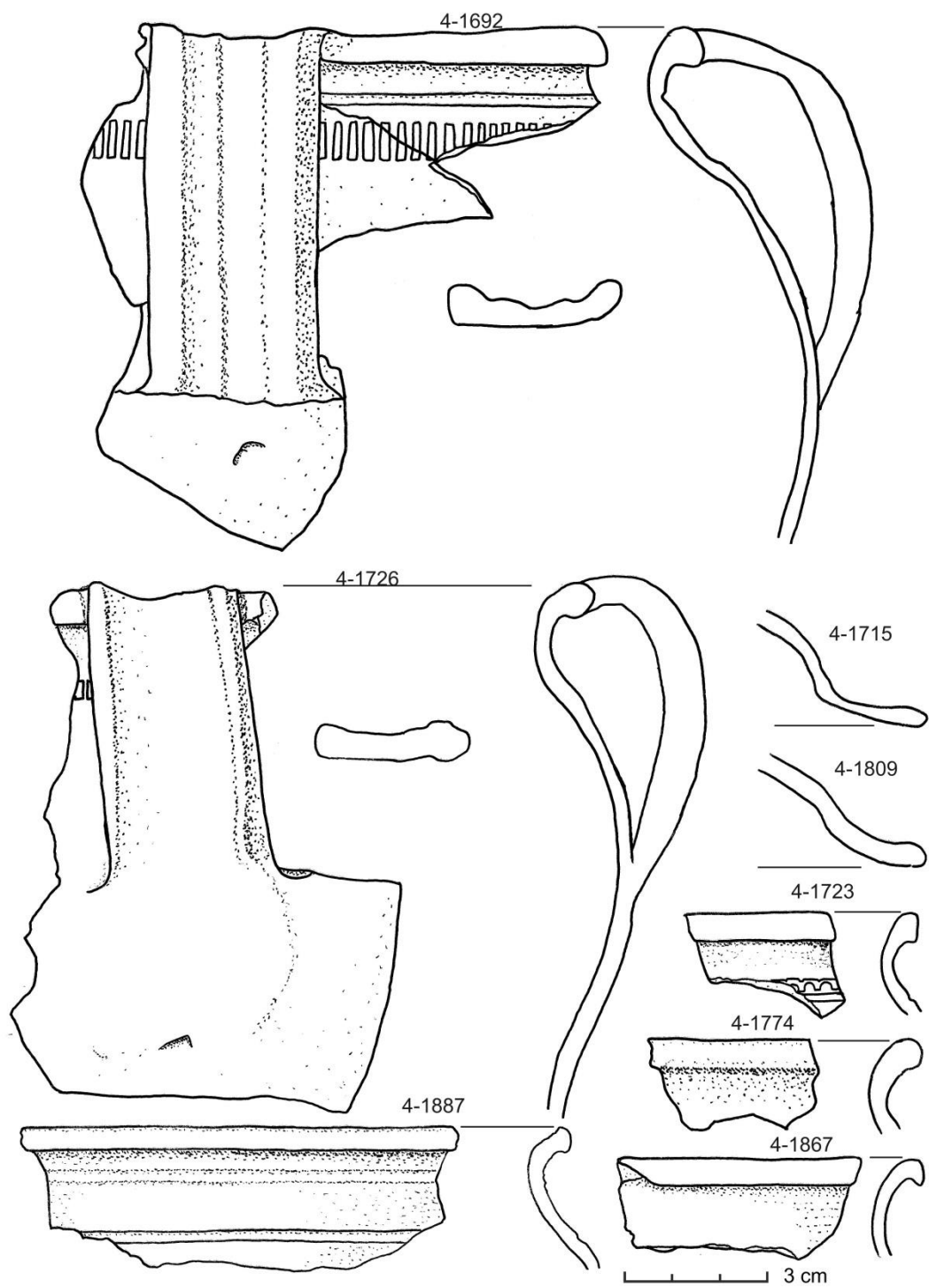
Tab. 33. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.

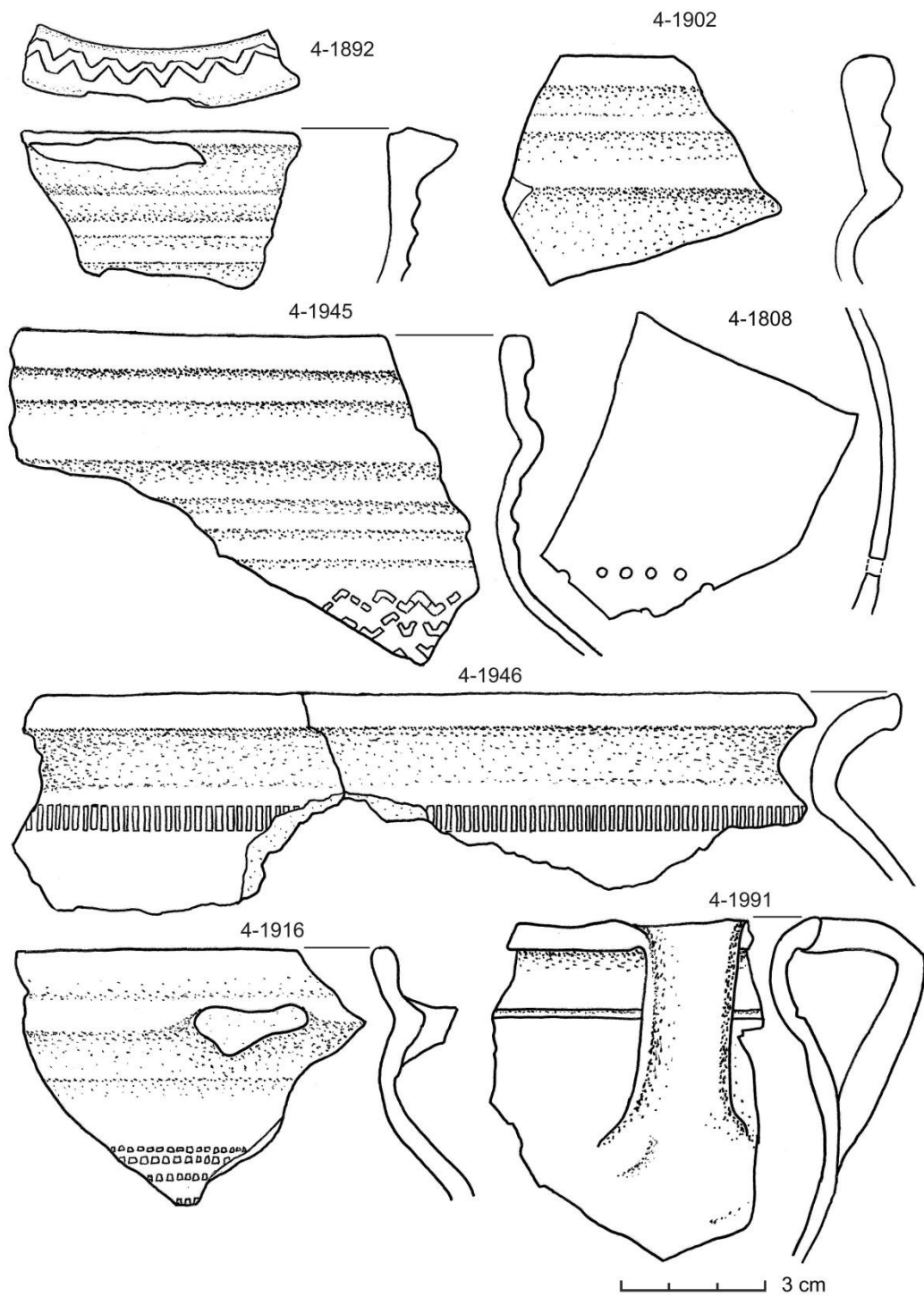
Tab. 34. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.

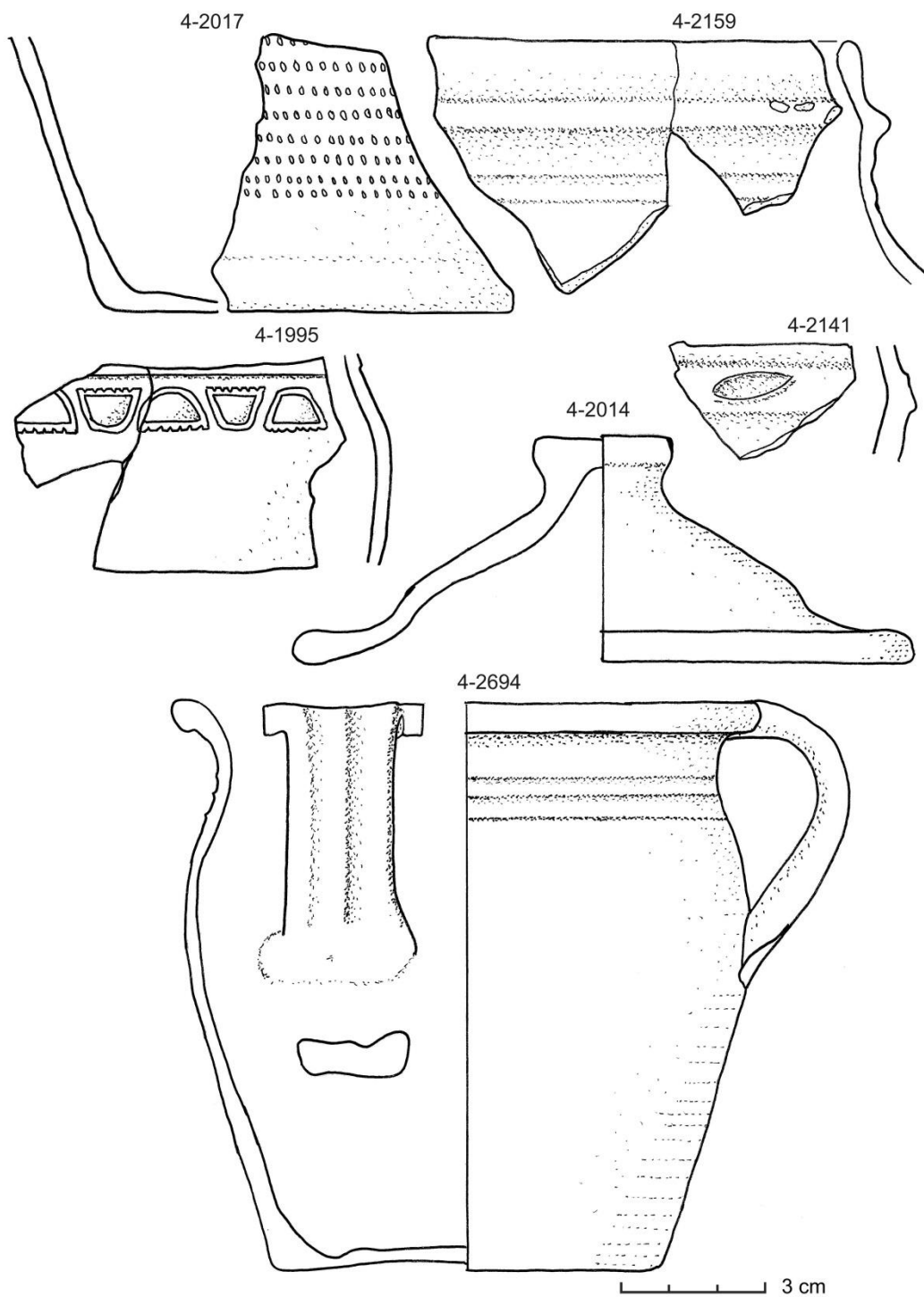
Tab. 35. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.

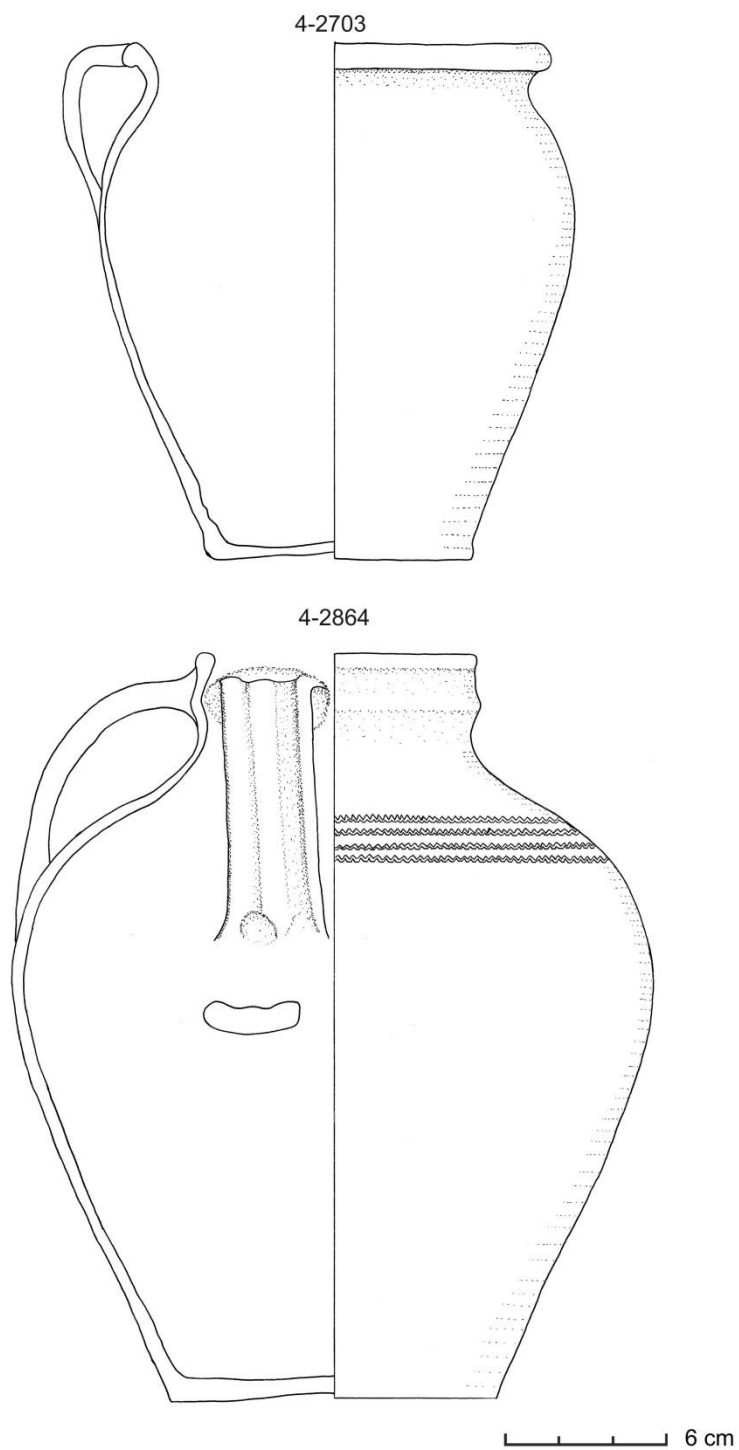
Tab. 36. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.

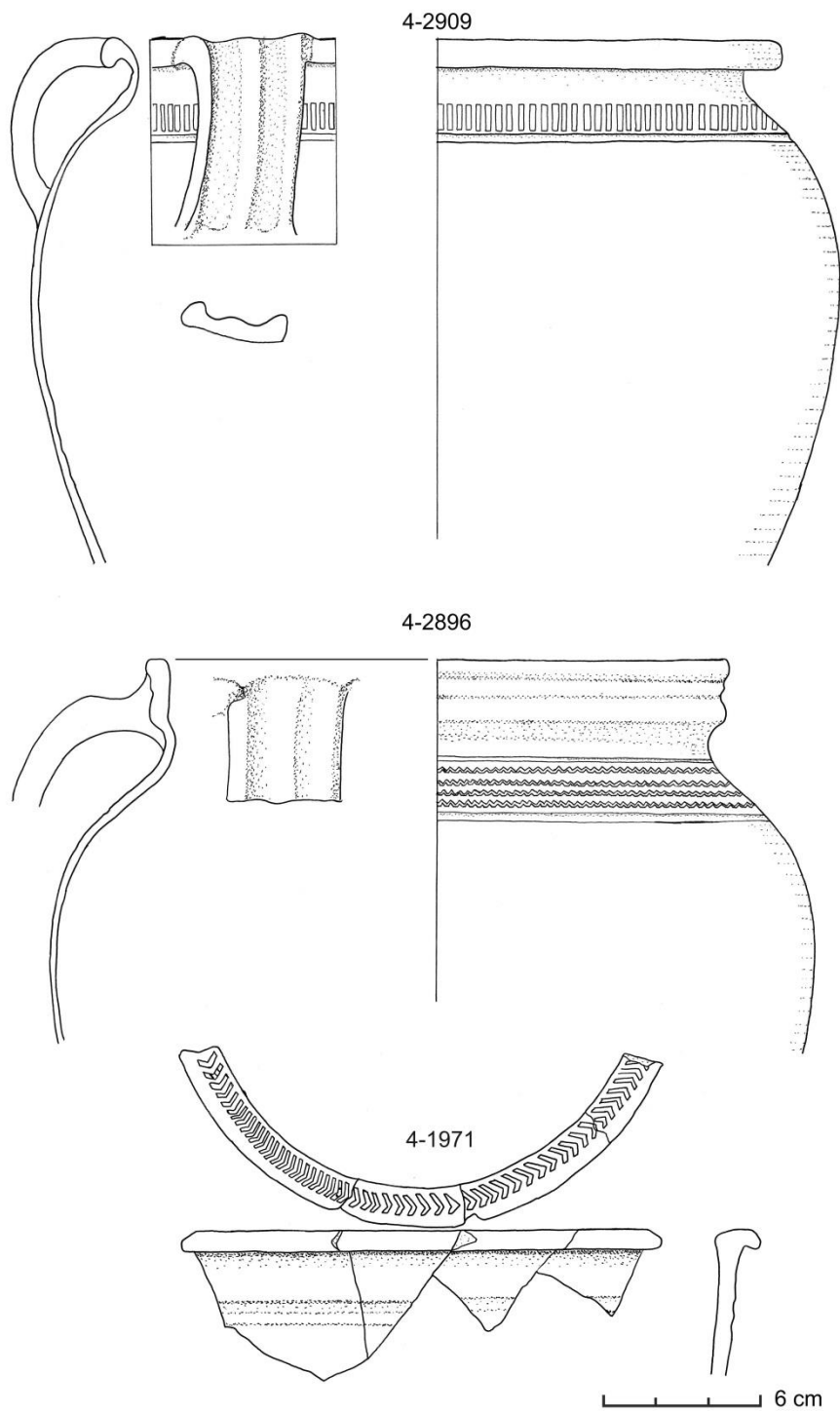
Tab. 37. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.

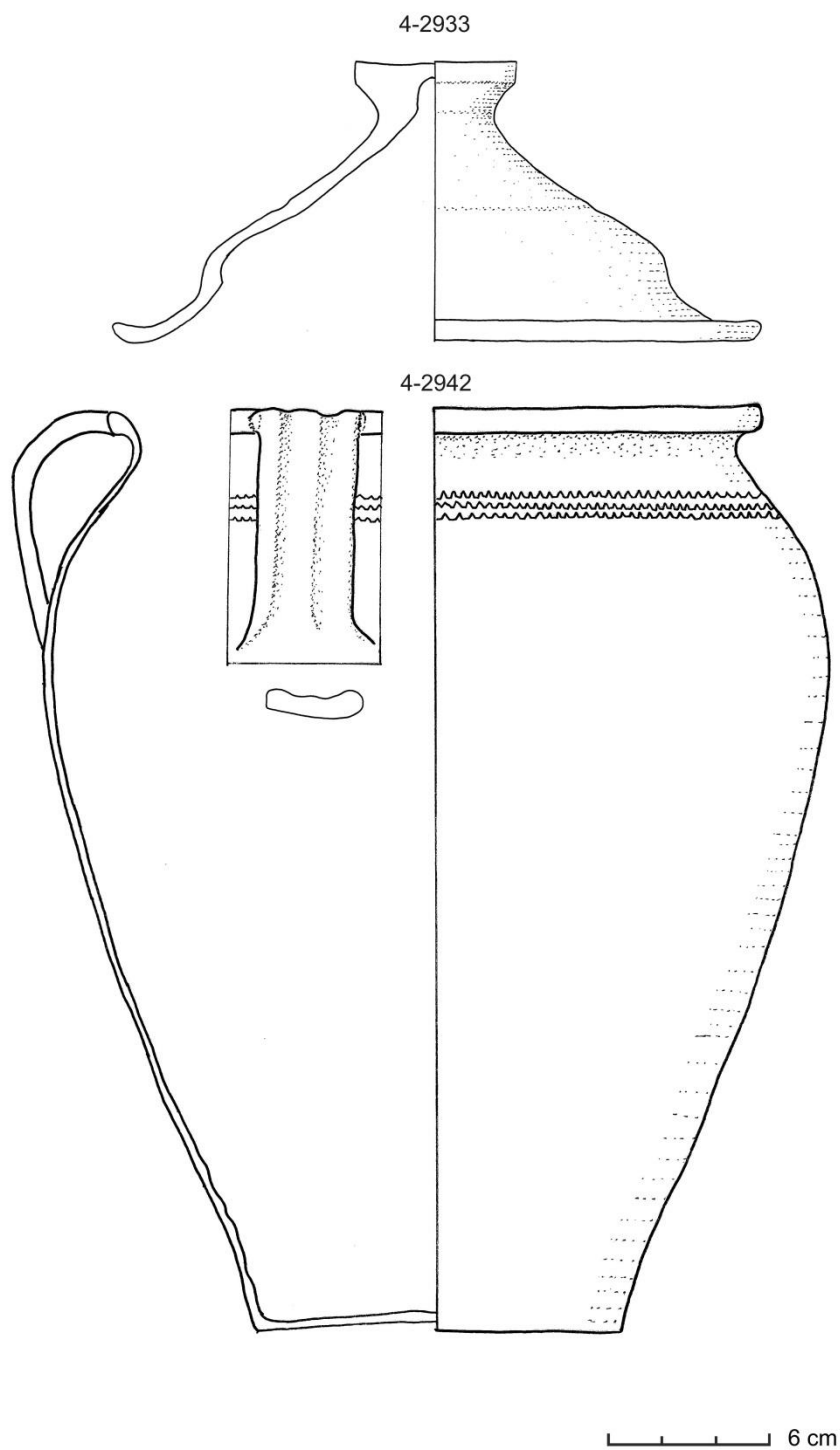
Tab. 38. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.

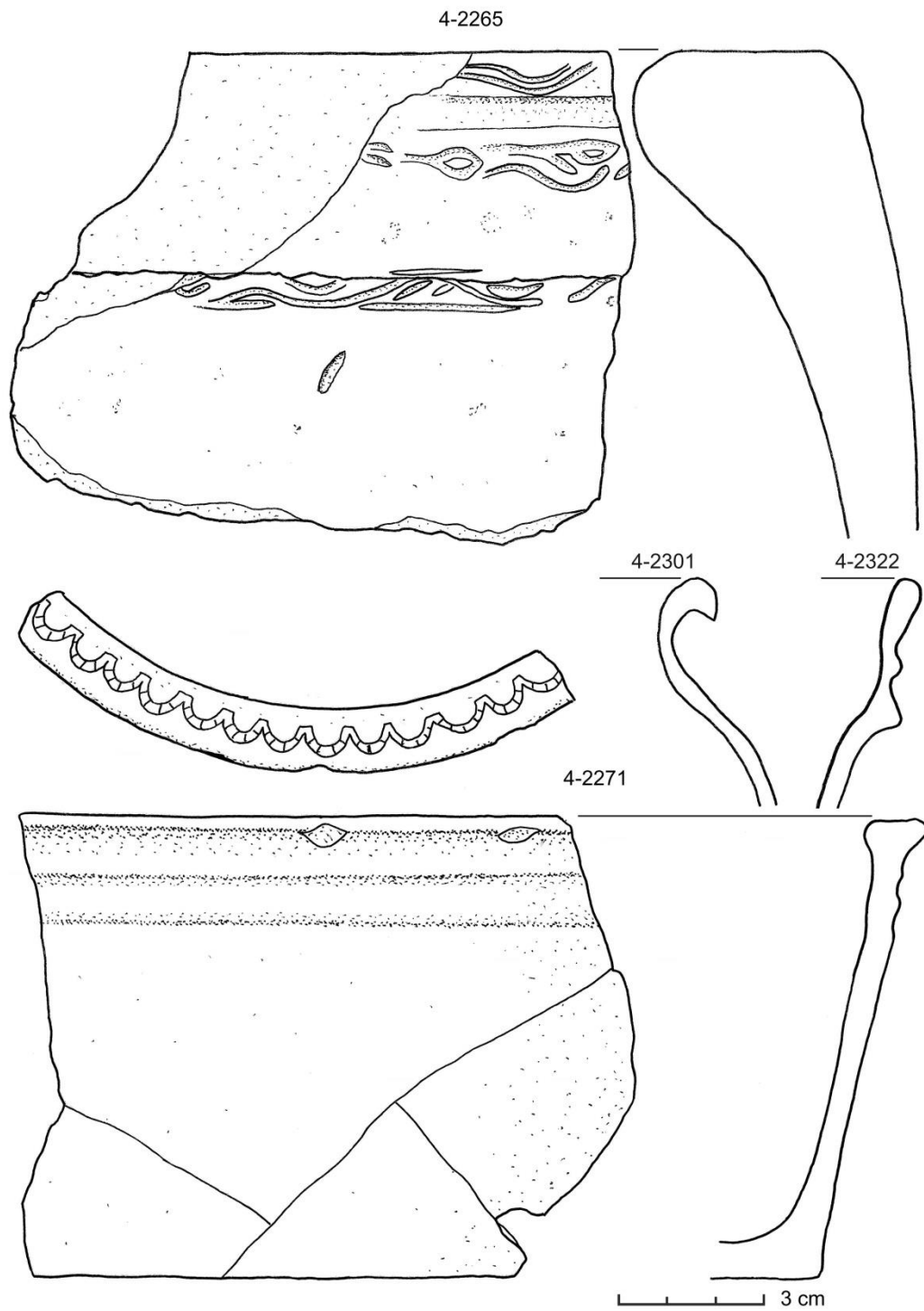
Tab. 39. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021 – celé nádoby.

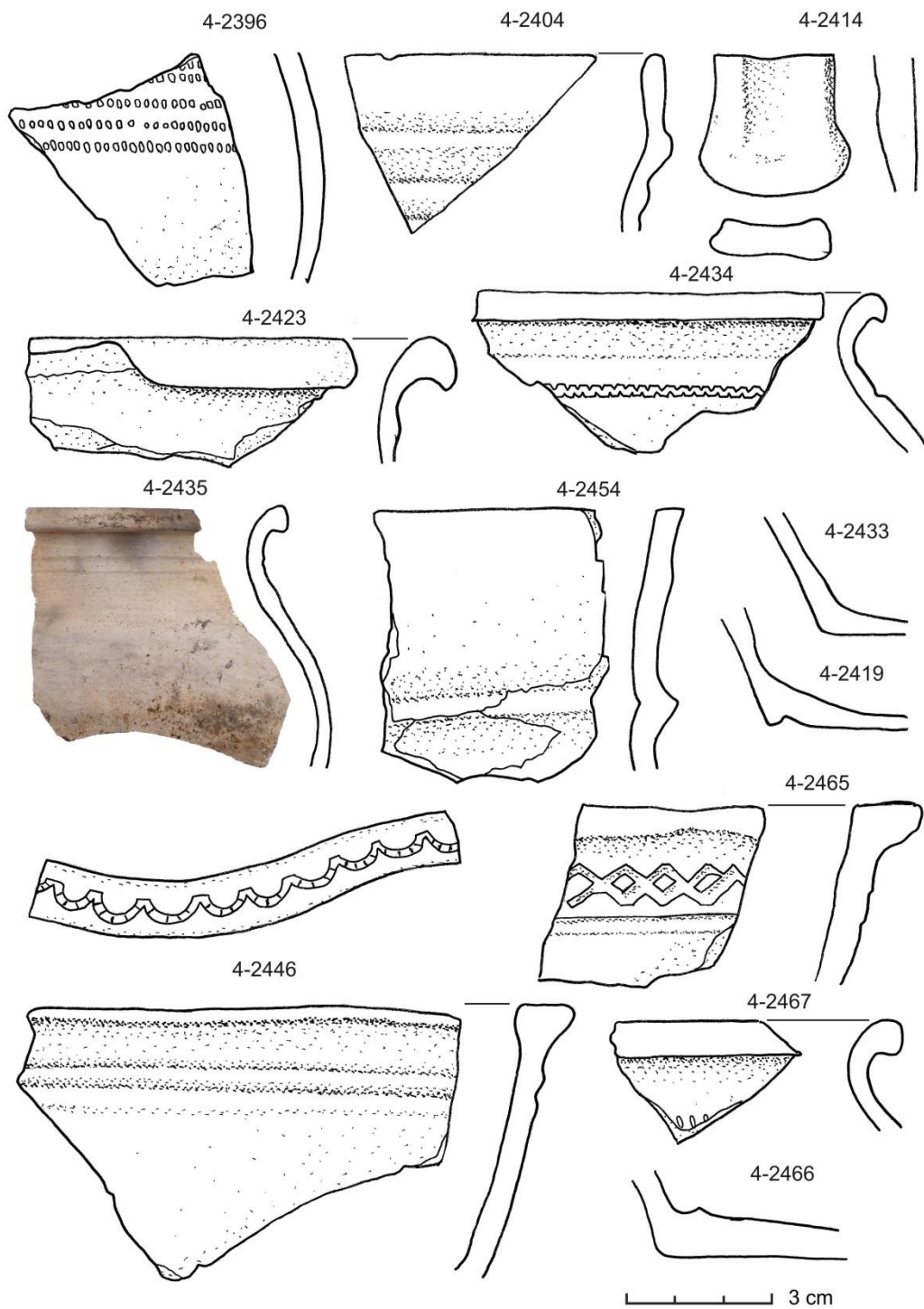
Tab. 40. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.

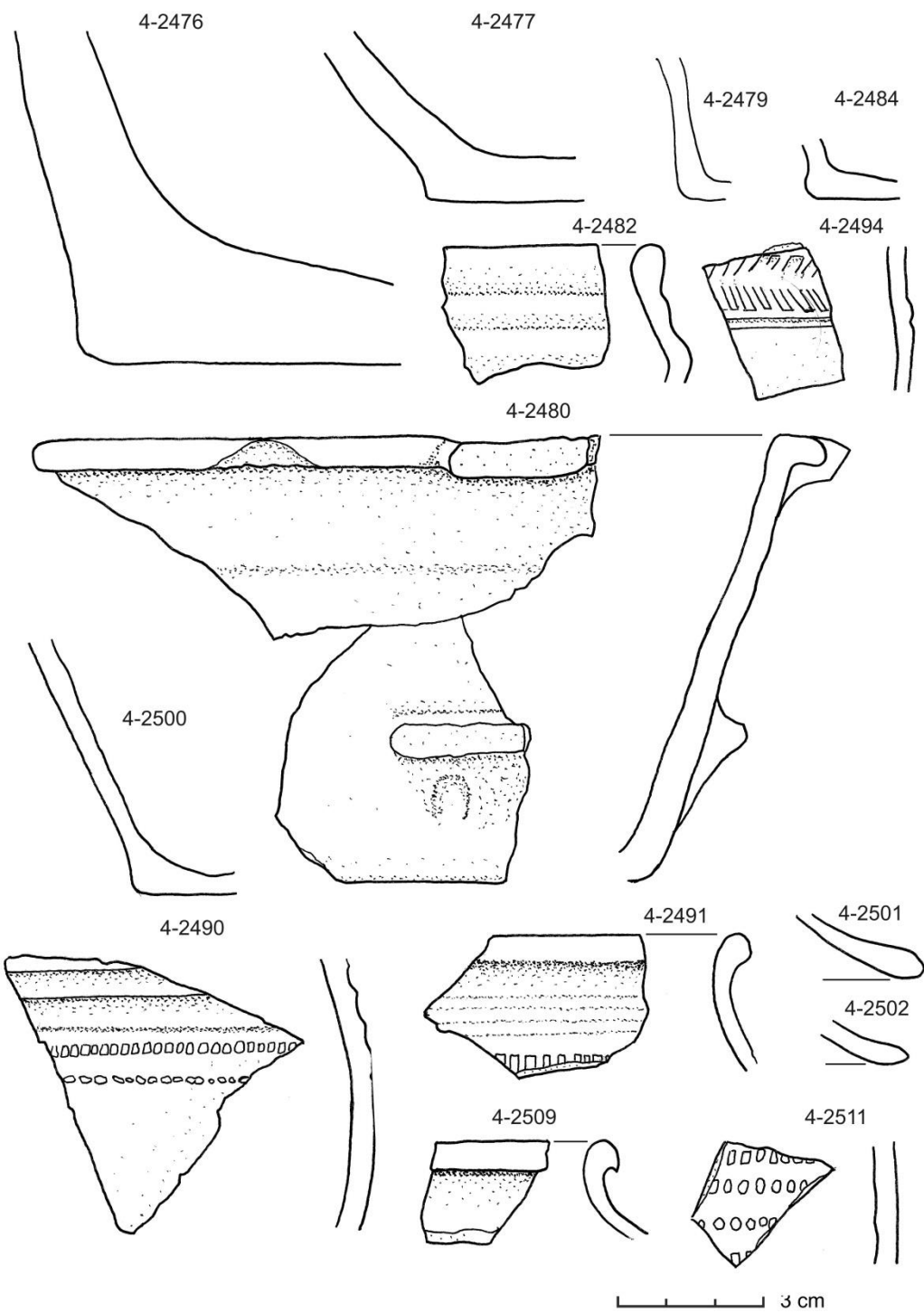
Tab. 41. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4021.

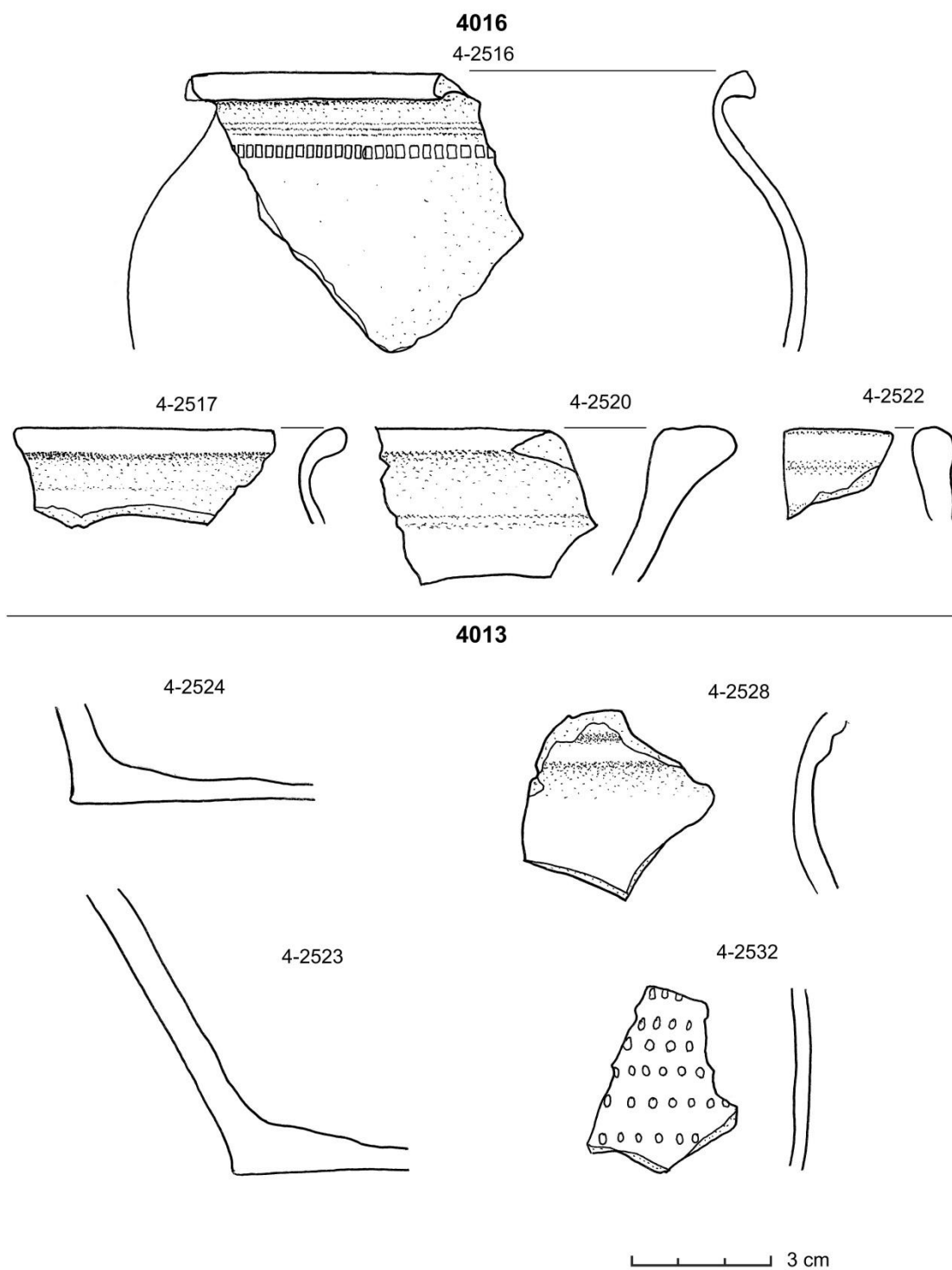
Tab. 42. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4020.

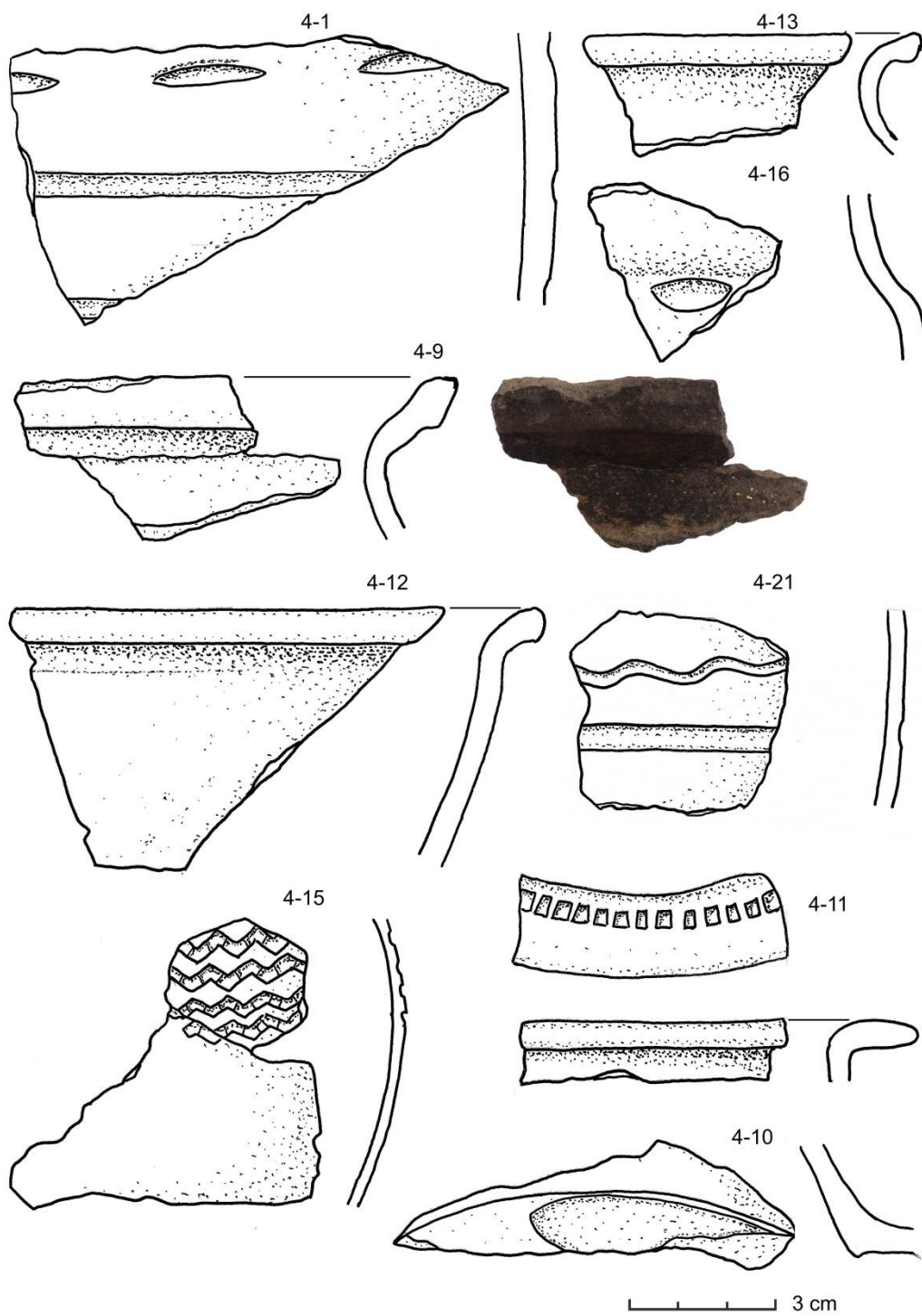
Tab. 43. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4019.

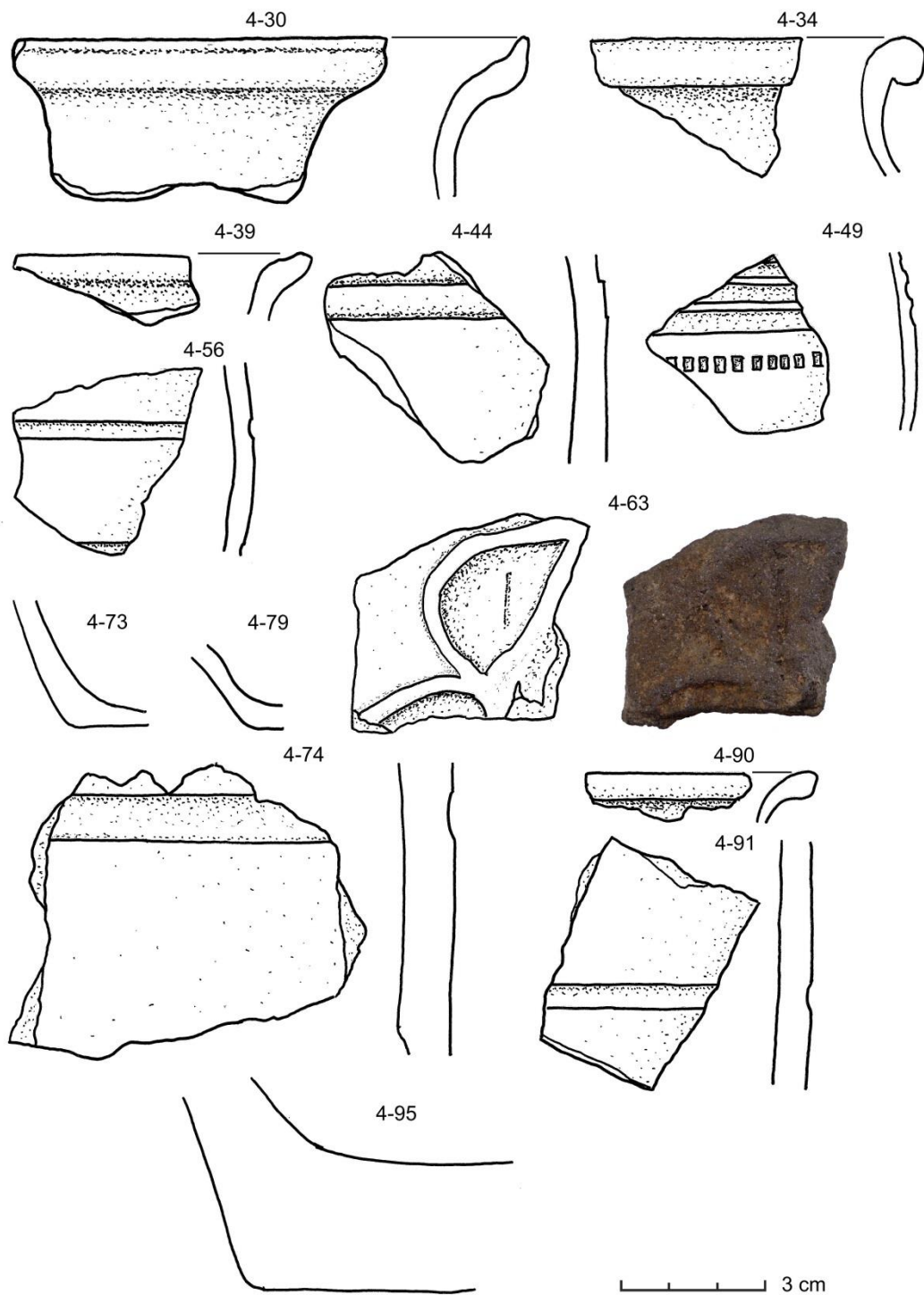
Tab. 44. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4017.

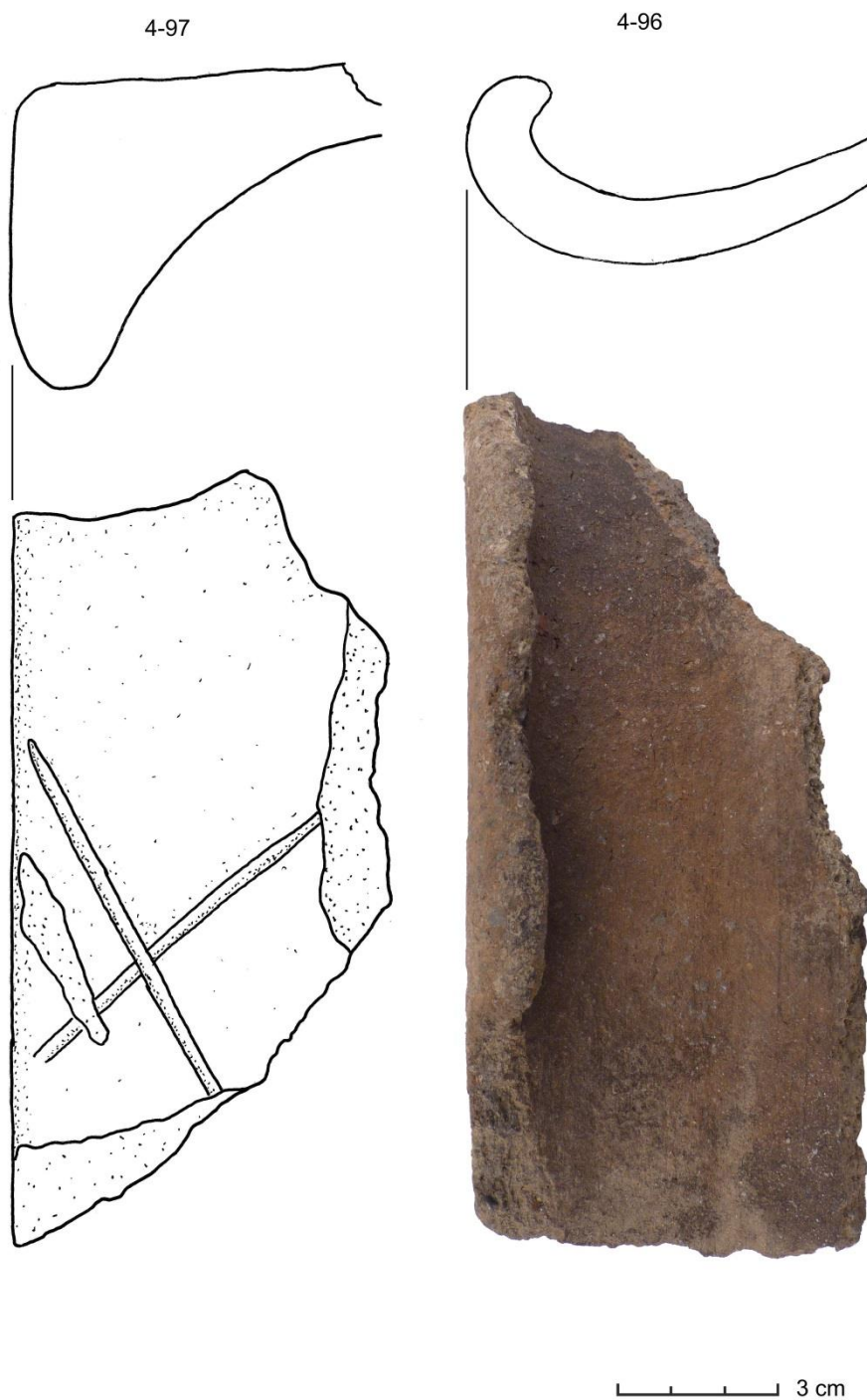
Tab. 45. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstvy 4016, 4013.

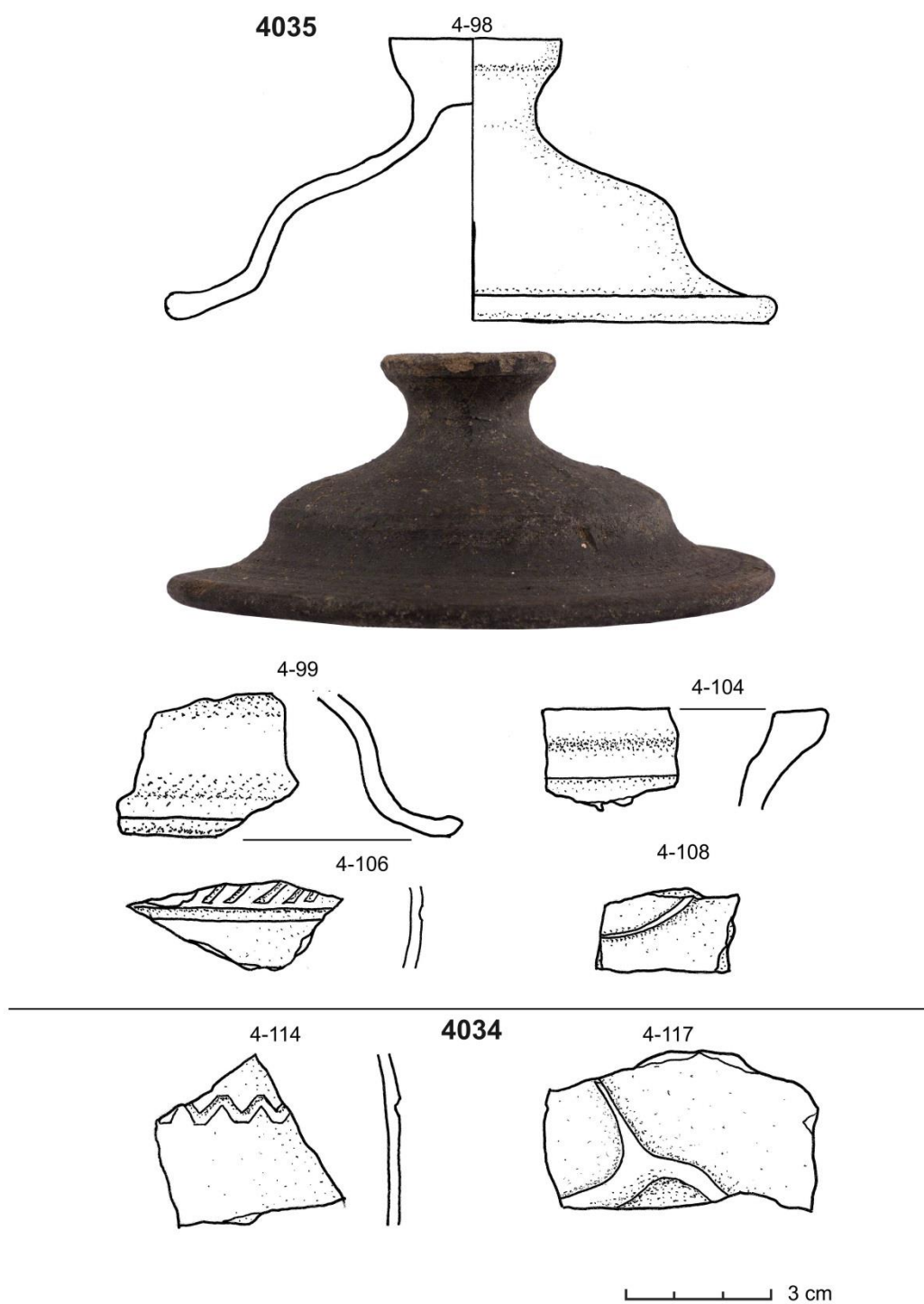
Tab. 46. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4036.

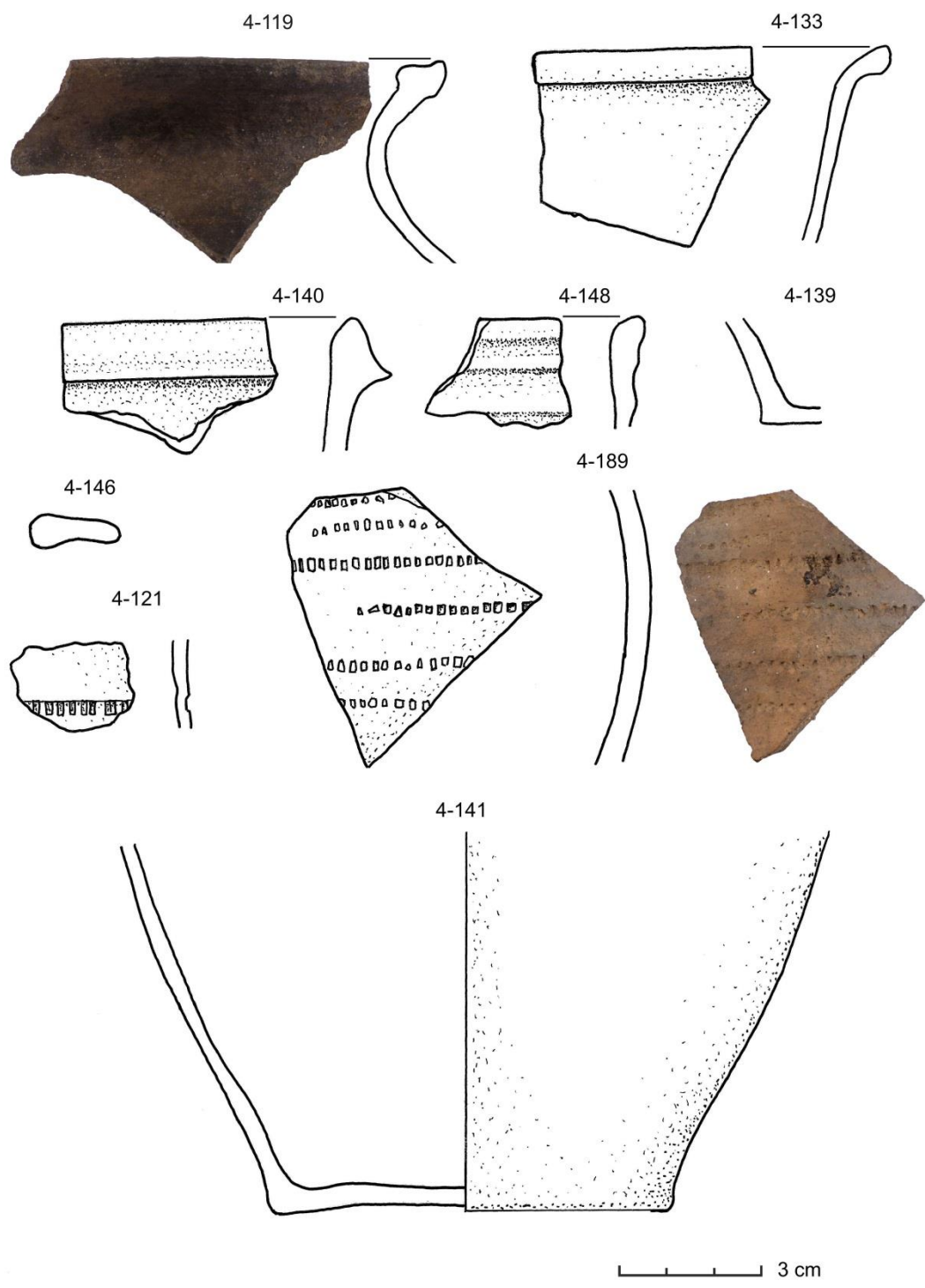
Tab. 47. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4036.

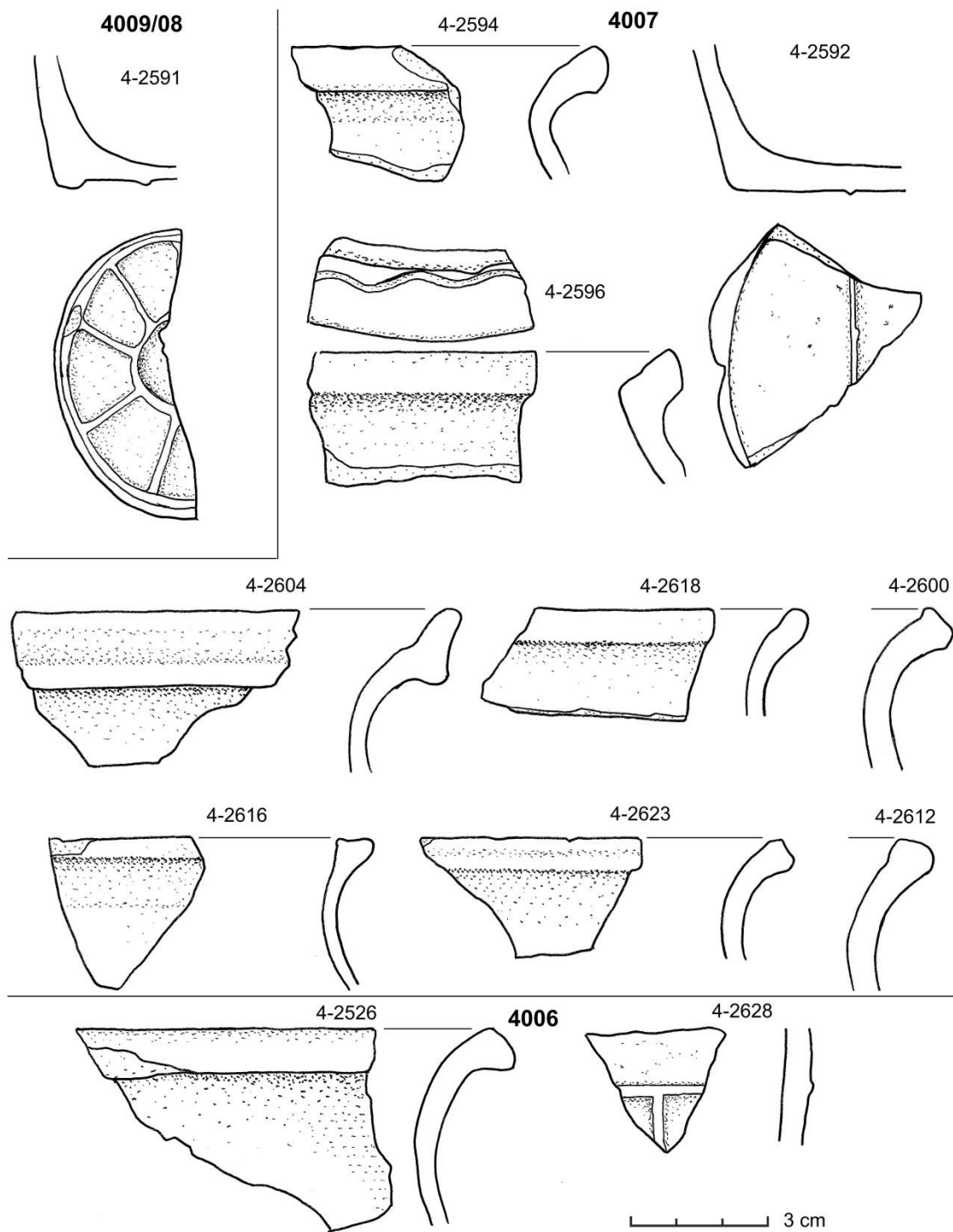
Tab. 48. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4036.

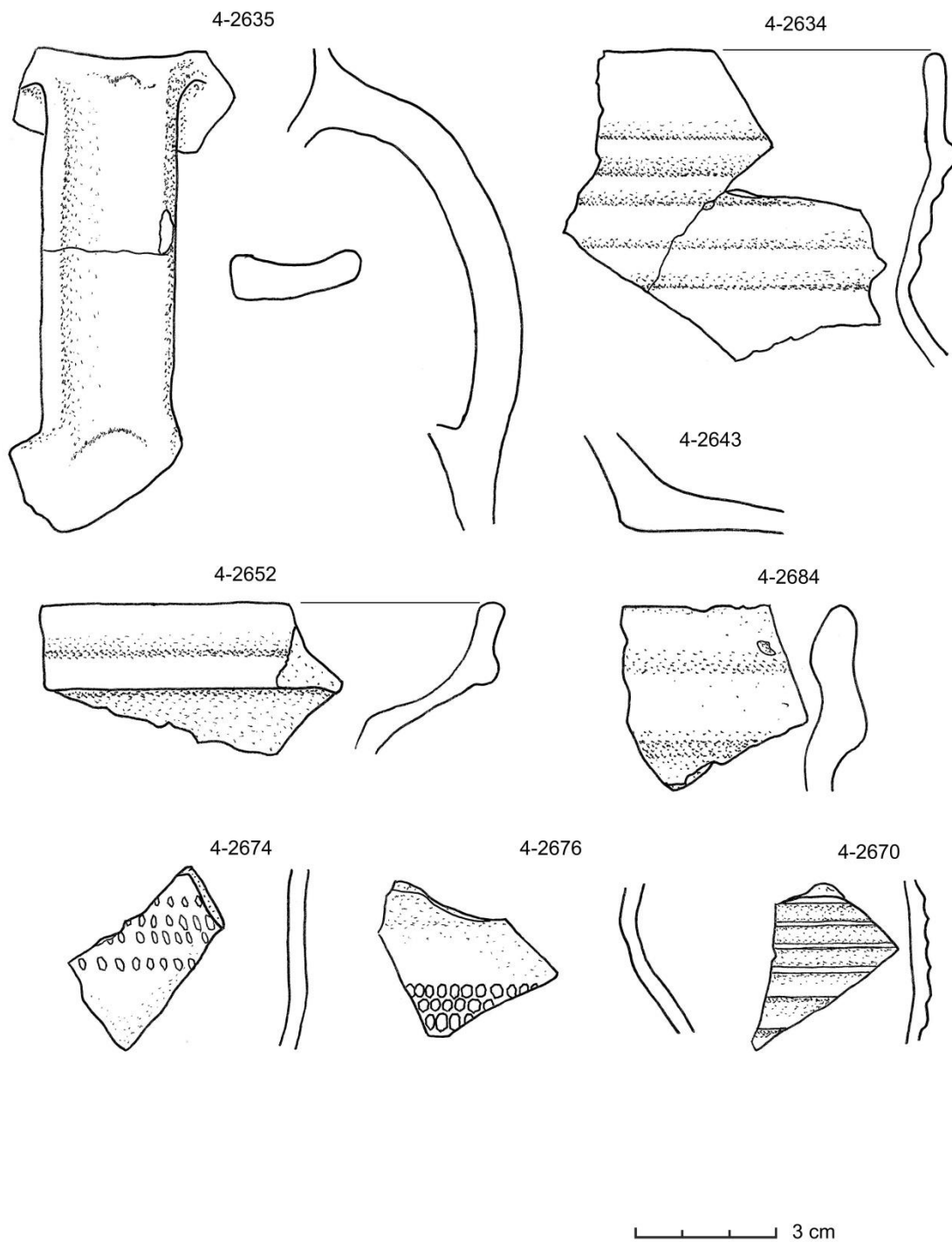
Tab. 49. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstvy 4035, 4034.

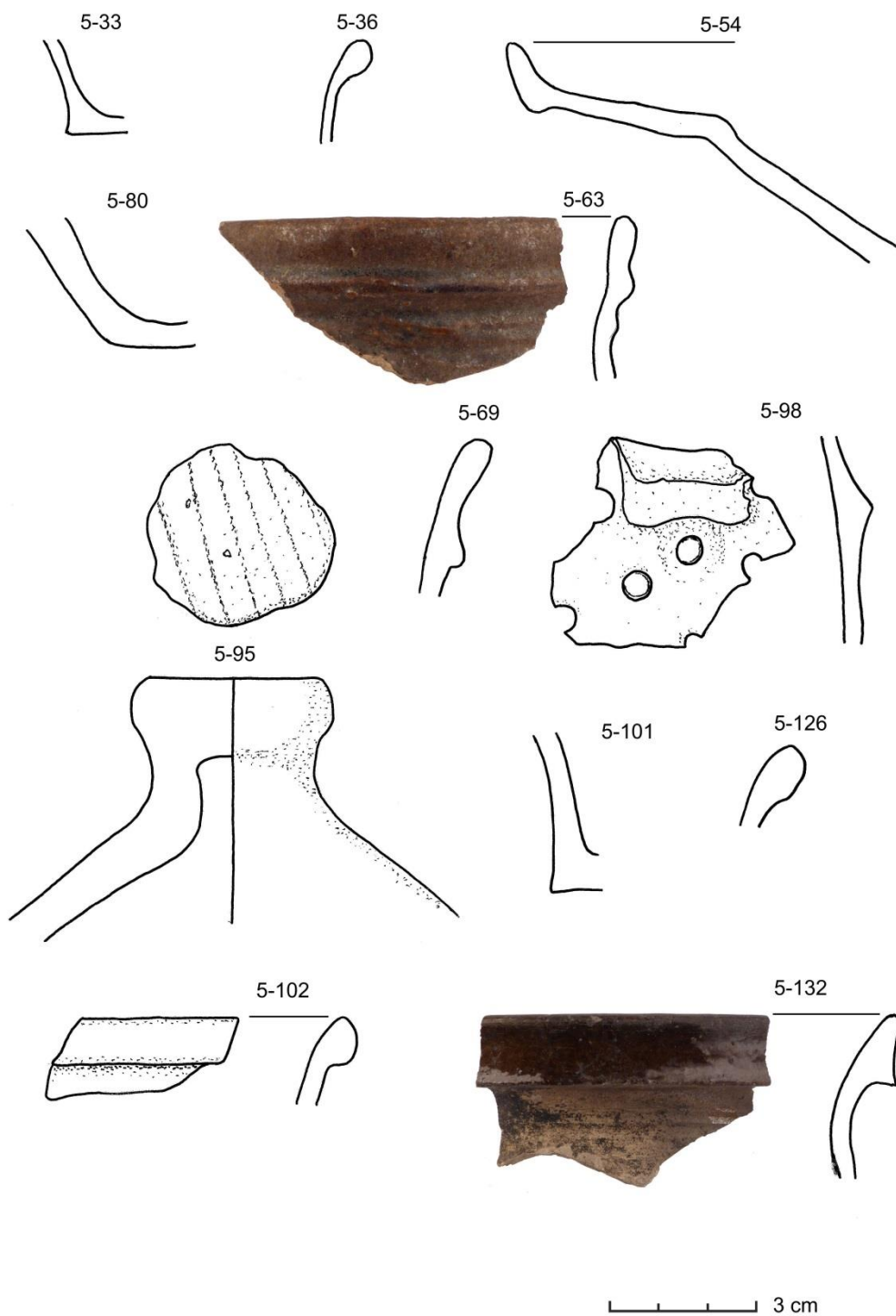
Tab. 50. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4033.

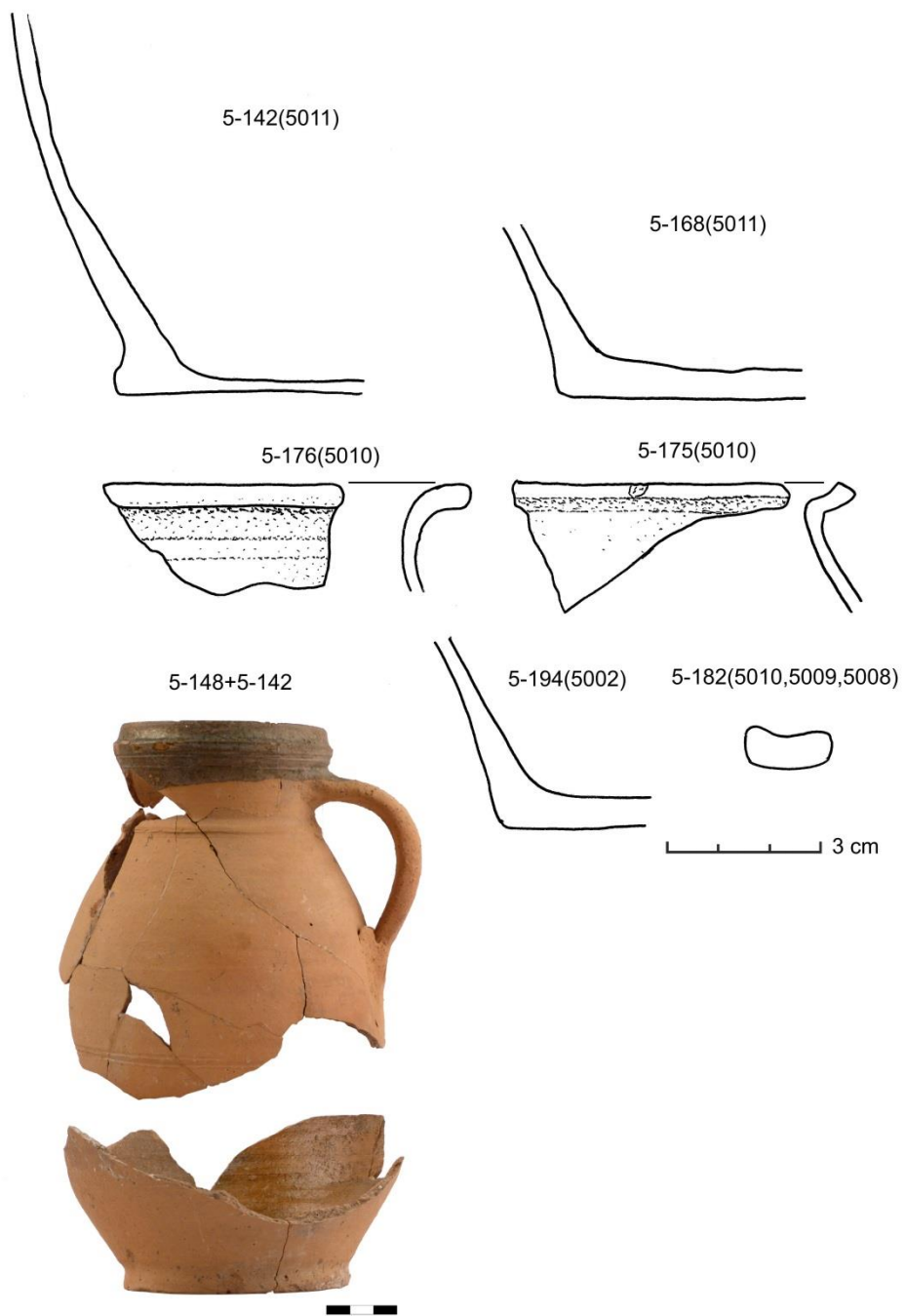
Tab. 51. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstvy 4009/08, 4007, 4006.

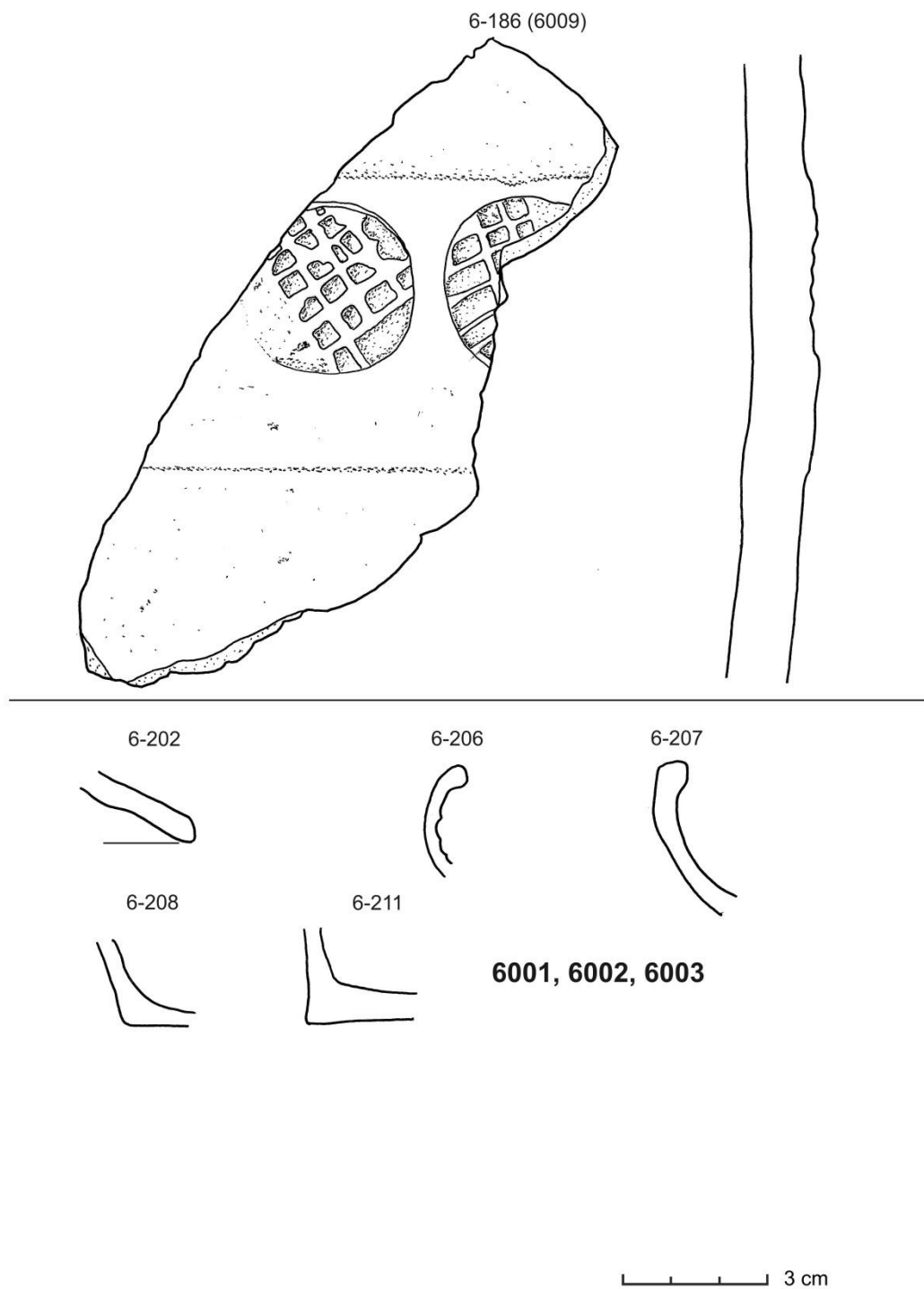
Tab. 52. Výběr keramiky ze sondy 4/01, vrstva 4004.

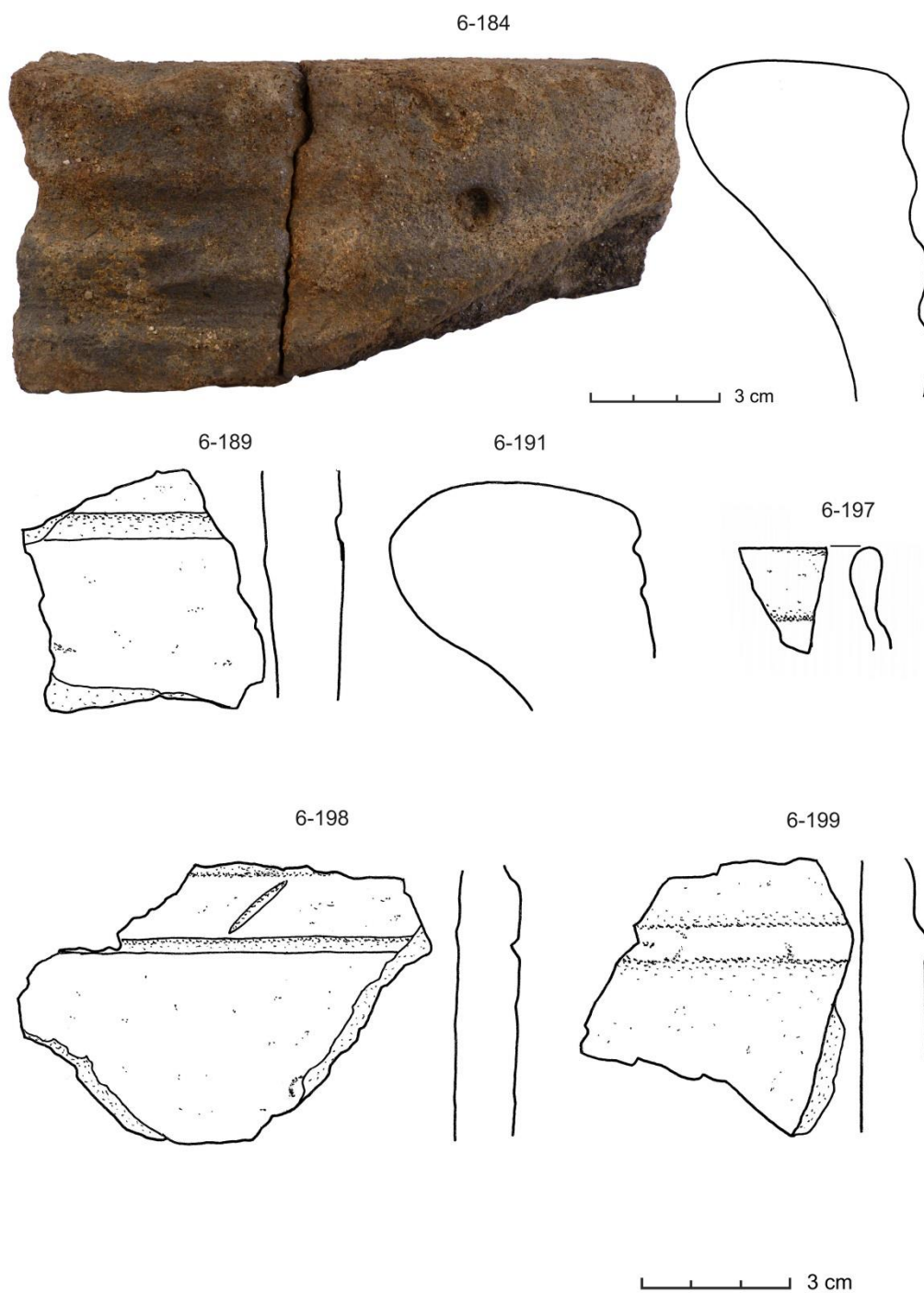
Tab. 53. Výběr keramiky ze sondy 5/01, vrstva 5012.

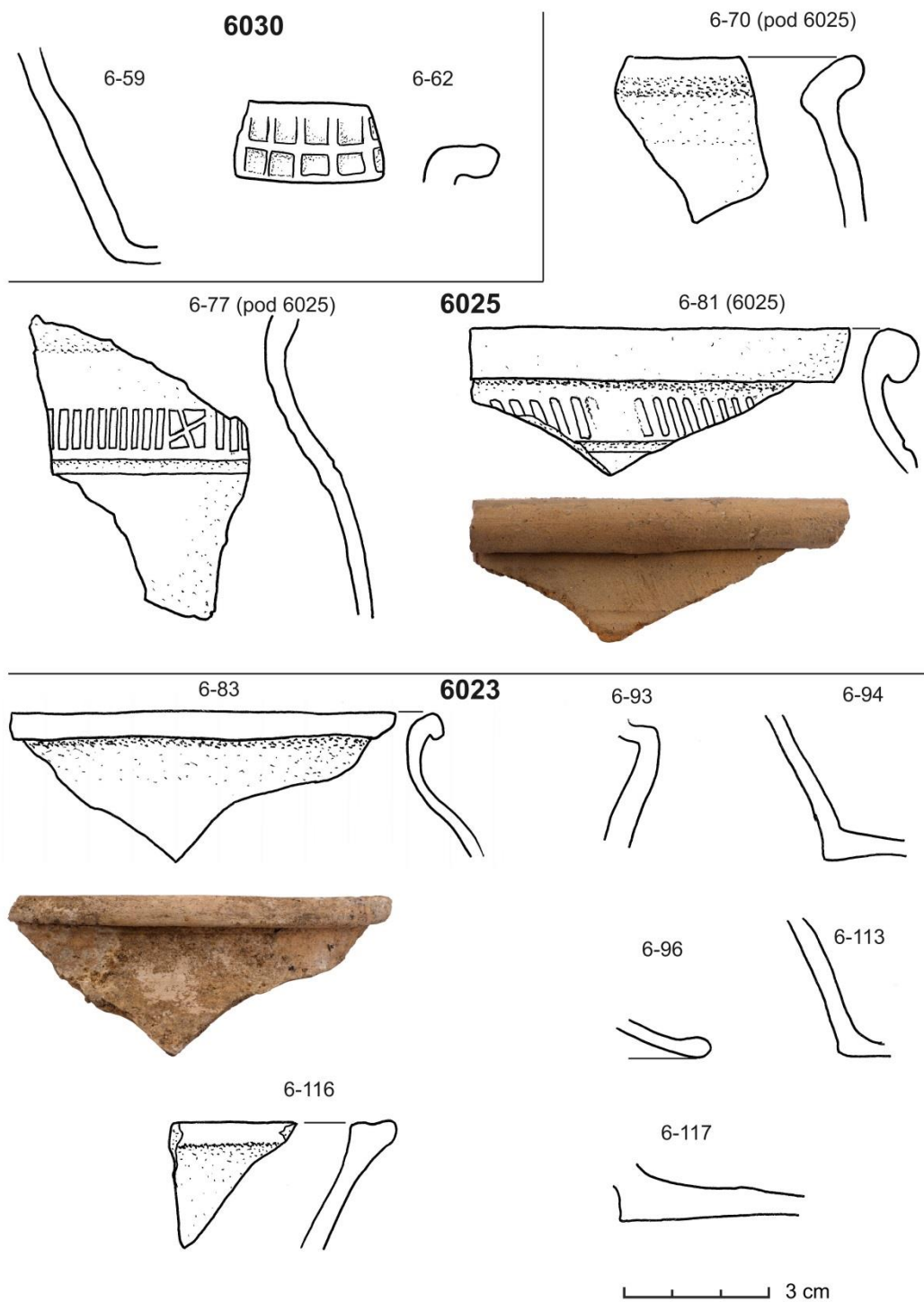
Tab. 54. Výběr keramiky ze sondy 5/01, vrstvy 5012, 5011.

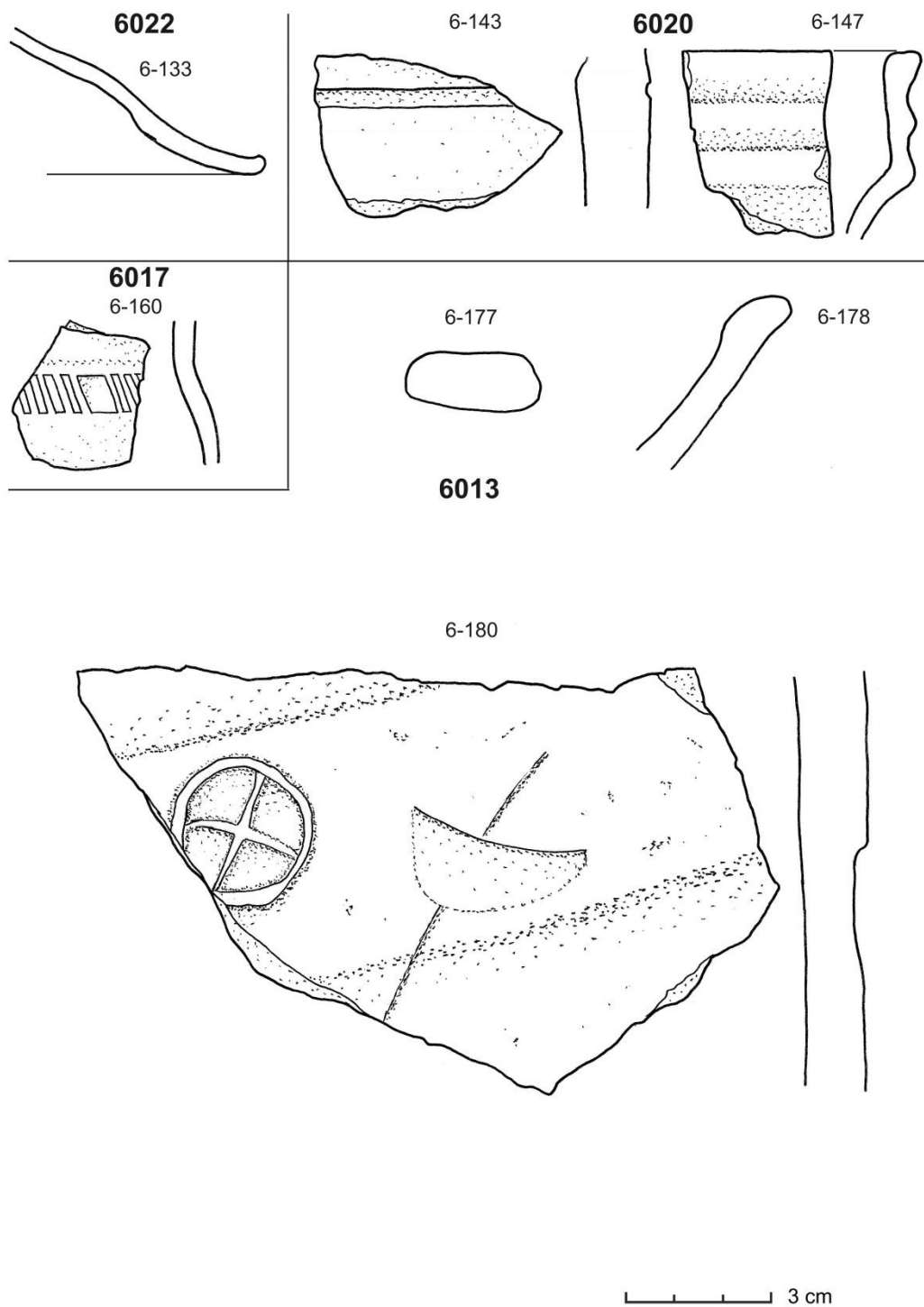
Tab. 55. Výběr keramiky ze sondy 6/01, vrstvy 6009, 6001-6003.

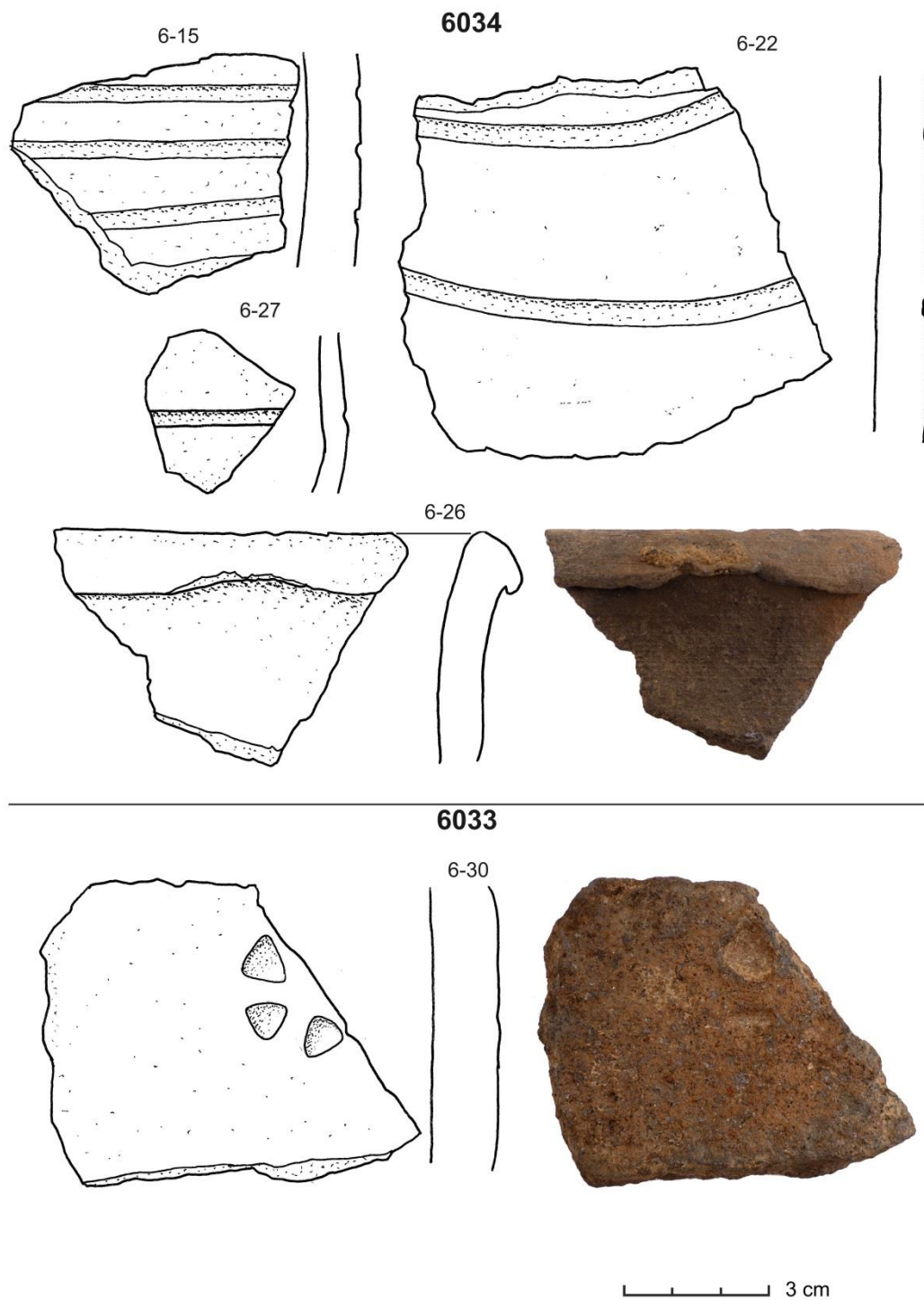
Tab. 56. Výběr keramiky ze sondy 6/01, vrstva 6009.

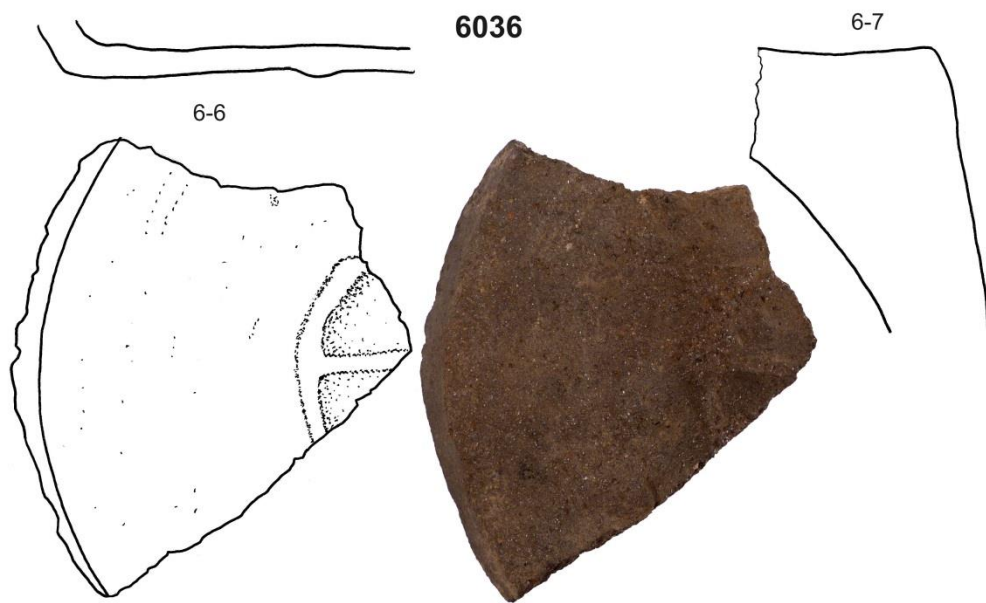
Tab. 57. Výběr keramiky ze sondy 6/01, vrstvy 6030, 6025 a 6023.

Tab. 58. Výběr keramiky ze sondy 6/01, vrstvy 6022, 6020, 6017 a 6013.

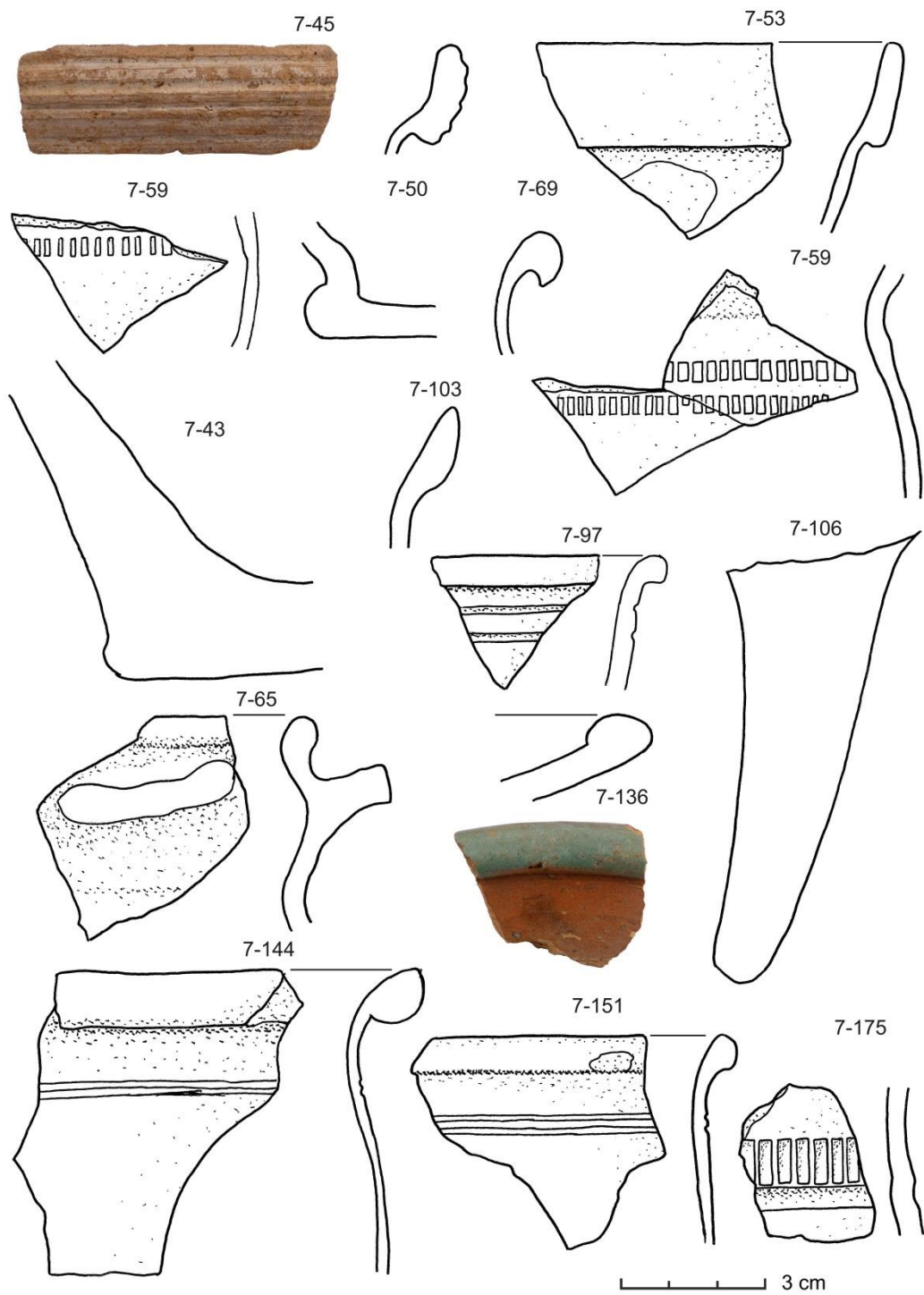

Tab. 59. Výběr keramiky ze sondy 6/01, vrstvy 6034, 6033.

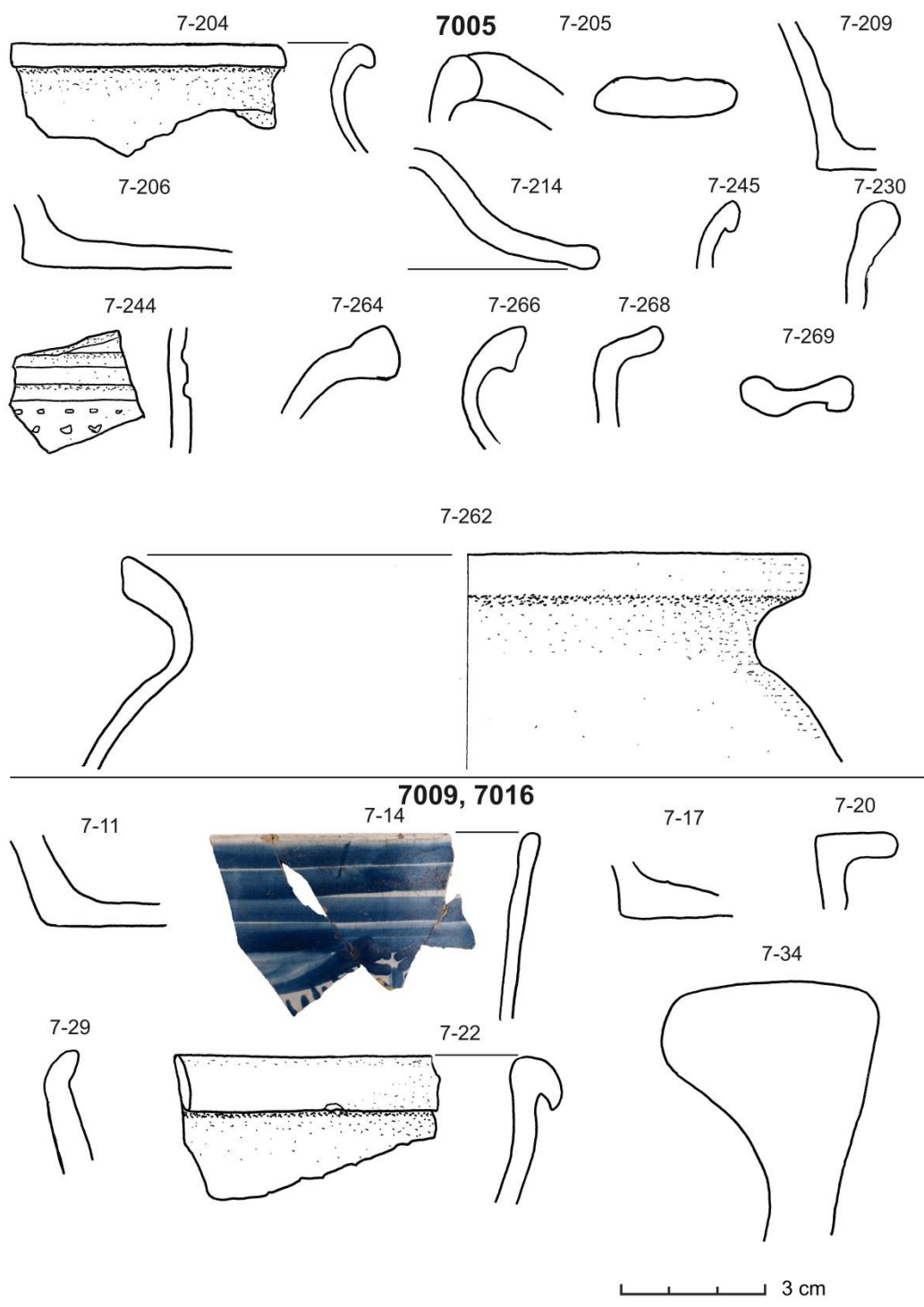

3 cm

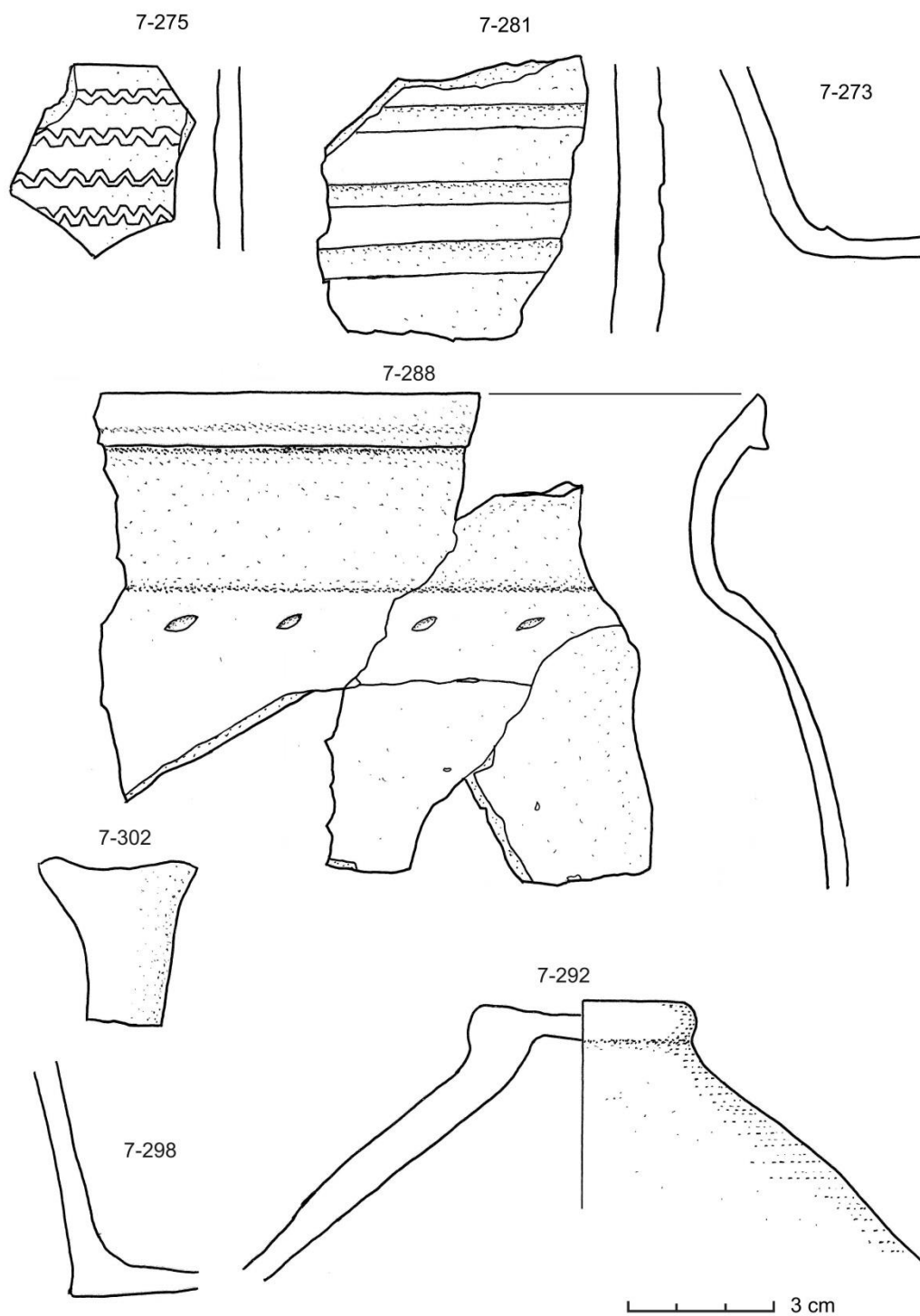
Tab. 60. Výběr keramiky ze sondy 6/01, vrstvy 6036, 6035.

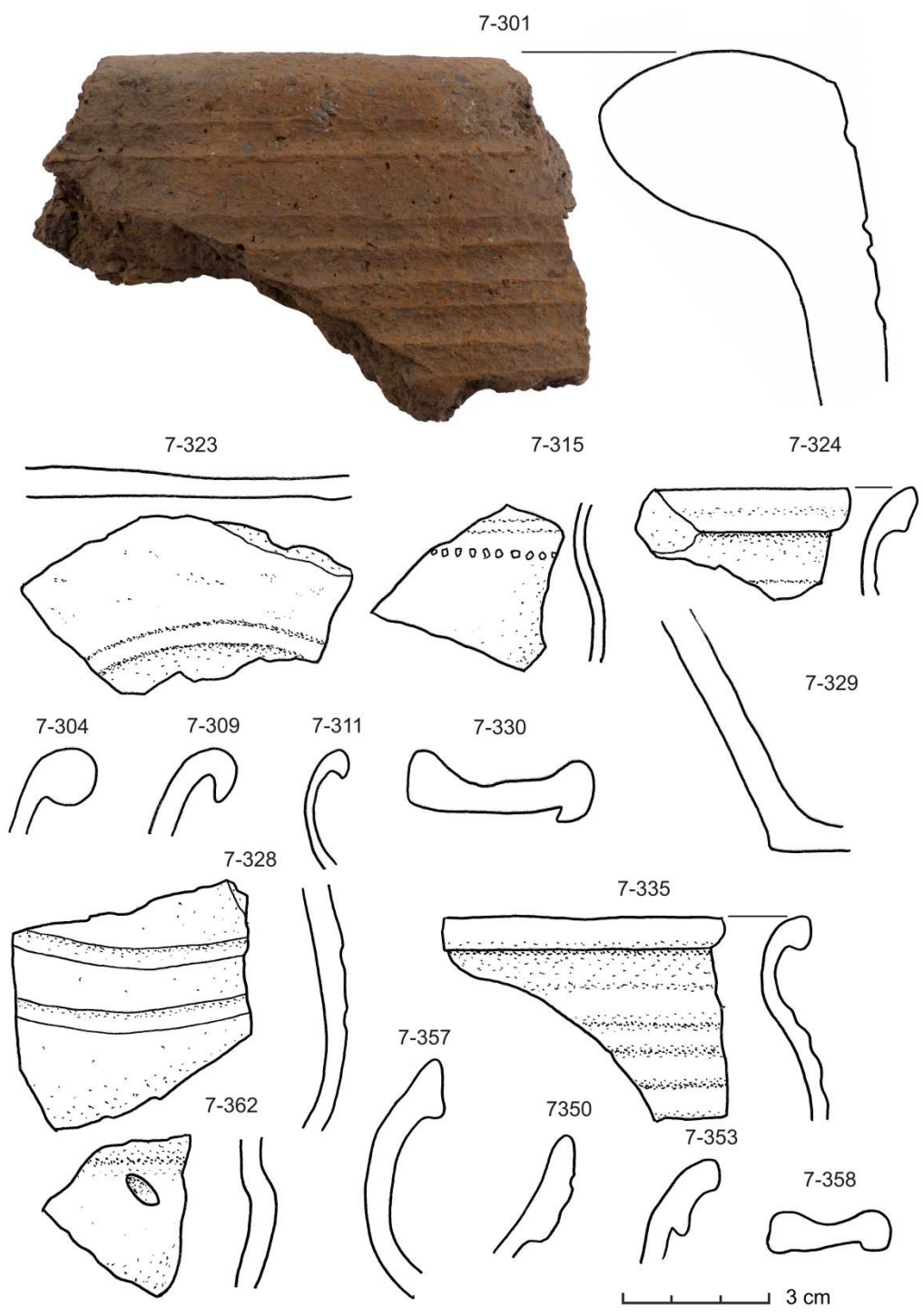
Tab. 61. Výběr keramiky ze sondy 7/01, vrstvy 7007-7009.

Tab. 62. Výběr keramiky ze sondy 7/01, vrstvy 7005, 7009 a 7016.

Tab. 63. Výběr keramiky ze sondy 7/01, vrstvy 7002.

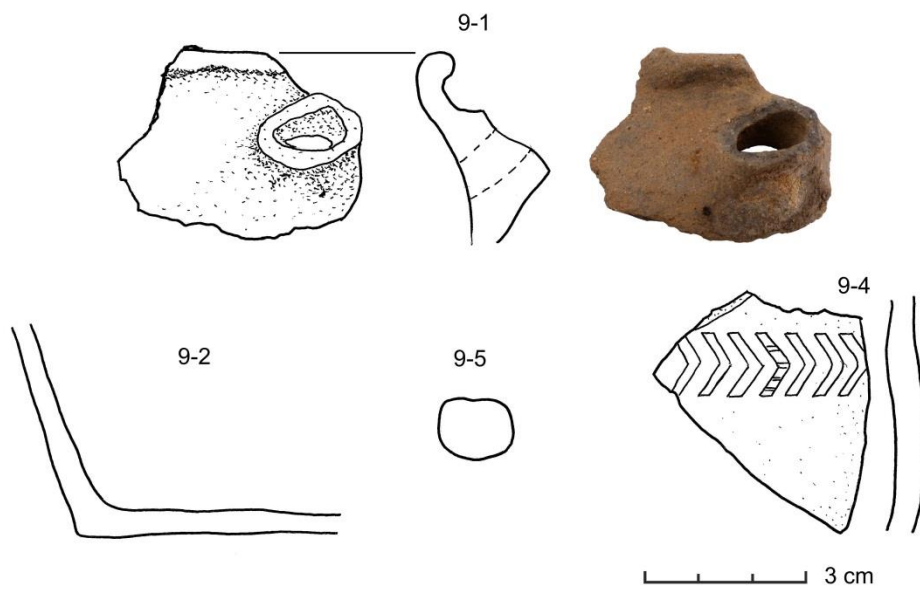
Tab. 64. Výběr keramiky ze sondy 7/01, vrstvy 7002.

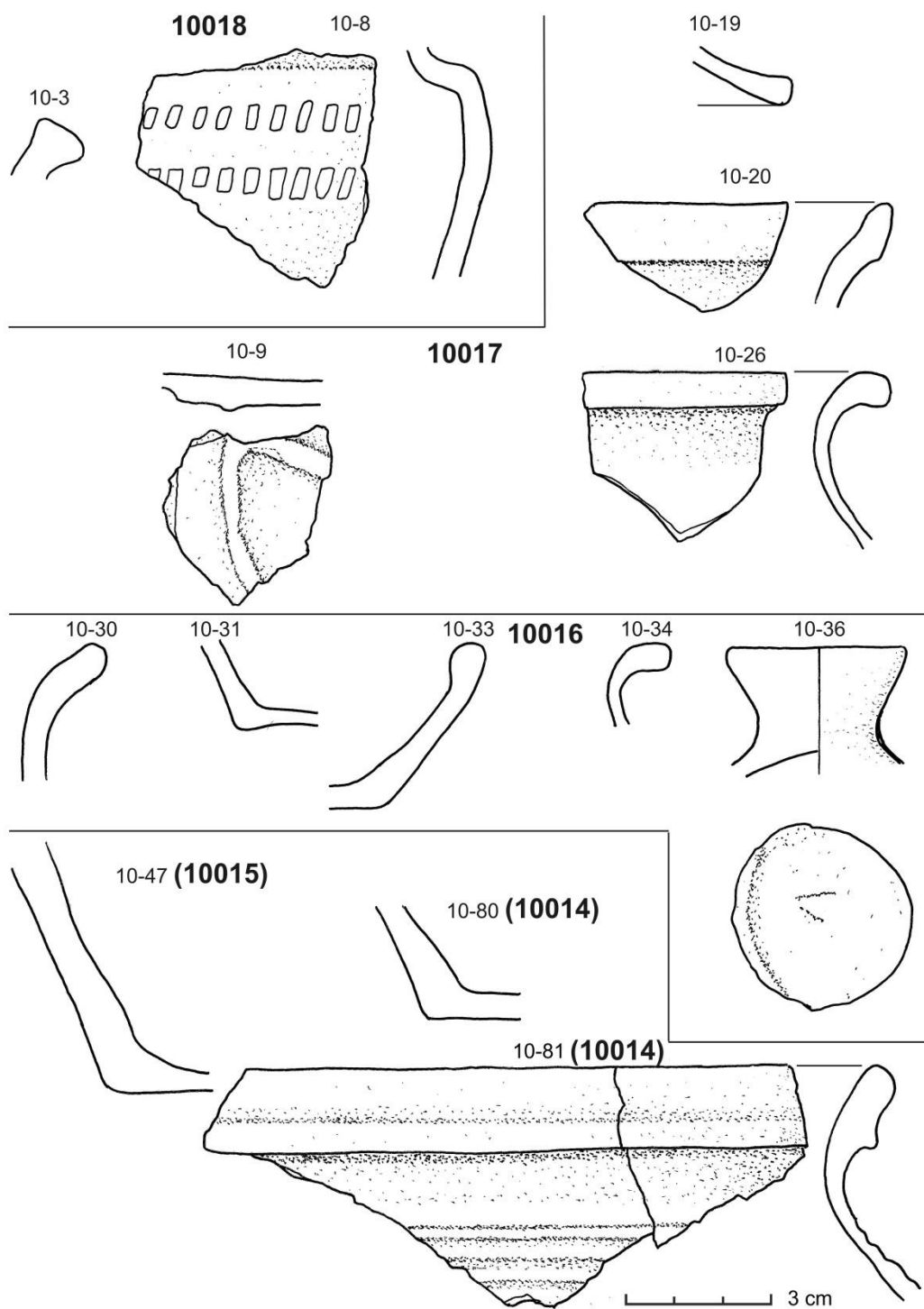
Tab. 65. Výběr keramiky ze sondy 8/01, vrstvy 8008, 8011, 8007-8004.

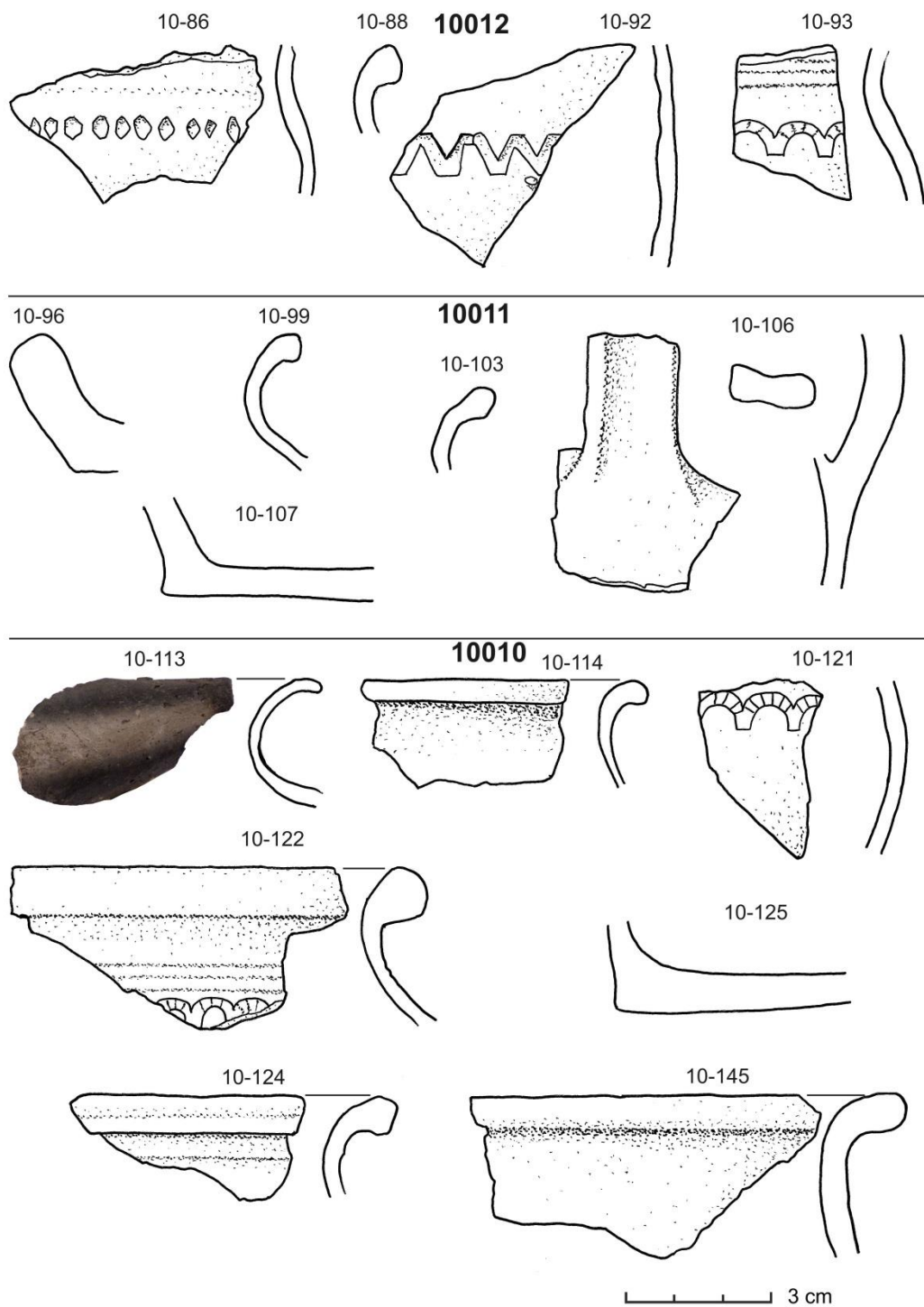
Tab. 66. Výběr keramiky ze sondy 8/01, vrstvy 8007-8004.

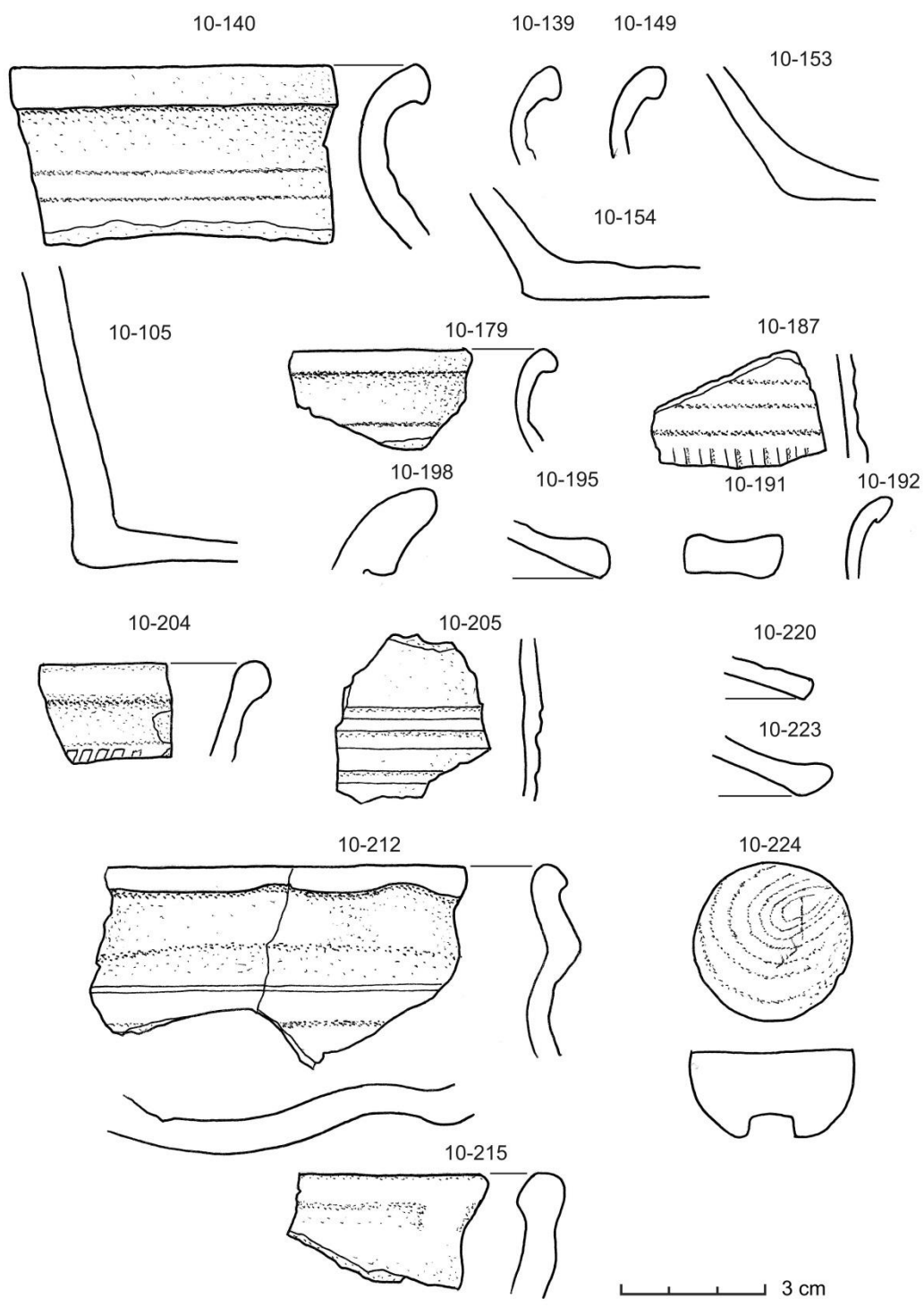
Tab. 67. Výběr keramiky ze sondy 9/01.

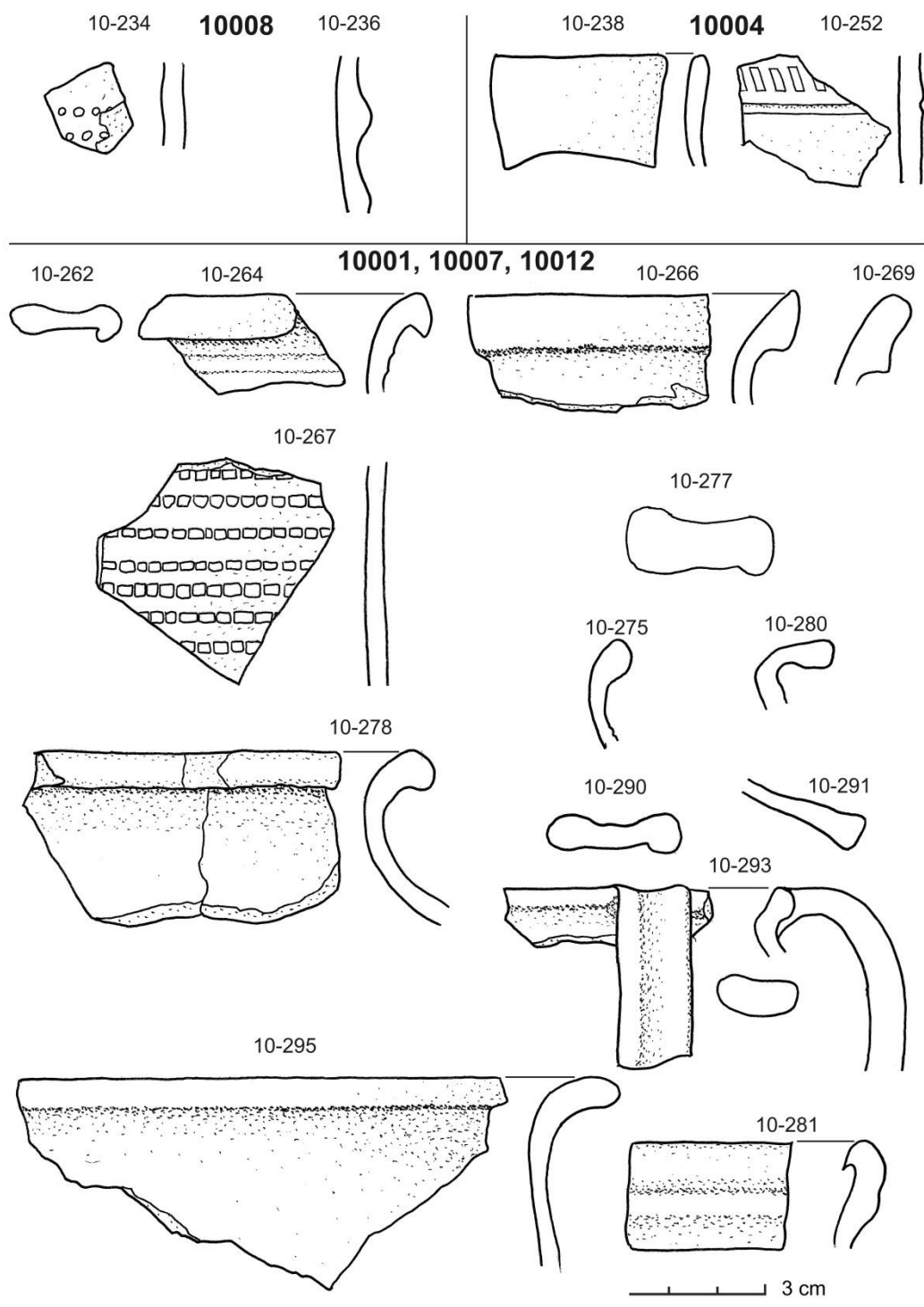
Tab. 68. Výběr keramiky ze sondy 10/01, vrstvy 10018, 10017, 10016, 10015, 10014.

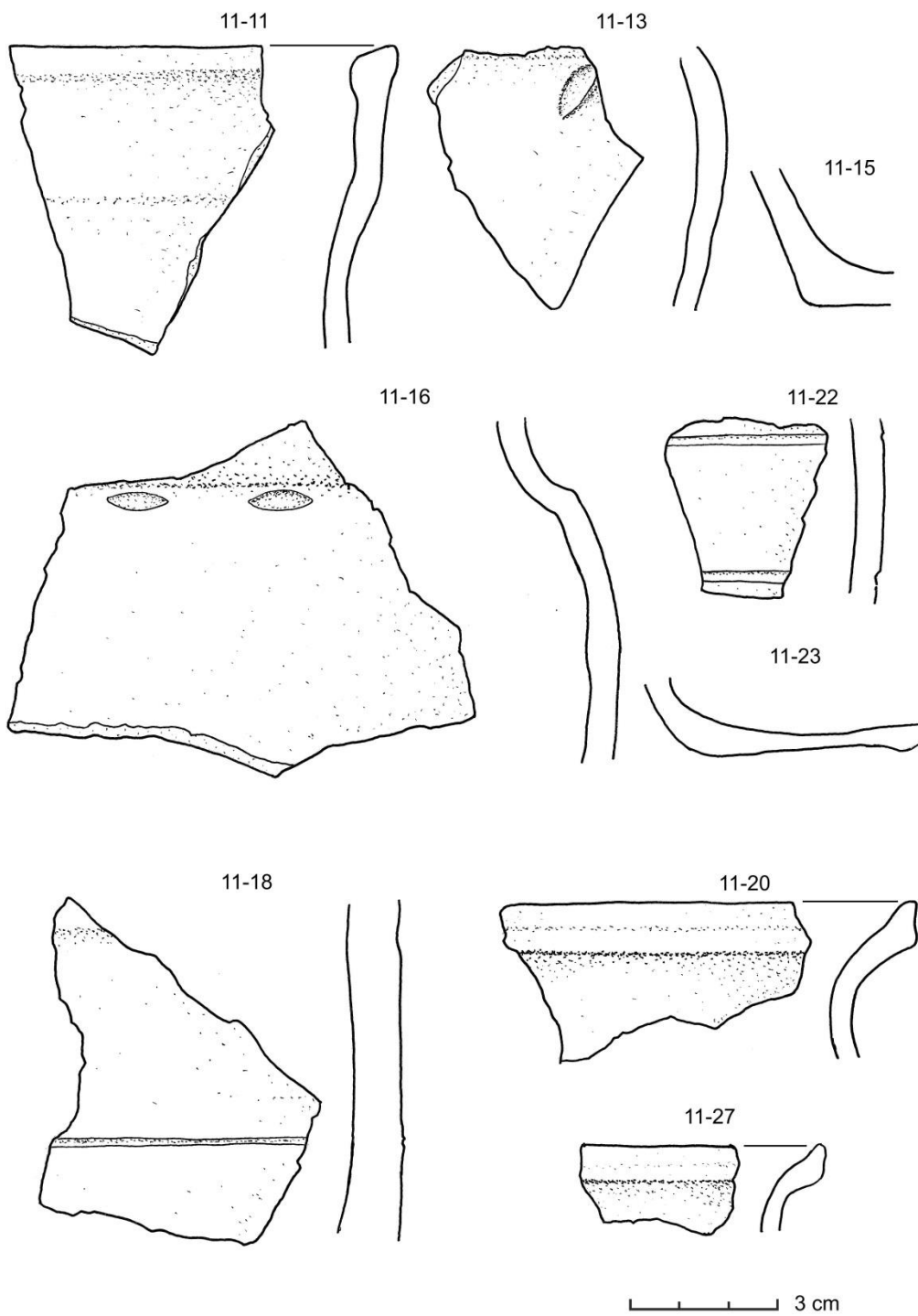
Tab. 69. Výběr keramiky ze sondy 10/01, vrstvy 10012, 10011, 10010.

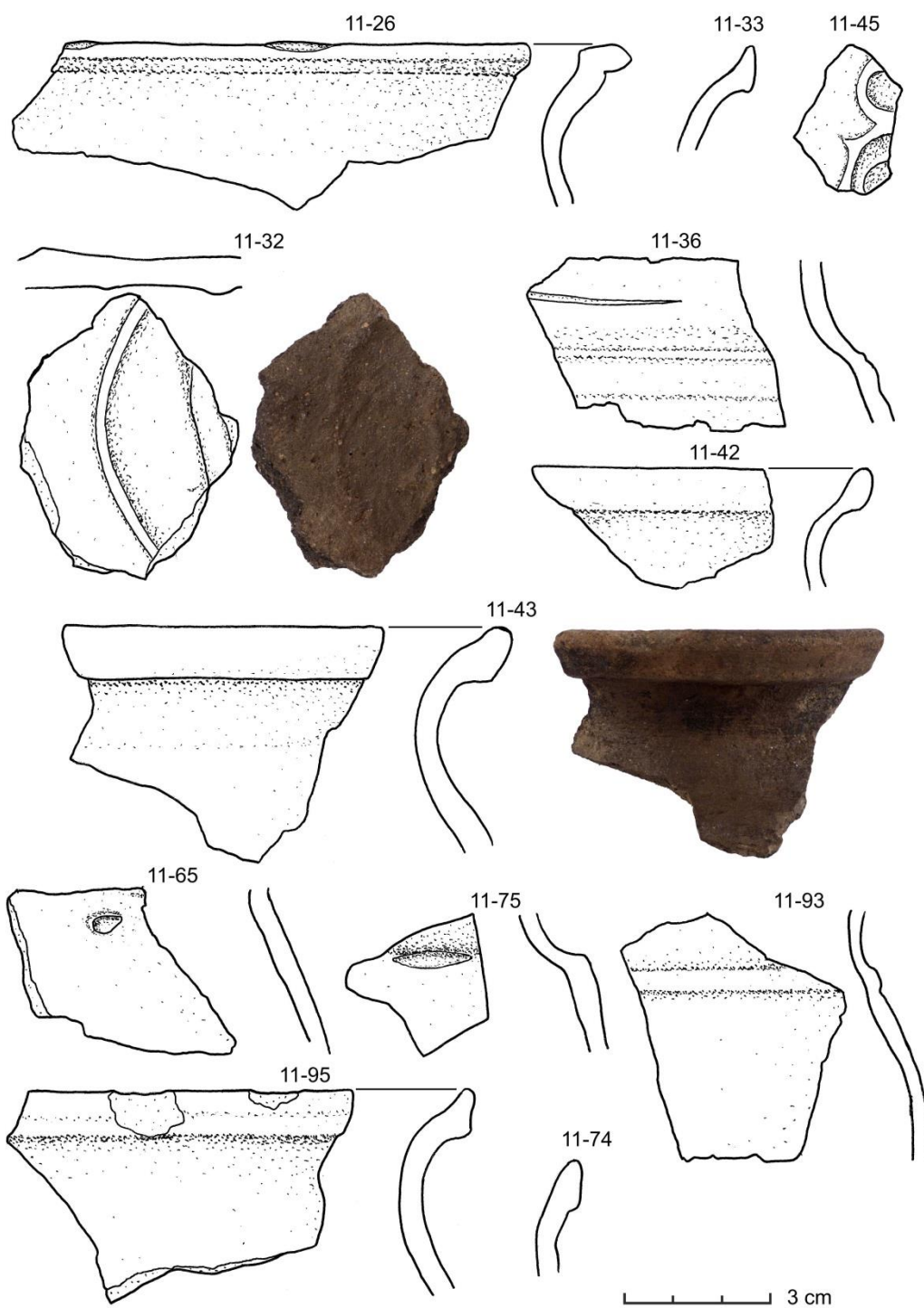
Tab. 70. Výběr keramiky ze sondy 10/01, vrstva 10010.

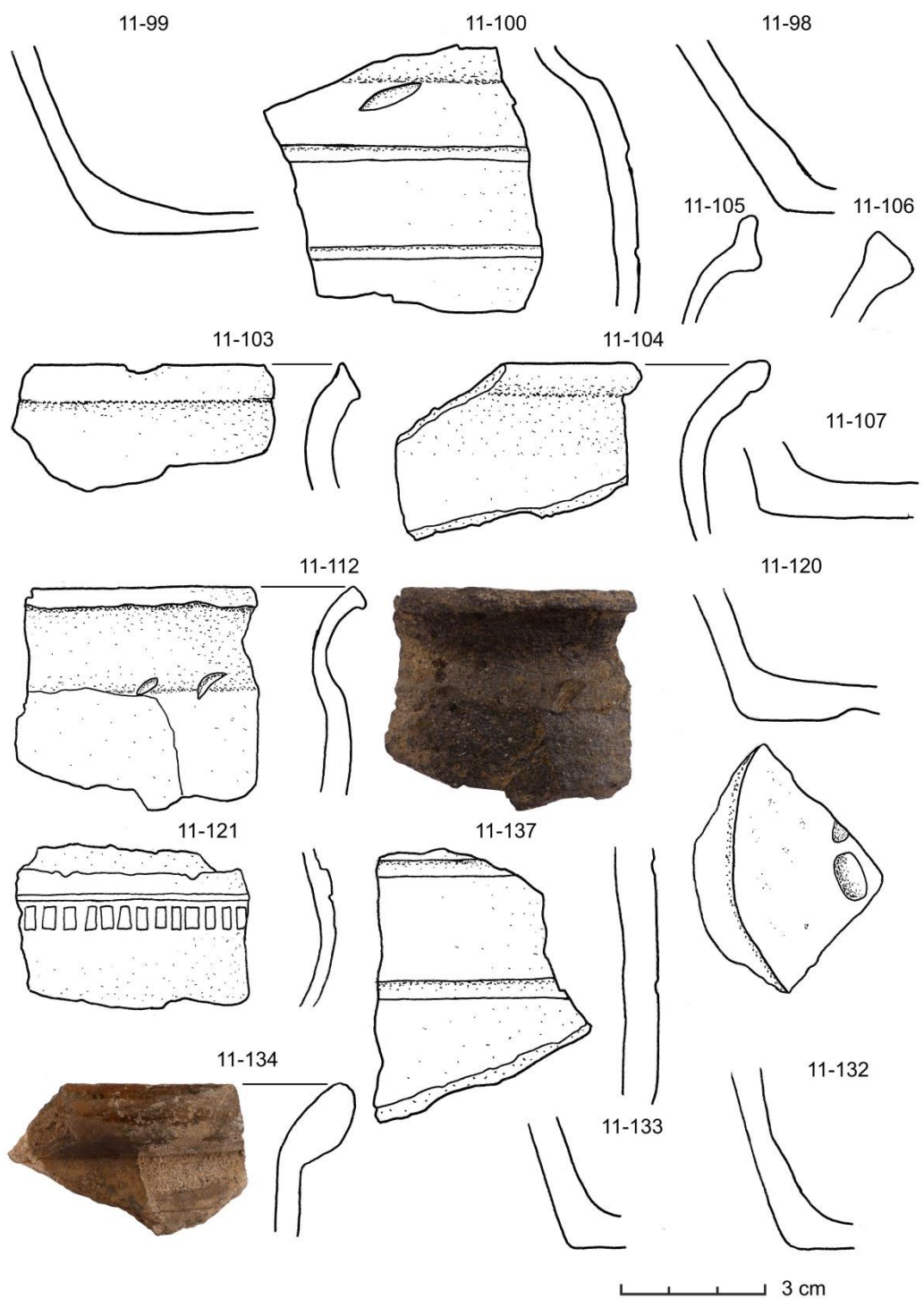
Tab. 71. Výběr keramiky ze sondy 10/01, vrstvy 10008, 10004, 10001, 10002, 10012.

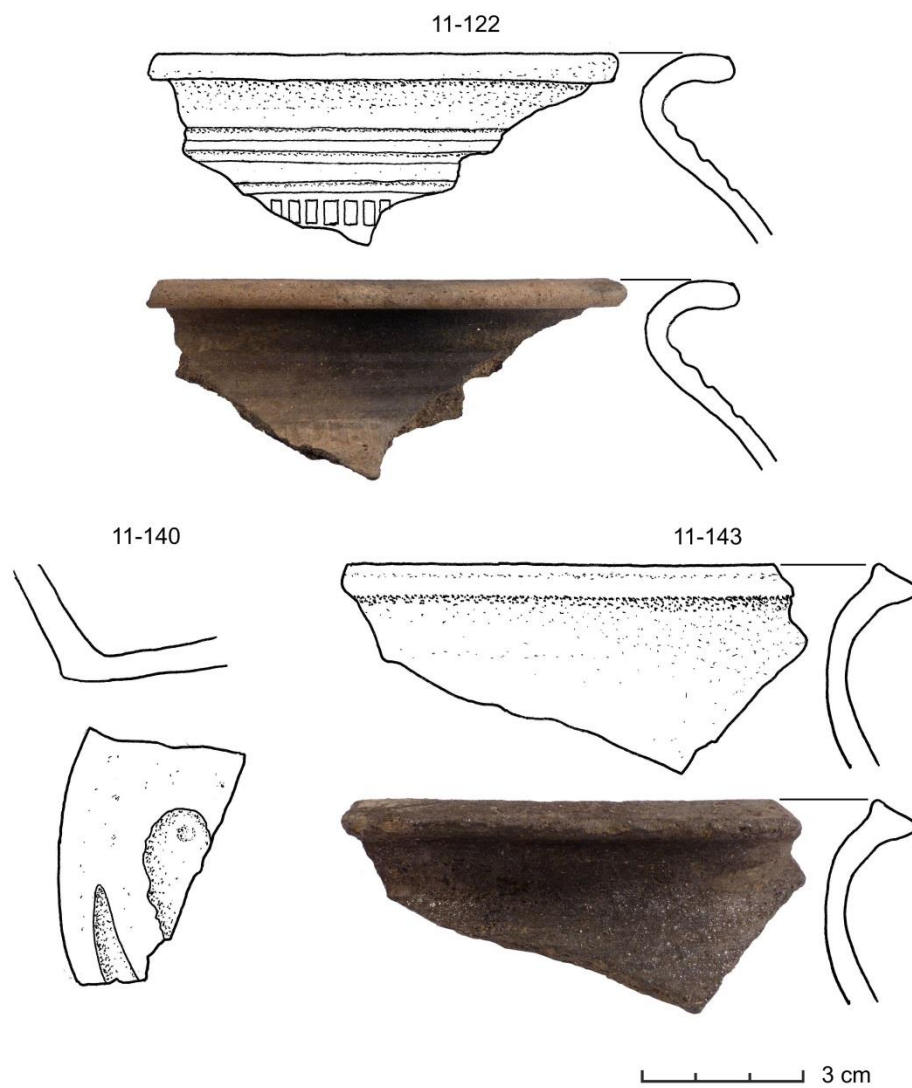
Tab. 72. Výběr keramiky ze sondy 11/01, vrstva 11007.

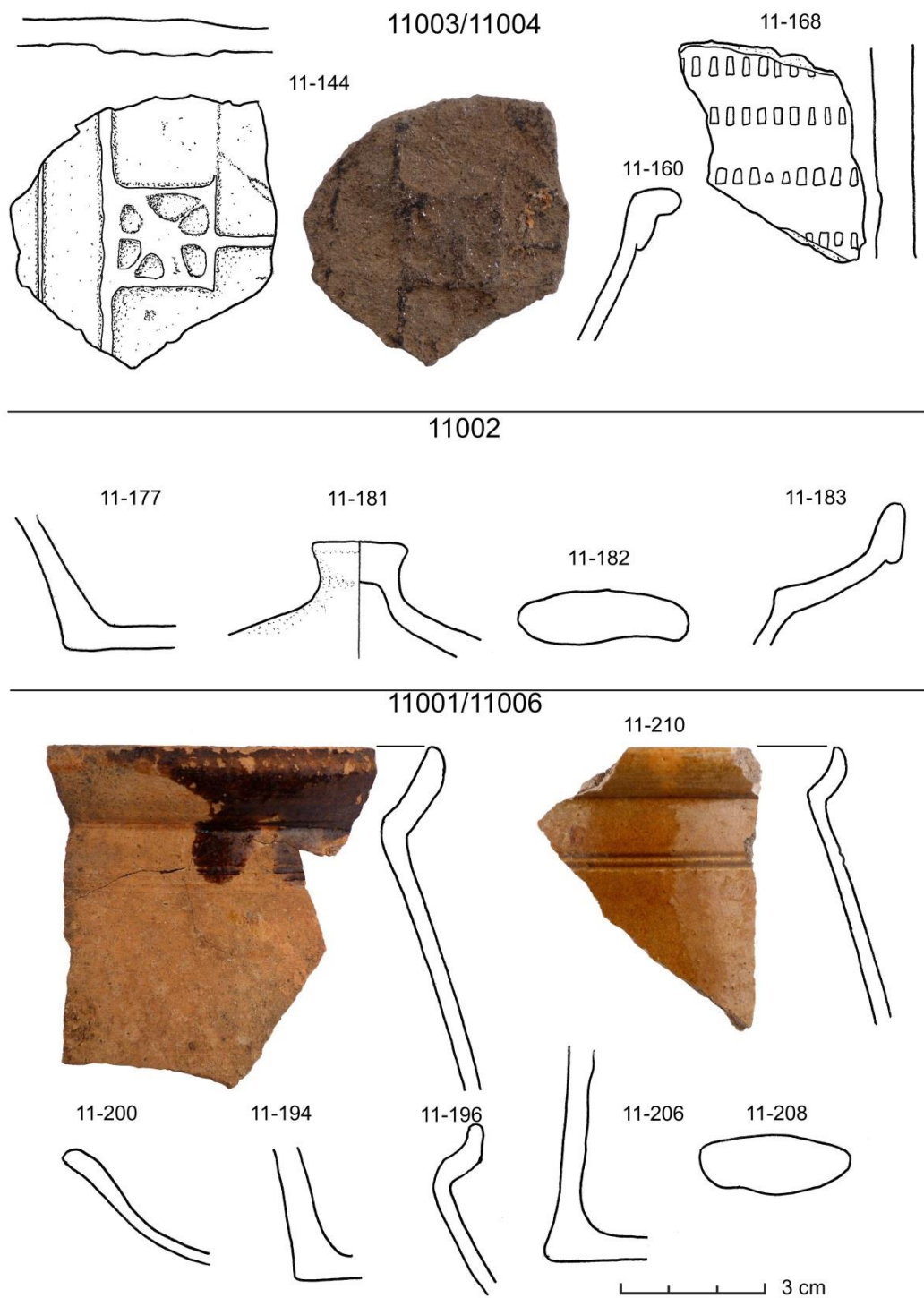
Tab. 73. Výběr keramiky ze sondy 11/01, vrstva 11007.

Tab. 74. Výběr keramiky ze sondy 11/01, vrstva 11005.

Tab. 75. Výběr keramiky ze sondy 11/01, vrstva 11005.

Tab. 76. Výběr keramiky ze sondy 11/01, vrstvy 11003/11004, 11002, 11001/11006.

Tab. 77. Soubor nádobkových kachlů ze sondy 4/01.

Tab. 78. Soubor výklenkových kachlů ze sondy 4/01.

Tab. 79. Soubor výklenkových kachlů ze sondy 4/01.

Tab. 80. Soubor výklenkových kachlů ze sondy 4/01.

Tab. 81. Výběr kovů z parcel ppč. 203/01 a 203/03. 1. – hřebík s jednokřídlou hlavou; 2. – fragment otočného klíče; 3. – náprstek; 4. – klíč typu VIIa; 5. – ostruha; 6. – přezka; 7. – nákončí; 8. – kostěná střenka nože; 9. – šindelák.